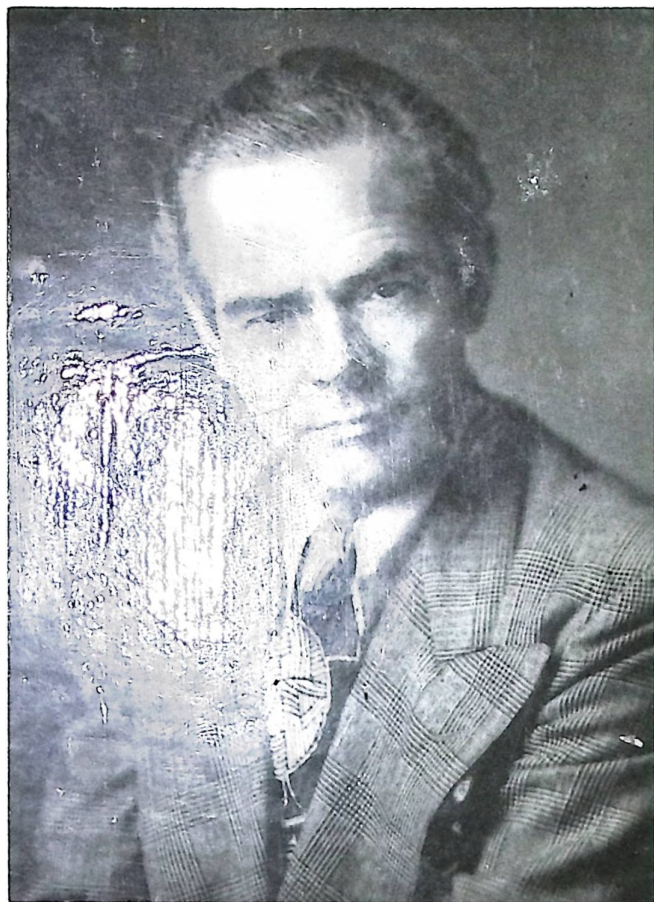

DOOR
JOZEF RULOF

TWEEDE DEEL

VOOR DEN BOEKHANDEL VERKRIJGBAAR BIJ:
N.V. BOEK- EN KUNSTDRUKKERIJ VOORHEEN MOUTON & CO.
'S-GRAVENHAGE

MASKERS EN MENSCHEN

DOOR
JOZEF RULOF

TWEEDE DEEL

GEESTELIJK-WETENSCHAPPELIJK GENOOTSCHAP
„DE EEUW VAN CHRISTUS”
’S-GRAVENHAGE

O, FREDERIK, WAT BEN IK BEDROGEN.

Wat ze niet hebben verwacht is toch geschied; onze René is vanmorgen naar school gegaan. Er is verandering gekomen, ook al weten ze, dat zijn gevoelsleven niet voor honderd procent ontwikkeld is. Hij gaat dan ook naar een hoogere-fröbelschool, waar hij eerst de dingen van elken dag te leeren krijgt. Hoe hij zich zal ontwikkelen is nog voor iedereen een raadsel, niettemin moet het kind onder de menschen. Voor Erica en Anna is het geen feestdag. Karel weet niet wat hij er van denken moet en geeft het over. De zon schijnt, toch regent het voor de beide vrouwen. Hoe Renétje er over denkt, vragen wij niet: het kind zou niet weten wat wij bedoelen. In de oogen van zijn moeder zag ik tranen en in die van Anna verdriet en medelijden. De druk van het oerwoud is het, het gemis van het waarachtige geluk, dat Erica dwars zit. En hoe kan het ook anders?

Ik geloof wel, dat ouders op dien dag zenuwachtig zijn. Immers, hun vleesch en bloed komt nu met de maatschappij in aanraking. Ze stellen er zich veel van voor, de kinderen zullen goed leeren en later voor de wereld een taak aanvaarden. De vader denkt al dat zijn zoon hem opvolgt; die ziet vanuit zijn wereld naar dat leven en wacht met ongeduld hoe het zal ontwaken. Is het niet zoo?

Moeders denken er anders over, zij staan voor een verlies, de kinderen zijn nu onder haar directe zorgen vandaan. Voor de moeder is dat soms leed en smart; ik geloof niet, dat er één moeder is die haar tranen bedwingen kan op zoo'n dag, het uur van afscheid, het oogenblik voor haar en haar kind, dat een splitsing veroorzaakt.

Ik kan mij nog herinneren toen ik op dien bewusten dag naar school moest en voor enkele uren het ouderlijke huis ging verlaten. O, hoe had mijn moeder het te pakken. Mijn vader vond het aanstellerij. Hij ging nog verder en zei: het lijkt armoedig, onbeholpen is het, zoo iets doe je niet. Een mensch moet nadenken, een mensch moet kunnen overgeven. Ja, 'n mensch heeft dit te aanvaarden! Ik weet wel, dat mijn moeder heel erg sentimenteel was. Vader ging er tegen in en dacht het op zijn manier te behandelen, hetgeen hem niet goed af ging, omdat hij steeds te hard

optrad. En toen was het al 'n klein drama. Dagen lang hadden zij het over dien morgen, ze kwamen er niet over uitgepraat, waardoor ik me ging „voelen” en hen als een kwajongen uitlachte achter hun rug.

Ik zei reeds: voor Erica is het diepe smart, zij had zoo gaarne haar jongen gewoon, normaal gezien. Haar moederlijke trots is gebroken! Ze voelt een mes in haar hart, en haar bloed stroomt uit innerlijke wonden. Ze ziet haar kind, haar Renétje, tusschen al die andere kinderen als het zwarte schaap..... de enkeling! Ik hoor haar nog zeggen: Mijn God, waar heb ik dit aan verdiend? Ben ik dan zóó slecht? Wat heb ik gedaan, dat mijn kind onnatuurlijk op deze wereld kwam?

Zij dacht te bidden, maar ik weet het, géén van ons kon het! Niet één van ons heeft 'n kinderlijk gebed tot „HEM” kunnen opzenden. We stikten er in! Anna zei: „Ik schei er maar uit, het helpt je toch niets! Je gebeden worden niet verhoord, kúnnen niet verhoord worden. En waarom zal ik mij dan nog langer afbeulen?”

En ook dat is weer een groot gat voor het menschenlijke hart! Het is méér, het is het ellendigste wat er is! Het stuurt je tot de bewuste wánhoop, het alléén zijn, het alléén staan, hulpeloosheid is het! Maar millioenen menschen, zielen van God, bidden om iets. Al die kinderen van één Vader bidden, liggen neergeknield aan „ZIJN” voeten, máár „HIJ” zwijgt! Bidden helpt niet! Maar wat dan? Is er geen God?

Vraagt het deze millioenen menschen maar, allen baden, niets helpt! God zwijgt! Hij laat ons alleen! Is het dan zóó vreemd te verlangen om achter ál die maskers te mogen kijken? Ik wil er die millioenen, de bedrogen, gemartelde, geslagen massa door helpen. Ik wil probeeren te dienen en is dit nu onmenschenlijk? Moeten wij ons leven hiervoor afsluiten? Blindelings een kuil ingaan en ons laten verongelukken?

Ik moet eerlijk zijn, ook ik stond machteloos, ook ik stikte in mijn gebed! Maar ik vroeg me op 'n dag af, wáár moet dit schip stranden, waarheen voert dit nietige, toch zoo machtige menschenlijke scheepje — mijn leven — en dat van al die millioenen menschen? En wat wil dit brokje ellende, dat Renétje is, beginnen, als een gezond mensch het al te zwaar, te moeilijk vindt in dit leven? Wat wil dit leventje, dacht ik, als het straks ontwaakt?

Menschen bidden, menschen leggen bloemen aan de voeten van hun Vader van Liefde, zooals het heet en men denkt, bloemen die hun hoop, verlangen, het dorsten naar wat geluk vertolkten, ook voor „ZIJN” Zoon, Christus, maar geen antwoord, God bleef zwijgen! En toen renden ze hun kerken uit..... geslagen, gebroken zijn deze menschenlijke harten, omdat God zwijgt! Ik hoorde ál dat gekerm tot me komen, Ik was er zélf

bij, ook ik strompelde huiswaarts, leeg waren mijn handen, ik voelde geen dankbaarheid meer onder mijn hart, het Vaderlijke gezag bleek gesmoord te zijn. Heb ik aan alles schuld? Wij allen schreeuwden om hulp, dag in, dag uit, niets hielp, géén hulp, geen liefdevolle handen die ons zouden steunen, niets, alléén diepe duisternis. Een afschuwelijk masker is het! _

Ten einde raad zwegen we maar. Niet één durfde omhoog kijken. Karel leerde Erica en Anna hoe te handelen. Hij is het geweest, die door zijn „werking, natuur en het menschelijk lot” Erica en Anna eenigszins de kracht gaf de dingen te aanvaarden zooals ze in werkelijkheid waren. Met alle afbraak en ellende toe. En ze hebben het gekund! Ze deden hun best! Ze droegen hun leed en smart vrouwelijk, als moeders. O, ze wisten, wel, dat er nog meer ellende is, begrepen zeer zeker, dat meerdere menschen heftiger worden geslagen, nog dieper in deze menschenlijke afbraak worden getrapt, dan zij hadden te dragen door hun René. Karel was het, die zei:

„De wereld draait door. De aarde maakt elken dag haar taak af, ze vraagt niet wat wij doen, ze gaat verder. Kom, we moeten er maar 'n streep onder zetten. Er blijft ons niets anders over. Ook mijn zieken worden gekist.”

Omdat Karel elken dag met „leven en dood” te maken heeft, denkt hij er anders over en kan hij zijn eigen leed beter verwerken. Hij ziet meer narigheid, hij staat er middenin en moet toonen sterk te zijn, anders hebben de zieken hem niet noodig.

In deze twee jaar is er allerlei gebeurd, allemaal dingen die, net als de vorige, maskers optrekken en dus problemen voor ons waren. We hebben ze doorleefd zoo goed en kwaad als dat ging, de feiten verstandelijk beredeneerd om er ten slotte een eind aan te maken, wilden we verzekerd zijn van rust en vrede in huis. Ik ben intusschen verhuisd en woon nu bij de familie in. René had me noodig..... volgens Erica en Anna. En ik geloof, dat ze gelijk hadden, want voor veel was ik hun steun, 'n springplank, 'n lichtbaken.

We hebben nog enkele briefjes ontvangen, doch die waren deels zeer onduidelijk, deels wat bewuster geschreven, maar we wisten er geen raad mee. Ook ik niet! Er waren verschijnselen die mij aantoonde uit welke richting het geschrevene tot ons kwam, doch ik stond alleen en was niet in staat om achter de maskers te zien.

Mijn kamer ligt naast die van René. Ik ging met het kind om als 'n schoolmeester dat zou doen, doch intusschen werkte ik aan onze vriendschap. René moest voelen, dat hij niet alleen stond. Ik geloof, dat ik mag

zeggen, dat mij dat volkomen gelukt is. Erica en Anna vonden het 'n wonder en Karel was mij zeer dankbaar en toonde mij dat telkens weer. De rest legden we in handen van „Moeder Natuur”!

Toen vroeg ik me af: indien dit leven eens ontwaakt, wat dan? Ik twijfelde aan niets, mij bleef 'n schat van wijsheid over, ik dankte God voor deze werkelijkheid, waarvan de anderen niets begrepen. En dat waren mijn gelegde fundamenten! Ik sta er bovenop, ook al zien ze dat niet. Ik weet, dat dit eene ééns zal ontwaken! Maar ik mag er niet op vooruit lopen.

We hebben er eigenlijk alles bijgehaald wat maar eenigszins mogelijk was. We hebben over splitsing van persoonlijkheid gesproken, over geestelijke inwerking, astrale beïnvloeding en al zoo meer. We geloofden enkele uren zelfs aan „spoken”, dat er 'n kracht in en om ons leefde, die er pret in had ons het leven te vergallen en het kind René voor gek te verklaren. We hebben waarlijk even gedacht: daar gaat Renétje, regelrecht naar het gekkenhuis. Er is niets aan te doen, niets..... dit is zijn onherroepelijk lot! Een bekend parapsycholoog had het over hersenverweeking, maar toen zag deze man er voor zichzelf geen gat meer in en ook hij stond maar wat te dazen.

Karel zei: „Dat kun je alweer de kat wijs maken, maar mij niet!”

Een ander plaatste ons voor 'n hypnotischen slaap, die het dagbewustzijn stoorde en volkomen in zich opzoog, waardoor nu de ziel geen levensvatbaarheid meer bezat. Het leek er even op dat deze man gelijk kreeg, maar door diep nadenken en wetenschappelijk geredeneer, vooral door het natuurlijke, verstandelijke denken van Karel, kreeg ook deze stelling of diagnose nul op het request en zij verdween in onze prullemand. Wij stonden voor maskers, voor onmenselijke problemen, waarmee we als normaal denkende mannen en vrouwen geen raad wisten, ook al bewandelde ik mijn eigen weg. Ik ging er niet af, ook al brak ik mijn nek over al die voetangels en klemmen, al die opgehoopte rommel van deze wereld, ik stapte niet in zoo'n klem, ook al bleek het voor mij duisternis te zijn, ik ging verder! Eindelijk gooiden we alles overboord en kregen we rust, de doctoren gingen de deur weer uit!

Karel heeft alles gedaan wat in zijn vermogen lag en hij als dokter kon doen. Professoren hebben getracht het leven van René te peilen. Maar ook dat draaide op niets uit. Later heette het: „Sexuele afbraak, wel wat vroeg, maar het is niet anders, wij moeten het u zeggen.”

Erica werd woedend! Anna had hen één voor één hun nek kunnen omdraaien. Toen werd het Karel te bar en had je hem moeten zien. Ik

genoot van dit wetenschappelijke gevecht. Ik leerde er door hóé te kijken, en te aanvaarden. Ik keek van achter 'n natuurlijke zelfstandigheid naar al deze geleerden en wachtte, totdat ze aan mijn leven voorbij gingen, om dan te kijken wat voor schoons ze hadden achtergelaten. Het woord „sexueele afbraak” sloeg in, holderdebolder vlogen ze het huis uit. Ik zal het mijn leven lang niet vergeten. O, wat 'n dag was het.

„En toch mogen we niet klagen,” zei Erica op 'n morgen, toen ze alles had geprobeerd voor René en bemodderd thuis kwam en uren lang de tranen over haar wangen rolden.

„We hebben ook andere tijden gekend. Is het niet zoo?”

Wij gaven haar volkomen gelijk. Maar we gingen door het nachtelijk duister, door regen en wind, het stormde ontzettend, we gingen door slangenholen en leeuwenkuilen en dachten soms, dat we ook nog werden gebrandstapeld. Nimmer mochten zij zien hoe het vuurtje aangestoken werd en goddank kwam het ook niet ter sprake. Wij hadden met dierlijke instincten uit te staan, angstaanjagend gehuil en ik weet al niet hoeveel andere zaken meer, waarmee men de mensch de stuipen op het lijf jaagt. En ik zei tegen mezelf: „We zijn er nog niet, wat jullie hooren is maar kinderspel, wij zijn nog dagreizen verwijderd van het eigenlijke oerwoud. We zijn er nog niet!” Ik was wel zoo verstandig om het aan geen van hen te zeggen, doch ik wachtte af en dacht er tevens het mijne van.

Erica was op 'n oogenblik zoo van streek, dat zij naar helderzienden ging en die raadpleegde. Wellicht konden die menschen haar helpen. Spoedig kwam ze naar huis terug, bemodderd, besmet, bedrogen. We hoorden:

„O, Frederik, wat ben ik bedrogen.”

Men heeft haar leugens op de mouw gespeld. En ook ik was zo gek om haar te volgen. Ik wilde zoo'n begenadigde raadplegen, wilde hooren wat het bovennatuurlijke er van wist, maar ook ik kwam bemodderd en haveloos thuis, volkomen verslagen, uiteen gerukt, door het afschrikwekkende gedoe van al die menschen, deze satanische vrouwen en mannen. Maar wij deden het allemaal voor René! We wilden hem geluk schenken. Toen de wetenschap het niet meer wist, vlogen we naar links en rechts, omdat het menschelijke drama te lang ons leven liet verongelukken. Mijn God, wat kunnen die menschen liegen!

Ze trekken er zich niets van aan, deze mannen en vrouwen, ze gaan over je lijk. Ze vertellen je doodleuk, dat je morgen sterven moet. En dit waren geen „Jehova”-klanten..... Het waren zieners en zienersessen,

mensen, die in staat waren als medium op te treden tusschen je zelf en hen, die reeds waren gekist. Nu heb ik meer ontzag voor 'n straatdief, voor den grootsten schooier, meer ontzag voor 'n publieke vrouw, dan voor deze ongelooflijk slechte mensen. Ik heb nimmer gedacht, dat mensen dergelijke maskers konden vertegenwoordigen. Wanneer 'n dief tegen 'n lamp loopt, gaat dat leven de gevangenis in. Misschien begint het aan een ander leven, maar het aanvaardt water en brood en komt er eerlijk voor uit dat het gestolen heeft en te rot is voor deze maatschappij. Maar die vrouwen en mannen nu? Ze vegen hun geestelijke voeten aan je af en trekken zich niets aan van je smart, leed of narigheid, ze smijten je van 'n onzekeren wal in 'n moddersloot, één, waaruit je in geen jaren uitkomt.

Vanzelfsprekend is Erica nimmer zoover gekomen om voor René 'n mis te laten lezen. Maar wat doet 'n moeder voor haar ziek kind? Ze rende van de eene ziener en zienster naar de andere, totdat ze geen hemdje meer aan had, naakt stond. Maar ze heeft het masker gezien! Toen ze er achter kwam hoe dat ding er uit zag, lag ze zelf in de modder, was ze geslagen, zooals ze nog niet geslagen was. Hoe schreide ze.

Wat zijn dat voor mensen. Toen we er later over spraken, hebben wij er maar om gelachen. Ik had toen het idee, dat wij aan het volgende tafereel waren begonnen, zoo prachtig vond ik den eersten opzet en de dialoog van ons stuk, dat de „Geesteszieke” heet. Maar telkens weer hoorde ik Erica zeggen:

„Wat voor tuig is het, Frederik, is daar nu niets tegen te doen? Moeten duizenden mensen bewust en onbewust bedrogen worden? Een dief sluit men op, maar dézen verdienen het evenzeer. Ik zie het als 'n modderige vlek op ons maatschappelijk gewaad. Je zou ze!”

En dat zijn mensen met bovennatuurlijke gaven. Ik vroeg me af of ook déze lieden naar deze wereld gezonden waren om millioenen mensen uit den put te trekken? Heeft God niets anders? Deze mensen hebben geen geweten meer. Zoo'n klavertje vier wandelt niet in je buurt, ik moet den eersten mensch nog zien die er z'n geluk door gekregen heeft.

Ze vertegenwoordigen duistere mentaliteit. Er zijn enkele treffers onder die mensen, ik heb hen niet ontmoet en Erica evenmin. Ze hebben allen één eigenschap gemeen, die volkomen bewust is: ze hebben je geld noodig! Je krijgt zonder het te vragen je vader en moeder op bezoek en dan kun je zoo'n gek half uurtje met hen praten, waar je dan van alles wordt verteld. Ze dringen door tot de hemelen en hellen, vertellen je van leven en dood, over karmische wetten en „universeele” mogelijkheden,

totdat je voor den God van alle leven staat, waar ze je dan dwingen het hoofd te buigen en wat dieper in je zak te kijken. Wat ze dan verwachten is je geld, je bezit. Ze denken: die heb ik te pakken; hierin bezwijkt elk menschenkind? Ik geloof nu ook — vroeger begreep ik dat niet zoo goed — dat er menschen zijn die hun vermogen op tafel konden leggen om dat groote geweld, dat goeddoen, te steunen. Sta je niet sterk op je beenen, dan vlieg je er in en voordat je het weet, liggen je centen al op tafel, omdat je het gevoel gekregen hebt voor God en Zijn leven iets te doen. Ik dacht: nu sta je voor bewust bedrog. Dit is geen occulte gek; die heb ik leeren kennen, je moet er voor naar het Oosten, in het Westen leven die menschen niet. Toch is er weinig verschil, stelde ik later vast. Hier gaat het alleen om het geld. In het Oosten leven waarachtige occultisten en die hebben leergeld moeten betalen. Ze zijn óf waarlijk gek óf tot de straatcharlatannerie gedaald. Nu begint de onzin!

Ik zag thans alleen het menschelijk masker, het vegeteerende ik, dat niets anders doet dan de medemenschen leeg zuigen, den goedgeeloovigen mensch dieper trappen dan reeds gebeurd is en zij moesten aanvaarden. Ik zag geestelijk parasitisme, zóó grondig doordacht, dat er wel duizenden moeten invliegen, omdat het „teeken des kruises” voor de deur staat en al die borsten daarmee getooid zijn. Brandt er ook nog ’n vlammetje voor Christus, dan wee hen, die daar om hulp komen!

Toen ik al die maskers leerde kennen, stond ik voor m’n hond en kat en daarachter voor het onvervalschte instinct van het oerwoudkind, dat nog door niets is besmet en volkomen openstaat voor Moeder Natuur. Ik geloof te mogen zeggen, dat ik er iets van weet. Dat, waardoor we treffers beleefden, is aangeboren, natuurlijke sensitiviteit. Hierdoor voelen die menschen..... ze voelen je en je weet het niet, maar nu begint het gezoek.

Onder al dat gezoek ontwaakte René. En het is begonnen, toen Erica het eerste woord sprak over het „mislezen” voor haar jongen. Ik, domme, liet me ontvallen:

„Als het leven ontwaakt, dan komt het.”

Geen vier dagen later moet ik al komen:

„En Frederik, waar blijft de ontwaking? Zal het ontwakende leven ons niet bedriegen?”

Ik moest Erica het antwoord schuldig blijven. Daar stond ik weer, ze hadden medelijden met mij, maar bleven zichzelf. Ik zei:

„Je kunt geen huizen bouwen op woestijnzand.” Karel maakte ervan:

„Geef het over en je bent van alles af.”

Hij begon op dat oogenblik aan den zelfopbouw. Wij zouden toen rust gekregen hebben; indien Erica niet naar al die menschen was gegaan. En toen ik haar volgde, hadden we nieuwe ellende geschapen. vreeselijker nog dan de reeds beleefde, deze ellende was walgelijk slecht. Erica komt op 'n dag bij me en zegt:

„We zijn nu spoedig door de karmische wetten heen, Frederik.”

Ik was verwonderd en vroeg:

„Wat zeg je daar? Wij zijn spoedig door de karmische wetten heen? Hoe kom je aan dien onzin?”

Er volgde een verklaring en ik dacht er over na. Daardoor kreeg ik vast als zij lust er meer van te weten. Waarom ook niet? Maar toen de vier weken voorbij waren, dat René z'n karmische wetten kon kisten; stond Erica voor een nog grooter probleem, want dien morgen kwam er weer zoo'n briefje. Toch zette zij haar onderzoek voort, met het bekende gevolg. Bemodderd kwam ze huis toe. Toen ik eens met Hans over deze menschen sprak, zei hij:

„Van dat soort, Frederik, hebben wij er genoeg. Ik begrijp niet, waarom gezonde menschen zoo gek zijn zich met deze dingen in te laten. Wij weten er wel raad mee, spoedig knappen wij hen op, indien dat ten minste mogelijk is, of ze krijgen hun injecties. We leeren hun die kunsten wel af.”

René kreeg geen roodvonk, de „karmische wetten” gingen hun eigen gang, de achterlijkheid van het kind bleef. Wat stoffelijke vooruitgang mochten we vaststellen en daar waren we zeer dankbaar voor. Erica gaf het eenige verlichting. Het jonge leven ontwaakte niet. De doctoren moesten het hoofd buigen voor René, de kaartlegsters waren er glad naast en Karel kreeg gelijk: werking is het, je kunt de natuur niet voorbij loopen. En toch, ik ben er tien jaar ouder door geworden. In mijn dagboek staat:

„Wat ik nooit had kunnen denken, deed ik vandaag, gisteren en eenige maanden terug: ik ben naar helderzienden gegaan voor René. Ik geef toe dat ik door 'n scorpioen gebeten ben. O, wat hebben ze mij geslagen! Erica is er kapot van! Wat ik zag was 'n afschrikwekkend masker. Dood en verderf brengt het den menschen. Het is zóó afschuwelijk, dat ik er eigenlijk geen naam voor vinden kan, alles, elk woord omtrent het duivelsche in den mensch, dat wij in ons woordenboek kunnen vinden, is niets vergeleken bij deze dierlijke fantasten. Ik heb me zóó gewasschen, als ik in lang niet had gedaan, zóó vies voelde ik mezelf. Ik durfde in geen dagen de straat op, omdat ik dacht, dat elkeen wist dat ik naar helderzienden stonk. Ik wilde de menschen op straat niet besmetten. Een luis is 'n heilig diertje, een vloot ook, sedert varkensallures

wetenschappelijke stelsels geworden zijn. Je voelt wel, wat ik bedoel: zóó diep zie ik in dat leed, zóó rot zijn die mensen! Ze zuigen je leeg! Onbarmhartig zijn ze, lijken van vaders en moeders hebben geen beteekenis. Menschelijke harten, hoe vol liefde ook, snijden ze aan stukken. Ze vermoorden je geestelijk!"

Toen Erica eens bij zoo'n vrouw kwam, zei deze:

„U komt voor uw man, is het niet, hij....." Had ze nu haar mond maar gehouden, dan had ze direct geweten dat ze bedrogen werd, doch haar eerlijkheid sprong naar voren en ze zei:

„Ik kom voor m'n zoontje, voor Renétje."

Veel later begreep ze haar fout, doch toen hadden die schorpioenen haar reeds gestoken en was er geen redden meer aan. De vrouw herstelde zich bliksemsnel, draaide nog even om de zaak heen en ging verder. René werd gekraakt, het kind verhuisde naar Gene Zijde, het was al drie jaren dood, maar de dokter die het kind opereerde kon er niets aan doen. Ziet u, het kind is in handen van engeltjes en die hemelbewoners zorgen nu voor uw kind, straks ziet u het levend terug. Geef het maar over, mevrouwte..... God weet immers wat Hij doet? God weet wat Hij kan en voor uw kind is dat 'n openbaring, de karmische wetten loopen nu ten einde. De karmische wetten zijn zoo dood als wat. Ze hebben het loodje moeten leggen.

Toen Erica van schrik uit haar stoel rolde, beschaamd om zooveel bedrog, dacht het zienmensch dat ze bewusteloos werd. Erica vroeg wat ze schuldig was, gooide een tientje op tafel en verdween, armer dan ze gekomen was. Ze stond naakt op straat en voelde zich bezoedeld.

Een ander had het over René en maakte er Alaf van en vond zelf, dat het kind 'n mooien naam had. Ook zij had het over het verlies van haar kind, al die vrouwen wilden René maar in het graf zien. Néén, uw kind heeft niet geleden. Kinderen hebben het goed in den hemel. Geloof me, mevrouw, ik mis er zelf drie. Ik weet, wat u voelt en ik zal alles doen om uw leed te verzachten. Hier is uw kleintje al, wat 'n mooi kind is het.

Zet het van u af, mevrouw, uw kind is gelukkig! Voor veel leed is uw kind bespaard gebleven..... En geef nu dat geld maar hier, had ze er bij moeten zeggen, doch dat kwam even later. Toen Erica zei, dat haar kind nog in leven was, grijsde haar 'n masker tegemoet, waarvan ze rilde en beefde. Voor de zooveelste maal had 'n stinkdier haar te pakken en had ze er haar bekomst van.

Wat zijn dit voor mensen, vroeg ik me af? Ze brengen ellende onder de goedgeeloovigen en trappen de gebroken zielen. Kijk door die maskers

leen en zie hoe hun gezwollen levens stinken. De dame gaat verder! Of ze hun eigen klemmen en voetangels niet zien? Ze stappen er overheen. Op deze wereld is dat mogelijk, maar hierna? En daar hebben ze het juist over, o, wat voor menschen leven er toch op aarde.

Ik heb me zelf een stevig pak slaag toegediend. Zoo'n stommeling die ik was! Ik heb mezelf wakker geslagen. Ik wilde er een rechtelijk einde aan maken, maar werd gewoon uitgelachen. Toen sloot ik me eenige dagen op, zooals ik al zei, want ik durfde me niet meer vertoonen. Hoe vies was ik, hoe ellendig smerig. Waar zich die adders al niet voor leenen. Er was er een bij, die me ronduit vroeg of ik geen trek had om te sterven. Halsoverkop vloog ik de deur uit en toen was ook voor mij het einde daar. Later hebben wij er om gelachen..... om al dien smeerboel..... ja, wij hadden pret!"

Ik dacht, dat je je voor die menschen kon afsluiten. Ik deed het, maar zij ging 'n andere deur binnen en die bleek juist niet gesloten. Ik wachtte af en dacht: begin maar.

„Ik voel al iets," verzekerde de dame me. U moet er niet van schrikken, maar u leeft niet lang meer."

Ik prevelde iets binnensmonds..... Toch trouwde ik nog een keer. En ik was al getrouwd..... Ik had al 'n vrouw gehad..... maar dat was niets voor me, hoorde niet bij mijn karakter.

„U gaat verhuizen, u wilt wel niet, maar u doet het, want uw huis verbrandt. Ik zie een man waarvoor u moet oppassen. Doe geen zaken met dien dief, u vliegt er in. Hij ziet er zoo en zoo uit, u weet wel, zoo'n klein snorretje zie ik. U bent heel gelukkig in de liefde; u gaat naar Nanna!"

Is dat 'n treffer! Ik schrok en zij gaat door, maar ziet dat ik ben aangeraakt. De eerste modderspat voel ik midden in mijn gezicht.

„U bent getuige van 'n huwelijk, dat vier weken duurt, dan liggen ze alweer over hoop. En dan komt de scheiding..... vanzelf, maar met heel veel lawaai, anders ging ik er niet eens op door. Niet prettig voor u, want die Nanna is er ook bij. Die vrouw is 'n slang. Wees voorzichtig, mijnheer, 'n slang is ze. En daar zie ik 'n kind. Het draagt den naam van Enré!"

Als die vrouw den naam Nanna uitspreekt, weet ze, dat ze raak is. De parapsycholoog noemt dat 'n treffer, de onze dan, die wij voor René raadpleegden. Ik voel, dat deze vrouw voor m'n deur staat en het gat niet kan vinden. Ze staat voor me, maar tusschen mij en haar leven is 'n houten deur. Komt ze op eigen kracht er door? Als ze de naam Enré

uitspreekt, rammelt ze reeds met haar sleutel in het slot, maar krijgt toch de deur weer niet open. Ra, ra, wat is dat, dacht ik, wat voor kunst beleef ik hier? Ik laat haar kletsen en zij gaat verder:

„Die Enré is zeer begaafd, weet u dat?” Ik knik.

„Bent u al in Indië geweest? Néén? U gaat er spoedig heen. Ik waarschuw u, niet over Spanje te reizen, want daar dreigt u gevaar. Vergeet het niet.” Ik knik en zij vervolgt:

„Ik zie een huis, een vrouw en een man en een dienstbode. Ik geloof, dat het die Nanna weer is. O, mijnheer, past op voor dat stelletje! Die man is 'n groote dief, een chantagekliek is het, néén,..... hoe heet dat, 'n bordeel! Als u die vrouw ziet, kent u haar onmiddellijk. Ze heeft boven haar rechteroog een litteken. Ze wil het wel verbergen, maar ze kan het niet. Als u die menschen kent, vertrekt u. U kunt u dus oriënteren.”

Ik knik en zij gaat verder:

„Die Nanna is 'n lichtekooi, Kent u haar niet?”

Ik haal mijn schouders op. Ze zegt:

„Dit is alles. Ik krijg tien gulden van u!”

De deur gaat achter me dicht. Wie volgt! Mij nooit meer gezien. En dat wijf zuigt bijna onze René uit mijn lijf. En dat noemen die geleerden treffers.....! Ik schaamde me voor mezelf. Ik voelde, dat ik ons kind had laten bezoedelen en trachtte dit met speelgoed weer goed te maken. Maar wat zijn wij menschen toch belhamels, onnadenkend slecht, de heiligste zaken van jezelf gooi je zoomaar in die modderige levens te grabbel. O, wat heb ik mezelf uitgescholden. Toen Hans het hoorde, kreeg ik er van langs. Ik gunde hem deze pret. We hebben er over gepraat en gelachen, René verwend en toen was het weer voorbij. Maar dat nóóit meer!

Toch heb ik er over nagedacht. Van alles in mijn leven wil ik leeren. We maakten vergelijkingen en constateerden, dat iedereen wel eens dingen zegt, die later uitkomen, maar de vrouwen en mannen die de helderziende spelen verdienen er grof geld mee. In mijn dagboek staat:

„Ze trachtten te voelen, meer is er niet. Wat René aan Erica door-gaf tijdens haar dragen, zuigen deze menschen uit je weg waar je met je neus bij zit. Ik weet precies wat het is en hoe ze het doen, ik heb er alleen nog geen woorden voor. Maar dat komt later wel. Verder zijn het adders! Het is het allerlaagste bedrog wat ik ken. Dit moest onze maatschappij niet langer toestaan. Het is in duizenden gevallen zoo erbarmelijk onmenscheijk, dat ik alles wil doen om dat gespuis uit te roeien. Maar de politiemenschen lachten me in m'n gezicht uit. Toen gaf ik het maar opl

René bleef vooruitgaan, zijn geest stond op een peil, waaraan geen mensch iets veranderen kon. Ik leerde hem iets. Anna deed er het hare bij en van Erica en Karel kreeg de jongen de rest. Vuile briefjes hebben we niet meer gehad. Zoo gingen de maanden voorbij en was het wachten op zijn groei, zijn ontwaking.

En nu, vandaag, is hij naar 'n kleuterschool gegaan. Ik bracht hem weg en gaf hem over aan die zusterlijke handen. René is zeven jaar en eenige maanden oud, te laat, naar wij weten, ten opzichte van het normale. Maar wat doe je? We wachtten met ongeduld hoe hij het den eersten morgen heeft gemaakt. Wat zal de juffrouw zeggen van ons kind? Hoe zullen de andere kinderen hem ontvangen? We weten allen maar al te goed, dat de jeugd hard is. De jeugd slaat juist dat leven wat het meest hulp behoeft. Ik voorzie, dat ze ook René aan flarden trekken, dat zijn arme zieltje bebloed, geslagen en mismaakt, ja volkomen onder den voet geloopt thuis zal komen. Ik voorzie, ja ik wéét, dat wij nu eerst voor de ellende komen te staan. O, hoe zullen ze hem aframmelen. Ik kan schreien, en Anna en Erica met mij. Wij weten het! We zijn zoo bezorgd voor René! En toch: hij móest naar de menschen toe, hij moest naar andere kinderen.

Ik ben zoo bang. Erica kwam zoeven bij me en zei:

„Wil je gelooven, Frederik, dat mijn hart bloedt? Ik heb het gevoel, of ze daar mijn kind vermoorden. O, kon ik hem maar bij me houden.”

Ze keek me aan alsof ze me vragen wilde: „Had jij hem dan niet alles kunnen geven? Moest dat nu gebeuren?”

Maar moeten wij het kind uit de maatschappij houden en het zélf opvoeden? Ik vertelde haar, dat ik dat alles al had overdacht en tot de conclusie gekomen was, dat zulks niet mogelijk was, omdat het leven bij al het andere tot ontwaking komt. René moet er doorheen. Karel heeft haar dat reeds verteld, toch komt zij er op terug. Karel zegt: „Zoo moet het! Zoo hoort het! Er is geen andere weg, hier moet het kind doorheen.”

Nu zitten we het uur af te wachten, dat wij hem mogen gaan halen. Anna loopt trap op, trap af, waarom weet ze niet. Maar toen ze er zelt erg in had, beseft ze, dat ze René zoekt. En toen zag ik alweer tranen. Wat dus voor 'n moeder in het algemeen zwaar weegt — zoo'n dag — weegt hier duizenden kilo's. Onze harten bloedden:..... Het is 'n stuk van ons leven, dat ze daar ter verzorging hebben gekregen. Zullen ze het daar begrijpen?

Ik volg als het ware René's schooltijd..... z'n wandelingetje buiten, maar géén van ons wil zich laten zien. Die krachten zijn er nog, ook al

hebben we met elkaar er een half uur om moeten vechten, hóé te moeten handelen voor het kind. Dit vonden wij het beste.

„Nog een uur,” zegt Anna. Erica liet er tien minuten later op volgen: nog maar 'n klein kwartiertje. En geen vijf minuten later was ik al weg om hem te halen. Ik stond te wachten alsof het mijn eigen vleesch en bloed betrof. Terwijl ik daar stond kwam Karel aan. We stapten dadelijk in en hij zal René huistoe rijden. Daar rinkelt de bel..... Moeders en vaders kom gerust, hier zijn de kleintjes!

Ik sta weer op de planken. Het eerste schetsje is voorbij. Het geachte publiek zit er alweer in en vond de gesprekken zeer interessant. Enkele moeders pinkten 'n traan weg, maar er waren heel veel knikjes! En dat zegt voldoende. We gaan verder!

O, FREDERIK, WAT IS DE JEUGD TOCH ONBARMHARTIG!

Als René met de andere kinderen den drempel van het bewaarschooltje overschrijdt, vliegen Karel en ik op hem af en drukken het kind aan ons hart. Het is, alsof we 'n wonder beleven; onze harten bonken in onze kelen, we hebben het rood er van op onze gezichten staan en deden volgens andere vaders en moeders erg overdreven, maar dat kon ons niet schelen. René..... Renétje..... komt het over onze lippen. Daar is René! Karel is het eerst bij het kind. René frommelt met zijn handje en wringt zich los. Hij slaat de oogen op, kijkt mij aan en is met 'n sprong in m'n armen. Karel krijgt er een kleur van. Ik doe wat verlegen, maar zeg:

„Had je van mij maar geen schoolmeester moeten maken, Karel, ik kan er niets aan doen.”

We zijn thuis. Erica en Anna knuffelen het kind. René vliegt van links naar rechts, hij is nog nooit zoo gezoend, maar het raakt het leven niet. Hij ziet er wat verfomfaaid uit, z'n snuitje bleek, z'n kuifje staat rechtop. In zijn oogen zie ik lichtjes, die er vroeger niet waren, een bewijs, dat het leven in spanning is. De ziel trilt, het smalle lichaampje doet vreesachtig aan, het is net alsof hij daar door elkaar gerammeld werd. Nu al? Het is 'n heel ander kind, dat in mijn armen ligt, het is onze René niet meer. En dat in die enkele uren.

Erica en Anna zijn met hem bezig. Karel is alweer weg, die heeft het zijne er van, verder gelooft hij het wel. Wij drieën hebben er mee te maken en zullen zorgen, dat het kind het goed heeft. René praat wat, wil vertellen wat er alzo is gebeurd, maar plotseling kan hij geen woord meer spreken en begint te hakkelen. Toen schreien en vrouwengejammer, Wat moeten we in vredesnaam met hem doen? Het is Anna die mij vraagt dit probleem op té lossen. Ik zeg, dat het wel in orde komt, ze moet zich nog geen zorgen maken. Alles komt in orde, ook dit!

Wanneer de jongen wat gegeten heeft, speelt hij. Ik ben bij hem en doe mee. Een vertrouwelijk woord hebben wij de laatste maanden niet met elkaar kunnen spreken, het kind sloot zich volkomen af. Nu voel ik, dat hij mij iets te zeggen heeft. Ik vraag:

„En, René, bevalt het je daar?”

Nu moet je even geduld hebben, hij gaat denken. Het duurt altijd even

voordat je antwoord krijgt. Soms hakkelt hij, het is ook mogelijk, dat je ineens een zoo scherp antwoord krijgt, dat een jongen van twaalf het hem niet verbeteren kan. Meermalen kijkt hij je eerst aan, hij tracht het dan uit je leven te trekken, om dan ál zijn krachten bijeen te rapen om je het gevraagde te beantwoorden. Je staat nu voor 'n achterlijk kind. Je zou jezelf wel binnenste buiten willen keeren om dat leven te helpen, doch het gaat niet, je staat er machteloos bij. Voor Erica is dat steeds het ergste wat er is. Zij kan er ook niet tegenop, meestal zie je haar op den loop gaan. René kwam eens bij me en vroeg:

„Waarom rent moeder van me weg, Oom Frederik?”

Nu stond ik met m'n mond vol tanden en wist waarachtig niet wat ik moest zeggen. Nu is hij gereed, maar zijn lippen trillen van emotie, toch hoor ik:

„Het zijn rotkinderen, Oom Frederik.”

„Zoo zoo, en waar heb je dat mooie woord geleerd?”

Ik krijg uit zijn leven, dat ze hem nu al uitgescholden hebben voor „rotjong”! Hij weet niet eens wat het woord te beteekenen heeft, maar het klinkt erg vlot, het raakt hem, het zegt hem iets. Nu zwijgt hij en denkt er over na. Ik probeer hem duidelijk te maken, dat alles heel anders wordt, maar dat hij hier aan wennen moet. Ook geef ik hem de verzekering, dat hij zijn vriendjes moet liefhebben en moet zorgen, dat hij er zooveel mogelijk krijgt. Hij moet begrijpen, dat hij terug krijgt wat hij zelf aan z'n vriendjes schenkt. En vlot komt over zijn dunne lipjes:

„Maar ik dééd niks. Niks heb ik gedaan. Niks!”

„En toen kreeg je 'n klap, is het niet?”

„Midden in m'n gezicht, hier, Oom Frederik.”

In den namiddag ging ik met hem het bosch in. Voor de natuur heeft hij interesse, hij imiteert de vogels, sjilpt en knort als de varkens, bloemen zijn voor zijn leven wonderen, boomen boeha's..... waarvan ik het geheim nog niet ken. Toen ik hem onder zoo'n woudreus wilde plaatsen, zette hij het op een loopen en liet hij zich niet meer zien. Zóó, dacht ik, heb je angst voor 'n boom! Het bracht mij terug tot m'n droom, zijn neerzitten daar, het vallen en opstaan en het verdwijnen over zijn heuvel. Hoe is het mogelijk, dacht ik, dus toch werkelijkheid? Heeft zijn ziel dat waarachtig beleefd? Voor groote boomen heeft hij angst..... Hij beleefde hetzelfde als ik en het gevolg ervan zie ik voor me. Daar gaat René..... Hier is datzelfde kind..... het loopt naast me en is er niet. Het leeft hier en het kind leeft ergens anders en dat noemt men achterlijk. In zijn hoofd is niets..... de ziel, de persoonlijkheid is het. En toch zoo diep.

Ik weet nu waarom hij vanmorgen klappen heeft gekregen. De jongens vinden dat geaap niet noodzakelijk. Ik heb op mijn manier zijn hart geopend. Ik weet, hij is driftig en onhandelbaar, indien hij voor zichzelf staat en van anderen aanvaarden moet dat het zoo niet moet. Erica zegt dat hij die drift van Karel heeft en deze berust, hetgeen Erica verbaast. Doch opeens zei hij:

„Als jij dan maar toegeeft, dat hij die achterlijkheid van jou heeft geërfd, vind ik alles goed.”

Erica aan de ren, ze bleef den ganschen dag weg, boos was ze, maar had toch het vervormde karakter van haar kind te aanvaarden. Ik geloof nu, dat René's drift hem parten speelt, dat die eigenschappen zijn karakter zullen breken, dat hij daardoor volkomen oplost, zoodat wij opnieuw voor problemen komen te staan. Eén ding weet ik: wat nu nog achterlijkheid voor hem is, wordt straks het ontëmbare in en voor zijn wezen. Of hij dan nog in de maatschappij thuis hoort? Als ik hem zoo zie en volg, krijg ik het gevoel, dat het leven zichzelf tot de stoffelijke ontwaking voert en wij daaraan niets kunnen veranderen. Wat Erica en Anna als angst voelen, is voor mij de natuurlijke ontwikkeling..... ook al geef ik toe, dat hier sprake is van bovennatuurlijke vermogens, die het kind niet weet te verwerken. Zijn hoofd is thans smal geworden, die onnatuurlijke dikte is er af. Een merkwaardige verandering is het, haast onbegrijpelijk, omdat de schedel niet te vervormen is en geen menschelijke behandeling toelaat. En toch heeft zich onder onze oogen dit proces voltrokken, waarvoor geen enkele geleerde een naam weet. Iets nieuws? De jongens van de straat, die hem kenden, hadden het er zelfs over. Ze zeiden, dat zijn hoofd was afgetapt. Hierna sloot René zich op en kwam niet meer buiten. Op 'n manier kreeg ik het er uit en begreep ik, waarom hij de straat vreesde. Zijn vader heeft zijn hoofd afgetapt..... heet het!

Toen vroeg hij mij:

„Waarom, Oom Frederik, moest Vader m'n hoofd aftappen?”

Erica noch Anna vertrouwde hij zijn geheim toe. Over al die dingen piekert dit leven verder, hij verwerkt het, maar ik zag, dat de persoonlijkheid er niet op vooruit ging. Ergernis wreekt zich. Dagen lang leeft hij dan in zichzelf besloten en voelt zich alleen op de wereld. Geen woord komt over zijn lippen, ook al zou je hem er om smeeken, hij verstaat en hoort je niet. Onbereikbaar voor alles.

Karel heeft zich al leeren beheerschen, wat heel wat moeite heeft gekost, Erica valt soms uit haar rol. Anna vergeet zich nooit. En René weet precies wie hij hebben moet; wie zich vergeet, wie snauwt, daarvoor

is hij bang, het is net alsof hij 'n flink pak slaagt krijgt. Voor 'n hard of streng woord rilt en beeft dit leven. Hij is dus overgevoelig, zóó gevoelig, dat 'n woord als 'n stroohalm hem vernietigen kan en hem tegen den grond slaat. En daarnaast leeft het brute geweld. Soms is hij dan niet te temmen, als 'n wildeman vliegt hij door het huis, slingert links en rechts de spullen van zich af, maakt 'n ontzettende rommel en breekt alles wat los en vast zit. Ook daarvoor is Erica bang.

„Als dat maar goed gaat,” zegt ze tegen mij, „we zullen ons nog een meubilair van ijzer en staal moeten aanschaffen. Hoe denk je hierover, Frederik? Wat zich korten tijd geleden in briefjes uitte, is nu veranderd in zichtbare overspanning, krachtig optreden en het met zichzelf overhoop liggen. Het leven is ontwaakt, het zoekt zichzelf en het wil zichzelf beleven. Maar er is geen vooruitgang. Het komt hem niet ten goede, het verandert het leven en de persoonlijkheid, doch er komen karaktertrekken tot werking, waarvan ik niet veel fraais verwacht. Ik geloof dan ook, dat dit alles zijn val wordt in de maatschappij, op school en wat er ook dit leven te wachten staat. Ik denk, dat die juffrouw spoedig geen raad met hem weet en zij zal zeggen: haal dat kereltje maar weer weg, aan wilde stieren heb ik hier niets, mijn kinderen verliezen hun rust. Maar wat dan?

We moeten alles doen om dat te voorkomen. Je praat uren met hem, hij geeft je antwoorden waar je van staat te kijken en doet even later of hij doofstom is. Het leven komt op toeren en is op slag zorgwekkend. Ik ken deze machine nog niet, ik hoop evenwel haar bouw nader te leeren kennen.

Als we naast elkaar op 'n bank zitten te kijken naar alles wat er alzoó voorbij komt, wat de natuur ons schenkt, is het, of de dood naast je zit. De ijskoude wind uit het Noorden kan het ook wezen, die door merg en nieren jaagt en zoo'n beverig gevoel schept. Hij staart naar den grond, hoort je niet praten, de ziel van dit lichaam is ergens en nergens. Ook al schud je hem wakker, het helpt niets. Nu is al dat licht uit de oogen verdwenen. Thans heb je met zijn of 'n ander masker te maken en dooft het leven zichzelf. Uren lang zit hij in dezelfde houding, rustig denkend of, wat ik er van denk..... apathisch herstellend. Maar waarheen voert het ons? Je hebt hem en je hebt hem niet, je zit buiten en je zit binnen, je bent niet buiten en je zit ook niet op zijn kamer..... hoorde ik Anna zeggen..... hij eet en hij eet niet, hij drinkt zijn melk en vraagt even later wanneer hij melk krijgt. En dan is het 'n groot mensch. Anna haalde hem uit het bad..... tien minuten later vraagt hij haar wanneer hij weer moet baden. Karel rijdt met hem door het bosch, vijf minuten later vraagt hij

of vader hem ook eens meeneemt, hij heeft lust in een toertje. En dan sta je voor 'n gek? Is dit kind niet goed snik? Een uur later plaatst hij je voor andere feiten en vraagt:

„Heeft 'n hond 'n ziel, Oom Frederik?”

Toen hij me dat vroeg, vloog Karel uit zijn stoel.

„Vraag dat nog eens, René!.....” gebood Karel. Het kind vraagt:

„Wat zegt u? Wat moet ik vragen, Vader? Vroeg u me iets? O, ik dacht dat u me iets vroeg. Dan ga ik maar.”

Karel zegt tegen me:

„Dat is verdomme geen kind meer, maar 'n ouwe vent. Zag je dat, Frederik?”

Ik zag het, ik hoorde het, ik beleefde het. Dit was geloof ik, René niet. Maar wat dan? Karel ging er op door. Ik hoor:

„Ik geloof, Frederik, dat die knaap ons allen te pakken heeft. Als je het mij vraagt, geloof ik, dat we nog bij Hans terecht komen, m.a.w.: hij wordt gek!”

Zijn beleefdheid is ineens spoorloos verdwenen. Hij heeft het over „u” en „gij”. Er treedt 'n beleefdheid voor den dag die jezelf niet bezit en grootendeels niet toepast, omdat je dat onder vrienden niet doet, niet noodzakelijk acht, maar waar je hem toe dwingt; een beleefdheid, die plotseling weer verandert in geij en gejou, dat je regelrecht naar de straatgoten voert en daar voor het oprapen ligt, doch dat door geen verstandig mensch aangekeken wordt. Er komt nu 'n schoffie voor den dag, 'n geradbraakte mentaliteit, die even later voor je staat en 'n gedichtje opzegt. Karel zegt:

„Je zou er 'n tooneelstuk van kunnen maken. De menschen zouden genieten, dat verzeker ik je, zoo'n comédie is het. Maar wij zitten er mee.”

Je kent de schofjes van de straat, er zijn er in soorten. Als René die allures heeft, zie ik er niet één bij zooals hij dan is, ook al moet ik er voor naar Parijs of naar New York, Weenen of Berlijn..... deze is niet te verbeteren. Hij is dan als 'n wildeman. En dan kun je tevens hooren:

„Mag je muizen vernietigen, Oom Frederik! Mag je 'n luis z'n oogen uitsteken, zoodat het beest je niet meer weet te vinden? Mag je varkens bij de staart trekken, omdat dat dier zoo vreeselijk schreeuwen kan? Mag je kippen de veeren uittrekken, als je wilt, dat ze een nieuw pak krijgen, want je ziet ze altijd in dezelfde kleeren. Verveelt dat niet? Anna zag hem op 'n dag bezig met de kippen. Toen ze vroeg wat hij deed, antwoordde hij:

„Ik geef dit dier 'n nieuw pak, Anna, ik krijg toch ook steeds andere

kleertjes." Als hij dat gezegd heeft, is hij meteen weer 'n ander kind ook en rent hij bij de kippen vandaan.

Honderden vragen heeft hij me gesteld en alle kwamen ze er op neer of hij dit en dat mocht doen, om al die levens wat vreugde te schenken. En dat voor 'n tijd, enkele maanden, toen zagen we alweer 'n andere persoonlijkheid.

Op 'n middag — we zitten bij elkaar, thee en koek op tafel — ontvangt hem:

„Wat hebben wij het toch goed, hè moeder?"

Als Erica zegt: „en of", vervolgt hij:

„Daar moet je God toch voor danken, hè moeder?"

Erica kijkt ons aan en antwoordt: „Zeker Renétje..... elken dag."

En nú komt er: „Maar ik verdom het."

Wie leerde René deze woorden? De jongens even verder zijn het, zegt hij, die verdommen het ook. We weten genoeg. Hij stapt op datzelfde oogenblik op mij af en vraagt:

„Wil je 'n gedicht van me hooren, Oom Frederik?"

„Weljá, graag. Laat maar eens hooren!"

Direct vliegt er over z'n lippen:

„Ik bouwde aan 'n brug. En die brug was lang. Ik brak dat ding zelf weer af. Want ik deed het niet goed. Ik had niet verdomme moeten zeggen."

Brug en gedicht, het woord verdomme, ze zijn voor deze ziel één begrip. Ze hebben met elkaar te maken en staan los van elkaar, loopen elkaar omver..... praten tegen elkaar en maken ruzie, voelen dat het verkeerd is en beginnen opnieuw. Geen órde is er, zegt Karel, dat hoofd is me 'n raadsel. Het zit vol met nonsens! En rotheid..... Ik ben niet van plan mezelf voor den gek te houden: zoo is het!

Als dat gedichtje eruit is, legt hij zich voor Erica's voeten neer en doet als 'n hond. Hij likt en smakt..... het dier in hem verlangt iets..... Krijgt hij niets van den baas? Het dier springt op, rent naar Anna, trekt haar de schort van het lichaam, steelt iets lekkers bij haar weg en gaat naar boven. Uren zie je dat leven niet meer. Als je boven komt ligt dit leven op den grond in diepen slaap. Of is het wat anders? Ook dat duurde maanden. En toen veranderde deze ziel weer. Uit dit leven ontwaakte 'n ander, want dit leven stelt je voor problemen, voor maskers, voor onmenschelijkheden. Dat zit nu naast me op het bankje en zegt niets. Dit leven is niet hier, is niet van deze wereld, het hoort hier niet! Het lééft hier niet! Het is ergens en nergens, het heeft niets met deze rotte wereld

uit te staan, het gaat een eigen weg. Wij zeggen: 'n gek is het! Dit is 'n apathisch kind. Het is 'n onmogelijk karakter. Het heeft álles en het heeft niets! Wat is het? Wil je mij nog langer wijs maken, dat dit 'n „geestelijk wonderkind” is, Frederik?

Het wonder zit naast me en is zwaarmoedig? Het wonder is vanmorgen naar school gegaan en heeft klappen gehad? Waarom? Omdat dit wonder alles en iedereen daar ná-aapte. Meer kan dit wonder niet. Men trapt het daar spoedig de deur uit, niemand op deze wereld wil met dit wonder te maken hebben.

Een schamele troost is het voor me. En voor hemzelf 'n afschuwelijke wereld. Dat is onze René, Renétje..... o, ja, ons kind!

„Moet je niet naar huis, m'n jongen?”

„Wat?”

„Of je nog niet naar huis wilt, René, vroeg ik je zoeven.”

„Wat is er, Oom Frederik?”

„Ik zei, dat die wilde eenden zoo leuk kunnen fladderen.”

„Mooi hè, Oom Frederik? Ik zou best 'n eend willen zijn. Krijgen die dieren nooit 'n nieuw pak aan? En waarom leggen ze hun eieren buiten? Waarom komen ze die niet bij je thuis brengen? Je kunt ze toch eten? Waarom moeten die dieren alles hebben en wij niets? Waarom kosten kippeneieren geld en krijgen de dieren er niets van? Waarom praat die juffrouw zooveel onzin tegen ons? Waarom vertelt ze niets van Onzen-Lieven-Heer?”

„Dat komt nog, René, ook dat komt, wacht maar af.”

En daar slaapt hij alweer. Even later vraag ik:

„Moet je nog niet naar huis, René?”

„Wat willen die menschen van jou, Oom Frederik? Willen ze ons bankje hebben? Niks hoor, we zijn hier nét.”

„Wil je nog niet naar huis, René?”

„Moeten we nu al weg, Oom Frederik? Wat zegt Anna? Heeft ze pudding? Welke pudding maakt ze? Is er genoeg vandaag te eten? Hoe laat is het „vannacht,” Oom Frederik?”

„Vannacht wordt het één uur, twee uur en vijf minuten over drie ook nog, zes en zeven uur. Maar dan ben je al wakker, is het niet?”

„Juist..... Oom Frederik, en dan begint de dagtaak. Eten, wasschen, thee, even spelen en dan naar school. O, ja, naar school, wat zul je daar pret hebben met de kindertjes, hé lieverd?”

Dát is Anna en er is iets bij van Erica, De rest is rommel? Het kind denkt, het kind is er en het kind is er niet..... Maar kennen wij dit

masker, dit verschijnsel niet? Mijn God, Frederik, ben je ingeslapen? Ben je aan het suffen? René, Renétje.....! Wat ben je 'n engel, wat breng je 'n wetenschap naar deze wereld. Mijn God, hoe is het mogelijk.

In mijn dagboek komt te staan:

„Vanmiddag kreeg ik de fundamente! Wonderlijk zijn ze, machtig, ontzagwekkend. Ik ken René en ik ben weer met hem op pad. Wij waren bezig fundamente te leggen, we hebben er op onze manier aan gewerkt. En het ging prachtig. Erica..... alles is wonderbaarlijk, alles, Karel:..... alles, mijne heeren, ALLES!

Erica zei: je bent er, dokter, en je bent er niet. Je loopt op straat en je zit binnen. Je praat met je zelf en het is net 'n lichamelijk gesprek met jezelf. Vindt u dat geen verschijnsel, dokter? Moet u daarom lachen dokter? En vindt de dokter het onzin? Já! Maar vindt de dokter niet, dat dit gek is? Vreemd is? Já, dat is in orde, Erica, je bent er en je bent er niet. Ook René is er nu niet, hij gaf je dit door! Mijn God..... wat 'n wonder is het..... hoe is het mogelijk. Maar ik zal afwachten, dat belooft ik u.

René denkt aan duizend dingen tegelijk. Hij is goed en hij is kwaad, maar in één hand, in één hoofd leeft het en wil 'n deeltje zijn van het groote geheel. En daarin struikelt hij over zichzelf. Maar ik ga gelooven, dat het leven van Karel, zijn werking en natuur, denken kan, ook al is het als het beetje slijm, dat ik eens in mijn hand hield om er wijzer door te worden. Een machtig groote dag is het vandaag, den zooveelste van de zooveelste van het jaar 1900 en zooveel.

Toen was het avond, de zon ging onder en Renétje sliep als 'n roos. En zat ik op mijn kamer om dit ongelooflijke vast te leggen en voor deze zoo rotte menschheid te bewaren, om de geleerden straks te dwingen hun leegde koppen te buigen voor het wonder.

O, mijn „geestelijk wonder" leeft en het krijgt vleugels..... Een eend legt eieren, René, maar deze waren niet door den wind gelegd, deze zijn goud waard en jij zult de papieren er voor op je bank vinden. Ik sta er borg voor.

Toen het drie uur in den nacht was, ging ik naar bed, hoewel ik toch niet zou kunnen slapen, zóó had het mij te pakken.....!

Als mijn slaap komt ben ik weer wakker ook. Ik zie René middenin zijn kamertje liggen, het kind slaapt. Wat doet het daar? Ik volg hem en ook ik ga slapen. Even later staan we buiten. We zijn op 'n school, er zijn veel kinderen. Hij kijkt naar de kinderen, hij volgt ze één voor één en hij kent ze. Hij verzoekt hun beleefd tegen hem te zijn, want dan

hoeft hij niet zulke slechte dingen over hen te zeggen. Ze lachen hem uit. Hij vraagt nogmaals, of ze dan niet van zulke rotte woorden willen spreken, dat doet hem zeer. Het is net, of ze hem prikken, steken, en dat nog wel met 'n scherp mes. Laat je het? Néén..... we laten het niet, moet je maar niet achterlijk doen. Zwakke dieren moeten kapot. Maar ik ben niet kapot, ik bedoel, ik ben niet zwak! Maar je kunt toch niet denken? Dacht je, dat wij niet wisten, dat je vader je hoofd afgetapt heeft? Rotjong? Maak dat je weg komt. We zullen je hier vandaan pesten. Dáár!

Au, o, Anna..... Au, waarom moeten ze mij slaan? Anna rent op het jong toe, ze vraagt:

„Wat was er, René? Waarom ga je op den grond liggen? Waarom lig je niet in je bedje als je slapen wilt? Kom maar, niemand doet je iets, zoolang Oom Frederik en ik er zijn. Fijn hè, zoo is het beter.”

Ik schrik wakker. Ik vlieg mijn bed uit, steek 'n pijp op en ga schrijven. Uit mijn pen vloeien de woorden:

„Ik wéét het! Als René slaapt droomt hij en die droomen komen uit. Hij droomde van school. Dat heeft Anna hem wel verteld, maar wat nu komen gaat weet Anna niet. En ik geloof zelfs, dat ik nu al zou kunnen schrijven, zou kunnen vertellen, wát er komt. Wat ze met hem doen? O, arme jongen toch..... Deze wereld deugt niet voor je gevoelige ziel, maar ik zal je blijven helpen.”

Een machtige dag en 'n machtige nacht beleefde ik. Nú ga ik echt slapen. Als René zoo op den grond ligt, vliegt hij, is hij buiten en is hij binnen. Ra, ra, wat is het? Het kind beleeft goed en kwaad en neemt het in zich op. Het kind beleeft deze wereld! Het kind beleeft de dieren! Het kind beleeft het leven anders dan wij dat kunnen. Het is er en het is er niet? Dat kun je ook nu de kat wijs maken, mij niet? O, wat ben ik gelukkig!

De derde dag op school bracht de narigheid thuis. René heeft al 'n blauw oog. De juffrouw zegt, dat ze niet heeft gezien waar het geschiedde. Men had René kunnen vermoorden, zij zag het niet. Zij wandelde daar voor de jongens en meisjes uit met haar neus in den wind. Wat achter haar gebeurde, zag ze niet. De kinderen vliegen de straat over, ze rollen over den grond, maken elkaar af en zij ziet het niet! Als we met hem thuis komen, schreeuwt Erica me toe:

„O, Frederik, wat is de jeugd toch onbarmhartig.”

Ja, dat is ze. Maar wat kun je doen? We moeten René leeren zich te wapenen? Moet ik het kind boksles geven, opdat het er op kan slaan? Zichzelf kan verdedigen? Karel voelt er wel voor en probeert het. René staat voor hem, zijn vader, en kijkt, even maar! Dan loopt hij hard weg.

Karel schreeuwt: „Kom hier..... blijf hier, René.....” Maar het kind smeert 'm. Het wil niet met boksen te maken hebben. Als Karel hem in handen krijgt, zegt het leven:

„Wil Onze-Lieve-Heer niets van weten, Vader.”

„Wät zeg je? Heeft dit met Onzen-Lieven-Heer te maken? Vooruit, sla er op, René, geef me maar 'n pak slaag. Je moet den jongens laten zien wat je kunt.”

Het einde is, dat René in elkaar zakt van moeheid en zich op het bed gooit.

Wat kun je daar moe van worden, komt er een uur later over zijn lippen, zoodat Anna vraagt:

„Waar ben je zoo moe van, René?”

„Ik zag, dat Vader bokste, Anna. Zoo moe werd ik, o, zoo moe, en toen ben ik gaan slapen.”

Snap je dit, Frederik? Ik snap het, lieve Anna, het is 'n wonder. En omdat het 'n wonder is en met mijn „geestelijk wonder” te maken heeft, hou ik het maar voor me. Maar René wordt moe van het kijken. Hij wordt moe van alles wat als hardheid tot hem komt, zoo overgevoelig is dit leven, dit kind, deze machine. Dacht je dat? Zag je dat? Ik zag het en ben je er dankbaar voor. Maar geen boksen wordt het. Het zal slapende beleefd worden en nu volgt de eigen verdediging. Doch dan gaat hij aan de ren, je zult het zien, en krijgen wij hem weer voor goed thuis. Nu ben ik het, maar ik zal het niet zijn, het leven gaat 'n eigen weg. Je zult het zien, Frederik! O, die Anna!

Waardoor, vroeg ik mij den volgenden morgen af, heeft het leven al de kracht om de moeder tijdens haar dragen te bezielen en gedachten door te geven? Ik heb me door een moeder die me schreef indertijd ook nog laten wijs maken, dat zij helderziend was geworden tijdens haar een-zijn met het kind. Of dat op dit alles slaat? Ik weet het nog niet. Wel wordt me duidelijk, dat de verschijnselen van Erica volkomen overeenstemmen met het wezen, dat René is. En ik moet nu aanvaarden, dat dit het wonder is, dat ik ontdekte. Het fundament! We gaan verder, René! Er is 'n weg die er heen leidt..... dat zal de reine klaarte zijn.

Je staat telkens voor nieuwe vragen. Wat wij als scheppers de moeder schenken tijdens dat wat bevruchting heet, is dat bezielt? Is daarin de ziel aanwezig, die dan later „mensch” wordt? Is dat allemaal zoo dicht bij elkaar? Ik bedoel leven ziel en stof op dat oogenblik al in één wereld? Het is 'n groot wonder. Maar wat weten wij er van? Wat de wetenschap? Is het geoorloofd dergelijke vragen te stellen? Is het fantastisch

om als mensch naar je zelf en je geboorte te zoeken? Indien ik al die moeders volg, treden merkwaardige verschijnselen naar voren, die ik nu in René terugzie. Erica was er door bezielde, zij reageerde onfeilbaar op dat..... wat nu het leven van René is. Zij was er niet en René is er nu niet. Zoo'n embryo toch. Wat heeft zoo'n klein stoffelijk celletje toch 'n kracht en 'n doordringingsvermogen, het laat zichzelf regenen in het dagbewustzijn van de moeder. Zoo'n embryo slaat daar alles kort en klein, het rammelt de moeder door elkaar, stevige persoonlijkheden worden geknakt alsof het stroohalmen zijn, zóó erg, dat ze in staat zijn 'n eind aan het leven te maken. Datzelfde, nietige cellenleven stuurt naar de moeder het verlangen om 'n borrel, het geeft het verlangen door om Franz von Liszt na te doen en duizenden zaken meer, waartoe het. nu ik dit voor me zie, in staat blijkt te zijn. Indien daarin reeds „persoonlijkheid" aanwezig is, staan we voor ongelooflijke wijsheid en zal ik en met mij duizenden menschen mogen weten, hoe God onze menselijke machine in elkaar heeft gezet, waar het ons om gaat. Allemachtig, Frederik, wat een fundamenteën zie je! En dat al weer door onze René!

René leeft in duizenden dingen tegelijk. Ik moet dat wel aanvaarden. En of zijn leven dat verwerken kan? Ik geloof het niet. Al die persoonlijkheden vertegenwoordigen een eigen wereld, doch dan komen wij in ons machtige woordenboek terecht. Wat wij verstandige menschen naam hebben gegeven, leeft in hem, natuurlijk in elkeen, maar voor hem krijgen die karaktertrekken 'n gestalte en ze hebben een masker op. Hoog en laag leeft in en buiten hem om iets te zeggen, en daar tusschendoor zie je iets van Onzen-Lieven-Heer. Eén ding weet ik: hij heeft een groote liefde in zich. Hij heeft God lief en Zijn leven. Hij heeft gevoel voor godsdienst en hij staat open voor de natuur. We zullen dit leven rustig laten ontwaken. Wat ik te doen heb is, hem te volgen en naast hem te staan.

De jeugd ontwaakt, zei Anna enkele dagen terug, ook in René. En het is zooals het kind het vooruit heeft gezien. De jongens dulden geen zwakken! Ze hebben hem bijna gekraakt. Vijf van die knapen mochten hem niet. Ik hoorde, dat ze hem bont en blauw wilden slaan, omdat hij zich overal mee bemoeide. En de juffrouw zag het niet. Ze hebben hem zoo toegetakeld, dat wij hem thuis kregen met gaten in zijn hoofd. Toch heeft hij er drie voor zijn rekening genomen. Het geschiedde zoo onverwachts, dat de jongens dachten met 'n gek te vechten. Waar dat smalle kereltje de krachten vandaan heeft gehaald, weten ze niet. In enkele seconden had hij er drie tegen den grond geslagen, toen gingen de

anderen aan de ren! Toen zag de schoone juffrouw welk een bloedbad haar fröbelingen hadden geschapen. Karel heeft er zich mee bemoeid. Hij vond René 'n kei, indien er geen vraagteeken achter stond. Het geschiedde aldus.....

Ze wandelden met de juffrouw buiten. Ze gaan elken morgen even het bosch in. De kinderen vinden dat heerlijk, ze genieten van het weer en kunnen een oogenblik hun gang gaan. Toezicht is er, dat weten we nu. Ze zijn zoo'n beetje aan het bekvechten. René wordt uitgescholden voor waterhoofd met 'n strootje er in, dat lekt. Hij vroeg Anna, wat dit alles te beteekenen had. Hij voelde intuïtief dat het iets vreeselijks beteekende. Uit zijn oogen, zei een van de jongens, zagen we vuur stralen. Eerst zagen we tranen. Maar ook hij kan schelden, ook hij zoekt je op en zegt iets leelijks. En dan die stomme rotpraatjes. Wat kan ons schelen of eenden buiten hun eieren leggen en kippen nooit 'n ander pak krijgen! Wat hebben we gelachen. Kippen met 'n Zondagsch pak aan, dat snappen we niet. En toen kreeg hij de duvel op ons in. Zoo was het, mijnheer.

En toen..... toen vielen er klappen. Hij dacht, dat hij tegen ons allen kon vechten. We hebben hem laten voelen, dat hij dat niet kon, even later lagen we tegen den grond. Ik zal dat niet meer doen, mijnheer Wolff, ik heb er spijt van.

Karel moest aanvaarden, dat hij, waar hij met z'n neus bij stond, voor den gek gehouden werd. René is te keer gegaan als 'n echte gek. Het schuim stond op z'n mond, hij gilte als een machine niet kan doen en was overal tegelijk. Doch toen had hij geen gezicht meer. Hij bloedde uit neus en mond, handen stuk geslagen, beenen kapot. Hij lag op den grond als 'n wild varken, knorde en schreeuwde, alsof men hem slachten wilde. René heeft gekke allures. Op dat oogenblik was het 'n gek die men aframmelde..... zoo dóen gekken. Ze kunnen vechten voor tien menschen tegelijk. René kon dat..... maar nu ligt hij boven, geradbraakt, doodmoe, gewond en je krijgt geen woord uit hem. Anna doet alles, Erica is er kapot van. Karel heeft die juffrouw de les gelezen, maar kreeg de duvel in, toen hij nog te hooren kreeg hoe onbeholpen zijn kind is. De heele buurt weet het. Die intellectueelen worden nu uitgelachen. Een boer van het land brengt geleerden op de wereld, die daar 'n gek. Waar blijven die lui nu met hun geleerdheid? Dachten die lui, dat ze geleerden op de wereld konden brengen? Dachten die lui, dat ze God konden verzoeken?

Je moet die praatjes eens hooren. Het gedonder is voor Karel 'n kwelling. En je doet er niets aan, laster is het. De gewone man denkt voor

zichzelf. De domme mensch handelt voor zichzelf. Was dit snertstadje iets grooter geweest, zooals Rotterdam bijvoorbeeld, dan is een intellectueel niet zoo bekend. Nu kent elkeen de Wolff's en gaat de familie de straat over.

In een dag is dit kinderlijke gevecht uitgedraaid op 'n groot schandaal. Elkeen heeft het er over. De een is met ons, anderen tegen ons en gunnen den dokter zijn gek. Erica durft de deur bijna niet meer uit, Anna trotseert alles, ze daagt de menschen als het ware uit. Ik ga m'n gang en denk er over na. Maar je moet die kletspraatjes eens beluisteren. Ook in dit kletspraat zie en hoor ik mijn fundamenten. Ik noem dat de „goten filosofie", de gootsche wijsgeerige stelsels, waar echter ontzaglijke waarheid leeft, die de menschen zoo maar te grabbel gooien en die door géén mensch gezien wordt. Ik ben nu eenmaal zoo, reeds lang verzamel ik al deze antiek, heel mijn huis staat er vol van.

Ik hoorde, dat die Gerrit van Ess zuipt dat de stukken er af vliegen, maar zie z'n jongens eens? De een is klerk, de andere heeft zich opgewerkt tot misdienaar, de oudste is naar Indië en zijn twee dochters hebben 'n man gekregen waar de aristocratie de vingers om aflikt. Dames zijn het. En die geleerdé dokter krijgt nu 'n gek in huis. Maar goed ook, dan gaat die kale kak er wel af. Mevrouw heeft zeker geen trek meer om paardje te rijden? Moet mijnheer de dokter geen ritje? Voor geld kun je niet alles koopen. Ik zeg maar zoo, ik heb de mijne en je weet nooit wat je boven het hoofd hangt, maar bij die gaat de kale drukte er wei af. Hij kan nu voor z'n kind gaan werken.

Of je nu zuipt en eeuwig stomdronken bent of niet, al die menschen gelooven toch niet, dat het niets te maken heeft met het kinderen krijgen. Gerrie van de ouwe Van Knoop, die toch met jan rap en z'n maat op stap gaat, die voor het geheiligde moederschap haar handen niet omdraait, die in een jaar zooveel kerels heeft gehad dat 'n ander mensch er tien levens voor noodig heeft, krijgt me daar 'n drieling, gezond en wel, knappe kinderen zijn het. En zoo'n doktersstel brengt 'n gek op de wereld, 'n kind met varkensallures. Verstand heeft niets te beteekenen. Ook al lig je onder de „zijde", ook al brandt er centrale verwarming — al staan er bloemetjes om het bed en kun je van tevoren een lekker bad nemen, het doet er niets toe, het helpt je niets, de „natuur" draait tòch haar eigen rondje. Ook al lig je op de hei en al heb je je in geen jaren fatsoenlijk kunnen wasschen — en dat blijkt toch wel als je Betsy de Krom ziet, die haar leven lang onder den grond heeft geleefd, het kinderen verwekken en ze krijgen — heeft geen mensch in handen. De

natuur fopt je toch! Betsy stinkt van het vuil, haar tien jaar oudere man is net 'n varken, maar kijk eens naar hun jongens? Zie die jongens eens? Wat voor kerels zijn het. En koppen dat ze hebben, ze weten precies wat ze moeten doen! Zuipen doen ze niet. De ouwe Krom heeft het zuipen gelaten, zijn jongens zeggen tot hun vader: we hebben wel wat anders te doen, we willen dit hol uit. Afgeloopt met dat gezuip of we draaien je den hals om. Maar dan moet je zoo'n doktersstel nu eens zien! Wat 'n armoede. Ik lach er heus niet om, 'n mensch weet niet wat boven z'n hoofd hangt, maar is dit geen waarheid?

Ik zeg je, God strafte hen. Die lui hadden 'n drukte van je welste. Dat dikdoen heeft zich nu gewroken. Die dame dacht, dat ze alleen op deze wereld leefde. Weet je niet, dat ze daar altijd fuifden? Altijd zijn er menschen en de gordijnen staan open; ze willen je altijd de oogen uitsteken. Ik heb me wat geërgerd als ik daar voorbij kwam. Moet je ze zien zitten. Moet je zien, wat een drukte die lui hebben. Maar van mijn en jouw centjes. Wat zoo'n dokter al niet verdient. En die andere kwast, die er in huis is, moet ik ook niet. Die man zegt iedereen vriendelijk goeden-dag, maar ik vertrouw dien kerel niet. Als je het mij vraagt, houdt die kerel het met de dienstbode. Ik vertrouw eigenlijk dat heele stel niet. Zoo zie je, wat naam heeft, kan als wij den nek breken. Wat rijk is wil nog niet zeggen, dat er 'n kop op zit. Ik zeg maar — en daar hou ik het bij — die dingen zijn niet te koop. Het is wel beroerd — daar gaat niks van af en je hoeft er geen lol om te hebben, maar Onze-Lieve-Heer weet z'n kinderen wel te vinden.

Of je nu intellectualiteit bezit, of dat je onder 'n grond leeft, het smeert achter je aan draagt, het helpt niet, de natuur gaat haar gang. Als het leven ontwaakt sta je voor problemen. Bidden helpt niet! Ook al bid je je 'n beroerte, het helpt niet. Corry de Leeuw heeft dat bewezen. Die ging dag in dag uit ter communie..... Ze lag dagen lang in de kerk om God voor haar gezegende dracht te danken. Ik geloof, dat ze voor honderd gulden bloemen aan Maria's voeten heeft gelegd. Haar gelaat leek wel geheiligd, je zou hebben gezworen, dat ze gelijk had in dien tijd. En nu? Aan stukken en brokken hebben ze het kind uit haar lichaam moeten trekken. Ik weet wel, dat klinkt erg hard, maar is het dan niet waar? Maria dacht: donder maar op, ik verlang je bloemen niet. Ik zie, dat je voor géén geld die heilige familie koopen kunt. Als het mooi en heel natuurlijk is, waarom wil je het dan nog mooier hebben? Daar gaat ze net, ze ziet er uit als 'n verzopen kat. Nog eventjes en je ziet haar niet meer..... dan vinden we haar in 'n gekkenhuis terug. Kon dat mensch

nu maar van zich afzetten, dat God haar niet eens ziet. Kon ze zich maar indenken, dat toch de wereld en het leven doordraaien. Ik heb met haar gesproken. Ze zegt: ik ben kapot, voor mij heeft het leven geen waarde meer. Ze heeft gebeden en voelde zich zoo heilig, dat dit 'n teleurstelling is die je nimmer overwint. Als je je in God vergist, ga je er aan. En zij zette alles op alles! Arme Corry, ga dan maar voor zuster spelen. Ze heeft haar man de oogen uit z'n kop gekrabd, toen hij zei, dat er nog altijd een mogelijkheid bestond om 'n kindje te krijgen. Maar van het een komt het ander. Ze sluit zich op, ze wil met mannen niets meer te maken hebben, alles in deze wereld bedriegt je. Maria liet haar in den steek, de communie zwijgt!!!..... Haar vergeetmenietjes, dacht ik, toen ik al die kletspraatjes hoorde, liggen op straat.

Daar gaan de Wolff's! De straat over! Menschen willen iets zeggen. Ze gunnen den Wolff's deze ellende. Erica wil verhuizen. Karel zegt: „Laat ze kletsen.” Ik denk er het mijne van en Anna verzorgt René als geen moeder het zou kunnen doen. Zij is geen seconde bij hem weg. Maar hebben al die mensen ongelijk? Heeft kletspraat beteekenis? Kun je van kletspraat fundamenten leggen voor 'n nieuwe universiteit? In het dagboek staat:

„Wonderlijke waarheden deed ik op en ik kreeg ze zoo maar voor niets. De mensch op straat praat. Heel deze omgeving heeft het over René en zijn intellectuele ouders. Uit alles blijkt, dat deze zaken niet te koop zijn, je kunt God niet naar beneden halen door te bidden en bloemen te brengen voor Maria en Jozeph. Of je nu door de kat of door de hond gebeten wordt, maakt geen verschil, de natuur of God gaat toch verder. Of je zuipt, bidt of 'n bad neemt, het helpt je niet. Of je bij vol bewustzijn kinderen verwekt of dat je stomdronken het avondmaal gebruikt, tekeer gaat als 'n wilde, dit alles helpt je niet, je krijgt toch wat je toebedacht is, en geen cent minder. Ook al stink je een uur in den wind, dit is zoo zuiver als kristal. Het zal de waarheid wel zijn, dit trekt zich niets van menschelijke gedachten aan, maar Erica en Karel zitten er mee. Ik en Anna, wij allen gaan over de tong. En, ik zeg het eerlijk, dit had ik niet voorzien, ik had dit nimmer in mijn hoofd kunnen halen, aan zooiets heb ik nooit gedacht. En nu is het er!

Vreemd is het. Mij zegt het, dat erfelijke belasting géén schuld heeft. Ik bedoel, voor het zieleleven. Natuurlijk, het lichaam kan beïnvloed worden, ziekten zullen er later ontstaan, dat alles hebben wij al lang uitgemaakt en is bekend. Maar waarom is zoo'n ziel niet besmet? Als de vader zuipt, dat de stukken er af vliegen, een meisje zich aan jan en

alleman verkoopt, rondslungelt als 'n boschkat en dan nog in staat is drie kinderen tegelijk op deze wereld te brengen, die stuk voor stuk schatten zijn, vraag je je onwillekeurig af: wat wil Hij toch met ons menschen beginnen. Moet dit alles dan met geweld kapot? Hij zaait haat en nijd onder de menschen. Hij vervloekt het ééne leven en zegent het andere. Hij smijt met liefdadigheden juist voor die menschen, die het niet hebben verdiend?

Hebben Erica en Karel dit niet verdiend? Hebben die sletten er om gebeden? Dan had Corry 'n heilige gekregen, maar ze kreeg niets en gaat naar Hans, zoo zeker is als wat..... Zij bezwijkt er onder. Zie je, dit zijn de maskers! Nieuwe? O, nee, dat niet, maar ze zijn er. Erica is al bijna gek. Ze durft de straat niet op en toch moet het. We moeten ons niets aantrekken van de menschen. Ik ga vandaag wandelen en juist daar naar toe waar veel menschen zijn. Ik zal hen laten zien, dat alles eigenlijk doodgewoon is, ook al zitten wij met 'n gek.

Vanzelfsprekend doet mijn gepraat modderig aan. Ik heb tot gisteren vol gehouden, dat René 'n wonderkind is. Ik durf het woord nu niet meer uitspreken en ze hebben gelijk, als ze zeggen: Frederik houdt op, ik kan dat niet meer verdragen, houdt in vredesnaam op of ik bega zelfmoord. Dat vloeit zomaar over Erica's lippen. Karel kijkt nu van achter 'n bril naar mij en Hans wil er met mij over praten. Ik ga naar hem toe!

Er staat nog: Alles bij alles is winst voor mij! Ik zal hen één voor één overtuigen, alleen is het jammer, dat de menschen er zich mee bemoeien. Maar daarvoor leven we onder goed en kwaad, duivelen zijn het, die pret hebben om het leed van 'n ander. Ook al is er wat liefde bij, de satan spreekt er door. Maar het komt allemaal in orde!

Hans schreef me, of ik spoedig wilde komen, hij moest voor eenige maanden naar Leipzig. Ik zal komen als ik zoover ben. René ligt te bed en speelt alsof er niets aan de hand is. Ik geloof zelfs, dat de gebeurtenissen hem verstandelijk goed zijn bekomen. Toen ik vroeg:

„Hoe ben je er toch toe gekomen om die jongens af te rammelen, René? kreeg ik direct ten antwoord:

„Ik vroeg dien belhamels, Oom Frederik, of ze mij met rust wilden laten. En dat deden ze niet. Ze bleven me sarren. Toen sloegen ze al en van dat oogenblik af weet ik niets meer. Nu ben ik bij jou, bij Anna en bij Moeder. Waar is Moeder? Roep Moeder, Oom Frederik? Roep Moeder?"

Anna naar beneden. Toen Erica naast hem zat, nam René haar hand in de zijne en zei:

„Kijk me nu eens aan, Moeder.”

Erica lacht en schreit. Het gekke kind zegt:

„Moet je haar zien. Dacht u nu werkelijk, Moeder, dat ik me liet slaan?”

Erica's hand wordt wat ruw weggeslingerd, René speelt verder en is haar vergeten. En ook nu zien we weer, dat het kind aan duizenden dingen tegelijk weet te denken, of alles ineen vergeet:

„Waar is Moeder, Oom Frederik?”

„Je moeder is hier.”

„Ik zag haar hier in de wollen pluisjes.”

Hij keek of staarde in de wollen deken. En daarin ziet hij Erica. Ik geloof, dat hij haar beeltenis daarin trok en de waarachtige niet meer noodig heeft. Erica was er al weer van ondersteboven. Anna niet. Ze keek mij aan en begreep. Ik heb Anna het een en ander verteld, ze gelooft nu alles van mij. Ze valt niet meer, ze kan alles aan, ik moet haar alleen zoo nu en dan iets van zijn innerlijke vertellen, heeft ze mij verzocht, dan gaat alles zooals het gaan moet.

Erica moest hem in de oogen kijken. Maar Erica zag niets, voelde niets. Ze dacht alleen: mijn kind is hartstikke gek, waar moet dit naar toe, God vergeef het me, maar dit heb ik niet verwacht. Of je geleerd doet, het helpt je niet. Of je van vorstelijk bloed afstamt, het helpt je niet. Of je schreit of dat je den boel op z'n beloop laat, helpen doet het je niets, dit verstand drukt je of het drukt je niet. Nú gaat het er om, hoe je je eigen ellende beleeft.

Als je dit geteekende kind ziet spelen, zou je willen schreien. Als je denkt aan de woorden die het spreekt, zou je willen schreien. Maar als je dit leven volgt en kunt aanvoelen waar het om gaat, schrei je niet meer, ook al hadden ze hem voor dood naar huis gebracht, je weet dan dat alles goed is zooals het tot je komt. Eén ding is waar, zijn ziel was gek op het oogenblik van het gevecht. Dit was geen kind meer! Dit was 'n vechtersbaas, 'n vechtjas, even krachtig als 'n jongen van twintig, die de kracht bezat om het tegen 'n man of tien op te nemen. En nu, als 'n stille nacht, als 'n droombeeld zit hij daar te spelen met niets eigenlijk, want je ziet niets in zijn handen en toch ligt er zooveel in.

Dien dag, het was een uur na het eten, vroeg hij me:

„Oom Frederik, wil jij eens goed naar me luisteren?”

Anna liet zich ontvallen: „Wat zullen we nu weer beleven,” doch ik zei eenvoudig:

„Wel, wat is er, René?”

„Luister. Ik zou gaarne wat krijgt willen hebben om te kunnen teekenen. Ik wil schilderen, Oom Frederik.”

Een groot mensch zegt wat het leven wil gaan doen. Daar sta je weer, Frederik.

„Hoe kom je daar zoo ineens bij, René?”

„Ik wilde het altijd, Oom Frederik. Maar ik ben bang, dat Vader het niet goed vindt. Help je me, Oom Frederik? Ik wil geen dokter worden, als je dat maar weet, ik niet, bah, ik niet, nooit, bah, bah, ik niet, ik nooit, bah, vies! Vies vind ik het, bah!!”

Het had een uur kunnen duren, dat geviel en dat gebah, maar goddank hield het op. Ook hij, zijn vraag, is het leven vergeten. Ik weet echter, straks komt het leven terug, het zal hiervoor ontwaken en het zal het hebben ook. En waarom niet? Wil Karel van 'n gek 'n dokter maken? Ik geloof, dat dit het beste is voor René. 's Avonds, voor het naar bed gaan, zegt hij tegen Anna:

„Zie je, Anna, die jongens hebben niets en dat is de kif. Ik zal ze wel krijgen.”

Als Anna hem antwoord wil geven en wil zeggen, dat hij zijn vriendjes moet liefhebben, komt er al:

„Ik zal hen met poep insmeren, Anna.”

Anna zinkt onder den grond, voor dat „gepoep” is ze angstig. René gaat liggen, sluit zijn oogen en is meteen in slaap. Hij had zelfs geen tijd meer om Anna goedennacht te wenschen. Het is, zegt Anna, alsof hij in zijn slaap iets verwacht. Het is, alsof er iemand op hem wacht, die zegt: laat die sukkel daar het maar zelf uitzoeken. Kom, ik heb al lang genoeg gewacht. Heb jij wel eens 'n kind gezien, Frederik, dat zoo gauw in slaap valt? Ik niet.

En dan kun je Anna heen en weer zien gaan. Ze sluipt op haar sokken rond, alsof ze spookt. Renétje is het. Ze kan niet gelooven, dat het kind niet normaal is. Kijk nu eens, Frederik, wat 'n slaap, wat 'n rust. Een mooie jongen is het. Zou je nu zeggen, dat hij gek is? Dat dit kind posopachus..... is? Anna lacht, ze kan het geleerde woord niet onthouden, toch wil ze al die vreemde woorden in zich opnemen en het lukt al aardig. De parapsycholoog noemt ze..... „het paradepaard”. Hans heet pisoloog, de anderen kent ze, dat zijn doodgewone nietsnutters. Ze weten niets. Voor professoren heeft ze geen ontzag meer. Alleen nog voor Karel, omdat die van begin af heeft gezegd: „werking is werking, natuur is natuur..... en ik weet ook niks! En dat is het natuurlijkste van alles.

Maar René is voor haar 'n raadsel. Ze waakt en blijft waken! Erica heeft er eigenlijk geen kind aan, Anna doet alles!

In den slaap had René gezegd:

„Waarom kom je niet, Oom Frederik?”

Ik voelde, dat het kind me riep. Maar ik was klaar wakker, ik rookte mijn pijp en dacht na. Hij was ergens en daar wacht hij op me. Anna zegt, dat hij in slaap als 'n heilige is. Je hoort hem de mooiste dingen zeggen. Hij doet net als 'n geleerde. Je zou zweren, Frederik, dat René vele zielen heeft. Kan dat niet? Als 'n moeder drielingen op de wereld kan brengen, kan dan 'n ziel niet behept zijn met meer zielen? Je weet wel wat ik bedoel. Kan René geen twee zielen bezitten? Kan hij soms niet twee menschen in zich hebben? Ik weet er geen woorden voor te vinden. Maar je moet het zelf maar bekijken. Als hij slaapt, Frederik, is het 'n andere jongen.

Uren hebben we tezamen, als de familie uit was, naast zijn bedje gewacht. En ik hoorde hem zeggen:

„Waar ben je nu, Oom Frederik? Kom je niet naar de „weide”? Kom je niet naar den boom? Laat je me alleen? Ik wacht, ik wacht, ik zie bloesem en ik zal er voor je plukken, ook voor Anna. Moeder heeft ze niet verdiend. Karel ook nog niet..... maar die is anders. Ik wil teekenen! Ik zál teekenen! Ik zál doen wat ik wil doen, Oom Frederik, Anna? Ik zie het, ik hoor het, o, het is hier zoo mooi.”

Je zág, dat de gesloten oogen..... zien, kijken, alles zien, alléén het is niet van deze wereld. En wij weg! Wij schreien, en we lieten onze harten open staan. Dat was één avond. Meer was er en kwam er nog niet. Ik weet nu, dat hij mij verwacht. Ik weet ook dat diep-in dit leven alles allright is..... alles, alles! Als dát ontwaakt..... dát? Dan beleven we heel iets anders. Ondanks alles, houd ik vol dat René 'n „geestelijk wonderkind” is!

Maar we zullen zien waar dit schip stranden zal. Ik geloof, dat het géén stranden zijn zal, maar 'n kust aandoen beteekent, voorraad inslaan voor 'n lange reis..... O, wat zal het daar knallen! Ik ga méé, Anna ook, Erica en Karel zijn er bij, doch zien niets, die hebben 'n slaapkuur te ondergaan. Het is de heilige waarheid.

DENK JE FREDERIK, DAT DIT DE GOEDE IS?

Voorzoover elke gedachte, bewust of onbewust, een eigen wereld te vertegenwoordigen heeft, zoo staat het in mijn dagboek, en aan de ziel wil geeft, persoonlijkheid, moet te verklaren zijn, wáár zij aan het denken en voelen voor deze maatschappij is begonnen. Ik heb dat al eenige malen in het boek teruggevonden..... het antwoord staat er niet bij en zal voorloopig ook wel niet komen. Niettegenstaande dat leg ik mijn fundamenteën, ga ik verder. René is wat opgekikkerd, doet weer even heel gewoon en is zoo nu en dan wat apathisch. Wat hij echter in zijn slaap uitvoert, weten wij nog niet. Wat hij in zijn slaap wil, weten wij wel, want gisteren vroeg hij aan Karel:

„Wat zou je ervan denken, Vader, als ik eens ging teekenen en schilderen?”

Je zou zweren, dat dit kind gek, noch apathisch is. Maar wat komt er achter aan:

„Dat kun je de kat wijs maken, maar mij niet.”

Karel rookte een lekkere sigaar, pas aangestoken. Hij smijt z'n sigaar weg en wil René hebben. René de tuin in, Karel hem achterna, terug in huis, de trappen op, zijn kamer in, deur op slot. Daar staat Karel. Deur open, gebied ik je. Deur open, René, deur open!!! De deur blijft dicht. Karel gaat naar beneden en klautert door 'n raam naar binnen. Op de vensterbank gekomen ziet hij zijn kind. René ligt in bed, slaapt al. Karel kijkt en blijft kijken, hij hoort:

„Ik word schilder. Ik word teekenaar. Ik teeken en ik schilder, hè Vader?”

Karel denkt, dat hij beduveld wordt, hij vliegt op het bedje af en schudt het vreemde jong wakker. Duidelijk wakker, want het kind sliep. Hij kijkt het joch in de oogen, ze slapen nog. Hij beheerscht zich en legt het neer. Beneden gekomen steekt hij 'n nieuwe sigaar op en denkt. Na een uur komt er:

„Is dat 'n gek, Frederik? Kun jij wijs worden uit die ziel? Ik niet. Ik geloof, dat ik me vergrepen had. Ik ben blij, dat ik het niet deed. Maar

waar ter wereld komt die slaap vandaan. Zou die gekke Vanduin met z'n hypnotische slaap toch gelijk hebben? Ik heb er geen woorden voor. Wat is eigenlijk hypnotisme, Frederik?"

„Dat is 'n mensch die door den wil van 'n ander in slaap komt. Die slaap rolt zomaar uit mijn mond — is opgelegd, opgelegd door 'n wil, een wil die dwingt, die overheerscht, die één wordt, geloof ik, met dat andere willen, waarvan wij nog niets weten. En dat is hypnotisme!"

„Hoepel op, Frederik!"

„Merci, dokter, dank-u zeer."

We kwamen niet verder. Ook ik weet niet wat 'n hypnotische slaap beteekent, wél weet ik, dat René zomaar in 'n slaap wegzinkt en nu van deze wereld niets meer afweet. Vroeger heette het kinderverlamming! Nu zijn we al zoover, dat we tóch naar den hypnotischen slaap gaan en eerlijk en oprecht vragen, wat het eigenlijk voor 'n kerel is. Liggen de kaarten open op tafel? We zijn niet aan het poken, maar aan het poekeren..... aan het gezaag in 'n mensch, maar wij krijgen er niet één stukje af, zoo'n taai mensch is het. Ik weet het niet, staat in het boek. Ik kom er wellicht nooit achter, want het is 'n ontzettend vreemd woord. Wél weet ik, dat René juist in dien slaap het gelukkigst is. Hij dróomt en hij weet meer dan op den dag. Als hij daarin ligt, praat en denkt hij beter en is dan, volgens Anna althans, net 'n heilige jongen. Hij is daarin niet van streek, ik zou haast zeggen: daarin is hij zooals hij hier moest zijn, maar dat kan nu eenmaal niet, het zou te mooi zijn voor ons allen. Ik geloof, dat wij eerst dan dien vreeselijken God beter begrepen en dan ook maakte Hij niet zooveel onderscheid tusschen Zijn kinderen. Nu gaat Corry naar het gekkenhuis. Een ander doet maar raak, Corry is bezweken.

Ze gaat niet naar Hans, maar ergens anders naar toe, daar, waar ze meestal blijven, Hans heeft er zoo'n tusschengalerij van gemaakt, hij vindt, dat moeten die menschen hebben, een doorloopje, voordat ze voorgoed uit de maatschappij verdwijnen. Of René ook daar heen moet, vroeg Anna? Ik moet er niet aan denken, Frederik, ik geloof, dat ik dan 'n brandstichtster word.

En weer lees ik: voorzoover de gedachte bij ons hoort, dagbewustzijn bezit, wil ik weleens weten, waar dat gekke slapen vandaan komt, dat René zomaar overvalt. Hã..... riep Karel, ik ben er. We hebben verkeerd gezocht. Hoe is het mogelijk, dat ik daar nooit aan heb gedacht. En toen kwam het, epileptie! Vallende ziekte! Juist, maar daar had hij enkele jaren terug geen hinder van. Laat eens kijken, Karel, wij kennen het nog zoo kort. Je had er nog niets voor kunnen doen. Karel is er al

aan begonnen. Bestrijden zullen we het geval, zegt hij, ik zal doen wat ik kan en de rest laat ik aan jou over! Uitroepeten, en tweemaal!!

Voor dezen dag was het genoeg. Ik op bezoek. Hans is al thuis. We zitten weer waar we al zooveel met elkaar hebben gepraat, voor den haard. De kist met sigaren staat naast me, hij schenkt direct 'n forsche glas wijn in. Voor de zenuwen, Frederik. Je hebt wel 'n hartversterking noodig, hoor ik. Zoo'n gekkenhuis vergt veel van je. Heb je de praatjes gehoord? Hoor je wat de menschen er van zeggen? Ik weet het. Niets aan te doen, maar sacherijnig is het. Je zou ze. Het geachte publiek, Frederik. Geef dat mormel maar wat in handen, het weet je wel te villen. Vertel me, hoe staan daar de zaken. Je weet dat ik nu veel weg ben. Ik weet het, ik weet het al zoo lang.

Ik drink, slik den drank ineens weg en vul opnieuw mijn glas, dat denzelfden weg gaat als het eerste. Ik heb er dorst van gekregen, merk ik, Hans valt het eveneens op en hij zegt:

„Komt van de spanning daar, Frederik. Je moet er eigenlijk eens uit. Dat kindermeisje spelen moet je toch al lang de keel uithangen, is het niet?”

„Ik kan er tegen, Hans.” En dan: „Ik heb er plezier in.”

„Wil je mij dan wijs maken, Frederik, dat dit nog 'n „geestelijk wonderkind” is? Daar ben je toch zeker al lang op terug gekomen. Ik denk, dat ik de weddenschap gewonnen heb. Het is me wat fraais. Weet je dan niet, wat de menschen zeggen?”

„En ga jij daar op in, Hans?”

„Ik niet, maar er is toch nog 'n grens, Frederik.”

„Zeker, 'n grens is er en die grens zien wij elken dag. Maar wat wil je? Dat ik geloof, dat dit kind op deze wereld gekomen is door geknoei? Ik hoor en zie alles, Hans. Erica ook, maar zij weet niet alles. Moet ik, moet jij op kletspraat ingaan? Morgen is het mijn kind. Morgen is het van Anna en mij en hebben de Wolff's er niets meer mee te maken. Anna had er wel geen hinder van, ook al liep Erica in haar verwachting, ze heeft het voor Anna en mij op de wereld gebracht, haar dracht zijn de menschen al weer vergeten. Hoe is het mogelijk. Proost, Hans, geef me nog 'n glas. In langen tijd geen lekker glas wijn gehad.”

„Je verdroogt daar, Frederik.”

„Kan zijn. Ik geloof echter, dat jij eerder uitgeput bent dan ik, dat jij eerder het doode punt hebt bereikt dan wij. Mensch, wat leeren we toch 'n massa!”

„Van die kletspraat en jullie gek?”

„Van de bloemetjes, Hans, van al die vergeetmenietjes, die ik al zoo lang niet meer zag. Wonderen zijn het!”

„Ik geloof er niet meer in. Ik moet dat beamen. Ik weet nu wel zeker, dat jij je te pletter loopt.”

„En die zekerheid heb je gekregen omdat je 'n meisje hebt?”

Hans kijkt naar me. Hij graait in zijn zakken en vindt niets. Eindelijk vindt hij 'n schat terug. Vekeerd Hans! Dit — ruw gezegd — heet „hartstikke” fout! Als je niet weet waar je liefde zit, is het geen liefde. Je zult het zien, Frederik. Hij vraagt:

„Is dat de goede, Frederik? Denk je, Frederik, dat dit de goede is?”

Ik kijk naar het snuitje. Mij ontvalt:

„Wie die Nacht am Rhein..... Trink eine für das Herz und küss mich.....!” Hans vloog er in! „Ik weet het niet,” zei ik, „zoek dat zelf maar uit.”

„Ik geloof dat ik met haar trouw, Frederik... Heelemaal..... zij en ik. Wat denk je?”

„Ik weet het niet. Ik heb geen verstand van vrouwen. Eén ding zie ik, haar linker oog is anders dan het rechter. Meer is er niet. Die haren zijn mij wat te stug in elkaar gefrommeld, maar een mooi snuitje is het, dat moet ik zeggen.”

Hans weet, dat hij niet meer uit me krijgt. Door de liefde is hij veranderd! Moet hij weten. We zijn nu vreemd voor mekaar, maar blijven vrienden. René is uit zijn verstand weg? De familie Wolff is er nog, ook ik, Anna ook. Hij is aan de ren. Toch vraagt hij:

„Wat denk je van René, Frederik? Is het waar, dat Karel epilepsie heeft ontdekt? Hij praatte er over. Denk je, dat het dit is? Dan zijn wij allemaal slachtoffers. Ik zeg je dat je hem spoedig hier kunt brengen. Het is het allerbeste, geloof me, dan ben je van al die narigheid af. Dat kind hoort trouwens niet meer in huis.” Daarvoor hebben wij inrichtingen gebouwd. Hier hebben ze het goed, wij weten hoe we die levens moeten behandelen. Leeken hebben er geen verstand van. Dit werk is ontzettend moeilijk, wij breken ons hoofd over de problemen, wat willen jullie nu beginnen? Praat er maar eens met Karel over, Frederik, of nee, dat zal ik zelf wel doen.”

Merci. Professor, merci..... Schenk nog maar eens in.”

Hansi ligt nog op tafel..... Hansi voor en Hansi na, maar Hansi ligt al een uur op tafel en Hans..... de man van dit portretje, ziet het niet. Hansi en Hans, dat wordt één leven, één ziel, één gevoel? Dit kan hij mij niet wijsmaken, mij niet. Hansi drijft al van de druppels die we hebben

gemorst, maar Hansi ligt er nog. Als ik zie, dat Hansi drijft, kijk ik er voor hem naar..... dat helpt. Hansi verhuist in zijn linker zak. Daar is Hansi veilig, gelooft Hans, ik vind het goed!

Hansi is van 'n collega..... Een Duitsche schoone, ze woont in Leipzig, waar hij nu weer naar toe moet. En daar zal hij zijn laatste fundamenten leggen voor het Professoraat!? Ik vind het best, hij haalt het. Hij doet daar aan studeeren, hij doet daar aan liefde en hij zal daar met Hansi gelukkig worden. Hij trouwt met 'n naam. Niet met 'n vrouw, met 'n naam trouwt Hans, je zult het zien, maar ik zeg het hem niet. Toch komt er kracht in mijn ziel, die zich er tegen verzet. Wat zie je in Hansi, vraagt dit masker mij? Zegt het hem, voor later, ziet u? Voor later.

Hans schenkt nog eens in. Een goed Fransch wijntje is het. Wat denk je van Hansi, Frederik?-

„Kijk, mijn vriend. Ik wil er mij niet mee bemoeien, maar nu je het mij weer vraagt, zeg ik het je eerlijk: Zij is geen vrouw voor jou!”

Hans lacht. Hij lacht te hard en te sarcastisch, waardoor ik weet, dat het al te laat is. Hansi is het! Ik hoor, dat ze haar eigenlijk maar Hansi zijn gaan noemen, omdat het zoo leuk bij elkaar past. Ze heet Trude..... Trude heet nu Hansi en Hans is stapel op haar. Hans zit nu al bij haar onder de duim, maar dat weet Hans niet. Daarvoor is hij te vorstelijk. Te rijk ook. Ik vind Hansi noch Trude de vrouw voor 'n dokter. Wat Hans straks buiten de deur gooit, haalt Hansi binnen. Hansi zal er een eigen jachtclub van maken, Hansi zal er een kegelbaan van maken, Hansi zal er als Hans er niet is 'n bar van maken met vele collega's er omheen, want Hansi kan niet tegen dat lange alleen-zijn, Hansi is 'n danseres eerste klas. Hansi verraadt Hans, ze verkoopt Hans, ze rijdt nu al in zijn wagentjes, loopt in zijn kleertjes, ruikt naar zijn parfumpjes..... rolschaatst wat voor Hans en knippert met haar oogen..... als de lamp er niet meer is. Dat is alles, maar ik zeg heel iets anders.

„Je moet het zelf weten!..... Hans..... ik vind haar niet geschikt voor je.”

„Waarom niet, Frederik?”

„Omdat zij je karakter niet is.”

„Laat me niet lachen. We stemmen volkomen overeen. Jammer, dat je dit niet ziet. Jammer, maar ik zal het zelf uitzoeken, Frederik. Ik neem het je niet kwalijk. Van jou kan ik dat verdragen, maar een ander had het mij niet moeten zeggen. Ik ben nu eenmaal zoo. Ik houd van haar als van mezelf. Zij en geen ander. Weet je dat?”

„Ik weet het, Hans, en ik ben van de partij.”

We drinken er nog een en dan ga ik maar weg. Hans merkt, dat hij me kwijt is. Hij spant zich in om me wat te benaderen. Hij vraagt:

„Welke verschijnselen heb je zelf ontdekt, Frederik. Ik bedoel die van maanden terug.”

„Er is niets, Hans. We hebben 'n gek in huis en dat hebben we maar te aanvaarden. Onze wegen-loopen uiteen en hebben geen ruimte. Ik bewandel den mijne, jij gaat je eigen weg, maar verschijnselen zijn er niet. Tóch zou ik je willen zeggen: let op je drift! Let op je drift, Hans. Je bent den laatsten tijd veranderd. Het komt, geloof ik, omdat het leven ontwaakt. Wanneer wij menschen ouder worden, komt alles in ons omhoog. Denk je ook niet?”

„Ik neem dat, Frederik. Ik ben driftiger geworden. Of dat een persoonlijk karakter is, of dat ik door mijn werk driftiger ben, doet er niet toe, ik ben opvliegend. Ik kan weinig hebben. Ik beef soms. Ik ben, geloof ik, al jaloersch. Ik had nooit gedacht, dat ik het kon zijn, nu geloof ik het. Als je ook zooiets moois krijgt, word je het vanzelf. Ik ben het! Ik zal er tegen vechten, Frederik, maar ik ben het. Hoe vind je me over het algemeen, Frederik?”

Ik gaf hem alles en zei:

„Stugger, leeger, kleiner, en wat dikdoenerig er bij, dat komt door je geleerdheid. Ik geloof, Hans, dat je heel erg geleerd geworden bent. Je zult er nu wel alles van weten, is het niet?”

„Zoek je ruzie?”

„God bewaar me, Hans. Voel jij je niet geleerd? Ben je nu niet bezig het hoogste te bereiken? Ben jij je kleine Frederik vergeten? Ken je dit huis nog wel, voel jij nog iets van den tijd, toen wij het hadden over René? Néén, probeer maar niet me dát wijs te maken!”

„Bedoel je Hansi, Frederik?”

„Of ik jouw Hansi bedoel? Hoe kom je er bij. Hansi? Ik weet niet eens, hoe je zoo'n naam uitspreekt. Is het Hansí of Hãnsi..... moet je bij die i aanhouden? Eén ding weet ik, Hans. Je bent een eind op weg. Ik ken je niet meer. Althans dien ander mis ik, maar dat komt door de liefde. Ik gun het je van harte, maar lèt op je drift, Hansje..... lèt op je drift, of er gebeuren ongelukken.”

Even later zie ik de oude Hans voor me. Hij vraagt:

„Denk je beslist, Frederik, dat je gelijk krijgt? Dat René tóch ons allen voor is? Dat dit iets is wat wij nog niet kennen? Dat hij bovennatuurlijke vermogens bezit? Dat hij ons allen vergeet, dat hij bezig is jou en mij, Karel en Erica voor het feit te plaatsen, waardoor wij dan hoogervoelend

zullen worden? Zijn er verschijnselen bij, die buiten mijn inrichting om toch wetenschappelijke beteekenis krijgen? Of is het 'n gewone gek, 'n zieke, 'n onfeilbare onzekerheid voor me.

Denk jij, dat er verandering komt ten goede? Maar neen, ik zeg je, Frederik, dat hij ongeneeslijk is. En ik meen het! Karel zegt het ook, we verwachten hem. Ik heb hem den laatsten tijd niet gezien, maar ik hoorde het op straat. Wil jij me wijs maken, Frederik, dat dit kind zichzelf is? Ik heb het niet over de kletspraat, ik heb het niet over God en Zijn rechtvaardigheid, over bidden en goed doen, je weet, dat ik alles anders zie. Wij zitten met al die narigheid. Wij vragen niet meer of Hij nog meer van deze soort bezit, we doen er geen briefjes meer bij, antwoord krijg je toch niet. Hier hebben wij geen antwoord meer voor noodig, het ligt er dik bovenop, Frederik. Ik verwacht dit kind, helaas, er is geen andere weg!"

„Met andere woorden..... de natuur stuurt hem regelrecht in jouw handen. Bewust of onbewust, jij verwacht hem. Welsprekend of doofstom, jij verwacht hem. Goed of slecht, jij verwacht hem. Wat is eigenlijk onderbewustzijn, Hans?"

„Moet jij dat aan mij vragen? We weten het niet. Je vraagt trouwens naar den bekenden weg, Frederik."

„Volgens mij kom je dan in het gekkenhuis terecht. Onderbewustzijn is voorloopig nog onbekend. Ik zeg je nu, dat we er elken dag onder en boven op leven — en dat door dien gek van ons. Maar daar heb jij niets mee te maken. Ook Karel niet, Erica kookt er soep van, drinkt haar thee..... jij zult er door trouwen. Ik wensch je geluk, het ga je goed, Hans, straks hooren we nog van je. Groeten aan Hansi. Zullen wij haar mogen begroeten? Zien wij spoedig haar liefde? Geluk..... en de groeten aan Wien, want ook daar zul je wel komen."

Ik loop in het bosch. O, die Hans toch. Ik blijf wandelen. Ik heb in lang niet gewandeld, ten minste niet 's nachts. Het doet me goed. Ik ben bezorgd voor Hans. Hoe is hij veranderd. Hoe driftig is hij thans. Als de natuur ontwaakt, het leven gaat spreken, doet de persoonlijkheid gek. Dit is 'n kwajongen. Hans gaat zijn tweede jeugd in. O, hoe gevaarlijk is het! Mij niet gezien. Ik ga voelen, dat er vreemde dingen zullen geschieden. Voor ons allen. Levenswaarheden zijn het, niet? Ik moet dat nog onderzoeken. Wat op jeugdigen leeftijd in ons nog slaapt, komt tot ontwaken wanneer ook het organisme — volgens moeder natuur dan — groeit, wakker wordt. Ik geloof, dat wij eerst dan ons-zelf leeren kennen. Voordien is het niet mogelijk en heeft ons-já-onze liefde niets te betee-

kenen. Morgen zijn wij toch weer anders. Ik ga mezelf maar na. Eerst wanneer een boom volwassen is, komen de vruchten. En dan moet je nog maar afwachten of ze te eten zijn. Maar ze zijn er!

Is 'n mensch anders? De boom zijn we zelf! De vruchten zijn de karaktereigenschappen. Eén voor één komen ze tot groei en bloei. Ze zijn er en ze zijn er niet! We kennen ze niet, omdat wij zelf veel meer zijn dan we denken te bezitten. Wij menschen zijn ziel, geest en leven, 'en stof! Dát is het masker, waar we tegenaan kijken. Boom..... wie ben je?

Hans is dalend, volkomen opgelost. Deze, die daar voor me zit, is 'n doodgewone straathond, heeft niets met echt ras uit te staan. Elkeen kent dit soort. En ik weet het. Hoeveel ouders hebben er hun kinderen niet door verloren? Als ze zélf gaan beginnen, hebben die ouders niets meer te zeggen. Raad is overbodig, blind zijn ze. We gaan bewust of onbewust de lijdende tegemoet.

En dat noemt zich psycholoog. Dat is ook nog psychiater en aanstonds professor. Ik zal er voor waken, dat hij René niet krijgt. Wat er ook gebeuren gaat, Hans krijgt onze René niet. René zal geen proefkonijn zijn voor Hans. Dat Karel er niet aan denkt, het doodgewoon vindt, begrijp ik. Hij ziet niet door dezen Hans heen. Dat is trouwens ook niet mogelijk voor 'n geleerde. René wordt beter..... René is 'n wonder en al komen er beroerde tijden, wij komen er. En hoe ze het ook zullen zien, ik krijg tóch — ondanks alles, gelijk! Ze zullen het zien en hebben het te aanvaarden. *Ik krijg gelijk!*

De natuur zegt me: „Zoo zal het dan zijn, Frederik. Maar zag je dat, Renétje? Zág je dat?”

Ik dank U! Ook al zijn er weinig brieven rond te brengen, ik dank U! Help me maar piekeren. Ik zal er over blijven waken, dat ik niet te oud word. Ik wil dit kinderlijke behouden en dat zal me redden! Ons allen!

Als ik thuis kom, zitten Karel en Erica me op te wachten. Ze willen weten hoe het met Hans is. Best, hij moet naar Leipzig en hij denkt terug te komen met Hansi.

„Wat?”..... vraagt Erica?” Hij zoekt het daar?”

„Je zult haar, vermoed ik, binnenkort wel zien. Die helderziende heeft alleen den tijd niet gezien. Ik geloof, als je het mij vraagt..... doch ik zeg er maar geen woord over.....!”

„Vooruit, Frederik, ga verder.”

„Erica, dit zijn dingen, die 'n verstandig mensch niet aangaan. Hoe Karel er over denkt, weet ik alweer niet. Ik voor mij denk er over na. Ik wilde zeggen, dat sommige helderzienden toch wel treffers boeken,

ze moeten alleen, althans volgens mij, niet naar wat ze er zelf van denken, kijken, ook voelen is het, geloof ik, maar zij moeten de klok beter laten draaien, het ding is achter. Ze zien en voelen tegelijk..... en dat is volkomen natuurlijk, doch in dit geval is óf het voelen verkeerd óf ze zijn volkomen blind en praten nu maar wat. Die klok..... já, die klok..... dat uurwerkje toch, ik wilde, dat ik het ding kende, ik geloof zeker, dat wij dan het drama zouden zien! Doch dan is het niets menselijks meer. Of met andere woorden gezegd..... je duizelt. Maar een drama wordt het! Praat er in vredesnaam niet over, Hans zou me vermoorden. En ik praat niet graag over vrienden. Je zult het zien, een klein drama wordt het!"

„Vanwaar die zekerheid, Frederik." Het is Karel.

„Wel, dokter, denk je, dat jij geluk zou ontvangen, als deze Erica een leeuwentemster was?"

„Is die andere dan 'n circusmeid?"

„Een universiteitsvrouw met allures van 'n trapèze-acrobate, als ik het goed zeg, die nu geadeld zal worden. Ik zie Peter al..... oh, mein süßes Vergnügen, wohin fahren wir?"

Gelooven jullie in bovennatuurlijke wonderen, die zoomaar op straat liggen? Neen, ook Hans niet. Daarom nam hij de zotste van alle, ook de banaalste, de slechtste. Ook de mooiste..... als je het zoo wilt zien, mij goed. Ik ril van die sterke koffie. Ik wil mijn oogen niet verbranden, mijn hart geen pijn doen, en ik ril van onverwachte koude..... ik ga liever! Blind is de man, doof de ziel en zijn geest vlindert, is 'n dag instinct..... zonder het te weten. Hij weet het niet! En ik ben geen ziener! Maar het zal zijn dood wel zijn! O, die Hans! Enfin, je zult haar straks zien. En nu geen kletspraat meer, ik bedoelde het goed. Ik zei het hem ook, maar hij hoorde mij niet. Vreemd is dat niet, ga je zelf maar na, wij hooren áltijd fouten; mooie dingen, foei, wij menschen zijn zoo. Hoe jullie er over denken, voel je van binnen, als je het natuurlijke getik er van hoort. Want dan? Ik bedoelde het waarachtig goed, maar kinderen kun je niet helpen, vooral niet, als ze over de veertig zijn. Nu loopt hij op sandaaltjes, maar ze zijn van lood, en er zitten gaten in, mottig zijn ze, geloof ik. Indien ik ze scherp had mogen zien, zou ik er een teekening van hebben gemaakt. Woordelijk vertolkt, heet het: zinkt gerust weg in zoo'n modderbad, ééns komt de „reine klaarte", doch dan heb ik er niets mee te maken."

Karel zegt geen woord en dat neem ik nief. Ik zeg nog:

„Een ding Karel, ik praat niet over vrienden, dit is mijn wetenschap! Ik

zeg het je vanuit 'n wetenschappelijk..... gevoelsleven. Voor jou klinkt dat onmenselijk, toch loopt het voor je voeten en breken wij elke seconde, indien we niet opletten, ons eigen-ik erdoor. Scherven zijn het! En het heeft niets te maken met grafologie, noch met parapsychologie, het is het gevoel van 'n doodnuchter menschenkind. Meer niets, maar ook geen gram minder. En nu valt er bloesem."

„Steek nog 'n sigaret op, Frederik. Drink je nog iets?"

„Schenk in wat je hebt, ik kreeg er dorst van." Zijn wijn is puik.

Ik weet nu, dat Karel er met Hans nooit over spreekt, hij had hem anders morgen al opgebeld en dat moet niet. Nu is alles in orde, ook al gelooft Karel van mij niets meer. Ik moet met hem niet meer over wonderkinderen praten, hij zou me op slag vermoorden en dat is te begrijpen.

We zitten nog even, rustig, denkende. Plotseling, hoe is het mogelijk, hooren we 'n ontzettend geschreeuw. Anna vliegt de kamer in. Voor zij een woord kan zeggen, ben ik al boven. Het is René.

Het kind staat rechtop in bed en speelt comédie. Het danst als 'n echte gek zou kunnen doen. Er is 'n kracht voor noodig om dat vol te houden, hij presteert het. Wij kijken er naar, allen moeten we beamen, dat dit kind gek is. De oogen liggen op het voorhoofd, ze hebben zich los gemaakt van de kassen. Erica zegt:

„Dat komt natuurlijk van je vervloekte medicijn." Anna valt op 'n stoel neer, ze is in elkaar gezakt.

René danst zich doodmoe, gooit zich op 'n zij en valt in slaap. Dit is alles.

We zitten weer beneden. Anna ligt al op bed, op eigen kracht kwam ze tot bewustzijn. Karel zegt:

„Ik ben ten einde raad. Ik weet het niet meer. Ik houd op, ik geef nú alles over. Ik doe niets meer. Ik kan niets meer doen. Je hebt gelijk. Ik vergrijp me niet meer, ik vertik het."

Dan volgen er nog moederlijke raadgevingen en kom ik aan het woord. Ik moet er het mijne van zeggen. Wat ik denk?

„René is overspannen, Het vreeselijke gevecht met de jongens, is hij nóg niet te boven. Het zal nog wel even duren."

„Hoe kom jij weer aan die zekerheid, Frederik?"

„Ik ben geen dokter, Karel, dat weet je, toch is er iets, dat mij zegt, het gaat goed. Ik zeg je: het is ontspanning. Maak je geen zorgen. Je weet dat dit kind niet normaal is, ik bedoel, anders is dan andere kinderen. Omdat het anders denkt, handelt dit kind anders, kan het dergelijke emoties ook niet in één of enkele dagen verwerken. En nu er geen

gevechten geleverd behoeven te worden, danst het maar. Maar niet hij is het, het leven is het, de werking, de natuur. Wie weet wat wij nog beleven. Misschien krijgen we nog kunst te zien. Wat zou je denken van 'n danser? Ik weet het niet zeker, maar is dit zoo onnatuurlijk? We zullen maar gaan slapen."

Ik ben op mijn kamer. Anna komt kijken.

„Wat denk je, Frederik?"

„Laat hem maar dansen, Anna. Doodmoe moet hij zich dansen, dan kan hij met zijn overvloedige krachten geen ander kwaad doen. Ik zeg je: het is ontspanning. Geen zorgen, Anna, we gaan verder. Ga rustig slapen nu, ik waak wel. Ga nu, Anna, ga! Wil je nog niet? Waarom treuzel je zoo? Wil je nog praten? Heusch, er is niets!"

Wat is Anna mooi geworden. Toch zou ik haar nu niet durven kussen. Ik geloof zeker, dat ze opnieuw zou bezwijken, en in geen weken tot bewustzijn zou komen. Zoo ernstig is het. Ik ga waarachtig voelen, dat wij al onze krachten noodig hebben. Maar René komt er! Het dagboek zegt:

„Hans is dalend! Hans is dom! Hans is 'n knoeier! Hans is op hol geslagen! Hans heeft het te pakken, want Hans weet niet, dat hij met een zwarten hengst thuis gekomen is, hoewel hij met 'n witte van huis ging. De ramen kletteren, in huis is het koud, maar alle kachels branden. Hij zoekt het door zijn wijn.....!!

Anna is liefde geworden. Haar ziel is als de mijne! Tusschen ons in zien we René! Drie boomen zijn het..... alle drie in bloei. En God weet, dat we het goed meenen, Christus ook! Ik zal nu wat meer op haar letten. O, hoe mooi wordt het nog. Ik geloof, dat ze van binnen zegt, mij toeroept: „Je gaat nooit weg hé?"

„Née, nooit. Ik niet."

Toen sliep ik in. Toch hoorde ik nog..... Ik niet, ik ga nóóit uit mezelf, nooit..... geloof ik, weet ik thans! Maar wat dan, als we in een verkeerde richting ontwaken?

Ik zie een kist én lichtjes, ze branden, één ervan weigert te lichten..... als ik het zelf maar niet ben..... je zou angstig worden voor je woord, je gevoel, je denken.

Stilte is er..... rust. Dank U!

WEET JE NU, OOM FREDERIK, WAT DROOMEN ZIJN?

Onze René heeft zich in zoover weer hersteld, dat de schrammen, de bulten en zijn blauwe oog verdwenen zijn. De bedoeling is, hem nogmaals een kans te geven voor het kleuterschooltje. De juffrouw voelt er niet veel meer voor hem in haar klas op te nemen, doch na wat heen en weer gepraat met Karel en mij, heeft ze er toe besloten. Je voelt zeker al dat deze school bestemd is voor jongens en meisjes, die ongeschikt zijn voor den normalen leergang, op deze school zie je van alles. We weten ook, dat dit groote kind het niet eenvoudig heeft, maar zij heeft geen orde. En ook hierin zal verandering komen. De leeftijd varieert tusschen vijf en negen jaar. Al deze jongens en meisjes zijn ietwat onbewust, maar er zijn er onder, die vlijmscherp hun gedachtenleven in daden weten om te zetten en er onmiddellijk met hun knuisten op slaan. Gaan we maar even dieper, dan staan we reeds voor een verbeteringsgesticht. De bedoeling van dit kind is heel goed, zij moet zich zeer inspannen om die kinderen, voordat ze tóch bezwijken, 'n kans te geven in de maatschappij, een korte gelegenheid voor ze hun ongelukkige wereld hebben te aanvaarden. Dat wij niet over één nacht ijs gingen, is duidelijk. Hoeveel avonden wij hieraan hebben gewijd, weet ik al niet meer. Het eindresultaat was..... naar de Juffrouw terug. René zit daar onder zijn eigen soort, hij kan er leeren hoe het niet moet en voor zichzelf uitmaken hoe te handelen ten opzichte van haar leer. En dat hebben wij al gezien.

Karel zegt: „En toch moet hij daar terug. In de eerste plaats, omdat hij die andere jongens al kent, maar vooral, omdat hij daar zijn eigen soort ziet. Ik weet wel, dat er nog andere middelen zijn, toch lijkt mij dit het allerbeste voor hem. En gaat het niet, dan zullen we wel weer zien.”

Erica voelt er niets voor. Zij tracht haar problemen op mijn schouders te leggen, waarmee ik het weliswaar voor de toekomst eens ben, maar nu nog niet. Anna peilt me met haar oogen, haar lieflijke persoonlijkheid, haar gansche gestalte zet zij voor René in, maar het gaat niet. René moet onder kinderen blijven, wij mogen hem deze mogelijkheid niet ontnemen. Zoo werden wij het volkomen eens.

Het zal dan de volgende week geschieden. Hij krijgt nog enkele dagen

om zich voor te bereiden. Karel neemt hem mee in den wagen en ik ben bezig hem zoo goed en kwaad als dat mogelijk is, de wetten van Moeder Natuur te leeren; ik wijs hem op alles, tracht hem duidelijk te maken wat hij moet doen en wat hij moet laten, wil hij in harmonie blijven met deze wereld. Ik verbeeld me geenszins dat het me lukt, ik weet heel goed wat ons te wachten staat. Ik houd mijn reis voor oogen.

Vanmorgen, het was tegen koffietijd, beleefden we weer iets. Elken dag hebben we feest, telkens weer staan we voor problemen, voor de ongelooflijkste maskers van Renétje. Anna kwam me roepen. Ik was bezig wat in m'n kladboek te bladeren, de feiten te schikken en ze afzonderlijk te bekijken en er over na te denken, waardoor ik leer. Wat dan in mij komt is ontzagwekkend. Deze vergelijkingen voeren je tot „leven en dood“, tot „ziel en geest“. Je gelooft het niet, maar wanneer wij menschen de dingen, die we toch elken dag beleven en die deel uitmaken van ons maatschappelijk en innerlijk leven, eens vanuit een andere wereld gaan bekijken, dan sta je versteld zoo nonchalant wij menschen met de Goddelijke waarheden omspringen. Ik zei al eerder, dan zie je Goddelijke waarheden zomaar in de straatgoten liggen. Ze liggen daar voor het oprapen, je ziet niet één mensch die er naar kijkt. Ze weten, voelen of willen die rijkdom niet..... maar je staat voor 'n mensch! En toen ik zoo stil in mezelf afdaalde, in ons dagelijksche eigen gedoe, de vergelijkingen voor me zie, zag ik zoo'n wonder van schoonheid, stellingen en fundamenteën voor mijn universiteit, dat ik bloosde. Ik zei tegen mezelf: Frederik, ook jij bent nonchalant. Je moet voorzigtiger zijn of je slaat groote stukken over. Het is nu reeds 'n schat van wijsheid, die ik zoo op mijn eigen houtje bijeen-gaarde. Je gelooft het niet, maar wanneer hier orde in komt, moet je het wel beamen. Je krijgt dan lichtjes in je oogen, je hart klopt sneller én gevoeliger, je voelt je anders, lieflijker, gezond! En dan zou ik je willen vragen wat je er zelf van gemaakt en gezien hebt. Ik zeg je, we staan thans voor 'n universiteit van gedachten, een universum is het. En in dat machtige universum leven wij! Nu kun je niets doen, niets bereiken, of je vindt het daarin terug. Je zult nu zeggen, je overdrijft, maar ik hoop je het te bewijzen! En ik zál het je bewijzen, zooveel stof, maar ook zooveel heiligs, putten wij uit al onze narigheden, die toch door onzen gekken René gefundamenteerd werden, dat voor mijn wereld de universeele fundamenteën zullen zijn! Maar wat is „universeel“! Zoo diep, zoo hoog en tóch, ondanks alles, zóó dichtbij is het nu reeds tot ons leven gekomen. We staan er boven op, we voelen het, maar begrijpen het niet. Onze oogen die nú móéten

kijken, zijn blind! Geslagen door ons „ik”, dat nergens en nergens op in gaat als het maar even ruikt naar hoogere bewustwording. En zoo'n geslier..... op dit ijs dan..... volgt je, raakt je, stuurt je ergens heen om er bloemen te brengen. Wie betaalt ze! Ik denk, dat jij dat zult zijn!

Onhoudbaar, zonder pardon, dringen we door tot de kern..... zooveel weet ik er al van. En ik zeg je: ik eet gaarne van dit brood, ik schaam me er niet voor, ik buig me! Karel en al zijn geleerde vrienden en wie het ook zijn, je kunt er voor mijn part alle secten der aarde bij sleeppen, je kerksch gevoel ook, je moogt doen wat je wilt, ik zeg je bij voorbaat, dat ik het win! Ik weet heel goed, dat elke natuurlijke wet je dit natuurlijke pardon toeroept. Ik bedoel hiermede, dat je hiervoor alles van je leven moet inzetten, maar wanneer je eenmaal grond onder je voeten krijgt, ben je in staat dieper te gaan, waarover al zooveel geschreven werd en waardoor al die secten ontstonden. Ik geloof waarachtig, dat God het goed met ons meent, ook al hoor je mij net als de anderen wel eens kermen. Ik ga nu reeds zien en voelen dat de maskers vallen. Ik heb er reeds zien vallen, ze liggen aan mijn voeten, ik sta er boven op! Geluk is het!

Maar ik waarschuw je van te voren..... ik val niemand aan! Niemand! Geén mensch van deze wereld. Ik ben niet van plan een katholiek of een protestant zijn geloof te ontnemen door dit aan te vallen. Ik wil dat niet en ik kan dat niet! Er is al genoeg afgebroken! We hebben al voldoende oorlogen gevoerd om het geloof. De slachtoffers die daarom den dood vonden, hebben er recht op, dat we deze materie zonder gekijf of gescheld behandelen. Dit is 'n natuurlijk, maar doodeenvoudig, menschelijk onderzoek. Wij bewandelen een eigen weg. Wij gaan buiten elke geleerdheid en wetenschappelijk stelsel om tot het kerngedeelte waarin en waardoor wij ons eigen leven ontvingen en God ons het leven gaf! Houd dit voor oogen en ik praat er niet meer over. Denkt ook niet, dat ik Maria, Joseph of één van de heiligen van je kerk aanval. Wél vertel ik je, hoe de menschen zelf er over denken en over het algemeen die heiligen worden gezien en wat onze maatschappij er van gemaakt heeft. Méér niet!

Wat wij doen is voor elkeen die de maskers wil leeren kennen; wij gingen tezamen op weg, elkeen denkt voor zichzelf, wie gelijk heeft, dat zien wij straks en dan buigen wij onze hoofden voor elkaar! Immers, wat wij als wijsheid uit het Oosten kregen, is allemaal heel mooi, doch het is gelijk als ook de Zon er is, dat ons denken en voelen niets van al die vreemde woorden begrijpt en wij er in al die eeuwen niet op vooruit zijn

gegaan, maar dat die ongelooflijke wijsheid ons meer in den put heeft getrapt en dat juist daardoor al die gekke toestanden zijn ontstaan. Ik noem het franjes! De één loopt met 'n wit laken om en denkt dat zijn leer iets te beteekenen heeft voor de menschheid, anderen zingen er bij en doen zoo twijfelend, zoo schijnheilig naïef, dat je er naar van wordt, misselijk! En zoo is het! Al die menschen denken dat zij het hebben gevonden, bezitten, maar hoe heeft deze menschheid hen ontvangen? Wat hebben zij zelf er van gemaakt? Leefde het, gaf het je nieuw bloed, nieuw denken, rechtvaardigheid, ruimte?

Al die vreemde woorden hebben voor ons Westersch gevoelsleven geen waarde. Wanneer menschen bedoelen, dat de branma of hindohoela leven en ziel willen zijn, dan is dat heel mooi, maar wij doodgewone Hollanders hebben daar geen begrip voor. Hun prachtige mooie gewaden zijn net als hun rheumatiek, die ze niet kwijt raken, ook die woorden lijden aan verwording en dringen niet tot ons nuchtere gevoelsleven door. Wat „sayom en slima” beteekenen, weet ik niet, maar zij zeggen, dat je nu hemel en aarde voor je ziet, naakt nog wel; wij denken thans aan een echt Hollandschen vogelverschrikker, waar tóch ondanks alles de brutale kraai om wandelt en z'n voedsel vindt. Nu zonder gekraai, eigenlijk met 'n kuiltje om begraven te worden! Vreemd? Ik verdraai geen woord en ben het type niet om geleerde of vreemde woorden te gebruiken als er een goed Hollandsch woord op zijn plaats zou zijn. Ik verdraai ook het woord niet. Het doet je soms goed onbaatzuchtig en heel natuurlijk, het kind bij den naam te noemen of als je wilt de koe bij de horens te pakken en geen windeieren meer te leggen, waar Renétje mee te maken heeft gehad, indien ik er op dat oogenblik alles van begreep. Ik ril dus van witte lakens, indien zoo'n gewaasje wijsheid brengt..... waarvan wij de schoonheid niet begrijpen. Hebben die menschen hun gewaasje wel verdiend? Zie je, hier heb je het al en stoort je kraai zich niet aan!

Ik weet al, dat René al die dingen niet zoomaar zegt, bij hém heeft álles kern en bedoeling. Wij moeten probeeren er doorheen te kijken, wat dieper te voelen en op eigen beenen blijven staan! Maar dan zien wij het masker én het probleem, dat vroeg of laat zijn eigen verkregen voelhorens naar ons uitsteekt. En nu is het mogelijk, dat dit 'n fundament is voor ons eigen gebouw!

Waar het mij om gaat is, de dingen door ons Westersche gevoelsleven te volgen en volgens ons bestaan te leeren kennen. En hier hebben wij geen wit laken voor nodig. Dat de kerk zichzelf erdoor versieren wil, moet de kerk weten. Ik heb heilig ontzag voor de kerk, omdat ik weet,

dat het de kerk is geweest die kleur en gestalte gaf aan onze maatschappij, ons leven. We moeten eerlijk zijn en bekennen, wat zou er van deze menscheid terecht gekomen zijn, indien er geen kerk was gekomen? Menschen die het katholicisme of het protestantisme of de andere godsdiensten denken te kunnen afmaken, zijn zélf zoo arm als de rat, die onder deze fundamenteen een eigen wereld optrok en dit als zijn paradijs beschouwt. Ik heb het daar niet over! We moeten de dingen zien en beleven zooals ze door God zijn geschapen. Dat is nu het doel van mijn leven, dáár dacht ik aan, toen ik rustig in mijn kamer zat en al deze toch zoo wonderlijke zaken rangschikte, om er straks een groot boek of een „trilogie” van te maken — die klinkt als 'n klok. Van wat ik tot nu mocht zien en beleven, weet het machtige Oosten niet veel, omdat ditzelfde Oosten niets, maar dan ook heelemaal niets met ónze maatschappij, óns denken en voelen te maken heeft. En een gek in het Oosten is anders dan onze gekken. Daarin zie ik nu een machtig verschil. Elk volk heeft zijn eigen gekken. Kom je in Amerika, Frankrijk, Engeland, dan zijn de gekken er weer anders dan wij ze bezitten. Dat houdt, heb ik ontdekt, verband met de eigen verkregen bewustzijnsgraad, de persoonlijkheid van het Volk! En daar kun je niet aan ontkomen, die mentaliteit spreekt voor zichzelf. Zoo heeft elk Volk de verkregen bewuste graad te vertegenwoordigen en komt ook niet van dit behaalde bewustzijn los... ook al willen ze er niets van weten!

Wij doen ons onderzoek door 'n gek — die Renétje van mijn vrienden Erica en Karel—die ons door zijn abnormale leven voor die wetten plaatst. En je zult zien, dat dit de bedoeling is! Ik wil er ook door zeggen, dat al die geleerden hun gekken nog niet hebben mogen aanschouwen, of wij waren er al! Ze loopen er naast, ze zien en ze kennen die menschen nog niet! En tóch, er zijn méér geleerden dan gekken op deze onmenselijke wereld te beleven! Maar wie is nu „gek”? Zie die Socrates lachen! Freud poetst nu zijn sandaaltjes! En onze gekke Socrates vindt het allemachtig natuurlijk, éérst nú zal men zijn leven dienen, waar hij recht op heeft..... vind ik tenminste! En achter dit alles zie je een leege brandkast..... wél geschriften liggen er in..... maar de „letter” heeft het geweld van deze wereld niet kunnen verwerken..... óf wij zagen het licht ervan! En dát hebben wij nóg niet gezien! Ach lieverd..... zag je de ouden van dagen voorbij gaan?

Nu ik dieper afdaal in deze materie, dringt het tot mijn leven door, ook al wordt Hans professor, dan nog zeg ik je, heeft dat niets te beteekenen. Hij blijft 'n dom mensch; hij dringt nimmer tot de kern van zijn zaken

en zieken door, omdat dit door zijn studie niet mogelijk is. En ook daarvoor hoop ik de bewijzen aan te toonen! Wat Hans leert, is zijn zieken wat te helpen. Meer is er niet voor hem. Ik weet wel, hierdoor bouwt hij aan zijn fundamenten, hetgeen voor de maatschappij de persoonlijkheid wordt. Hij kan géén anderen weg bewandelen, maar je hebt het gezien: wij kwamen tóch tot elkaar. Dat Hans nu alles over boord gooit, is weer heel iets anders en heeft niets te beteekenen, omdat ik zijn goede kern zie en in mijn hart opgesloten heb, waar het steeds zal blijven en, hoop ik, een band is voor dit leven. Hans moet eerst zijn liefde beleven en daarna, na al dat vallen en opstaan, bedrogen worden en kwaad doen, keert hij tot mij terug. Ik sta stil..... ineens..... twijfel komt er in mijn leven. Maar ik wacht! Hierdoor geef ik hem toch honderd procent vriendschap en mijn liefde voor hem als mensch. Ik zal het bewaren voor hem, ik weet, dat hem dit eens de oogen zal openen.

Rest me nog te zeggen, dat wij, menschen van dezen kouden grond, bezig zijn vorm te geven aan onze opgebouwde persoonlijkheid. En ook nu zul je zien, eerst dan krijgt ons leven beteekenis, eerst nu begrijpen wij onze gekken, maar vooral onze liefde jegens hen, die als wij op deze aarde gekomen zijn wat van zichzelf te maken. Ik geloof, dat wij gevoeliger zullen worden en wat meer ontzag en respect zullen krijgen voor het leed van anderen. Want wat wij de laatste weken moesten aanvaarden, kan toch nimmer goed-gepraat worden. Vind je, dat de menschen kwaad moeten spreken over 'n ander? Is het gepraat, waardoor Erica, Karel, Anna, René en ik over de straat gingen, normaal? Is het niet droevig? Moet 'n ander mensch zich vermeien in het leed van 'n ander? Is het dan niet noodzakelijk, dat wij 'n grondig onderzoek instellen naar al deze problemen? Bedenkt: God is het! Heb je niet geluisterd naar het stomme gepraat van Hans? Zijn wij klaar als we zeggen: alles is werking en natuur? Hans doet er 'n briefje bij. Nu komt hij er al van terug, want God bemoeit zich niet met ons schandalige geklets, ons gezoek in Zijn ruimte, doordat Hij zieken en gekken naar de aarde stuurde, het is héél anders! En ik geloof, dat wij aan het eind van ons onderzoek Hem kennen leeren. Ik geloof dat nu geen mensch nog in staat zal zijn om van het leed en de smart van 'n ander te genieten. Al deze abnormale dingen krijgen een eigen wereld te vertegenwoordigen. God straft niet! Hij kán niet straffen! Dát heb ik al ontdekt! Het heeft niets met intellectualiteit te maken, noch met armoede of rijkdom, het zijn de wetten die door ons eigen ik grondig zijn verknoeid! Het doet er evenmin toe of je 'n borrel drinkt, of paard rijdt, God stelt geen belang in die dingen! Hier spreekt

menschelijke kif! Hier spreekt stomme onberekendheid, stadsche bekrompenheid, een masker! Het is erg, in deze eeuw nog te moeten hooren, dat God onrechtvaardig is. Maar het is de heilige waarheid: God is in zekeren zin 'n ploert, tenminste, als wij moeten aanvaarden, dat Hij zoo wispelturig met Zijn Goddelijke zaken omspringt en het ééne leven bevoordeelt boven het andere. Ik geloof niet, het wil er bij mij niet in, dat Hij het eene kind met ziekte slaat en het andere 'n kroon op het hoofd zet, dat bestaât niet!

Zoo zou ik verder kunnen denken, stuk voor stuk al deze onmogelijkheden kunnen ontleden, maar wij komen er wel op terug. Nu ik deze waarheden voor me zie, stijgt er uit mij 'n gevoel van dankbaarheid jegéns Hem op, omdat ik als 'n nieteling Zijn doordringend oog mocht ontvangen, dat ik als 'n doodgewoon mensch ga voelen en zien, dat alles door Hem geschapen werd, alles wat gestalte, leven en persoonlijkheid kreeg in ons éigen leven te aanschouwen is! Ik ga zien, dat allen één zijn! Als je millioenen vaders en moeders ziet, moet je er slechts één zien, omdat één moeder en één vader alles van Zijn wezen ontvingen: leven en ziel, licht, vader- en moederschap, persoonlijkheid, zoodat zij voor Hem de massa vertegenwoordigen. En nu sta je voor je eigen kind, ook al hoort dat kind 'n ander toe! Geloof je natuurlijk niet, maar is het niet wondervol! Dát echter, voert je naar de „Universeele" liefde! En is dat niet de bedoeling van „Christus" geweest? Je kunt er thans omheen draaien, mooie woorden zoeken om het te verdedigen, helpen doet het je niks, als je „Christus" woorden aanvaarden wilt! Ik vraag je: moeten de katholieken de protestanten haten, omdat deze kinderen 'n ander geloof bezitten? Dacht je, dat dit verruiming, de „Christelijke" ontwaking schept? Ik ga het zien als één leven en één wezen, wij zijn allen van „Hem"! Ook al leef je in het oerwoud, van „Hem" ben je! Waarom wil je jezelf zoo groot maken en jezelf anders gaan zien? Kân niet! We moeten tot éénheid komen voor dit leven en het Goddelijke einde voor ons menschen, eerst dan is het de moeite waard hier op aarde aan een leven te beginnen. Dan wordt het leven anders én beter! Dan wordt er niet meer beweerd dat die doktersfamilie 'n gek op aarde heeft gebracht, maar dan zie je het als je eigen fout. Je hebt er mee te maken.....! Haal je schouders maar op..... ik ga het voelen! Ik voor mij zie het, zooals ik op de vorige bladzijden al als 'n openbaring lees en waarvan ik het masker zie vallen..... dat de moeder, die géén kinderen wil baren, voor God en deze menschheid parasiteert! Hoor je het? Parasiteert! Nu moeten al die andere moeders zich instellen op de natuurlijke harmonie

en krijgen nu een aantal kinderen dat relatief te groot is. Er zijn nu moeders, die er twintig hebben gekregen. Waarom?..... staat er in het dagboek. Nu heb ik het antwoord..... omdat de andere moeders het vertikken en deze menschheid niet mag uitsterven, dat niet k n, omdat dan de Goddelijke Schepping te niet zou worden gedaan, baart die andere moeder voor hen die hun moederschap verknoeien. En dan volgt de moeder, die voor deze wereld 'n gek op aarde brengt of een zwaar zieke, zij doet voor God het zwaarste werk en is nu in harmonie met de ruimte. Zij dient, de andere moeders breken af! Maar waardoor kregen zij een lichaam? Zie je, t ch zoo gek nog niet! Of dacht je, dat ons leven en dat van die miljoenen menschen op aarde, die gekken op de wereld hebben gebracht, z o eenvoudig was? Wat dus strijd is, gek doet, is straks universeel geluk! Ik heb hier de bewijzen nog niet voor, maar die krijg ik wel, ik bezit die zekerheid; ook al wordt mijn leven gesmoord en durf ik niet meer over een „geestelijk wonderkind” te praten. Maar wij zijn er nog niet. Ik houd vol dat René het is! Door hem krijgen wij ons bovennatuurlijke ik te zien, z o schoon, z o machtig, dat je straks God en Zijn hemelen dankt dat je er aan begonnen bent. Dit las ik, ik overdacht het op mijn kamer en door mijn wandelingen in de natuur. Ik heb er alles voor over!

Anna haalde me uit mijn wereld, zei ik al. Ze zegt:

„Kom eens kijken, Frederik, we beleven weer wat nieuws.”

Ik ga met Anna kijken. René zit aan de onderste trap. Hij denkt. Hij zit daar als 'n oud man, als 'n wijsgeer. O, wat heeft dit leven een zorgen! We hoorden hem prevelen, hij ziet niet dat wij er zijn, hij is in een wereld die voor ons afgesloten is, de wereld van een gek.

„Ik kom er!” zegt hij tegen zichzelf. „Ik zal trede voor trede bestijgen. De kinderen denken wel dat ik gek ben, en dat ben ik ook. Maar ze zullen aansprakelijk worden gesteld voor hun afbraak, dat vindt hij nooit goed. Nooit, nooit, nooit, nooit! Maar ik ben de dupe. Ik ga hooger!”

„Hoe komt het kind aan dit alles? We weten het niet! Hij schuift zichzelf een trede hooger. Wij zien dat. Wij kijken er naar. Erica, die beneden aan de trap voor hem staat, Karel is er niet, kijkt als wij naar haar gek. Ze begrijpt het niet, maar ze is rustig. René praat.

„Zoo, weer wat verder. O, wat ben ik moe! Die menschen toch. Ik droom... ik ben een slaapwandelaar op den dag, ha... ha... ha... menschen wat laat je me lachen... ha... ha... ha..., die Anna toch. Zag je haar biljetjes niet? Zag je, hoe mooi moeder is? Ik speelde met m'n eigen dingetje en daar hebben ze iets van te zeggen. Maar weten

zij waarom? Zag je dat, moeder? Zag je dat, Frederik? Zág je het waarlijk, jullie? Ik wás het niet! Ik niét, nóóit, nóóit, nóóit! Ik niet! Die menschen toch! Maar toen kwam het, o, o... wat is dat?"

Erica verschiet. Anna staat als aan den grond genageld naast me. Ze slikt even. Erica's oogen puilen uit de kassen. Ze ziet en hoort, geloof ik, meer dan wij en wat ze ziet is geen kind meer, maar een oud man. En toch, de stem van het kind is er. René gaat verder. Het kind klautert de trappen op. Vier treden hooger blijft het uitrusten. We hooren:

„Alsof billetjes iets te beteekenen hebben! Naakt zijn is kleeren aan hebben. Oogen zien niet, ze zijn dicht..... maar ik heb hetzelfde ding als mijn vader en daarom ben ik een man! Dát weet ik nu! Ik geloof, dat ik ook weet, hóé ik werd geboren. Vader is het, hij... maakte me... of was het moeder? Ik slaap en ik wandel. De menschen zijn angstig! Dat lijkt vreemd, maar ik ben wakker en ik slaap... zoo was het altijd? Néén, niet in mijn leven. Alléén nú zie ik, dat ik een man ben. Ik ben een man... vader is 'n man, moeder is... moeder. Anna ook!"

„Mijn God nog aan toe," komt er over de lippen van Erica, „ook dat nog!" Ze wil haar kind beschermen voor het kwaad, want René friemelt aan z'n lichaam. Hij haalt het universum voor den dag en kijkt er naar. Ik roep haar toe:

„Laat hem, Erica! Het is nu net alsof je een mensch optilt met 'n gebroken rug. Je kunt nu alles ineens vernietigen. Laat hem! Laat hem begaan!" fluister ik en zij blijft van haar Renétje af. Ik begrijp zelf niet waar ik zoo ineens aan deze gevoelens kom, doch een innerlijke kracht doet mij spreken. Het kind zegt:

„Dit ben ik! Ik ben dat! Ik zal dit verdeelen! Ik weet wat dit is! Hierdoor verlangen de menschen. Ook Anna had het moeten bezitten. Vader en moeder begrijpen het niet, tóch is dit het!... wat je... wat je... wat je...!"

Het leven stikt, wat het zeggen wilde komt er niet meer uit. Dat... wat je... houdt het denken tegen, het zien of voelen, of wat het ook is. We weten het niet. Maar Anna heeft net als Erica uitpuilend bewustzijn gekregen. Ze beeft, ze kan dit niet verwerken. En of de satan dit voelt, of dat het goede zegeviert over het duistere, de rotheid van deze wereld en van de menschen, als wij dit duisternis en rotheid willen noemen, komt er nog:

„Mijn Anna! Goeie brave ziel toch, had jij me maar gekregen, had jij me maar gedragen, dan hadden wij deze drukte niet gekend. Nu is het te laat!"

René is op dit oogenblik nog geen acht jaar oud. De taal die we hooren, is niet van een kind. Denkt er 'n ander door dit leven? Ik geloof het niet, toch lijkt het dat het zoo is. Hij kruipt hooger, komt boven aan de trap en blijft zitten. Het is, alsof hij vanaf zijn plaats het leven overziet. Een oud man is het, dit is geen kind meer. Ik beleef duizenden problemen, maskers vallen en maskers worden opnieuw opgezet. Het geeft mij een kijk op dingen, waarvan God de waarheden en het geschapene kent. Wij menschen staan machteloos te kijken en weten met ons zelf en het gebeuren geen raad. Ik verlang reeds om te kunnen nadenken. Maar René droomt! Hij is 'n slaapwandelaar op den dag en verkondigt wijsheid, óf hij is door den duivel bezeten. O, mijn God, welke fundamenteën krijgen wij nu te zien? Daar zit hij. Erica volgt hem en wij boven staan rondom zijn leven. Een kwartier, een half uur gaat er voorbij. We kunnen wel twee uur blijven wachten, want het kind slaapt. Dit is slapen? Het leven slaapt op een manier die wij normalen aanduiden als slaapwandelaar. Heel eenvoudig is het, maar dit klopt niet. Angstig is het! Het brengt je met de rotheid van deze wereld in verbinding. En dat door een kind! René droomt op den dag en praat zooals ieder ander kind of volwassene in den slaap wel eens doet. Dit lijkt weer heel eenvoudig, maar dat is het niet. René denkt en praat over volwassen bewustzijn en dat breekt je! In den slaap roert of boort dit jonge leven problemen aan die wij niet kennen en ook geen verklaring voor bezitten. Een universiteit is het! Hij is hierdoor ouder dan wij, in zijn denken en voelen ons ver voor.

De jongen doet netjes zijn broek dicht. Ook weer iets aparts, door die hersens stroomen goede gedachten. Een andere persoonlijkheid bedekt het lichaam zooals het behoort. Duisternis en licht zitten tegelijk aan tafel, spelen iets, doen iets; wij bewusten staan er bij en zien niets. Blind zijn we! Dit leven denkt en dit gevoelsleven slaapt. Heb je hier al eens over gelezen, Frederik? Erbarmelijk is het! Afgrijselijk ook! Ik verlies mezelf! Nog zit hij daar. Groeven zie ik op het voorhoofd. Z'n ruggetje is breeder geworden. Zijn smalle schouders stralen kracht uit en bewustzijn. Je zou er honderd kilo op kunnen leggen, dat gewicht zal het torsen. Die rug, dat leven, dit zielebestaan spreekt tot ons normalen en wij begrijpen het niet. Wie is er gek? Wie noemt zich bewust! Wat beleven wij? Is dit een normaal menschen-kind? Ineens komt er:

„Marja, Marja toch! Waar ben je? Waarom laat je mij zoo alleen? En waar is Oom Frederik? Marja, zie je mij? Kom je? Wil je wel komen?

Marja, ik ben er al! Ik zal je zien. Wij zullen het zien, wij! Wij alleen! Moeder weet het, maar ze kent me niet. Anna ook niet, vader niet. Marja toch!"

We beven niet meer. Even later komt er nog:

„Waarom denk je? Als je bij mij komt, Marja, zet je dan naast mij neer. Je kunt géén tien tellen voor mij en jezelf tegelijk. Je moet als ik doen! Doe je als ik? Maar je bent er al, zie ik. Ik zie je! Ik heb je al! Ik zál je zien, Marja!"

Erica denkt nu aan wonderen. Dit is lichtend, de duisternis is overwonnen? Ik voel van haar leven tot me komen: Frederik, ik ga er in gelooven. Anna ook, maar zij praat er niet over. We zullen afwachten. René zit nog, hij kijkt voor zich uit, rustig buigt zich het hoofd, rust is in het leven gekomen. Nu kijkt hij de ruimte in. Erica houdt zijn oogen vast, zij ziet meer dan wij. Wat zij bij René ziet, lezen wij uit haar oogen, van haar gelaat af. De oogen van Erica stralen, ze staan open en bewust, ze dringen door muren heen, ze zijn universeel geworden. Erica ziet achter het masker. Wij zien dat, zij belééft het! En zie, het wonder geschiedt! René daalt vanuit zijn gekkenwereld tot haar leven af. Hij wordt wakker. In Erica ontwaakt René, of is het juist anders om? Ik begrijp dit niet, maar voel iets wonderbaarlijks in mij komen en ik geloof, dat ook Anna erdoor bezeten is, ook zij straalt.

Wanneer ik dit niet had zien aankomen, was René naar beneden geslagen, nu kan ik het kind opvangen en in mijn armen nemen. Hij kijkt mij aan, herkent mij en zegt:

„Weet je, Oome Frederik, wat droomen is? Weet je nú, Oome Frederik, wat droomen zijn?"

Hij kijkt naar Anna. Hij neemt Erica in zich op, betast mij en zichzelf en verandert op slag. Een vloek komt er over zijn lippen. Het kind worstelt zich vrij; ik kan dit leven niet aan, het is sterker dan ik voel. Wég is René, naar zijn kamertje, maar de deur bleef open.

Wanneer we een hels lawaai hooren, vliegen we naar zijn kamer. René gooit met al zijn bezit. Het een na het ander vliegt het raam uit. De glazen vliegen ons om de ooren, de stukken en brokken naar ons hoofd. Als 'n wilde is het kind. Ik krijg het in mijn handen, de kracht waarmee hij zich verzet is die van een man. Een man is het, dien ik in mijn armen omvat. Een vreeselijke gewaarwording is het voor mij. Ik ril en beef, maar blijf rustig. Ik houd hem stevig vast en denk, ik dring tot het diepe innerlijk van dit leven door. Nu komt er ontspanning, het lichaam ontspant en zijn geest ook. Ik zie, dat het zweet hem uitbreekt.

Dan volgt de algeheele ontspanning en laat hij zijn kopje hangen. Nu is het weer 'n kind! Ik leg dit kind op het bedje neer en kan schrieken van ontroering. Ik doe het niet. Toch vallen er tranen, wij allen hebben medelijden met dit zieleleven, ons kind. We smeeken God ons toch te helpen, een ongekende marteling is het en niet menselijk meer. Afbraak is het, ik ken niets vreeslijker, niets, je zou dit leven levend willen begraven. Wat zouden we willen doen? Ik hoor Erica bidden, vanuit haar kamer dringt het woord, haar gebed tot mij door. Zal het verhoord worden! Ik geloof het niet en dat doet mij pijn, het steekt! En toch? Daarachter voel ik warmte, geluk, hoe is het mogelijk. Ondanks alles, tóch nog hoop? Op dat oogenblik komt Karel binnen. Hij kijkt naar zijn zoon en denkt het te begrijpen.

We zitten beneden. Karel zegt:

„Het was net of men mij naar huis zond. Wat is er gebeurd?”

We vertellen hem iets. Karel gaat weg, zijn zieken roepen hem, maar hij zal trachten vroeg thuis te komen. René slaapt..... hoe mooi is hij nu. Rust is het! Wanneer ook de vrouwen tot rust gekomen zijn, vraag ik:

„Stoor me niet, ook ik heb wat rust nodig. Ga je gang maar en zorg dat er in huis rust blijft.”

Ik ga liggen. Waarom ik deze behoefte zoo scherp voel om wat te rusten, weet ik niet. Maar ik kreeg duidelijk het gevoel mij neer te leggen en wat te slapen. Het is alsof men er mij toe dwingt, het als het ware vraagt. Het is het gevoel: *kóm volg me!* En ik doe het! Ik lig nu op het bed en denk. Ik ga alles na. Ik weet het niet, maar ik ga alles na, alles, wat mij zooeven geschonken werd. Ik word moe! O, wat ben ik moe! Ik weet nog, dat ik mijn oogen niet meer kon openen, toch bleef ik denkende. Wat is dit? Ik ben *thans voor mijn lichaam gaan slapen en „niet” voor mezelf!* Zoo voel ik het. Het is duidelijk te voelen en te bedenken. *Ik slaap nu én ik denk!* Mijn God, wat is het? Voor het andere in mij ben ik wakker! Maar wat is dat „andere”? Ik ben voor dat deel in mij klaar wakker. Mijn hemel, Frederik, je kunt slapen en tegelijk denken. Ik ga terug, want ik wil dat nóg eens beleven, bevoelen en bedenken.

Ik voel weer, die moeheid over mij en in mij komen. Mijn oogen zijn dicht, ik ben wakker! Wat daar boven gesloten is, leeft hier en het behoort bij het stoffelijke organisme, mijn lichaam. Ik ben dát! Wat nú kijkt, is dat de ziel, de geest, de persoonlijkheid? Ik geloof dat er „maskers” vallen! Is dat zoo? Kan dat? Ik heb me teruggetrokken van „mezelf”, ik leef, ik denk, ik voel ook, heel duidelijk kan ik de dingen

bevoelen. Op deze wijze droomen de menschen, maar ik ben wakker, ik beleef het bewust. René ook? Ik denk door of de menschen konden niet droomen. Dan bestond er geen droomerij. Dan was dit, wat ik ben, ook in slaap, maar ik ben wakker! *Je kunt dus wakker zijn en tegelijk slapen!* In het Oosten weet men er meer van, de Jogi's, Fakirs en Magiërs kennen deze wetten, evenals de priesters van het oude Egypte. Maar toen... toen verknoeiden ze de rest en werd het doodgewone Westersche rommel, afbraak, hartstocht, hoererij!

Ik moet trachten geen ruwe woorden te gebruiken, het doet me pijnlijk aan. Vreemd is ook dit, maar ik geloof, dat ik het begrijp. Die ruwe woorden verduisterden mijn zien en mijn voelen, hierdoor begrijp ik het zoo goed. Denk ik zuiver, dan komt er licht, warmte in mij zélf! En dat is weldadig, welwillend, lieflijk ook. Mooi is het! Ik stel vast, dat ik nog een leerling ben in het denken. Zooeven had ik dit denken nog niet. Ik ga dus vooruit, maar waarheen ga ik? Ik ga naar het „voelen“, het voelen en denken van mijn „eigen“ ik! Of is ook dit weer verkeerd? Ik geloof, dat ik regelrecht door ga naar mijn „onderbewustzijn“. Schrik niet, Frederik, welk masker je ook zult zien, wonderbaarlijk is het. Zal ik er ooit komen?

Nu wordt het lichter. Ik zie mezelf weer terug in het licht, dáár, waar René bloemetjes plukte, zijn „weide“, daar, waar die eene boom staat, dien ik nu echter niet zie. Wat voor mij-leven-is, dat wat in ons leeft, dát, wat het organische van mijn kasteel voedt, is deze ijlheid, is deze bezieling voor de stoffelijke wereld, maar dat denkt, voelt, heeft lief, staat voor goed en kwaad open, duizenden dingen kan het beleven *en dát ben ik!* Ik ben dát! Mijn God, de „maskers“ vallen! De „maskers“ worden afgerukt? Zeg het nog eens, Frederik?

Ik ben lichter geworden, ik zou kunnen zweven. Er is licht in en óm mij heen. En ik zie mezelf weer daar, waar nu René is. Ik meen te voorvoelen, dat ik hem ontmoeten zal. Nu weet ik ook al, waarom ik de neiging kreeg om te gaan slapen. Had ik mijzelf niet tot zijn leven gewend, had ik mijzelf niét op zijn leven afgestemd, dit is duidelijker gevoeld én gezegd, dan stond ik nóg in het zélfbewuste van elken dag, daarginds waar Erica en Anna leven en denken; nu volg ik hem, René, mijn meester is het! Ik volg hem en kom met zijn leven tot eenheid! Ik kom nu te weten waardoor hij zoo gek doet, zoo gek is. Zoo eenvoudig is alles... mijn God... deze diepte ga ik zien! René bezit een school, ik beschouw hem als mijn meester. Of het kind, zijn leven, dit reeds weet? René bezit een aangeboren meesterschap? O, Frederik, en dat in dit

nuchtere Westen? René bezit een school, herhaal ik, ik wil hooren hoe het klinkt. René bezit een kracht die wij niet kennen, maar die kracht leeft in den mensch! René is een bovennatuurlijke, maar moet door rotheid en ellende, hartstochten en geweld van deze wereld heen. Foei, hoe ontzettend is het! En toch, door 'n mestput, door mest krijgen wij groei en bloei te zien. Deze „Lotus” toch! Ik beschouw hem als een priester, een mystiek wonder! Ik zie dat thans en ik heb dit te aanvaarden. Ik geloof het!

Wat 'n dokter, een leeraar, een leermeester, het doet er niet toe waarvoor het is, doorgeeft aan 'n leerling, krijg ik nu toegezonden door de wetten van „moeder natuur”, maar waarvan zijn leven de geboorte kent en bezit, geloof ik. Ik krijg die wijsheid van dezen gek toegezonden. Voor niets, om niets, het gaat vanzelf, als je jezelf ervoor wilt openen! Ik moet hem volgen, dan komt het in mijn leven. *Dit is zijn wetenschap!* In zijn ziel leeft het! Het is het bezit van dit leven! Het is machtig en het is Goddelijk, ook al friemelt hij met zijn ruimte, speelt hij er mee, het heeft niets te beteekenen. Heilig is het nú voor mij en voor allen die dit beleven en aanvaarden dat de „ziel” leeft, ook al slaap je 'n gat in den dag!

Wat ik nu leer is machtige winst. Voorloopig volg ik hem, hij slaapt daar in zijn kamertje, ik hier. Is ook hij wakker en bewust? Ik moet in zijn voetsporen volgen en ik doe dat. Ik volg onze Renétje!

Ik ben in slaap en ik ben wakker, omdat het leven in ons steeds wakker is. Ik heb dus al gelijk, Hans... een nieuw fundament is het! De ziel slaapt nooit! De ziel of het leven, geeft het maar een naam, móét dag en nacht werken, anders stond het menschelijke hart stil. Ik zeg dit allemaal luid op om het me goed duidelijk te maken. Ik beleef 'n machtig wonder, Hans, jij komt er nooit, óf je moet René volgen, zijn universiteit aanvaarden. Ik ga stap voor stap hooger, dieper, gelijk moeder natuur werkt, mijn hart klopt; ik zélf zorg echter voor het getik, het dóorloopende, gevende leven, ik bèn bezieling geworden!

De ziel als leven is en blijft wakker, omdat zij het organisme voeden moet. Leven, ziel en geest, zijn geloof ik, één geheel, maar hebben een eigen wereld te vertegenwoordigen, als ik het goed voel en duidelijk zeg. En daarheen ga ik nu. Wat bij René epileptische slaap is, wat de geleerden vallende ziekte en hypnotisme noemen, wat anderen als hersenverweking beschouwen, is voor mij het afdalen, het verlaten van het dagelijksche leven en bewustzijn. Ik word „leven”! Ik word „ziel”! Ik leg het lichamelijke denken en voelen even af, néén, het is anders,

ik blijf mezelf, maar ik ga eruit, ik blijf een bewuste persoonlijkheid. En dat ken ik, omdat mij iemand, waarover ik toen lachte, vertelde, dat „ziel, geest én leven” één zijn, doch dat wij als persoonlijkheid handelen, denken, voelen, het mooie en het slechte van deze maatschappij, dit leven, beleven! Ik lach al niet meer, ik zou het niet kunnen!

Ik zie mij zelf bij dat leven staan, het was in Britsch Indië, waar tal van deze menschen leven en er een studie van hebben gemaakt, meestal voor ons Westerlingen onbruikbaar, omdat er zooveel franjes aan zitten, bedrog is!

Ik word nu „ziel” en in dit stadium denk ik alsof ik wakker ben. Ik verlies dus van mij zelf „niets”! Ik bèn nu álles! Alles in een toestand, ik geloof, één wereld. Ik ben mijzelf en ik word anders, ik word „beter”, sterker, bewuster, ik ga meer van mezelf weten. Ik ga mijn eigen kasteel bekijken, ik ben er thans toe in staat, zooals René dat op de trap deed, hoewel ik dat reeds ken, waar dit leven, dit kind naar zoekt, omdat die ruimte ontwaakt, groeiende is. Kan het duidelijker? Is dit vies? Onmensschelijk? Onvoelbaar? Het hóórt bij het kasteel, het lichaam leeft erdoor, maar wij handelen, de persoonlijkheid móét er alles van weten! God wil het! Hij gaf het ons, machtig is het, óh, hoe onfeilbaar is het.

Renétje begint te leven, hij moet door dat gekriebel ontwaken, het is de bloem in knop, die hij opent of het leven stikt. Dat gepiep, gejangk is het ook, gekerm, gemartel... jaagt tot zijn hartje, dat ouder is dan het mijne, ook dat van élk mensch, geloof ik, ook al ben je nog zoo geleerd.

Renétje wil weten wat de groei voor die stelsels zal zijn. En dát is hij zélf! Maar wie leert het hem? Waardoor ontwaakt het in zijn leven? Dát volg ik nu, geloof ik. Renétje wil weten waarom wij grooten ons „vaderlijk en moederlijk” voelen. Is dat zonde? Is dat zóó vies? Haal uw schouders niet op, hij slaat ze wel naar beneden, straks, ook dat ga ik zien. Renétje begint, omdat hij die sensitiviteit bezit, is hij ouder, mannelijker. Daarom ziet hij billetjes, die van Anna en van zijn moeder en de mijne, hij kijkt door elke verdichte stof... is het anders? Dit heeft niets om het lijf, wij allen zijn menschen van vleesch en bloed, hij echter ziet tevens het leven, voelt het, kent het, weet er raad mee! Die fundamenten krijg ik van zijn persoonlijkheid. Mijn hemel, ik ben zoo dankbaar geworden! Hoe eenvoudig is alles!

René ziet „ziel” en hij wordt geest. Wanneer hij droomen gaat, iets beleven moet, dat hem neerslaat, voor ons onmensschelijk is, lééft hij juist in het „menschenlijke”, waarin wij blind rondloopen. Zijn ziel voelt het wat in zijn persoonlijkheid zoo vroeg bewust is. En dat is nu het „gekke”.

Dat doet gek en vreemd aan, maar dat is het niet. Daarom durf ik nu niet meer te zeggen, dat álle gekken abnormaal zijn. Ik let nu op mijn woorden, op mij zelf, ook ik nader het gekke, dat normaal blijkt te zijn!

Waarin ik nu kijk, was ik al eerder. Ik zag eerst mist, toen kwam er licht. Ik wandelde vanuit 'n nacht naar den morgen. Toen kwam de zon. Juist, toen kwam de zon en die zon is het bewustzijn voor ons leven. Lichtend kan dat leven zijn, als je het volgen wilt. Maar wat doen wij menschen? Wat volgen wij? De duisternis in ons leven, álles wat vies en duister is. Maar God schiep het niet! Het is er niet! Overal is er licht, het was er altijd! Hans, het was er altijd! Karel, het is er altijd geweest. Indien je het wilt zien zooals God het voor je leven geschapen heeft. En nu wordt het liefdel

Mijn God, dit heb ik meermalen beleefd. Ik begreep mijn voelen en denken niet, nu is het onverwachts tot me gekomen. Ik wandelde tot de wijsheid, tot leven en tot een dood, die er geloof ik niet is. Ik leer nu mezelf kennen!

Als ik voor één procent vuur bezit, vuur van het Goddelijke vuur, ben ik het al! Dat vuurtje wordt grooter en ik ben van het groote vuur een deeltje. Pookt dat zélf maar op en je bent er. Nu ga je beginnen. Ik zal trachten dat ik 'n vlam word, zal zijn. Ik zal mijzelf nu in brand steken, mijn hart erdoor in brand zetten, eerst nu gloei ik, ga ik tot het machtige, dat wij menschen God noemen! Frederik, je zult het zien en je zult het beleven. Goddelijk is het!

Ik ben bezig om mijn vonkje, mijn lichtje met het groote en machtige te verbinden. Dat is het Universeele. Ik steek mezelf aan en doordat ik dit doe wordt mijn leven wakker. Ik ben lichtend geworden!

Ik heb met dat machtige vuur te maken, ik ben er een deel van. Hierdoor ben ik wakker geworden, praat ik in den slaap, droom ik hardop en weet ik wat ik doe. Wat weet Hans ervan? Een universiteit is het! Die René toebehoort! Je zult het zien.

Ik herhaal... ik steek mezelf aan, en doordat ik mezelf aansteek, mezelf wakker maak, vuurachtig doe, wil zijn, kom ik met het andere vuur in aanraking, in contact. En dát is „leven, ziel en geest”... ik bestuur dat alles. Omdat mijn ziel, mijn geest vandaaruit geboren werden, geschapen werden, kan ik er naar terug keeren. Ik geloof nu, dat Hij dat wil, of het bestond niet! En is dit niet wondervol? Ik ben Eine Selische Entzündung! In het Duitsch kun je deze dingen beter verklaren, die taal leent zich er voor. Dat willen de meeste menschen wel niet gelooven, omdat die mentaliteit soms zoo bezig is, dik doet, toch is het de waarheid. Ik ben

„entzündet"! Ik ben mezelf aan het aansteken, ik word 'n lichtje, ik ga terug tot het groote, door René. Waarvan ik een deeltje ben, roept me terug, trekt me aan, er is niets anders te beleven. Zóó is het! Daarvoor ben ik nu gaan slapen om wakker te blijven, omdat het overheerschende in mijn kasteel er door gevoed wordt of, ik zei het al, deze machine stond stil.

En dat noemen wij dan de dood. Is dat de dood? Wie wil mij nu nog aan het lachen brengen? Die gekke dood toch, deze smijt met vergeetmenietjes, gaat op sandaaltjes en is „levend"-bewust, kijkt, heeft lief, is licht! Je loopt op gevoel... ik sta op bloemperkjes van vergeetmenietjes, van een dood. Ik sta voor zijn masker, dat er niet is, dat nú al door dit nietige vonkje van mezelf levend wordt, schijnt, straalt, lief heeft. Ik sta van aangezicht tot aangezicht voor hem, kijk hem regelrecht in zijn oogen, hij lacht, geeft me rust, weten, reikt mij zijn schoone hand toe en zegt: zóó is het goed! Ik ruik nu zijn levensadem al. Ik zit stil als René dat heeft gedaan toen hij mét hem aan zijn tafel zat. Ik eet alles op wat hij mij schenkt, lekker is het; zoeven kende ik dit voedsel nog niet, toch zie ik, dat mijn afkomst het boere-ik-zijn heeft afgelegd of ik zag nu mezelf sputterend, weigerend handelen. Maar ik doe het niet.

René ging door de trap tot zijn leven, hooger, maar dieper, hij daalde in zijn leven af. René is hierin al volgroeid, hij hééft het gevoel ervoor, ik maak het mij thans eigen. Geluk is het! Ik weet nu, dat de jongen mij inhalen zal, lichamelijk dan, innerlijk is hij mij duizenden eeuwen voor. Hij houdt mij op gang, hij zweept mij op, mijn machine loopt door zijn wil, zijn denken, zijn leven, ziel en geest.

Als dit alles waar is, is het wondervol. Renétje zit nog niet bij hem aan tafel, maar Renétje spookt al in zijn huis en de dood vindt dat goed. Zoo zal het wel zijn, já, de dood praat al door het zieltje van René, dat dit kind is. En dat is het slaapwandelen voor den jongen, die nog opgroeien moet!

Ik ga even verder. Het leven, dat René is, is al ontwaakt, of datzelfde leven had zich zooals het nu doet, anders gedragen, geuit, het was dan als ál het leven rondom ons, als wij zelf zijn. Wat nu dus gek is, kán zijn, moet straks naar ik hoop, bewustzijn bezitten en bewust den dood ondergaan om dan ons er alles van te vertellen. O, Renétje! Maar dan veranderen het leven en de ziel ook en ik geloof nu al, dat wij ziel en geest, leven en stof herkennen. Dit zijn andere dingen dan wij menschen tot nu toe hebben leeren kennen. Ik ga thans een anderen weg! Ik zal de dingen, die Onzen Lieven Heer in Renétje's handen heeft gelegd, verwerven, mij eigen maken.

Nu ik volkomen op dit leven ben ingesteld, ga ik René voelen en begrijpen. Er is meer licht in mij gekomen, ik kan gaan waarheen ik wil, de deuren van mijn tuintje staan open. Ik zie zelfs om mijn huisje al 'n pad en daarginds een stukje geschoren grasveld, waar ik rustig wil gaan zitten om na te denken. Zoo echt in het zonnetje, waar je van geniet en dat je goed doet, waardoor je ontwaakt.

Ik stap nu mijn huisje uit. Ik weet, dat ik op René wacht, dien ik ken en wiens gedachten ik opvang. Ook dat is hier mogelijk. In deze ruimte, want het is 'n ruimte, een wereld is het, kun je je eigen soort, je eigen vonk, gevoel, karakter, niet ontloopen. Ook dit weet ik al! Als je van iemand houdt, beteekent het, dat de vlammetjes tot éénheid komen. Nu krijgt ons leven meer licht, wij zijn tezamen sterker en zien, voelen en leven er door. Dan volgt vanzelfsprekend het denken en het handelen. En dat doe ik thans! Dit zijn tevens de bloesems van den boom die je geheel, je menschelijk wezen verfraaien. Het is de lente voor je ziel! En ik ben lente geworden!

Wat zie ik? Daarginds ontwaar ik 'n stip, die al grooter wordt, die vliegt, die tot mij komt. René is het, ja, het is Renétje! Daar is hij, de vreemde. Het kind is bewuster, het leeft.

„Oome Frederik, wat heb je mij lang laten wachten. Ik kom je nu bezoeken, omdat ik mijn huis nog niet klaar heb, Oome Frederik, kom ik maar naar je toe? Weet je nu wat droomen is? Nu, kijk mij eens in mijn oogen? Weet je het? Zag je mij zoo straks? Deed ik niet echt gek, Oome Frederik? Niet praten, je moet naar mij luisteren, hier kun je niet alles tegelijk. Je moet het gelijk zijn loop, z'n gedachten geven, dan zal je niet verongelukken, Oome Frederik. Oom Frederik, klinkt beter nu, is het niet? Voel je het verschil niet? Ik wel! Zoo, ik ben er bijna.

Waaraan dacht Anna? Hoe dacht moeder? Waren ze angstig, Oom Frederik? Ze zijn werkelijk bang. Die Anna toch... haar billetjes... haar geheugen, haar leven, haar zélf, zie ik, zag ik, ken ik, weet ik alles van. Moeder is doof, blind, vader ook!

Als ik je nu tegen den grond sla, Oom Frederik, doe ik verkeerd. Dan komt er duisternis! Als ik het niet doe, blijft het hier lichtend. Voel je het? Ken je het thans? Of begrijp je het niet. En dat is jammer! Maar dat is de duivel, die duisternis praat, geeft je iets. Zag je dezen duivel, Oom Frederik? Het is een duivelsche streek. Ik doe dat vieze nu niet meer, mij insmeeren met vuil, maar het was het begin voor dit. Kan ik het helpen? Ben je hier bang voor? Is dat nu vies? Waardoor kwam het leven tot mij? Door dit? Toen is het begonnen, Oom Frederik. Ik ben

er immers in gekomen! Door dat werd ik wakker en toen wérd ik het ook en vond ik me zelf vies. Toen werden het kleurtjes, kunst, begrijp je het, Oom Frederik?

Omdat de machine moest lopen, Oom Frederik, liep ik mee. Andere kinderen lopen niet mee, krijgen ook niets, weten het niet, Oom Frederik. Weten het niet! Is het nu niet mooi? O, let op..... daar heb je hem, Oom Frederik, dat is ie! Een vieze vent is het! Die smeerlap is het, Oom Frederik. Zie je hem? Hij zoekt mij."

„Kom bij me, René, bij mij doet niemand je iets. Ik zal wel voor je zorgen. We zullen eens kijken. Kom maar, we gaan samen."

Ik loop het tuintje uit en wat zie ik? Een afschuwelijke vent. „Wat doe jij hier? Wil je maken dat je weg komt?"

De man rent weg, wij hem achterna. Wat kan die kerel hard lopen. We geven het op en keeren terug. Ik vraag René: omdat ik het niet snap:

„Ken je die kerel?"

„Of ik hem ken, Oom Frederik. Toen ik, wat de mensen ervan denken..... verkeerd deed, kwam hij tot mijn leven. Hij schonk mij iets en toen ik het nam, kwam hij terug. Já, hoe moet ik je zeggen. Een brutale hond is het, een smeerlap, Oom Frederik. Dié is kwaad, die is slecht, die is rot, Oom Frederik. Ik ben het niet! Ik wil niets met hem te maken hebben. Geloof je het? Waarin ik nu ben, waarin wij nu zijn, lééft hij, is hij! Ik vind het armoedig."

Ik begrijp nu, dat dit het kwaad van deze wereld is, het slechte, dat ook het kind volgt, het kinderlijke leven in zich opzuigt of dit kind was anders, geloof ik. René gaat verder, is het slechte al weer vergeten en verbindt mij met iets anders. Ook dat is slecht, hard voor zijn leventje, martelt hem, slaat, schopt, vliegt hem aan en bijt in z'n gevoelige hart. Hij zegt:

„Ik zal ze wel krijgen, Oom Frederik."

„Wie zal je krijgen?"

„De jongens... ik bedoel de jongens. Maar ik ga voor een tijd weg... Oom Frederik."

Ik begrijp, of voel, dat hij me nu met vele problemen in verbinding brengt. Nu zijn het de jongens en er volgt iets anders, dat met hem zelf te maken heeft. Hij vervolgt:

„Je moet niet bang zijn, hoor? Nooit niet bang zijn, hoor? Onze vader kan niet bidden. Denkt niet! Denkt nooit goed. En denk je, Oom Frederik, dat ik Marja niet ken? Daar komt ze al. Kun jij haar zien? O, Marja!

Marja... Marja...! Zag je haar, Oom Frederik?" En direct hierna komt er:

„Weet je, waarom ik oud ben? En waarom we daarginds, waar we leven, m'n leven zoo oud is? Neen, dat weet je nog niet. Maar je bent er! Je zoekt! Je zoekt er naar en je krijgt het ook, Oom Frederik. Ik ben oud, ook jij bent oud, wij allen zijn oud, Oom Frederik, wij allen, vader, moeder, Anna ook. Allen! En dat moet de machine smeren, maar is hierin groei, bloei, leven, ziel, stof, ijlheid, wat is het? Maar Marja zal mij helpen. Vader zegt: werking is het, maar hij weet het niet, hij begrijpt het niet. Wat is „werking", Oom Frederik?"

Hij wacht even, ik had hem iets willen vragen, doch hij gaat verder en zegt:

„En Marja zal mij helpen. Zij en ik, Frederik, te zamen, maar met jou, wij, wij..... alleen, omdat jij en wij én Anna... is het. Zij is het. O, wat ben ik moe... wat ben ik moe. Is het dát? Is het dit? De moeheid maakt me ziek, me dood. De moeheid, het wachten is het... de werking van vader. De natuurlijkheid zoekt 'n weg, en ik moet mee! Omdat ik het alleen niet kan, Oom Frederik, ga je met me mee?"

Maar wacht, wacht even op mij, wacht, wacht. Anna ook! O, Oom Frederik, ik ben zoo moe...!"

„Slaap jij maar, kleine man, hier op mijn knie lieverd, mijn jongen. Hier zal je rust hebben. Ja, ik zie het, ik voel het, als ik het ook daar maar weet. Nog is het 'n droom, nóg weten we niets, maar zal het komen, Renétje?"

Ik hoor roepen en ben wakker.

„Frederik.....! Frederik.....! Frederik toch.....!"

Anna is het. „René" zegt ze, droomt hardop en heeft het over jou. Ik ben er angstig van."

„Hoe laat is het, Anna. O, ik zie het al, ik heb een uur geslapen. Wat is er?"

„Daar, kijk zelf maar," hij prevelt Marja."

Ik hoor: „Marja, Frederik, jij en ik, wij allen. Daar is hij, Oom Frederik, het beest. Ga weg, vies beest, vies beest ga weg! Ik wil je niet. Ga weg, vies dier... Jij speelt met..... verdomme, ik krijg er slaag door, viezerik?"

René schrikt wakker. Het kind kijkt mij in de oogen. Sedert wanneer zijn die oogen zoo diep? Ik geloof niet, dat deze diepte blijvend is. Erica is er niet, Anna en ik hebben geloof ik wonderen beleefd. Door een doodgewone droom, want dát is het, niets en niets anders, geloof ik.

Ik heb geen bewijzen. Renétje en ik zagen toch de bloesem ervan in eigen tuintje. Maar de jongen is doodmoe. Hij wil weer gaan slapen en ik leg het kind neer. Zie nu toch, het leven slaapt in. De droom wás geen slapen, kan niet als slaap beleefd worden, dit is slapen!

Anna wil weten wat er eigenlijk met het kind is. Ik vertel haar er iets van — ik zeg, dat droomen niet allemaal bedrog is. Er zijn droomen, die door de ziel beleefd worden en die dan door de persoonlijkheid, dátgene, wat we op aarde zijn en van ons zelf hebben gemaakt, verwerkt wordt. En daarvan doen we iets op. René droomt! Ook als hij wakker is droomt hij hier, doch dan kan hij het niet verwerken. En dan is hij gek! Maar het is geen echte waanzin, het is volgens mij dan, bovennatuurlijke begaafdheid. Maar spreek er niet over, Anna, vertel niets aan de anderen, want ze zullen het toch niet begrijpen. Liefde, wijsheid is het, geluk."

Anna loopt weg, maar ze keert terug en vraagt:

„Maar wat moet ik van zijn gepraat denken, Frederik?"

„Bedoel je over je.....?"

Anna kijkt naar den grond. Ik zeg: „Dacht je, dat dit iets te beteekenen heeft? Het is een deeltje van de machine. René bewondert je huis, niet vanuit het volwassen ik, maar omdat hij het zal zijn die het verklaart. Wij zullen fundamenteën ontvangen, Anna. O, kind, maak dat je weg komt of ik steek een pijp op..."

Anna dacht, dat ik haar om den hals zou vliegen. Ze gaat, ik sták m'n pijp op en ga wandelen. Tot straks, mijn duifje. Ik heb enorm veel dingen om te overdenken. Anna, Anna, Frederik... Frederik... René... Renétje... Marja, Marja... En nú? Ik ga daar over denken. Anna, ziel van mijn ziel, leven van mijn leven, herken je mij niet? Bloed van mijn bloed, voel je mijn hart? Wie gaf mij deze gedachten, ze behooren mij niet toe. Toch denk ik, voel ik, weet ik een boel meer dan zoeeven voor mijn 'inslapen. Hoe is het mogelijk!

„Ziel van mijn ziel... leven van mijn leven... Vader, Moeder, lief heb ik jullie allen. O, hoe lief heb ik je, omdat je zoo lijdt!"

Ik ben met stomheid geslagen. Vandaag is het de zooveelste van de enz..... ik ben buiten en hoor de engelen al zingen. Maar door de vogeltjes.

Wat zijn droomen? Wat is een droom? Ben ik, ga ik me afvragen, met mezelf bezig, ga ik in den slaap de dingen, die met deze rotte maatschappij te maken hebben, beleven? Droom ik hardop, ben ik nog normaal. Als ik droom ben ik in het normale, nu ben ik in het abnormale? Toen ik daar was, ben ik nu ook! En dit eet, wandelt, praat, denkt, doet

dingen en aan die dingen zie ik of ik goed of verkeerd ben. Ik sta, geloof ik, voor de tien geboden! Amen!

Maar ik ben er! Voor vandaag genoeg, doch ik ga er op door en morgen misschien ook. Het kan nog weken duren, maanden, maar ik voel het. Ik heb al den tijd voor me zelf. Ik kan doen wat ik wil... want Renétje gaat weg! Hij zei het, en ik moet niet angstig zijn. Nu afwachten of hij gaat én ik angstig ben. Maar nu de anderen? Renétje gaat weg!

Christus is het!

Golgotha is het!

God is het ook!

Liefde is het!

Alles is liefde. Ook ik, maar ik ben nog 'n vonkje. Ik wil mezelf brandende maken, ik geloof, ik heb den weg gevonden. Ik trapte de deur van Zijn Tempel in; hoe ruim is het daar! En ik bezit er al een lieflijk huisje. Ik kan daar al menschen, vrienden ontvangen. Als ik niets anders meer kreeg voor deze wereld en voor datgene wat ziel is, ben ik al tevreden. Maar dien smeerlap begrijp ik nog niet goed. Het lijkt niet zoo eenvoudig als het in werkelijkheid is. Toch voel ik dat mensch ook. René is er bang voor! Wacht eens even... Ik ga nog even verder!

Haha! Ik ben er al! Je zult het zien, Hans, dat brengt René in het gekkenhuis. Ik moet het zoo niet zeggen. Het voert hem eventjes van ons weg. René moet er door heen. Het is waarlijk het vuil van deze wereld. En dat vuil smeert met zichzelf, doch door het kind! Dat vuil wil teekenen, schilderen, maar uit deze modder komt de „Lotus” te voorschijn! En daar wachten we op. Dat vuil is de mensch, die kletst over het andere leven. Die buigt zijn ruige kop niet, die is eigenwijs, die lastert, bezoedelt, die breekt af! Dat vuil heeft pret om een anders leed en smart. Dit vuil vertoont zichzelf als 'n mensch en noemt René... boeha! Dát is het! René leeft nog in goed en kwaad, hij is geen engel, maar dat is ook niet noodig. Wat moet 'n engel op deze wereld beginnen? Die leven in een hemel, als die er is. Toch is dit het zonnetje wat wij zien, het lichtje. Geluk is het! Liefde is het! Heeft niets met leed en smart uit te staan, weet ik thâns! Hans, ik verpletter je straks!

Datzelfde vieze mannetje in eigen persoon, dát mannetje sloft over de aarde en bezit ruimte, kan gaan waarheen hij zelf wil, maar houdt hem uit je huis. Doe je dat niet, wordt het duister, stinkt het ook, vies wordt nu alles! Hij heeft deze ruimte al zoolang; wij willen er al niet meer mee te maken hebben. Ik zag dit duidelijk, ook René heeft er last van, het hindert dit leven, het volgt zijn ziel. En dat is gek zijn!

Die duivel spookt, staat in je en naast je en volgt je in alles. Pak je zijn centen aan, ga je met hem. Bedrieg je, ben je ondankbaar, belaster je de menschen en je God, het goede, heb je hém! Hij is overal, direct ben je 'n kind van zijn leven. Foei... foei, wat heeft die kèrel 'n kracht, 'n ruimte, machtig is het en toch? Licht kan hij niet verdragen, tóch trekken wij hem omhoog, tot aan de grens van het goede en betere! René heeft nog niets met hem uit te staan. Dit weet ik thans. En goddank, of ik volgde ál dat vuil en hield ik onherroepelijk op. Ik ging de modder in! En wie ziet dit alles bewust? Dát vertelt je het woord! Dit vertelt je het licht! Dit vertelt je het gevoel! En nú zie je de liefdé! Die zál nu moeten spreken! Breekt het gevoel áf, dán zie je... hém, dát baasje, dat zoo hard loopen kon!

Ik zie Golgotha voor me.

Daarheen bouw ik mijn weg!

Het zal moeilijk zijn, maar ik sta weer op. Ik buig mijn hoofd voor álles! O, duiveltje, mij krijg je niet. Nu ik weet, dat ik genoeg van je heb, krijg je mij niet. Wát ik vroeger deed was maar spelerei, wat René deed, heeft niets met hartstocht, sexueel gedoe te maken! Niets! Ook al gaat hij naakt over de straat, zegt niets! Ik weet wat het is! En nu sta ik scherp! En dát is de moeite waard; wat wij menschen vies vinden, is moederlijke liefde, het zet de machine aan het werk, meer is er niet!

Dit duiveltje, mijn menschen, vrienden, doet niets. Wij hebben hem in machtige handen. Als je maar wilt. Zoolang er menschen op aarde zijn en hardhandig het leven verkrachten, vergaallen, komt hij er bij. O, Frederik, wat loopt je machine prachtig. Ik Ben zoo gelukkig. Is dit niet wondervol? Ik dacht van wel, ook al beginnen we eerst!

De mensch heeft het recht te weten; hij heeft de drang in zich zichzelf te leeren kennen, hij moet aanvaarden dat hij parasiteert indien de wetten voor lichaam en ziel worden verwaarloosd. De eene moeder baart en schept, de andere weigert te dienen. Maar wanneer begrijpt dit de persoonlijkheid?

Hoeveel van deze machtige machines zijn in onwetendheid stilgezet? Mijn God, wat stormt er thans op mij af. Ik dacht vandaag op te houden en eerst alles te verwerken, nu sta ik voor een wereld. Wat ik nu zie en voel is ontzagwekkend. Ik zie onfeilbare fundamenten, ik ben nu al in staat om mijn gebouw op te trekken, het geheel uit te teekenen, om straks aan den toren te beginnen. O, Frederik, wanneer straks het uiteindelijke tot je komt. Hans, jij en al je geleerde vrienden zullen de hoofden moeten

buigen. Door René, onzen gek. Mijn beton houdt goed..... dit zijn fundamenteën!

Geheel deze natuur spreekt tot mij. Wanneer ik er dieper op in ga, sta ik voor de tien geboden. Zoo wonderbaarlijk is het. Menschen, brengt gerust 'n gek ter wereld, het moet! Al denk je, dat het niet goed is, toch is het heel natuurlijk. Zoover ben ik nu al, dat ik al deze dingen begrijp. Ik hoop, dat ik het universeele, het Goddelijke fundament zal ontvangen, want daarom gaat het mij.

Spreek tot die wetten en gij krijgt antwoord, maar u moet er alles voor doen, komt er in mijn leven. En dat wil ik. Het is de olie van Onzen-Lieven-Heer... die ons smeert en waardoor wij loopen, denken, handelingen doen die nu eens verkeerd zijn, dan weer goed. Hierdoor zal je leeren! O, het is machtig! Nu zie je de vergeetmenietjes en de madeliefjes, je ziet die glimlachen — en praten! Nu ben je met die ongekende natuur tot éénheid gekomen. Het is het oogenblik, dat je de sandaaltjes draagt en het nieuwe gewaad ontvangt. Nú kijk je achter het masker van den dood en sta je voor het eeuwige leven, dat ik nog niet ken, maar al tot me komt. Ik ben benieuwd wat Karel er van zeggen zal.

Als ik thuis kom, is het Karel die mij opwacht. Erica is boven. Hij vraagt me onmiddellijk:

„Wat is er nu weer voor narigheid gebeurd, Frederik? Wat denk jij van al die rommel? Een aanval van krankzinnigheid? Waardoor praat hij als 'n verstandig mensch en direct daarna zie je die waanzinnige verschijnselen, zooals Erica mij zegt?”

„Ik heb er nog geen kijk op, Karel. Ik geloof, dat wij dit alles maar moeten overgeven. Ik ga denken, dat wij als mensch waarlijk 'n onderbewustzijn bezitten. De mensch is dieper dan hij zelf denkt. Indien wij, Karel, de fundamenteën voor de ziel bezitten, waarachtig mogen aanvaarden, dat zij een persoonlijkheid is voor dit en het volgende leven, lost alles voor me op en leg ik mijn eigen fundamenteën. Waardoor is René plotseling zoo moe? Mij is dat nog niet duidelijk, maar wat doen wij, als we ernstige dingen bespreken, zwaren kost te verwerken krijgen? Dan zijn wij in dienzelfden toestand. Maar René moet nog aan het leven beginnen.”

„Ga eens verder, Frederik, het zegt me wel iets.”

„Vergeet niet, Karel, dat elke gedachte 'n universeele wereld bezit. Wat de geleerden ervan zeggen, weet ik. Wat voor hen Godgeleerdheid is, weten we. Wat de parapsycholoog er van kent, weten we. Freud en al de anderen zeggen het hunne er van. Wetenschappelijk komen wij er

nooit. Dat weet je, maar ik tracht er op mijn wijze te komen. Ik geloof, Karel, dat ik slagen zal, hoewel ik eerlijk moet bekennen, dat het niet eenvoudig is. Ik verbeeld me niets. Kom je tot Kant's rede en denken, dan weten we nog niets. Dan sta je voor leege woorden met 'n wetenschappelijk tintje eraan, maar ook niet meer. Wanneer, vraag ik me af, Karel, zijn wij menschen natuurlijk in ons denken en voelen? Wat is goed en verkeerd? Weet je dat niet? Als ik er over nadenk, sta ik voor duizenden problemen. Toen er over ons allen zoo vreeselijk gekletst werd en de menschen zich afvroegen, waarom intellectueelen geen gezond kind ter wereld konden brengen en 'n hoer 'n drieling, gezond en met verstand, stond ik voor jouw werking en Moeder Natuur, die zich, volgens mij, aan niets stoort. Zij gaat verder en wij hebben de geboorte niet in handen. Maar wat is het?

Ik heb aan al dat gepraat niets, evenmin als jij. Of er nu over afstandstelsels en over redelijkheidsbegrippen gesproken wordt, we komen toch niet verder. Zintuiglijke belichaming van al deze zoo ongekende zaken. Karel, daarvoor is nog geen machine uitgevonden en die zal er voorloopig ook niet komen, want dan manifesteert zich de ziel en staat zij naakt voor je. Er is nog altijd 'n andere machine, waarin zij leeft: nl. het „masker“, waarvoor we staan. Menschelijker gezegd en wat duidelijker, Karel: waardoor denken wij? Wat is denken en waar gebeurt het? Wat is het als je zegt: ik heb je lief? Ik weet nu, dat Socrates nog zoo gek niet was. Hij wees steeds met één vinger omhoog, dat is voor hem en zijn leven de ruimte waarin wij leven. Juist, dáár leeft het. Maar wat wil dat zeggen? Wat hebben Kant en alle wijsgeeren vergeten? Ze kennen zichzelf niet! Ze hadden bij zichzelf moeten beginnen! Nu sta je voor de menschelijke machine, Karel, waarvan René het hart ontdekt heeft. Waren wij anders? Speelden we niet met dit speelgoed, wonden we het niet op, omdat het zoo leuk ging? Vind je dat vies? Vind je dat bezetenheid? Is het normaal, vraag ik je, als je nooit naar je kasteel kijkt en het derhalve schromelijk verwaarloosd? Maar mijn hemel, vraag ik je, hoeveel millioenen menschen, mannen en vrouwen op aarde, loopen niet langs de schepping? Waarvoor hebben wij deze machine gekregen? Laat René toch begaan! Dit heeft niets te beteekenen, Karel, niets!

De jongen leeft in verschillende werelden tegelijk, zooals alle gekken. Ze bevinden zich tusschen deze, de stoffelijke wereld, en die voor de ziel, de geest of het leven, wat het ook is. Nu hebben we, en dat moet je aanvaarden, hellen en hemelen. We behoeven ons zelf niet wijs te maken, dat we in 'n hemel leven, deze maatschappij is tergend slecht. 'n Mensch

bezit goed en kwaad. Een mensch is goed en verkeerd, van beide werelden hebben we iets. Verlaat je dit bewustzijn, Karel, ben je niet sterk genoeg om dit leven te beleven en ben je overgevoelig, wat regelrecht vanuit het zieleleven naar het dagbewuste stoffelijke gezonden wordt, dan heb je deze beide werelden te aanvaarden en spreek je over goed en kwaad. Je doet mooie dingen of, wat wij nu zien en niet begrijpen, vieze onsmakelijkheden. Zie ik Hans z'n gekken, dan vinden wij deze verschijnselen bij oud en jong terug. En daarin leeft René."

„Waar zal dit schip stranden, Frederik?"

„In 'n psychopatische inrichting. Voor korten tijd, dan komt hij er weer uit. Ik zeg je, laat je niet beïnvloeden door Hans. Hij wil dit proefkonijntje wel, maar al is hij onze vriend, René mag hij niet hebben. Beloof je me dat, Karel?"

„Ik heb er al over nagedacht, Frederik."

„Waarover?"

„Over zijn toestand en zijn behandeling."

„Nooit naar Hans..... Waarheen ook, niet in die omgeving, Karel, want dan komt hij nooit op eigen beenen te staan."

„Denk je, dat Hans hem verknoeit?"

„Wat is er te verknoeien, Karel? Neen, dat is het niet. Hans zijn wij voorloopig kwijt. Die bekommert zich niet om je kind; ik wil voor René die hulp, welke ons de zekerheid geeft, dat hij 'n natuurlijke behandeling krijgt. Hans probeert van alles en dat moeten wij niet. Begrijp je, René moet 'n goede behandeling hebben. Hij is gek en hij is het niet, Karel. Ik geloof zeer zeker, dat de jongen bezwijkt. Niet dat hij dit leven niet aankan. Dát is het niet! Het heeft er niets mee te maken, hoewel het voor zijn dagbewustzijn een rol te spelen heeft. Het eenige is zijn drift. Indien René niet driftig was, zakte hij nimmer in elkaar. En ook nu zegt het mijn inziens niets..... maar het speelt hem parten. Wat voor hem drift is, is voor mij het verwerken van al die stof. Hij bezwijkt eigenlijk door zijn denken en tracht het van zich af te schudden. Maar dat kan niet, daarom rent hij als 'n gek door het huis. Was dit natuurlijke waanzin, dan zou ik je zeggen: geef hem aan Hans. Hans kent hem niet en maakt dit geval zwaarder en ernstiger, totdat er geen leven meer is en wij met 'n schijndoode te maken hebben. Mijn opinie, Karel, en ik geloof zeker dat ik gelijk krijg."

„Heel duidelijk, Frederik, maar wie geeft ons de bewijzen er voor."

„Dat moet je afwachten. Daarbij komt, dat wij menschen door het kwaad in de wereld kunnen worden aangevallen. Dat zijn dan de hellen."

Of daarin menschen leven die als wij een stoffelijk leven hebben gekend, weet ik nog niet. Maar ik en jij en nu ook René, staan er voor open en dat is alles. We moeten het verkeerde in ons overwinnen, Karel, meer is er niet. En nu sta je voor wonderen. Want René krijgt vreemde zaken te zien en te beleven, waarvan wij alweer geen verstand hebben. Maar ze zijn er!"

„Wat hebben die namen te beteekenen, Frederik? Wat wil dat Gemarja?"

„Weet ik niet. Indien wij 'n onderbewustzijn bezitten, hoort het daar zeker bij. Maar ook voor mij 'n groot vraagteken."

„Denk je, dat hij kan teekenen en schilderen?"

„Laat die ziel haar gang gaan, Karel. Wat kan er gebeuren? In zijn karakter leeft het verlangen om te teekenen. Geef hem die zaken en laat hem knoeien. Ik zie hier geen narigheid in. Of denk jij er anders over?"

„Koop je die rommel voor hem? Of laten we wachten tot hij er weer om zal vragen. Ik heb er niets op tegen, maar vreemd is het."

„Wat is vreemd, Karel? Deed Mozart ook vreemd, toen hij als kind naar de vleugel kroop?"

„Je wilt mij toch niet wijs maken, dat dit nog steeds met kunst te maken heeft?"

„Ik voor mij geloof van wel... Karel, ook al gebeuren er nog zooveel van die duivelsche dingen. Ik kan niet gelooven, dat René volslagen krankzinnig wordt. Of dit kunst is? Néén... het heeft niets met kunst uit te staan, maar laat hem knoeien."

„Ik ben angstig, dat het onder drang van 'n ander geschiedt."

„Daar heb ik ook aan gedacht. Maar je ziet het, vandaag volslagen gek, morgen weer normaal. Ik vind het 'n middel om hem bezig te houden. En wat er van terecht komt? We wachten af, meer kun je niet doen. Is er nog iets?"

„Ik geloof het niet... het is 'n chaos in mijn hoofd: Mijn God, waar moet dit naar toe."

„Naar de natuurlijke ontwaking, Karel. Méér is er niet. Er zijn al meer van deze gekken op aarde geweest. Later werden het genieën."

„Kom, kom, geen franjes, Frederik. Geen gekheid."

„Ik weet het, ik zal er aan denken, ik ga niet te ver, je probeert van alles. Wij allen hebben er mee te maken, we slapen er niet door, wij zijn bang, omdat het 'n leven is dat tot ons behoort. Wat doe je nu? Alles, een tijd terug liepen wij ervoor naar helderzienden. Hoeveel geleerden waren met hem bezig? Wat is epilepsie?"

„Nu je daar over praat, waar zou dat vlugge slapen vandaan komen? Ik zie niets abnormaals. En toch is het er.”

„Ja, zou dit soms de hypnotische slaap van onzen vriend zijn? Ik geloof, dat het met al dat andere in verband staat. Ik denk, dat, wanneer er in zijn innerlijk dingen afspelen, die tot dat innerlijk behoren, hij vanuit het dagbewustzijn plotseling weggerukt wordt. Dat wil mij zeggen, dat het innerlijk overheerschend is. De stoffelijke machine heeft dan niets meer te zeggen. De olie voor de machine is hij zelf! En hij zelf zinkt weg en slaapt in? Ik weet niet, hoe deze stelsels werken en op elkaar ingesteld zijn, Karel, het lijkt mij echter, dat dit wel de moeite waard is.”

„Hoe kom je aan al deze verklaringen.”

„Ik denk er over na, Karel. Ik ga mezelf en het leven na en maak vergelijkingen met den Oosterschen Jogi.”

„Dus toch vandaar uit?”

„Is er in dit nuchtere Westen iets te vinden wat dit verklaart?”

„Dat niet, maar is er 'n vergelijking mogelijk?”

„Waarom niet. Doch nu staan we voor problemen, die je zoo maar niet aanvaarden kunt.”

„Welke zijn het?”

„Vraag je dat nog? Wat is ziel...? Wat is geest...? Heeft de ziel eeuwige voortgang? Is de ziel voor het eerst op deze wereld? Is er leven na den dood? Is de ziel reeds 'n persoonlijkheid als zij in de moeder komt? Is zij een zelfstandigheid? Waar leefde zij dan voorheen? Wat doet zij nu hier? Waarom is zij vader? Waarom moeder? Waarom wordt de ééne mensch gek en is de andere 'n genie? Waarom rijkdom en armoede? Waarom zwart en wit? Waarom..... ik kan duizenden waarspraken, doch op niet één hebben wij 'n afdoend antwoord. En die zaken leer je in het Oosten kennen. Of René er in leeft? Dan staan we al voor de enorme problemen van de ziel. Wat zeggen de spiritisten, de theosofen? Dat het zoo is. Zeker, we behoeven de leer uit het oude Egypte niet te versmaden, maar kom je nu zoover? We hebben geen fundamenteën, Karel. Alles staat nog op losse schroeven, maar machtig interessant is het. Daar pieker ik over, meer doe ik niet. Van tijd tot tijd krijg ik zoo'n fundamentje.”

„Je hebt er tijd voor, ga je gang, Frederik. Ik ben je dankbaar voor je hulp, je steun voor René, dat weet je!”

„Wat denk je van dat schooltje? Er heen?”

„Er is hier niets anders. We moeten dat overgeven. We zullen wel zien. Gaat het niet, dan maar weer naar huis toe.”

„Ik ben bang voor de puberteitsjaren, Frederik.”

„Dat zal wel... Doch ook daar moet hij doorheen. Dat zullen moeilijke jaren voor hem zijn, maar hij zal er komen.”

„Houd jij dat nog steeds vol?”

„Ik neem er niets van terug, Karel, niets!”

„Mijn respect heb je, ik ben niet zoo eigenwijs, dat weet je.”

„Best mogelijk, ik kan niet anders, het is m'n leven geworden.”

„Man, wat ben je de laatste jaren veranderd.”

„Ik ben wat wakker geworden, Karel. Ik denk nu wat beter door en ik ga naar mijn derde jeugd. Meer niet.”

„Neem je spraakles?”

„Wat laat je me schrikken, Karel. Ik heb mijn leven lang gezwezen en rond gekeken. Ik dacht altijd en ik was niet in staat om mijn mond open te doen. Ik heb er ontzettend onder geleden. Je hebt mij leeren kennen toen ik er nog volkomen tot aan mijn hals inzat. Nu zou ik zeggen: goddank! Ik ben werkelijk blij, dat ik zoo gezwezen heb. Maar 'n mensch kan dat? Het is mijn natuur. Door dat denken en zwijgen, Karel, mocht ik de dingen op deze wereld beter zien. Ik was net doofstom, ik kon me niet uiten, vooral niet, wanneer ik onder publiek was. Ik ergerde me zwart, doch het hielp niet. Ik verzette me er tegen, hielp niets. Ik nam waarlijk in dien tijd spraakles, maar moest er na een maand al mee ophouden, het ging niet, ik was 'n hopeloos geval. En van binnen? Ik hield redevoeringen met mezelf. Geen woord kreeg ik over mijn lippen. Toen gaf ik het op. Nu weet ik niet beter. Ik heb over alles nagedacht. Daarom kan ik 'n doofstomme benijden. De menschen praten veel te veel op deze wereld. Het allereerste wat wij moeten doen is zwijgen. Wat moeten die menschen weer goed maken, die al deze narigheid, al dat geklets, over ons hebben gebracht? Ik deed er nooit aan mee. Leeg vermaak, zei me niets. Ik dacht er over na. Ik dacht dat als ik me eens kon uiten zooals ik dat zou willen, er woorden voor den dag komen, waarvan de menschen nimmer van droogte zullen omvallen. Nu zeg je al, dat ik talent bezit om te schrijven. Ik vind het best, het is door mijn gezwijn tot me gekomen en brak eindelijk door tot het bewust maatschappelijke. Nu vliegen de woorden vanzelf uit mijn mond, of is het anders? Wat is het, Karel?”

„Ik ken dat niet, het valt me op, dat je zoo goed en helder denkt.”

„Ik ben stijgende. Ik sta in den bloesem, Karel. Het is de lente, ook al leven we in de koude..... de lente is het!”

We loopen nu de Bühne af. Karel gaat naar Erica. Ik ga slapen en

denken. Hier achter zijn ze al met de volgende veranderingen begonnen. De zaal is in spanning, en er kwamen waarlijk madeliefjes voor René. Wij gunnen het hem van harte. Omdat dit stuk je eigen masker afrekt, verdringen zich de menschen aan de loketten, van wijd en zijd komen ze naar onzen schouwburg, met bloemen in de handen. Er zijn er bij die reeds sandaaltjes dragen met mooie gewaden, doch dat zijn de geestelijk bewusten, die dragen geen maskers meer. Ze waren voor zichzelf zoo sterk om ze af te gooien. Niets, niets meer, hebben deze menschen voor ons te verbergen. Ik wilde, dat ook ik al zoover was, want dan sta ik voor de reine klaarte.

Wat brengt ons het volgende tafereel? Smart, leed en ellende. Laten we hopen, dat wij er door zullen groeien, ontwaken is beter! Maskers af! Zoo heet het stuk... buigt u voor den Messias, voor Christus, voor God zèlf, Die komt!

Is dit niet wondervol?

NOEM JE DAT NU EEN GEESTELIJK WONDERKIND,
FREDERIK ?

René is nu aan het teekenen geslagen. Als 'n wolf vloog hij op z'n buit af, ik heb nog nooit zoo iets gezien. Echt hongerig was het kind naar dit teekenmateriaal, hetgeen al weer veel te denken geeft. Het is of zijn ziel het als eten en drinken ziet en waardeert, maar wij kunnen er niet bij. En je staat te kijken wat hij alzo bij elkaar prutst. Je ziet lijnen, natuurlijk, daar begint het mee. Maar er is 'n doel, 'n berekening te constateeren, hier wordt niet in het wilde weg geteekend, zijn jonge en oude ziel denkt. Alleen de routine mankeert hem nog, geloof ik, en dan zien we schilderijen ontstaan. Hij hangt zijn kladjes al op ook. Anna heeft er al enkele gekregen, Erica's kamer hangt vol en ook ik kreeg zijn proeven van kunst. Hij laat als het ware zijn eten en drinken er voor staan. Hij teekent gulzig, een ander woord heb ik er niet voor. En het liefst scharrelt hij met felle kleuren over het papier. De kist met pastel, die ik voor hem kocht, mag niemand meer aanraken, het is het kostbaarste en mooiste wat hij bezit. Wij zeggen: goddank..., we hebben weer even rust in huis, laat hem zijn gang maar gaan. Karel ziet nu ook in, dat dit zijn ziel ontspanning geeft. -

Ik lette op alles. Vanzelfsprekend op die vorige krullen, waardoor al die briefjes zijn geboren. En het lijkt, dat die probeeren aan het geheel vorm en ruimte te geven, doch na eenige uren dacht ik er anders over. Toen zag ik een ander beeld, dat mij tot denken bracht en ik alleen maar wist en herkende. Ik sta naast hem te kijken, maar ik moet weg. Hij duldt geen toeschouwers. Die storen hem, volgens Anna, die als ik de deur uit moest. Als hij naar beneden moet om te eten, wip ik even zijn kamertje binnen. Wat zie ik daar? Een landschapje... Ik zie er de voorstelling in van een weide met één boom. Ra, ra, wat is dat.

Als het ding, het plaatje zoo voor je ligt, zie je er niets aan. Wat valt er te zien, als een kind een stuk grond neerkladdert en er een boom opzet? Dat ruwe gedoe daar boven in dien boom, Frederik, zei ik tegen mezelf... zijn jouw en René's bloesems. Het kind is bezig om zijn onderbewustzijn uit te beelden? Het kan niet anders. En nu begrijp ik

meteen zijn honger, zijn dorst naar teekenen en schilderen. Dit is voor mij alweer 'n fundament! Mijn God, wat is alles goedkoop, je krijgt het allemaal om niets. Ik dank U!

En dan was er nog iets, wat mij hevig interesseerde. Stel je voor 'n tuintje, een hekje, een stoel met 'n poppetje er in en óp dat poppetje 'n heel klein popje met 'n soort waterhoofd. Voor dat hekje nog iemand op groote beenen, en een beetje loens, gereed om de beenen te nemen. Onder de teekening staat „boeha”. Niet René, maar boeha...!

Wat zegt u? Kinderen doen zomaar aan teekenen! Wat is inspiratie? Ik kom daar later nog wel op terug. Dit sloeg me midden in m'n gezicht. Het geteekene stak me in m'n hart, zoo, dat het me dwong om op mijn knieën te gaan liggen en God voor dit alles te danken. Men kan mij voor 'n kwezel uitmaken, ik deed het! Erica vroeg me, waarom ik zoo stil was en Anna dacht, dat ik den laatsten tijd slecht had geslapen, maar ze hadden er allemaal last van, Karel had wel iets voor me. Maar ik heb Karel's kunst niet noodig. Die van zijn gekken zoon is beter, die zegt me meer, die spreekt tot mijn ziel, geest, leven en hart, die slaat zoo maar ineens het masker van je hoofd. Wat zeg je?

Ik was er van ondersteboven. Ik probeerde van alles om tot dat geteekene toegelaten te worden. Ik maakte hem wijs, dat ik me er ontzettend voor interesseerde en dat ik nog van die heel mooie krijtjes wist, die ik straks, wanneer hij wat beter op dreef was, voor hem koopen ging. Toen vroeg René:

„Vind je ze mooi, Oom Frederik?”

„Hoe kan ik je teekeningen nu mooi vinden, als ik er niet eens naar mag kijken?”

„Wat? Wat zeg je? Mag dat niet, Oom Frederik? Kom gerust, ik vind het wat fijn.”

Zie je, daar sta je weer, als gewoonlijk. Heb ik dat gezegd? Heb ik gezegd, Oom Frederik, dat je niet in mijn kamer mocht? Heb ik je de deur uit gebonjourd? Deed ik vreemd, heusch? Geloof ik niets van, dat heb je maar gedroomd. Kom gerust binnen, ik vind het wat fijn. Mooi zijn ze, vind je niet, Oom Frederik. Ik zal er een voor Anna maken. Roep Anna eens. Laat Moeder ook maar komen. Wat zegt Vader er van?

Een vragenlijst is het... maar wat moet je antwoorden? Ik weet het al: niets. Ga gerust aan de ren, ik ken je. Hoe wonderbaarlijk toch is 'n mensch, is 'n gek.

Hij is dagen lang bezig. Geen uur wordt verknoeid. En hij wil niet, dat de schooljongens het weten. Ook dat is niet normaal, 'n ander kind

loopt juist met zijn dingen te koop, hij niet. Maar dat griezelige ventje teekent. En dat is dan, naar wat wij er van weten, zijn innerlijk. Ik weet nu niet meer hoeveel van die kereltjes wij al kennen. En toen kwam er nog iets. Het zijn juist de dingen, die niets met het dagbewustzijn te maken hebben, die door en voor hem gestalte en beteekenis krijgen en die hij modelleert. Ik zag 'n kopje. Je weet wel hoe zoo iets er uitziet, een ronde kring met oogen, twee streepjes als mond, wat gekrul en klaar is kees. Maar er onder lees ik Marja... het stond er duidelijk. Hoe komt hij aan dezen naam, waardoor is hij al in staat om te schrijven? Van Anna heeft hij wel iets geleerd, ook ik gaf hem iets, maar dit?

Even later vliegt hij op me af en zegt:

„Hier, Oom Frederik, zie nu maar dat je boven komt. Dit is je weg.”

Twee en dertig streepjes en een streep er langs met fel roode kleuren gestoffeerd, een vlakke, een schilderijtje aan den muur. Boven en beneden op de trap een paar poppetjes. Een er van ligt languit op de trap, de bovenste zit. Hoe hij het gedaan krijgt, is mij 'n raadsel. Maar dat tafereel kennen we, het ligt maar een paar dagen achter ons. René is dat! Ik krijg het van hem, mijn trap, mijn klimmen, naar omhoog. Hoe is het mogelijk. Dat is 'n dagbewust teekeningetje! Hij zat daar te slapen. Hij sliep diep en wij weten wat zich afspeelde op dat oogenblik. Tot mij spreekt alles!

Erica en Anna hadden er geen erg in. Ze denken, dat hij zomaar aan het kladderen is. Karel vindt zijn dingen echt jongensachtig. Maar ga nu eens wat verder? Moet ik me zelf wijs maken, dat dit alles verbeelding is? Ik zie hier dat 'n halven gek mijn gedachten en droomen, of wat het ook is, uitbeeldt. Deze knoeierij is mij 'n vermogen waard. Ik weet ook, dat dit niets met occultisme te maken heeft, geen spiritisme is, ook al wordt er door het duiveltje geteekend. Dit behoort hem toe en heeft afstemming op zijn leven, zijn ziel openbaart zich door dit geteeken.

In het dagboek staat dan ook:

„Vandaag weer wonderen beleefd. René is 'n geniel Ik krijg niet alleen vandaag gelijk, maar morgen en, indien God het wil, over jaren ook. Of is dit geen wonderkind? Hebben al die ouders van gezonde en gekke kinderen het geknoei van hun kinderen wel begrepen? Zag je dat duiveltje loopen? Herkende je het hekje en het geschoren grasveld, Frederik? En of!

Deze middelen voeren mij naar duizenden zaken terug. Als René innerlijke gevoelens omzet in lijn en kleur, waarom zou dan een kind in de moeder niet in staat zijn haar door te geven wat het voelt? Zie je,

Frederik, steen voor steen leggen we op elkaar, ik kruip als René omhoog, mijn weg, mijn leven is het.

En daaronder staat „boeha", als weergave van hetgeen waardoor hij al zijn narigheden beleeft. Hij teekent vanuit zijn onderbewustzijn, dat voor mij een wereld is. Ik zat in die wereld, nam hem om m'n knieën. Is dat onderbewustzijn? Is dat onderbewustzijn zoo dicht in ons bereik? Leven wij er door? Handelen wij er door? Staan wij er middenin of juist er buiten? René bewijst dat nu al. Door dien doodgewonen knoeiboel krijgen wij volwassen menschen het geestelijk goed opgediend. Maar dan zijn wij in staat om ons zèlf te leeren kennen. Wat is de ziel van 'n mensch dan diep. Hoeveel ruimten heeft de ziel? Ik kan vragen blijven stellen. Dit zijn wonderen. En, wij zijn er nog niet. René is 'n *geestelijk wonderkind!!*

Ik heb in de dagen die volgden niets bijzonders meer kunnen ontdekken. Hij teekent nu ook stoelen en tafels en honden en katten en kleurt de dieren. Als hij boomen schildert, zijn ze niet groen, maar goud. En ook dat begrijp ik. Zoo teekende hij, schilderde hij zijn vrijen tijd om. Hij borg zijn boeltje netjes op, niemand mocht er aankomen. Ik lette op, of hij teekeningen meenam, maar neen, want de jongens en meisjes mochten ze niet zien. Ik veronderstel, in de eerste plaats angst voor critiek, maar weldoordachte. Het innerlijk wil niet begrepen worden, het duiveltje is het. Dat stuurt van binnenuit het bevel: pas op. Daarom moesten wij eerst de kamer uit. En dit verschijnsel staat met z'n gekdoen in verband. Hierdoor spreken wij met den gek. De gek in hem wil alleen zijn, René als stoffelijk mensch niet. Die wil praten. Die wil, dat je naar zijn dingen kijkt, het onbewuste heeft angst voor den bewusten mensch, het zijn twee werelden ineen en die toch een eigen ziel met een persoonlijkheid bezitten. Zoo zie ik het. Zoo zal het wel zijn ook. Ik wacht alweer af, maar kreeg wonderbaarlijke fundamenteen. Ik ga juist door die teekeningen achter zijn masker kijken. Het masker verraadt zichzelf. Dat was de angst! Dit is het zèlfbehoud in den mensch, gek of gezond, al het leven, in welken graad wij ons ook bevinden, heeft het, zorgt en waakt er voor. En dat kan ik aanvaarden.

Op school ging het de laatste dagen goed. Wij halen en brengen hem en mogen niet klagen. Als hij thuis komt, vliegt hij naar boven om te teekenen. Het lijkt, dat hij er nooit genoeg van krijgen zal, zoo harts-tochtelijk gaat hij te keer. En toen we dachten, dat wij er waren, sloeg 'n storm ons om de ooren, hoorden we berengebrom en het gehuil van 'n

jakhals. Ik en Erica zagen slangen en ook Anna was weer volkomen van streek.

Het kind is nog geen half uur boven of we hooren 'n ontzettend gekraak. Ik vlieg naar hem toe en zie, dat hij alles stuk scheurt, wat hij de laatste dagen had gemaakt. Ook weer vreemd, dacht ik, wat niet met zijn onderbewustzijn te maken heeft, wenscht hij niet. Het is een strijd op leven en dood. Dit is het vervolg er van. Laat hem maar doen wat hij wil, wat hij kan, morgen loopt hij zich te pletter, omdat het dagbewustzijn met het onder- of onbewustzijn met elkaar vechten. En dat noemt men dan gek. Eerlijk, wij hebben oogenblikken gekend, dat je zou zweren dat hij normaal was. En nu deze ellende.

Het schuim staat op z'n mond. Hij slaat links en rechts van zich af, is sterk als zeven anderen, hij bijt en slaat als 'n wildeman. Anna beet hij in de armen, Erica krabde hij bijna de oogen uit haar hoofd. Ik pakte hem in mijn armen en hield hem vast, maar hij trachtte zich los te rukken. Het eind van het liedje was, dat hij in bed werd vastgebonden met het spanlaken dat Karel er voor heeft laten maken. Daar ligt Renétje nu.

In slaap... doodmoe, het kind weet van niets. De vrouwen schreien weer. Karel wil maar praten. Nu zegt hij weer:

„Noem je dat nu een geestelijk wonderkind, Frederik?”

Ik verwachtte dat nl. Ik kan natuurlijk weer geen woord zeggen. Ze hebben weer gelijk. Maar René is ziek. Wat moeten we doen? Karel weet het niet. We zullen wachten tot morgen.

Anna bracht hem zijn melk, praat wat met hem, maar krijgt geen antwoord. Ik probeer het, geen woord komt over z'n lippen. Erica komt, het helpt niet. René is weer doofstom. Schreiende vrouwen, 'n druk in huis, narigheid op narigheid. Komt hieraan 'n einde? Hoe zal dit zijn? Ik heb wel tien keer moeten hooren: is dit nu een wonderkind? Of ben ik het of hij, gaat hen niet aan. Ik en René zijn het. Wij beiden zijn gek. Allemaal eigenlijk. En dan is het weer afwachten.

Zoo praten we heel den dag door. Maar verandering is er niet. Hij ligt daar doodstil, alsof de storm werd geslagen, den beren de deur gewezen is, de jakhals in zijn gejang is gestikt. Maar er komt nog iets, wat het is, weten we niet. We wachten. Eten en drinken laat René staan. Na drie dagen komt er nieuw leven in deze ziel. De machine gaat weer draaien. Hij vraagt me:

„Regent het buiten, Oom Frederik?”

„Ik zeg: neen.”

„Mag ik dan met u het bosch in?"

„Maar natuurlijk, waarom niet. Het zal je goed doen."

„Hoe was het op school, Oom Frederik?"

„Best, René."

„Ben je niet geslagen en getrapt, Oom Frederik?"

„Ik niet, René... jij soms?"

„Ze waren weer met me bezig, maar ik heb hen gekregen."

„Zooeven?"

„Neen morgen..... morgen is het.....!"

„Zoo, morgen. Wil je wat eten?"

„Als ik het krijg? Is Moeder er niet? Anna niet? En hoe is het met de zieken van Vader?"

„Best..... wil je je vader zien?"

„Ik moet toch geen dokter worden, hè, Oom Frederik?"

„Ik geloof het niet. Maar waarom eigenlijk niet?"

„Ik vind dat ziek-zijn zoo akelig. Hebben de kippen al nieuwe kleertjes gekregen, Oom Frederik?"

„De kleermaker is er al aan begonnen."

„O, dan is het goed. En nu mijn melk... Anna??? Anna, krijg ik m'n melk?"

Anna en Erica stormen tegelijk de kamer binnen. Hier is je melk, jongen. René slokt het op. Hij moet nog meer hebben. We zien dat hij vijf glazen melk achter elkaar naar binnen slokt. En nu nog zijn eitje...

Anna komt even later met zijn eitje binnen. Hij zegt:

„Wij hebben ook zulke dingen, is het niet, Oom Frederik? En de kippen zijn als moeder en Anna... Vader slaapt, anders legde hij veel meer eieren. Ik lust ze wel."

Anna en Erica zijn al weer naar beneden. Ze voelen, dat ze hier niet meer gewenscht worden, mannen behooren bij mannen. Het zou hen maar van streek maken. Ik luister... wat hoor ik? Weer iets nieuws... Jammer, jammer toch, het ging al zoo aardig. Als ik hem vraag wat hij doet, zegt hij:

„Ik plas in bed... Anna is er toch?"

Nu wordt het 'n bende, bedenk ik. Dit had ik waarlijk niet verwacht. Een vieze boel wordt het. Jammer... jammer, maar Anna heeft hem al in het bad. Ik kijk en stel vast, dat het wilde uit zijn leven is gegaan. De oogen staan wat dof, toch flikkert er iets, wat me niet bevalt. Het komt als 'n vuurtorenlicht op je af, maar meteen is het weer donker. Wat is dit leven onbegrijpelijk. Zijn alle gekken zoo?

Ineens vraagt hij je vlot en bewust naar verschillende dingen, maakt er zelf wel iets bij, doordat het in zijn brein, waar het erg moe is, spookt. Even later is hij weer doofstom. Het bad en het eten hebben hem goed gedaan, het lichaam en de ziel zijn moe, dood-op, het menselijk organisme valt in een diepen slaap. Slaapt maar, rust maar, dan kun je geen kattenkwaad uithalen en heeft geen mensch last van je. Ik ga naar mijn kamer en denk na.

Zoo gaan de uren voorbij, slapen, eten en drinken, zoo nu en dan wat wild, en zijn wij genoodzaakt bij hem te waken en hem vast te binden. Van naar school gaan is geen sprake. Toch krabbelt dit leven weer omhoog, je ziet hem trap-op, trap-af gaan, je ziet de persoonlijkheid rusten en wild doen. De weken gaan hieronder voorbij, vooruitgang is er niet. Aan teekenen en schilderen denkt hij niet, het is, alsof hij nimmer een potlood in zijn handen heeft gehad. Ik geloof, dat hij ouder geworden is, ik ga denken, dat al deze dingen hem zullen openen en tot ontwakning brengen. Hij weet, dat hij 'n man is. Hij ruikt naar de eitjes... ruikt vele malen, doch zegt geen woord. Ik kèn dat! Ik weet het van vroeger. Vele jongens hebben dit probleem willen leeren kennen, wij zijn allemaal eender! Maar hij denkt er door, het spookt weer in dat brein, je zult het zien.

Nog geen uur later staat de boel weer op stelten. Hij ligt rustig in zijn bed, klautert er opeens uit en slaat met zijn schoen 'n ruit stuk. Dan trommelt hij op de deuren en slaat naar zijn moeder en Anna. Ik kom er aan te pas en het slot is: spanlaken aan. Dat ding heeft hij als 'n hond willen verscheuren, doch het blijkt te taai voor zijn tanden. Hij is er niet toe gekomen. Het leven in hem wil vrij zijn, maar ligt met alles en alles van de maatschappij overhoop. Het is hopeloos, constateeren wij. Wij vinden, dat we er niet op vooruit gaan. Karel heeft al weer spijt, dat wij hem aan het teekenen hebben gezet. En of zijn ziel het hoort, er pret in heeft, den volgenden morgen vraagt hij mij:

„Mag ik weer teekenen, Oom Frederik?”

„Jij nú teekenen?”

„Wat jij... Een beetje eerbiediger, Oom Frederik. Vraag het eens?”

Ik naar Karel: „Wat denk je?”

„Wat denk jij? Moeten we weer naar nieuwe narigheid?”

„Ik voor mij, Karel... denk er anders over. Laat hem toch. We hebben er in elk geval rust door gekregen.”

„Dat merk ik. Ik weet het niet meer. Mijn God... waar is het einde?”

„Ook daarover hebben wij het al zoo vaak gehad. Laat hem toch.”

„Door dat geknoei heeft hij zich overspannen... Ik geloof, dat ik hem weer onder handen neem.”

„Doe het niet, Karel.”

„Waarom niet?”

„Omdat hij zichzelf al onder handen neemt. Je slaat alléén het lichaam. De ziel lijdt er onder.”

„Sinds wanneer heb jij verstand van gekken en zieken, Frederik?”

„Ik doe aan telepathie, Karel.”

„Ach, is dat zoo? Maar wat wil je?”

Ik had hem niets van hetgeen ik wist willen zeggen, want hij lacht toch om alles, vooral als het iets nieuws is. Ik peilde zijn toestand en zei:

„René kuurt voor zichzelf, Karel.”

„Wat bedoel je, speel open kaart.”

„Je weet wat er eenige weken geleden is gebeurd. Het geval van de trap. Dat geklim heeft hij uitgeteekend.”

„Kletspraat, Frederik, hallucinaties. Overdrijving. Bewijs het dan eens!”

Ik haal die teekening. „Kijk hier... dat is de trap, de muur, leuning. Hij zit boven en beneden. Toen dit ding klaar was zei hij: „Is voor u, Oom Frederik. Ga nu maar naar boven, of zie nu maar dat je boven komt. En ik ben al begonnen naar boven te kruipen.”

„Laat me niet lachen, Frederik. Je begint kindsch te worden. Let op je zelf.”

„Dat is allemaal goed en wel, je kunt tegen mij zeggen wat je wilt, Karel. Maar dit dan? Ga eens even mee?”

Wij tellen de treden... „Twee en dertig streepjes, twee en dertig treden... Dan sta je boven.”

„Wat wil dat zeggen?”

„Snap je dan niets, Karel, of houd je je maar zoo?”

„Man, ik snap niet wat je wilt.”

„Koest, koest... kalm aan, rustig blijven. René teekende deze trap. Ik zag, dat er gelijkenis in-zat. Ik telde de treden en het klopte. Zeg je dit eenvoudige gepruts niets?”

„Néén, niets..... geen spat als je het weten wilt. Ik ben hier te nuchter voor en goddank, anders ga ik er ook nog aan.”

„Ik dank je voor je eerlijkheid. Maar wacht eens even.”

Ik haal de teekening, waarop Marja staat geschreven.

„Kijk, Karel, weer zoo'n gek ding. Een boog als hoofd, streepjes voor oogen en mond, het kinnetje daalt af en lijkt op niets. Dat is Marja René zit op de trap en heeft het over dit kopje. Zij en ik..... wij.....

tezamen, Of dat kletspraat is, weet ik nog niet. Maar hoe komt zoo'n kind aan zoo'n duidelijken naam? Allemaal onzin?"

„Wil je mij aan het vliegen brengen, Frederik? Moet ik mijn kind als bovennatuurlijk gaan zien?"

Erica komt binnen, ze hoort ons en zegt:

„Wat het was, Karel, begrijp ik absoluut niet, maar ik zag in 'n universum, zóó mooi, zóó schoon, zóó ongelooflijk waren zijn oogen, zijn blik, zijn heele snuitje. Toen dacht ik, dat ik 'n engel had gebaard. En thans? Alles is weer weg, een beest kan zoo niet doen."

Daar staan we weer. Ik heb nog wat te zeggen:

„Wat het ook is, Karel, ga nergens meer op in. Wacht af, maar vraag me niets meer. Een groot vraagteken? Moet je zelf weten, maar laat mij met rust..."

René teekent weer. Hij ziet de dingen nu anders, hij legt zich toe om schoteltjes en kopjes na te teekenen en in kleur te zetten. Ik moet toegeven, dat het hem lukt. Of het zoo blijft? Nu zie ik echter, dat het dagbewustzijn het van dat ongekende wonderlijke ik gewonnen heeft. Als dat maar goed gaat. Twee dagen slechts... toen waren de poppen weer aan het dansen met tot slot: gebonden te bed. Geen eten meer noodig, hij wil alleen te drinken hebben. Karel heeft hem toch onder handen genomen, hij ziet voor zijn oogen het kind verzwakken. En dat gaat niet. Nu wachtten we weer... volgen we dit leven, een rare boel is het, voor hen tenminste, voor mij niet!

We zijn nu op reis, staat in m'n dagboek... We hebben al heel wat achter den rug, ik geloof, dat we het oerwoud naderen. Die panters en bruine beren zijn zoo beroerd nog niet, slangen zijn gevaarlijker..... omdat ze onder het gras liggen en plotseling naar je happen. Anna verwondde zich er door, met wat verband lapte ik het geval weer bij elkaar. Het logboek wordt door mij bijgehouden. Karel stookt als 'n geboren tremmer... De man, die voor den mondvoorraad te zorgen heeft, geloof ik, zoo precies weet ik het ook niet. Maar wij zijn op reis.....

Lang geleden was het, dat ik al deze dingen voorspelde. Of dit voorspellen is, weet ik niet. Toch zou je zeggen, dat dit „weten" geworden is en wel door een zekerheid, die onfeilbaar de dingen vertaalt en aan jezelf doorgeeft, net als René dat beleven moet. Of er verschil is moeten we nog ervaren.

Vandaag een brief van Hans ontvangen. Hij gaat daarginds trouwen. We zullen Hansi zien. Het eigenlijke feest heeft hij daar al achter den rug. Wat wij er hier van zullen beleven is 'n nafarijfe voor ons allen.

Ik ben heel nieuwsgierig wat voor vrouw die Hansi is. Ik heb zoo het gevoel, dat ze ons de deur uitkijkt. Maar ik kan er best glad naast zijn. Toch ben ik bang. Iets in mij waarschuwt me, zegt me: lét op, Frederik! Zoo zal het dan wel zijn... staat er nu... en ik ga slapen.

René is verzorgd... alles is stil in huis, aan niets ontbreekt het ons, maar wij halen adem. Elken dag iets nieuws. Karel vertel ik nooit meer iets. Het is niet zoo eenvoudig om achter de maskers te kijken. Ik weet nu dat, wat voor mij openbaringen zijn, zij zoo maar van de hand schuiven, de goot in. Indien het even kan, gaan ze er zelf-bij liggen. En dan hoor je:

„Moet ik mijn kind als bovennatuurlijk zien? Néén, jij niet, ik doe het. Ik ben gelukkig, dat hij Hans er niet bijhaalt. Ik weet niet wat het is, wéér komt het zoo maar in je en waarschuwt je dan. Ik weet het niet, toch is het er. Waar dit allemaal toe dient? Ik zal er wel een naam voor vinden. Ik geloof in alles en heb vertrouwen in de toekomst. Wat zij er van denken en er zich van eigen maken, gaat me niet aan. Als er geschoten wordt, worden ze wel weer wakker.

Ik zit nóg even voor het logboek. Ik teeken aan: „Ik ben de man waarom feitelijk alles draait. Ik zorg voor de kógeltjes. Als ik hier niet was, waren er al vechtpartijen geweest en had de een den ander bewust vermoord. Door narigheid en ellende!

Dat, wat ik vroeger, jaren terug, beleefde, zie ik nu om me heen en ligt met 'n spandoek om te bed. Nog voor het geboren was, ging dit leven al te keer, dat de stukken om je ooren vlogen. Nu teekent het, schildert het... nèt als vroeger, maar duidelijker, en nog zeggen ze, dat er niets aan de hand is. Ze zien het niet, omdat ze hun eigen maskers niet willen afrukken! Zoo is het!

We gaan verder. Palmboomen boven ons hoofd, in de verte ruischt 'n watertje. Ik zie schimmen. Ik ben op zoek naar den boom in bloesem. De dragers zijn angstig, geen goed teeken, maar ik ben op m'n post. Ik krijg slaap en leg me neer om te rusten. Wat kan 'n oud mensch toch veel verdragen. En toch voel ik me vier en twintig. Ik hoor nu iets..... Wie zei daar „dag“?

Aha, het was de helderziende, de ster. Je kletspraat gaat niet door! René leeft nog! Ook ik ben er nog en mijn huis heb ik verleden week voor goed geld verkocht. Er was dus geen brand, maar dat wist ik al zoo lang, omdat mijn buurlui er niet waren.

Wie nog? Wat nog? Niets meer. Goeden nacht te zamen.

Voel je deze stilte? Stil is het, ja, stil.....!

FREDERIK..... HOE IS MIJN HANSI?

We zijn intusschen een maand ouder geworden. De dagelijksche dingen hebben we volgens hetgeen wij mochten leeren behandeld en we zijn er in geslaagd rust en vrede in huis te bewaren. Dat is niet zoo eenvoudig wanneer je 'n gek in huis hebt, toch mogen we niet klagen. René verandert elk uur. We gelooven, dat we hem kennen, althans Erica en Anna denken, dat ze in staat zijn, dank zij hun ervaring, zelf voor het kind te zorgen. Als ik er dan het mijne nog bij doe, zegt Anna, komen wij er wel. En ik moet zeggen, dat het gaat! Teekenen, schilderen en doofstom doen, zijn de stoffelijke en geestelijke verschijnselen. Zoo nu en dan scharrelt hij wat in huis rond, doch dan waken we met z'n drieën over het leven; het kan plotseling geschieden, dat hij een ding in handen neemt en aan gruzelementen smijt. Dat is dan de sensatie, het onverwachte, dat je doet uitroepen: waar komt dat nu ineens vandaan! Hoe is het mogelijk. Wat denk jij er van, Frederik? Ik begin zoo langzaam professor te worden. Karel heeft men hier niet meer nodig. Wanneer er psychologische verschijnselen aanwezig zijn, moet ik Karel college geven, want al gaat hij nergens op in, zijn nieuwsgierigheid blijft, Soms lok ik hem uit z'n tent, want ik wil dan bewijzen dat het zoo is, voor later. Ook weer een gevoel, dat ik niet verantwoorden kan, waarvan ik de grondbeginselen niet ken, maar een drang is in me om het te doen. En dus doe ik het. Meermalen mocht ik aanvaarden, dat ik goed had gevoeld. Het gebeurt ook wanneer ik met m'n dagboek bezig ben. Dan komen er woorden en dingen voor den dag, die ik zelf niet zou kunnen bedenken. Ik laat me volkomen los. Er zijn woorden bij, die ik nimmer zou gebruiken, omdat ze zoo koud en nietszeggend aan doen. Ik houd bijvoorbeeld niet van ruwe woorden... en toch, als ik de bladzijden volg, hindert me dat. Of dit beteekenis heeft? Ik ga denken, dat er in alles lijn zit, bedoeling ligt. Met de nietigste dingen heb je dat al. Ik laat me dus gaan. Het is 'n drang, die bewust je innerlijk één kant uit drukt en die in staat is, geloof ik, de zenuwen en spierstelsels van het organisme waartoe vanzelfsprekend het leven behoort, tot werking te brengen, waarmee echter je eigen hersens niets hebben uit te staan. Ten minste, dat vermoed ik. Of het zoo is, zal ik later wel ondervinden.

Ik weet het nu wel heel zeker... Ik zie 'n stijgende lijn in mijn denken en in mijn geschrijf. Langzaam maar zeker gaan wij een anderen tijd tegemoet. Ik vind het jammer de absolute waarheid door 'n mooi woordje te verdoezelen. Wij menschen moeten ons niet anders voordoen dan we zijn. Ik zou een woordenboek kunnen opslaan om naar dichterlijke woorden te zoeken, doch ik voel, dat ik bezig ben zèlf te denken en neer te schrijven, wat ik krijg of waar ik door de omstandigheden toe gedwongen ben. Ik geloof, dat juist het gebeuren zichzelf schrijft... later dan, mocht ik zoover komen om hiervan een geheel te maken. Ik geloof, dat elke handeling, elk gebeuren, een eigen stijl en woordenkeus heeft, die het nuttig acht. Het wil niets anders, omdat wij ook dan weer 'n masker zouden zien. En we zien al voldoende maskers. Is het niet? Ja, Frederik, zoo is het!

Daarbij ben ik tot de overtuiging gekomen, dat René niet vies is, niet met sexueele neigingen behept is. Het groei- en bloei-proces is het, in zooverre geef ik Karel thans gelijk. De jongen, zag ik deze maand, denkt over alles na. Hij wil juist van zichzelf en zijn kasteel alles weten. Als hij er voor het oogenblik alles van weet, denkt hij er niet meer over. Je moet wel aanvaarden, dat elke dag het leven tot een andere ontwakning voert. Nu heb ik ook geen zorgen meer voor de puberteitsjaren, ik weet, nu wel zeker, dat hij ook daar doorheen komt, al zullen er net als nu weer verschijnselen zijn. Heel zijn leven zal wel een verschijnsel worden, want dit is en het blijft iets apart. Of er meer van deze kinderen zijn geweest? Of de doctoren de verschijnselen niet hebben gekend en zoo-doende het „genie" smoorden? Dat kan best. Maar ik weet het niet. Voor mij is hij nog altijd 'n geestelijk wonder.

Zoo zijn we dan wat ouder geworden, we hebben dezen tijd benut om ons zelf rust tē gunnen voor straks, als mijnheer opnieuw gaat beginnen. Van school gaan kan geen sprake zijn. Dat wordt dus 'n groote teleurstelling. Hij leert nu niets. Ik hoop maar, dat dat toch nog mogelijk is. Anders weet ik niet wat ik er van moet denken. Je kunt op een boom geen tafel dekken, geen groot diner geven, de boel rolt er af. Daarvoor moeten we er mee naar 'n zagerij en dan naar een timmerman. Met René is het precies zoo, wij als mensch zijn niet anders... als hij niets leert, hoe wil dit leven zich dan openbaren? Je moet woorden leeren, een taal; ook al zijn zij nog zoo eenvoudig, het is noodzakelijk. Of je blijft dom en ongeschikt voor de maatschappij. Dit is een gemis, het leven staat stil. Ons maatschappelijk bewustzijn voor dit menscheijk bestaan is het. Wat komt er van zoo'n leven terecht? Niets. Wat kunnen al die gekken?

Niets... en zie, hier denken wij over. Het is de smart voor Karel, Anna en Erica. Het gepraat voor den mensch van de straat, laster. Laster is het niet, domheid, het masker is het. Maar onze arme René.

En toch... toen ik tot diep in den nacht over al deze zaken nadacht, kwam er in mij het bewuste gevoel, dat ook dit in orde zou komen. Je hebt verschijnselen, je hebt fundamenteen mogen leggen..... René komt er!

In deze maand dacht ik aan alles. Ik zag duizenden maskers. Ik vergeleek al die gestalten met René. Hierdoor kom ik verder. Een dronken man krijgt 'n ander masker, wanneer hij door zijn borrel het maatschappelijk evenwicht verliest en zijn persoonlijkheid opblaast. De man verandert in korten tijd. Ik weet uit ondervinding hoe merkwaardig 'n masker zich opbouwt. Toen ik met m'n vrienden, ik was achttien jaar ongeveer, aan de rol ging, onze avondjes beleefden, hadden wij de grootste pret om Jan Hoog, die, wanneer hij wat glaasjes bier op had, voor pastoor ging spelen. Hé, dat ik hieraan niet eerder heb gedacht. Hierdoor was ik in staat geweest een wonderbaarlijke vergelijking te maken, ten opzichte van René en Erica en al die andere vrouwen, die mij hebben geschreven.

Jan Hoog dan kreeg door zijn biertjes priesterallures. Hij wilde je dan al maar zegenen en zoo heilig mogelijk maken. Ik heb er uren aan besteed om dit leven te ontleden, maar ik kon het niet. Nu dringt tot me door, dat die Jan wonderlijke gevoelens vanuit zijn leven toegezonden kreeg. Die moesten er toch zijn en, tot zijn onderbewustzijn behooren, anders kwamen ze nimmer tot het dagbewuste ik. Jan kreeg heiligheid door 'n biertje. Hij preekte voor je. Hij wilde het beslist en het werd soms zoo ondraaglijk, dat je bij hem ging biechten. Wij gunden hem die pret. Je voelt wel dat we er om gelachen hebben, dat de omgeving, al de mannen en vrouwen, die als wij van een pretje hielden, er om brulden, zoo smakelijk werd het gansche geval. Tafelkleeden waren nu noodig om geestelijke te zijn. Hij diende de mis op... ging hij te ver, dan tikten we hem op z'n vingers. Jan beleefde dit geroezemoes zóó bewust, voor hem werd het een levenstaak. We hadden soms moeite hem weer tot de werkelijkheid te doen terugkeeren. Daarvoor brachten we hem buiten en de natuur zorgde voor de rest.

Een andere vriend verlangde naar mooie dingen, natuurlijk en vooral naar mooie vrouwen. Die kwam door zijn biertje tot ander denken en voelen, dan waarvoor de rest van deze wereld open staat. Een ander kreeg kunstneigingen. Die werd plotseling schilder. Die begon voor je

cogen landschappen te schilderen, dat het 'n lust voor je oogen werd. Die onzichtbare schilderijen kregen bewustzijn. Je zag ze. Hij werd Rembrandt, schilderde de Nachtwacht en vele andere bekende meesters werden door hem in dezen toestand vertolkt. Weer 'n ander werd sportleeraar. Wat kon die man springen en waar haalde hij de kracht vandaan! Het begon meestal met het handenspel: wie is de sterkste. Hij won het in zijn toestand altijd, maar alléén door zijn biertje.

Ik vroeg mij later af waardoor wij al deze gedachten bezitten. Ik kwam door drank tot nadenken. In mij verandert iets, wat mij tot 'n stilte voert. Ik ben niet bang, maar die stilte is angstwekkend. Ik weet precies hoeveel glaasjes wijn ik drinken moet, wil ik dien toestand betreden. En dan zie ik er uit als 'n spook. Ik heb geen gezicht meer, ik ben zwaarmoedig. Ik ga leed en smart voelen, de ellende van deze wereld ligt dan op mijn schouders. Ik heb niets van datgene, wat de anderen bezitten. Ik word stil, 'n ander maakt zich druk om niets. Die speelt voor heilige, wil door z'n borrel de wereld en de menschheid veranderen, ik ben niet meer in staat mezelf te helpen, zóó slaat het mij. Zoo is de uitwerking van drank op mijn wezen en stelsels.

Ga dit nu eens na, ga dit nu eens vergelijken met René en Erica en alle andere moeders? Ik wilde er niet op doorgaan, omdat ik het fundament er van niet zag. Maar ik denk verder... Het heeft thans bezit genomen van mijn persoonlijkheid. Ik zag andere maskers. Op straat liggen ze in de goot. De kruidenier is het, je bakker, je huisbaas, je man, je vrouw, je vriend, je kind ook. Je wordt door al die menschen bedrogen. Ze staan voor je, luisteren naar je gepraaf, zeggen ja en neen en vinden je 'n gekke verschijning. De menschen dragen maskers. Je wordt elke seconde van je leven voor die maskers gezet, je wordt elke seconde bewust en onbewust bedrogen waar je bij staat. Mannen en vrouwen bedriegen elkaar, ook al komen ze tot de allerheiligste dingen, het machtige gebeuren waardoor je zelf op deze wereld kwam. Ook daarin zie je de maskers! Onze maatschappij is vies, rot, gevoelige kinderen doen er gek door. Kijk maar naar die wimpeltjes... foei moeder, laat je die groeien?

Dit alles zei ik tegen mezelf, maar ik wil er niet mee te maken hebben. Als ik daarvan de problemen zou moeten ontleden, zou mijn leven te kort zijn, om al die dingen te volgen en ze een plaats te geven in het logboek. Zooveel is het, dat indruischt tegen het waarachtige wezen en het leven, dat 'n mensch volgens de Goddelijke Scheppingen moet zijn! Waar of niet?

Recht is er niet. Als je geld hebt, houd je jezelf uit de gevangenis, ook al zou je twintig jaar of levenslang verdienen. Met geld doe je alles. Ik wil daar geen woord van zeggen, het is algemeen bekend dat onze maatschappij 'n masker op heeft, waar je van rilt en waaraan je nu nog niets veranderen kunt. De menschen, hoe is het mogelijk, houden ervan. Goede dingen worden aangevallen, het kwade heeft men lief. Zag je die oortjes? Ze hebben er uren loopen voor over! Mag ik het weten? Praat niet! Nú zie je dat kereltje ook! De menschen willen chaos! Dat alles heeft met mijn wereld en hetgeen wij beleven niets uitstaande. Niets! Maar het is er!

Door het biertje van mijn vriend, kreeg ik 'n ander masker te zien. Hetzelfde zien wij voor de geboorte ook, als je er maar op let. Erica is intellectueel, Karel ook, maar zij brengen 'n gek ter wereld, waarvan ik zeg, dat het 'n geestelijk wonderkind is. Het hoerige kind van zoo straks, een drieling om te zoenen. Ra, ra, waardoor toch! Waardoor, hoe kan het! Tóch is het de heilige waarheid. Maar wat 'n masker is het. Waar is het begonnen en waar is het einde? We zijn al aardig op weg en zullen er komen. Indien we maar geduld hebben.

Ik overdacht deze maand duizenden dingen en ik mag zeggen, niet tevergeefs. Ik ben er wijzer van geworden. Straks, wanneer we nog eens tot een lijfelijk gesprek komen, zooals Erica dat heeft beleefd, ontvalt het mij wel. En dat gaat dan vanzelf. In mij werd het geboren, in mij corrigeert het zichzelf en sta ik in groei en bloei. En als dat nu mijn ziel is, weet ik, hoe ik er straks uit zal zien en tot welken levensgraad ik eigenlijk behoor, indien wij van bovennatuurlijk bewustzijn willen spreken.

En vanavond moeten wij naar Hans. Hans is met zijn Hansi tot ons gekomen. Wat hieruit voortkomt? Ik wil er nog niet aan denken. Niemand van ons zegt er iets van, wij zijn voorzichtig, we willen er voordien geen woord over spreken. Hoe is Hansi! Wat denk je van Hansi? Ik hoor dat morgen of vanavond als wij thuis zijn wel, maar ik heb, geloof ik, mijn oordeel al gereed. Het kasteel van Hans is klaar; Peter, zijn huis-knecht, zorgt voor alles. Dat is Hans' lakei, die ik evenmin graag mag. Ik ben bang voor Peter. Dat Hans zijn prachtig paard naar dit leven heeft genoemd, begrijp ik niet. Ik dacht waarachtig, dat zijn grootvader zoo heette, maar dat is niet het geval. Peter heet naar Peter de lakei, zijn butler. Ik vertrouw zijn butler niet. Peter is té gediensig. Ik heb een dergelijke gediensigheid nog niet ontmoet. Ik zeg niets van de waarachtige gediensigheid, maar Peter is het niet! Dat houd ik vol en ik ben daar zeker van als twee maal twee vier is, al zijn er ook geleerden die ook

daar anders over denken, doch nu wordt het universele beeldspraak, gekdoen is het! Ze staan thans voor hun wetenschappelijk bezitje. Onze leer en wijsheid. Immers, die is van deze wereld. Wie zegt ons, dat voor het universum twee maal twee vier is? Wie zegt ons, dat de zon vrouwelijk is? Weet geen mensch! Wie wil ons wijs maken, dat Einstein 'n vierkante tafel rond ziet? Ik geloof in dezen mensch, omdat ik ga begrijpen wat hij wil. Ik zie „dimensionale werelden"! Die voor onze katten en honden ook en daarnaast die voor de natuur en voor ons menschen. Een mensch is „dimensionaal". René bijvoorbeeld. Hij leeft er in, en in ons leeft het ook, elke kat, elk diertje is het! Of wij kwamen, geloof ik, nooit verder, niet hooger! We stonden dan stil! En dat kán niet! Wat je straks in die wereld als stof of geest, of ziel zult ontmoeten, zijn verschijnselen, die zich als gevoelswerelden aan het dagbewustzijn vertoonen. Wat mooi is het, om hieraan te mogen denken. En dat kwam allemaal achter Peter aanloopen en pikte ik juist op tijd op om het te bedenken en 'n plaats te geven in mijn innerlijk album.

Maar zag je ook dit kereltje? Het is het hoedje niet van den duivel, maar nú is alles bolvormig en universeel diep. Het kleinste insect is nu universeel diep, is 'n universele zelfstandigheid. O, het is wonderbaarlijk en toch zoo bewust, je kunt er alles van begrijpen, voelen, bedenken, als je maar los bent van je zélf, het harde! En dat voel ik zomaar ineens. Zooals ik opeens weet, dat René nu al in staat is om door mijn overdenken van de dingen straks het woord te nemen; hoe dat gebeurt doet niets ter zake, als het maar komt. Dan trek ik me van al deze narigheden niets meer aan, want het komt toch voor elkaar.

Maar Peter mag ik niet. Nog een uurtje en wij zien zijn hemelsche koek, Hans z'n pudding, zijn liefde. Het zal een avondje onder ons zijn, maar ik weet dat al de vrienden er bij te pas komen. Wat voor geleerden zal ik weer ontmoeten. Ik heb me neergezet, eerst op mijn kamer, toen trok René me naar zich toe.

„Wat is er, lieverd? Hoe is het met je?"

Geen antwoord. Ik sta voor hem, hij ligt in zijn bedje. Ik ga zitten om naar dit leven te kijken. Onverwachts vraagt hij en heel bewust:

„Wie is Hans, Oom Frederik?... waar je nu heengaat. Iemand van onze familie? Wat hebben vader en moeder met hem te maken? En jij, Oom Frederik? En wie is Peter? Ook dat weet ik... Wanneer gaan we paardrijden? Waarom heeft vader de paarden verkocht? Wanneer komen wij op het landhuis? Waarom... waarom!"

Ik schrok. Plotseling stond ik stil in mijn denken, toen stond ook hij

stil en begon het waarom en waarom? Wat weet hij van Karel's verlangen af? Er is nooit een woord over gesproken. René, overdacht ik bliksemsnel, moest toen nog geboren worden. Telepathie? Overdracht van gedachten? Ik geloof het! Het kind zuigt me leeg. Peter haalt hij uit mij. Ik weet veel, maar ik weet nog niet alles van dit leven. Het zegt mij, dát, als de geleerden dit weten, ik op mijn dak krijg, dat ik René onder mijn invloed heb gebracht. *Ik ben dan de schuldige, heb schuld aan alles, aan zijn denken en al zijn gepraat*, omdat ik er naar zoek. *Maar dat is niet waar!*

Ik ben aan dit onderzoek begonnen toen Erica zichzelf verloor. Ik ben er aan begonnen, toen ik deze ellende zag. Ik weet het, doch de geleerden zullen er anders over denken en is voor hun het houvast. Hoe gevaarlijk is het. Ik weet nu, dat ik René kan helpen, zooals ik haar hielp voor haar tijd. Dit alles klinkt als een waarschuwing, ik geloof, dat ik een voorbereiding geniet.

Wij hebben een contact, wij zijn op elkaar afgestemd en ingesteld, meer is er nu niet. Zóó is het! Karel en de heeren geleerden, anders is het niet! Wie met pik omgaat, wordt erdoor besmet. Dat is allemaal goed en wel, maar ik heb nu al 'n mooi leeren jasje aangetrokken. René ook! We besmetten elkaar, maar de straat waarop we lopen, ziet er piekfijn uit. Je moet er sandaaltjes voor dragen om er overheen te wandelen. Of je kleeft er aan vast. Wij zijn nu bezig om de sandaaltjes en de straat met elkaar in harmonie te brengen, zoodat het een stevige ondergrond wordt voor onze beenen en ons leven, voor hier en wat verder op.

Of is ook dit 'n masker voor me? Veronderstel nu dat René, Peter niet uit mijn leven wegtrok. Wat dan? Wat nu? Hoe komt René aan Peter? Wat vroeg hij me eigenlijk? Ik ben het al vergeten. Even denken. Hij doet alsof hij slaapt, maar hij slaapt niet. Hij denkt als ik nu doe, we zijn één. Hij denkt te veel.

Wie is die Hans? Kent hij Hans? Já. Meermalen heeft hij Hans hier gezien. Hans en Karel volgden een kuur. Hans is er, maar Peter? Heeft Hans hier over Peter gesproken? Geloof ik niet. Wat is het? Als ik zoover ben, zegt hij nog:

„Als je zoover bent, Oom Frederik, let dan op Peter.”

Zoo'n jongen toch. Hij zakt in de kussens weg en ik vraag me af, hoe dit alles weer mogelijk is. Hij is kern-gezond, maar je kunt er geen oogenblik van opaan. En zie, er komt:

„Hebben de dieren gedachten als wij, Oom Frederik? En gaan ze de gevangenis in als ze stelen? Gaan ze hun kinderen, in bed brengen, nemen ze niet, als moeder, eerst 'n bad? Zijn dat koekjes van Onzen

Lieven Heer? Waarom praat je niet? Gaan we morgen met Sientje weg? Mag ik op je paard zitten? Oom Frederik, ik koop er zelf een. Ik heb je paard niet nodig! Ik heb niets nodig! Niets! Ik heb alles! Alles! Jullie hebben niets! Niets! Niets! Ik moet je niet, ik zal je wel krijgen en Anna ook. Jullie allemaal krijg ik. Ook Hans! Ook Peter! Ik zal het Marja vertellen. Maar dat zou je wel willen hé?"

Mond dicht, zijn oogen knippenen nog even, dan volgt er weer rust. Mijn hemel toch, hoe is het mogelijk! Hij weet van mijn Sientje? Hij kent mijn paard? Wat gaat er toch in dit kinderlijke brein om, waar komt dit alles vandaan? Hij ziet alles, hij wéét alles! En wij dachten dat dit kind doofstom is, niets ziet, niets hoort, niets weet, niets voelt! Wij dachten, van ons normalen heeft het geen verstand. Wij zijn normaal en dit kind is gek! Dat dacht je, Frederik? Dacht je dát, Frederik? Zag je dit masker? Ken je dit masker? Hij kent zichzelf, wij niet! Hij is bezig óns te kennen, te leeren kennen?

En dit kreeg ik onverwachts... in 'n gestolen uurtje. Ik was wachtende. Ik rekende op niets. Ik kan dagen lang wachten en naast zijn bed zitten, ik krijg géén woord! Je ziet het, Frederik, alles komt op tijd, precies uitgerekend is het, ik geloof, dat ik het vanavond nodig heb. O, die „reine klaarte" toch. En dat door 'n gek?

Ik zal op Peter letten, Renétje. Je wordt hartelijk bedankt, want ook ik mag die man niet. Wij zijn gewaarschuwd! Dit is 'n masker, maar het zal zich zélf openbaren. Ik dank je, kleine man en ben alweer gelukkig. Ik dank je!

Het kind slaapt, Anna is thuis, wij vertrekken.

Hans is in de wolken, op de wolken van zijn paradijs drijft hij voort en kijkt naar ons allen, zijn schare, de onbewuste kudde van een stad, waarvan wij allen deeltjes zijn en er toch niet mee te maken willen hebben. Hans beleeft hemelsch geluk. Ik moet zeggen: Hansi mág er zijn! Een slanke persoonlijkheid, iets groter dan Erica, blond, scherpe grijsblauwe oogen, tintelend, maar schuw. Een moderne vrouw. Ze had filmster kunnen zijn. En dat breekt álles! Hans, o, Hans... vloeit er al uit mezelf, waar zijn je. menselijke, mannelijke, psychologische oogen? Hansi draagt haar kleeren als 'n koningin. Ik schrok even, want ik zag zilverwitte sandaaltjes aan haar voeten. Zij heeft ze nog niet verdiend, dat weet ik... ik wil geen regen zien, geen mot, niets dan goed, maar het ligt er dik bovenop, en wat doe je dan?

Al de doktoren zijn er, die wij door de jaren mochten leeren kennen. Een man of vijftig bijeen, een drukte van geweld, de opschik, een

stadsche of universiteitsche mentaliteit bijeen, waar ik tusschen door wandel, zoo nu en dan een praatje makend om het geëerde contact niet te verliezen. Mijn God, wat voor boeken zie ik toch. Wat zou je nu een hoop van al die menschen kunnen vertellen. En nu wordt het heusch geen geklets, het zal wijsheid zijn, indien ik in staat ben om al deze maskers te kunnen afrukken. Kijk daar, Tippy is er ook. Ze doet niet voor Hansi onder. Ik moet thans beamen, Erica is de eenvoud voor zichzelf. Ten Hove volgt haar overal, hij kent z'n duifje. Ik begrijp nog niet, dat die twee nog bij elkaar zijn. Die hadden al zoo lang geleden schipbreuk moeten lijden. Hij houdt het roer recht, zij had den kwikstaart reeds lang op 'n rotsje gezet, zoo maar midden in hun oceaantje. Ten Hove komt tot mij en vraagt naar de paarden. Ze hebben nu een naam gevonden. Ik ben waarachtig nieuwsgierig. Ik wacht, maar hij stottert er van puur geluk door.

En wat denk je, Frederik? Ik denk aan niets. Ze heetten... Fleuris en Roosje. Ik moet me inhouden om hem niet midden in zijn gezicht uit te lachen. Prachtig, werkelijk buitengewoon, breng ik er uit en meteen stond ik voor mijn eigen masker. Had ik het hem maar midden in zijn gezicht gezegd, dat ik het dooie onzin vind. Fleuris en Roosje? Wie Fleuris berijdt, vraag ik niet eens. Ik liet hem staan. Te vrijmoedig klampte ik me aan iets anders vast. En hij snapte me en ging het aan een ander vertellen. Ik hoor hem vanuit den hoek, waar ik sta. Hij heeft het over Fleuris en Roosje, men lacht smalend, het afschuwelijkste wat er is. Hij heeft nog net genoeg verstand, om te voelen, hoe ver men gaan kan, anders werden deze menschen genegeerd. Omdat hij met een witte jas rond stapt door het gemeente-ziekenhuis, slikt men deze familie. Wat 'n armoede toch. Geef mij maar een straatveger, een werkman, doet er niet toe wie het is, deze menschen moet ik niet!

Peter schenkt me iets in. Dat is Peter... Renétje. Deze man, dit leven, deze ziel heet Peter. Dit is de bewuste Peter. Dacht Hans, dat hij van Petertje af is? Dat deze Peter zich zoo maar aan een klein dijkje liet zetten? Ik weet veel vanavond, ik zie veel vandaag, ik heb deze menschen nog niet gezien.

Peter doet ontzettend vriendelijk, maar dat is z'n make-up, die me regelrecht vanuit zijn diepe innerlijk toegezonden wordt. En ook daar zie ik 'n „bolhoedje" op, wonderlijk duidelijk een masker. Verraad is het! Hoe kom je er aan, Frederik?

Peter is al weer weg. Ik zie andere maskers. Er zijn er die je doorziet, anderen die zich nog verbergen, doch het gif ervan stroomt je tegemoet.

Daar zie ik Mevrouw van Duin en echtgenoot. Ik weet: vanavond praat ik niet over parapsychologie, ook al ben ik bezig om een eigen universiteit op te trekken. Ik geef vanavond mezélf echter collegé. Handen schudden en vaarwel, tot zoometeen... I see you later... bye... bye... of course... óf, we gaan nog lang niet weg. Maar ik leef in een onderwereld..... óp den dag, aan de halzen zie ik strikjes, borsten dragen lintjes, maar de gelakte schoenen zien roodachtig... nu nog het wit en blauw erboven op en klaar zijn ze! Zag je die jakhals? Het wijntje van Hans is goed, zijn naam is bekend! Smakelijk... best. Een stootje vóór het dineetje. En daar heb je het al. Zoek een plaats op!

Hans heeft ons te pakken. Ik zit in de omgeving van Erica, gelukkig. Die Hans toch. Maar naast me zit... of ik zit naast Tippy. Ten Hove weer naast Erica... wij zijn beduvelde! Maar dat geeft niet, Hans, wij zullen er van maken wat er van te maken is. Ook in Erica's oogen lees ik dezelfde tinteling. Karel hebben ze naast de dikste dame gestopt die er vanavond is. Een hel voor Karel! Wie is dat daar? Mevrouw Slievers... Haar man staat voor het professoraat, als Hans. Hij is de opzichter, de inspecteur voor het krankzinnigenwezen, vertelt Tippy en ze vindt, dat ze al zoo lang bevriend is met deze familie. Karel vloekt innerlijk, hij moet 'n masker zoeken. Zet 'n goeie op of je verliest jezelf van ergernis. Ik zie al de anderen met de vrouwen. We beleven een groote universiteit. Van alles is er. Ik mis alleen de Theologen nog en waren die er ook, dan hadden wij het bewustzijn én de persoonlijkheid van deze zoo rotte menschheid bijeen op visite.

Dáár zitten Hansi en Hans. Er wordt veel Duitsch gesproken. Zij is mooi, ze heeft mooie gevormde lippen, maar ik mág haar niet. Het klinkt wel voorbarig, ik zie nu echter alléén het goede.....! Alléén het goedel! Ze zullen al heel wat ongeduld, drift en andere menselijke zaken hebben moeten vertolken, deze lipjes van Hansi, waardoor wij het menselijke wezen leeren kennen. Ik zie haar midden in het gelaat, ze zit daar aan den overkant en kijkt naar alles. Ook naar mij, met bewustzijn, voel ik; wij raken elkaar eventjes aan, een zacht windje is het en zij weet het ook, mij moet ze niet! En wég zijn deze maskers! Deze rukten zichzelf volkomen af, niets is er meer van over, naakt staat zij voor mij. Nu moet zij kijken, voelen, denken, begrijpen, doch dat heeft ze niet. Ik hoor, dat ze al veertien dagen hier zijn, dat ze eerst een kort reisje hebben gemaakt, Napels hebben gezien, in Grinzing de „Heurigen" hebben gesproken, in Berlijn eventjes Zum grossen Tor zichzelf lieten verongelukken... Parijs volgden bij nacht en Moulin Rouge-achtige snuitjes

mochten zien, waarvoor Hans dik betaalde. Toen naar huis, om te slapen en zich voor te bereiden op dezen avond, op een taak voor deze maatschappij? Mijn hemel, wat hebben ze een pret gehad. Ik weet het!

Tippy maakt zich van mij los, ze heeft niet veel aan mij als tafelheer gehad. Ik was met alle respect steeds bezig me van haar leventje los te maken, nu doet ze het zelf en geef ik haar volkomen gelijk. Erica knipoogt. Ik stuur haar mijn stilte, ze voelt het, waardoor we weten! Ik weet nu, alles is in orde. Het is niet dé manier om mee te doen, maar ik kan er niets aan veranderen. Dit kind, deze Tippy, heeft nu net niets, maar dan ook niets, waarover je zou willen praten, er is alléén leegte én armoede. Wat ons zou kunnen interesseeren, krijgt door haar leegte 'n stadsch gezicht op, gaat mooi gekleed, maar heeft nét boven de hak van haar schoen, 'n gaatje. Nu hebben bontmantels niets meer te beteekenen, niets, mevrouw, je had hier op moeten letten. Droogte!

Karel rekent wel met Hans af, ik doe het voor mezelf. Ik vond het een doodgewone zet, heeft niets om het lijf, té doorzichtig. Flauw is het. Karel ziet het als... schaakmat, doch dat is weer te ver gezocht, je moet er geen drukte om maken. Maar ik ken Karel! Hans niet! Karel krijgt hem nog, dit is iets voor zijn leven, waardoor zijn allerbeste-ik reageeren moet. Ik vind het goed.

En thans zitten wij hier en daar, wij rennen door het huis om Hans' bezit te bewonderen. Overal kom je nu menschen tegen. Ik praat met allen en met niemand. Karel komt me tegemoet en zegt:

„Hoe vond je dat, Frederik? Ik krijg hem wel.”

Over Hansi geen woord. Zie je, dacht ik, we voelen alle drie hetzelfde. Een leuke streek van Hans. Maar daar komt de knaap op me af.

„Frederik, Frederik toch, kerel, hoe is het. Hoe is mijn Hansi?”

Wij kijken elkaar in de oogen. Hans laat er direct op volgen, waardoor ik hem tóch weer weet te waardeeren:

„Als je mij van mensch tot mensch iets te zeggen hebt, Frederik, wacht er dan nog een poosje mee.”

„Merci, Hans, je wordt wel bedankt.”

Hij vraagt nog: „Heeft Karel de duivel in?”

„Ik geloof het niet, wij kennen je streken.”

„Erica?”

„Precies hetzelfde, je kent haar.”

„En jij, Frederik?”

„Ik zet je nog wel schaak... we zien elkaar nog. Jammer... nu zie ik niets voor je, en ik had zoo'n gelegenheid.”

„Bedoel je Hansi?”

„Ik heb geen gedachten, Hans, ik ben leegte.”

Hij sleept me mee en we moeten met elkaar drinken. Ik doe het. Dan ziet hij andere vrienden en zegt iets, smeert 'm tegelijk. Dag Hans? De geleerden zitten overal, waar je komt sta je voor 'n universiteit en hoor je wonderlijke zaken behandelen. Die wijsheid valt zoo maar in je schoot, je hoeft er niets voor te doen. Ik ga merken, dat ál deze gaven geen cent waard zijn of deze menschen handelden anders, hadden meer ontzag, meer liefde voor 'n menschelijk hart; ziel, geest, kennen ze niet! En wat dacht je! Heel het dierenrijk komt er bij te pas. Ik beleef machtige operaties, maar ik verhuis wel tien keer in vijf minuten slechts, naar Gene Zijde! Ik ga door de morphine naar een onzichtbaren slaap. Ik word bewust verkracht en geslagen, ze spuiten mij met melaatschheid in... om beter te worden. Ik genees in drie dagen en zeven minuten van een maagbloeding met ettergezwollen, een wonder is het! Ik zit in Parijs, New York, in Praag, Weenen, Berlijn met de heeren aan tafel, betreed met hen operatiezalen en krijg een witte jas aan, 'n masker op en sta direct voor vallende ziekten met de eenvoudige mazelen die ze nu niet kennen, blijkt na een korte uiteenzetting, de bewuste verklaring van een opperheer. Ik hoor nu, dat ook de Russen mee willen doen. Maar ik zie, dat die Pyramide van Gizeh staat te beven. We verhuizen elk oogenblik naar andere werelddeelen, we bevinden ons tusschen de rimboe's, de slampa's, de Singaleezen, tot ik het woord magie hoor en voor dat deurtje kom te staan. Nú loopen ze zich te pletter, de één na den ander valt! Zág je dat, Frederik? Zag je die muilperen, die komkommers.....? Ik zág ze! Ik kén ze ook! En wie niet?

We betreden een Britsch Indischen Tempel, waar we met ingewijden stáán te praten en moeten „me” opletten, willen we rijzen als balkenbrij in 'n Hollandsche pot, maar waar nu het „universeele” speeksel aan mankeert. Zoo'n tongetje toch, of komt het door het valsche, westersche gebitje van den directeur-geneesheer? Het zou kunnen!

Mijn goedheid, wat ben ik moe! Waarheen voeren mij die geleerden toch, waarom zoo'n haast, zoo'n kale drukte? Als ik denk, dat er rust komt en zij allen een verzadiging ondergingen, ze eindelijk eens 'n goede mop zouden vertellen, bleek het een zoutje te zijn op 'n slak, waar geen mensch z'n lippen om bewoog. Als ik goed kijk vanwaar dat droge gekraak komt, is het de piepstem, de kwikstaart, die dacht de zaak even aan het lachen te moeten brengen, die meende iets van zijn persoonlijkheid te moeten vertoonen, maar wat op niets uitliep, omdat hij, en wel

door één enkelen oogopslag door Tippy tot de orde werd geroepen. Toen lag Ten Hove midden in deze zaal van Hans voor haar voeten en kleurde tot achter zijn eerste huidschil... Goddank, anders had hij er een bloeditstorting van gekregen. Pukje, hoe heet je?

We gaan door cholera tot de kanker, verhuizen van t.b.c. naar de roodvonk, o, moeder, van syphilis naar de kuischheid eener vrouw, van kind tot ouderdom, vanuit de puberteitsjaren naar de eerste kus als vrouw ontvangen, als jongen gegeven met voorbedachte rade, van „leven” naar „dood”, van ziel tot geest, het eene krankzinnigengesticht in en het andere weer uit, we staan voor onze „eigen” maatschappij, voor koningen en keizers, voor beulen van deze menschheid, geliefden ook nog, voor werkers voor het goede, voor dieven en bewuste moordenaars; wij gaan door hoererij naar het volmaakte huwelijk en staan plotseling weer voor Hansi, haar éérste kus en haar levendige schoonheid, waar Hans straks geen raad mee weet, bedenk ik zoo in mezelf — en weet dat het goed is! Opnieuw gaan ze onder narcose, er wordt geopereerd. máár, verwachtte je toch nog iets anders? Geslaagd... máár... het doodje kwam... ziet u, ik had er niets, niets mee te maken. Zág je dit masker, Frederik? Bewuste moordenaars zijn het, zijn er bij, weet ik, schamen doen die lui zich niet meer, maar ze hadden toch moeten weten, dat er onbewusten aanwezig zijn. Ze storen zich aan niets, spreken, vertegenwoordigen hun vak, aan menschlievendheid gaan velen mank! Ik hou niet van spruitjes... de reuk ervan maakt me al misselijk, maar al deze bewusten zijn zoo! O, Hansi, die Hansi toch... hoor je hun welterusten dan niet?

Ik wandel tusschen al deze geleerden door en walg van hun leeg gepraat. Ik dronk juist vanavond iets meer dan anders, omdat ik m'n stilte wil beleven. Ik ben dan juist in een stemming om al deze menschen van goeden wil te zien en te voelen, hoewel ik er buiten sta. Dat is mijn drankje. Vroeger was alles anders, nu geniet ik er van. Vroeger, ook dat moet ik niet vergeten voor mezelf, had ik toch avonden, dat ik me als 'n kwajongen gedroeg, speels was en als 'n dartel kind den boel op stelten zette. Naarmate ik ouder werd, kwam hierin verandering. Nu voel ik me stil worden, het eene glas champagne neem ik na het andere. Dan komt er stilte, rust, natuurlijke werking tot mijn leven, reine natuurlijkheid is het, ik geniet nu, kan denken en voelen, zoo zuiver, als de druif op het land zichzelf gereed maakt om ons te dienen. Er is nu niets, niets, dat ons menschen voor den gek houdt, niets, jij zelf bent het met jezelf, nooit komt er ruzie, je bent op alles berekend.

Ik voel nu al het natuurlijke halt. Ga ik thans door, dan word ik misselijk, ik ga eerst dan eigenlijk door alles onderste boven. Neen, wacht even, het is niet, omdat ik zelf scheel kijk, dat is het beslist niet, ik ben misselijk van alles om mij heen, een droefheid is het, die niet van deze wereld is. Ik wil nu goed doen. Eerlijk wil ik zijn, ook in mij komt het gevoel omhoog om te willen bidden! Is dit soms een dankbaarheid die wij nog niet kennen? Ik kan mij zelf gelukkig achten, ook zonder dat vocht heb ik het, dit begeerde gevoel, die kracht om het te doen, óf ik had er niet eens over gesproken. Er zit wel iets in. Ik ben en ik blijf bij mijn positieven, ik sta nu onder narcose. Volg ik die narcose, dan zie ik mij zelf ergens anders. Nu wandel ik in een schoone natuur, draag zijde... zijde... proef zélf hoe deze smaak is. Ik geloof, als men dit proeft, dat ik ál mijn pondjes op slag verkoop; déze heeren en dames hebben er echter geen weet van hoe deze vruchten van „Hem” te moeten schillen!

Wij gaan weer naar Egypte. Het wordt 'n prachtig reisje. We beleven, hoor ik al, de ontleedkunde van het oude Egypte, ze hebben het over de zoötomie, 'n onderdeel van weer iets anders, we gaan door tot Abraham, waar we vragen naar de Bijbelsche mosterd, die Abraham, wel te verstaan, niet kende. Maar dat weten zij uit het hoofd, als het blijkt, dat het ontleedmes een andere werkelijkheid opensnijdt, halen ze hun schouders op en is het eenvoudigste wat zij hier kunnen doen. Dit zijn mannen? Zijn dit menschen? Hebben deze levens gevoel? Harten? En zijn wij hun slachtoffers of zijn zij het door 'n ander ik? Je zou ze! Diepe rampzaligheid is het, drekkig zijn ze en hebben het licht in hun oogen niet meer om het gewaarborgde leven te openen. Ze snijden er glad naast!

Door 'n knopje, dat ze in hun hersens laten omdraaien, plaatsen ze mij en 'n enkeling ergens anders voor de kinderverlamming. Nu zou je toch denken, dat dit een bekend verschijnsel was voor deze heeren, toch is dat niet waar, allen zijn het er over eens, het is héél iets anders. Maar wat, wát is het!

Weer hoor ik vader Abraham... een bewijs, dat er onder zijn die verhoogde gevoelens krijgen door drank, want dit wijst ons allen tot het onbegeerige; jammer nu, dat wij den Theoloog missen of nu beleefde ik nog 'n kermis. Jammer, maar het zou teveel zijn van het goede.

Dacht je, Frederik, dat je er al was? We vliegen ineens vanuit de kinderverlamming naar de „opgelegde” hypnose, naar, dat ligt er dicht bij, blijkbaar, kijkt al om 'n hoekje naar de geleerden, de hersenverweking en tenslotte, hoe bestaat het, toch ook alweer de moeite waard en volkomen verantwoord, de sexueele driften van mensch, dier, hond en

kat, natuur. En toen stond Freud in ons midden. Mijn God, hoe zijt ge door dit ellendige stel menschen gekraakt. Hoe hebben deze honden Uw zoon te pakken gehad! Mijn God, haalt Ge, of haal je... nóg langer Uw schouders op? Ik sta te beven, ik zou ze kunnen vermoorden om Uwent wil, als de mijne geen beteekenis heeft. Hier worden zienden blind-geslagen! Gezonden zie je voor je oogen verzieken! Wat goed is, kraken ze, bezoedelen ze, spuiten ze in met hun gif en verderf en sturen het huistoe. Wie komt er nu?

Ik kijk naar Erica en Karel, dit oogenblik is raak en zegt iets. Maar hadden die brutale honden doorgepraat, wij voelden beslist waarheen zij wilden, Erica bloosde al, Karel beefde innerlijk, dan had ik iets van mijn leven in hun glazen gedaan en waren ze op slag naar een zielsverhuizing gewandeld, omdat ik nimmer goed zou vinden, dat deze heeren en dames zouden spotten met het leed en de smart van mijn vrienden, 'n ander mensch. Maar ze omzeilden het gevaarlijke gedeelte, ze zagen oogen fllikkeren, Erica's angstig gezoek en gefriemel ook, Karel's roode boerennek er overheen. Daarna namen ze hun eigen riemen maar op en kozen zee om stranden te voorkomen. Ze waren van plan om harten te rooven, bloeddorstig als ze zijn, probeeren ze van alles, maar dit, néén, halt zeg ik u allen, géén stap verder of er gebeuren ongelukken!

We zitten nu vast aan de inrichting van Hans. Hans zélf is er niet, die wil niets met krankzannigheid te maken hebben. Hij leidt nu het geëerde gesprek op zichzelf, op zijn bezit; de witte jassen en maskers maken plaats of worden opgeruimd voor het edele paard. We rijden al! Tippy en de kwikstaart krijgen thans hun kans, ze mogen nu iets zeggen. Ze vragen al hoe duur zoo'n knol kost. Moet je Tippy zien, ik vind haar waarachtig en kan haar thans veel vergeven, zoo natuurlijk is haar onbeholpenheid. Zie die Ten Hove eens, hij blijft drukte en leegte. Neen, ik wil ze nooit meer zien. De paarden staan al op stal, de pret is er af, wij snijden nu in menschelijke „zielen“!

Ze hebben het nu over bigamie, de biantrie vliegt er achterop, de deksels worden op die potjes gezet, een geheel is het. Mannen en vrouwen vertrouwen elkaar ineens niet meer. Opnieuw... ándere maskers, maskers zie ik, je kunt ze er nu één voor één uit halen die iets van die duisternis hebben geproefd of er licht van maakten. Kijk rustig nu, lipjes én lippen trillen, beven van voldoening, smakken ook. Oogen... koeke-loeren verwaasd, ik zie spleetjes, bewuste, vlijmscherpe zijn er bij, waar-achter vandaan het menschelijke je toeloert... verkracht is duidelijker. De mannen snuiven, ik hoor ook vrouwelijke gilletjes, verzacht door

's werelds schoonheid, schoentjes, zijde, kralen, weergalooze dikdoenerij, fluitende wierook, die je je oogen verbrandt, zoo valsch, zoo onecht is alles, is dit namaak-geluk!

Karel is een heilige bij al deze bezoedelden... een God is Karel, als ik hem zoo volg en zijn gevoel beleef. Zou hij niet aan denken, zou hij niet kunnen zijn, hij heeft open en bloot zijn mes in handen en waarschuwt zijn zieken, het doet 'n ietsje zeer, 'n beetje, maar ik ben ook maar 'n mensch. Indien Hij mijn handen besturen wil? Dán is alles mogelijk!

Zoo zie je, Erica, op zoo'n feestje doe je heel wat op. Hier kun je onderscheid maken, hier kun je kijken wat je hebt en wat je nog mist, dat alles ligt zomaar voor het oprapen. Dit is je goot! Hier in huis sta je er in! Al deze witte franjes wijzen je jé weg, zie je! Zag je ook de slangen? Zag je die witte krokodillen, die gelakte jakhalzen, ook die vergiftige vlintertjes in zijden gewaad? Ben je niet blij, niet heel gelukkig, dat je je zwarte jurkje toch maar aangetrokken hebt? Ik dacht het! En hoe mooi ben je, je slaat ze toch! De kwikstaart kan het niet helpen, ook Tippy vergeef je veel, zij is natuurlijk. Zag je die bruine daar met z'n witte jas aan? Kijk... de lijken volgen hem al, je ruikt ze! Het is net 'n gulzige pen, die lekt, maar die vuiligheid vertellen wil. Zie je die vrouwtjes, deze vrouwen ook? Ik zie ze! Karel ook, hij weet het nu! De heeren kijken door je kleeren heen! Zorgen zijn het, hulpeloos gedoe, een adel die stervende is. Wat wil de baronesse zeggen? Ik zoek het liever ergens anders.

Karel is hier als een profeet, een echte dokter is Karel. Hij heeft nog oogenblikken dat hij zichzelf bewust verboerscht, maar hij komt er overheen, zakt al. Ik leef vanavond in een voortdurende lijdensgeschiedenis. Al wat er op mij af komt is tergend valsch, gemeen als hetgeen wij tegen vechten en thuis op ons wacht. En Hans doet mee. Kijk, hij wil mij spreken, het zal toch gaan over Hansi? Let op, Frederik, hij daagt je uit. nu geen woord over zijn kind.

Ook Peter komt. Wenscht mijnheer nog iets? Neen, dank je, nu niet.

„En Frederik? Wat zwoel vanavond? Doe je niet mee aan de ontleding van ons bestaan, van universum, lijk en leven?”

„De hoofdzaak is, Hans, dat ik er ben. Meer niet.”

„Zulk een oplossing, Frederik, had ik niet verwacht.”

„Dat zal wel, maar ik doe niet aan zwarte kunst. Ik blijf toch tot het laatste moment op de hoogte van wat er gesproken is. En deze overtuiging, Hans, lag verleden week in je goot. Peter zal niet aan oprapen denken, maar ik weet het, goudvischjes houden van die versnapering.”

„Waar wil je heen?”

„Naar dat maaksel, Hans, we drinken, is het niet?”

Karel en Erica komen er bij. We zijn even alleen. Nu komt ook Hansi. Hansi streeft er naar ons te negeeren. Erica is woedend. Karel zegt het niets. Zij kent ons al lang! Hans heeft ons volkomen uitgeteekend. Jammer — zoo'n schroethaantje toch. Hansi doet alsof, maar het masker is doodeenvoudig. Zij is speels, doet kinderachtig en, Hans is erin gevlogen. Maar ze is overal op de wereld geweest. Ze heeft haar slag geslagen, meer niet. Dit wordt 'n groot drama, daar durf ik mijn leven om te verwedden.

We zitten. Hans bestelt en wij drinken nog wat. René hooren wij niet, Hans negeert het kind. Hansi weet al van René af. Aan haar blik zie ik dat. Wat tot me komt is eigenheid, familiegevoel, maar dat ben ik niet van haar. Zij kent óns en wij kennen haar. Had zij ons niet gekend, dan hadden wij ook haar niet gekend. Nu vliegen zij en wij er in, maar door Hans..... hij is de schuldige.

We zitten ongeveer een half uur bij elkaar en praten over dingen die niets beteekenen. Hansi krijgt een paard, te zamen zullen ze uitgaan. Neen, wij hebben geen paarden meer, wij hebben zorgen. Ik ga ook het mijne verkoopen. Hans doet al 'n bod, maar hij krijgt Sientje niet. Sientje zal het goed hebben. Ik word toch weer zoo misselijk. We gooien het naar het geluk en gunnen er Hans en Hansi veel van. Ook de anderen, die om ons tafeltje komen te staan, doen er aan mee. Het slot is dat we naar huis gaan en dan behoort deze bruiloft tot het verleden.

We zitten om onzen eigen haard, Karel heeft 'n flesch wijn ontkurkt. Deze smaakt goed, zegt hij, je hebt er rust bij. En zoo is het. Nu zal je het hebben.

We zijn volkomen overtuigd. Hansi is 'n tooneelspeelster, en nog wel van den ouden stempel. Ze smijt met hartelijkheden waar ze niets van meent. Het is 'n valsch karakter. O, nee, zegt Erica, niet omdat ze mooi is, charmant kan zijn, ik zie het direct. Ik weet eigenlijk niet hoe. Ik baan me geen weg door dit leven, ik maak me echter zorgen om Hans.

Karel zegt:

„Mijn God, is er niets anders op deze wereld? Moet je deze figuur onder millioenen vrouwen alleen zien. Proost Erica, proost, op René, op zijn gezondheid.”

We slikken, we proeven den smaak van ons heilige bandje, we weten, dat het dát niet is. We hebben vanavond veel geleerd. O, arme Hans. Ik hoop niet dat je die teleurstelling krijgt. Maar waar bemoeien wij ons

eigenlijk mee? Karel is het, die er ronduit mee voor den dag komt. We praten nog wat, oogen beginnen te knippen, lichamen voelen zich doodmoe. Of het de ziel is? Wat is moeheid, moe-zijn? Wie is moe, de ziel of de geest, het organisme? Waarom moet je nu weer gaan slapen, Frederik?

Ik ging zitten en schreef:

„Hansi is me tegengevallen, en ik kan er niets aan doen. Karel en Erica denken er net als ik over. Ook zij voelen iets. Wat die anderen zagen, weet ik ook. Hans heeft 'n massa vrienden nodig om Hansi op haar gemak te stellen. En die vrienden zijn er. Hij had met haar aan de Nijl moeten wonen... niet hier in dit klimaat, die ziel sterft. Maar ik weet het niet. Ik hoop, dat ik me verkist... verkist... Gek toch... dat verkisten wilde beslist geschreven worden. Ik ga het na. Ik hoop, dat ik me verkist... verkist... en wéér wil dat woord geschreven zijn, het overheerscht me. Wat is het? Ik kist me toch heusch niet. Wie kist zichzelf? Wat zal er gekist worden? Waar vandaan komen deze gedachten? Ik schei er voor vanavond, vannacht mee uit. Ik ga slapen.”

René is rustig... Ik wensch elkeen goeden nacht... Hemeltje nog aan toe, wat zag ik maskers.... maskers, maskers.... ze hadden strikjes aan, ik zag slechts één sandaaltje. Voel je nu waar? Begrijp je nú, wat spoken zijn? Al die menschen spoken. Al die menschen dragen prachtige gewaden en dragen maskers. Ik zag enkele maskers die vele moorden op hun geweten hebben en toch vrijuit gaan. En als je door zoo'n bewusten gek ziet, dat alles klare onzin is, verderf en afbraak beteekent, ril en beef je voor zoo'n feestje, voor die menschen, die zoo sjiek zijn. En nu wordt het verschijnsel een probleem en is 'n gek in staat natuurlijke dingen te zeggen, waarvoor een geleerde een faculteit heeft gebouwd, hoewel hij den gek niet kent. Snap je het nu?

En diezelfde gek waarschuwt ons voor Peter... voor vele dingen meer. Hij is bewuster dan wij denken, alléén onze maatschappij is abnormaal. Spreekt nu onder zoo'n bende maskers over bovennatuurlijke begaafdheid en ze verklaren je voor waanzinnig, ze zetten de voeten op je lijf, je ziel en je geest, en vegen ze aan je af. En dat heb je dan maar goed te vinden? Zij zijn het, die denken, dat ze het goddelijke universum in hun zak hebben. Maar zag je die leegte?

Nu dat voorbij is, ik die snuitjes zag en mocht leeren kennen, bekruipt me 'n gevoel van angst voor Hans. Ik kan er niets aan veranderen, ik voel het.

Spreekt zoo'n doodelijk masker tegen je, dan sta je voor je eigen

beroerte en doen die heeren precies wat ze zelf willen met je ziel, je zaligheid en je lichaam. Lig je op hun snijtafel, verzamel dan al je krachten om de beenen te nemen, of je sterft onder hun mes. Ik hoorde daar afschrikwekkende dingen.

En toch zijn dat doodeenvoudige operaties! Maar je wordt afgeslacht. Het masker deed het! De galblaas riep heel hard: blijf met je pooten van de lever af, want dat is het niet. Ze hooren het niet eens. Ze verdooven je en beginnen te snijden, even later moeten ze toch vaststellen, dat je leeg bloedt. Waar het vandaan komt, het masker ziet niks. Kent zoo'n masker de diepte van den bloedsomloop, van elk weefsel ten opzichte van het eigenlijke leven? Ik geloof het niet. Wat zei ik daareven weer mooie dingen. Ploerten zijn het, om al die levenslustige kinderen van God den dood in te jagen.

Er kruipt 'n kleine spin over het logboek, ik doe dat diertje niks.

In mij komt: „Spinne am Abend, bring mir Glück und Gaben...” of is het iets anders, ook dan vind ik het goed. Als het diertje over het boek heen is sla ik het dicht. Voor vandaag en vanavond net genoeg. Ik schrijf... we leven in 1900 enz., het is anderhalf uur na het feestje van Hans, die 'n kat in den zak heeft gekocht, maar het nog niet weet. In den zak is dat dier al aan het schreeuwen geslagen, doch hij hoorde het niet. Wij alleen hoorden het geschreeuw, al die anderen dragen maskers en sloten er zichzelf voor af. Maar wij zullen nog wat beleven.

Mijn oogen vallen dicht, voor droomen ben ik nu niet geschikt. Geve de God van al het leven dat ik ongelijk heb. Ik gun Hans alles, ook haar, maar het masker is er!

In Parijs koop je voor tien frank veel nieuws en kun je de poppen laten dansen. Hans liet ze dansen, doch werd mechanisch ontleed en toen vielen zijn oogen dicht. Deze medaille, Frederik, heeft twee kanten, ik zag, dat de andere zijde onaangeroerd bleek te zijn. Die is dan voor 'n ander, je zult het zien.

Renétje, er waren geen bloemen vanavond, maar dat geeft niet, het zaad er voor kiemt reeds onder onze harten. Ik zie de madeliefjes, de vergeetmenietjes voor je mooie, maar moeilijke leven. Wij gaan door de narigheid tot het geluk voor alle mensen.

Ik wensch je tevredenheid en waarachtigheid toe voor het oogenblik is er niet meer. We zullen probeeren toch geloovig te zijn, maar moeilijk is het!

DENK JE, FREDERIK..... DAT EPILEPSIE HETZELFDE IS
ALS HYPNOSE ?

Erica dacht er over Hans en Hansi uit te noodigen voor een gezellig avondje, toen we hoorden, dat ze samen naar Parijs waren. Ik voor mij geloof niet, dat Hans zijn zieken opeens vergeten is en hen maar alleen laat; ik heb dat nooit van hem gedacht. Maar ik wil er geen kwaad van spreken. Toch doet het mij vreemd aan en ik moet er aan denken of ik wil of niet. Hans gaat een verkeerden weg op... en zij is het, die hem leidt. Zij heeft nu al echter het stuur in handen en richt zijn leven. Of zijn het alleen de wittebroodsweken? Och kom..... hij bezit geen bloesem meer, voor hem is het altijd winter. We zullen nog even geduld moeten hebben, dat is alles.

Met René gaat het niet goed. De jongen zinkt dieper en dieper weg en spreekt geen woord meer. Teekenen doet hij niet, hij kijkt niet meer naar zijn spullen om. Het maakt ons verdrietig. Ik doe alles, maar krijg hem niet aan het praten. Karel zegt, hij ligt net in epilepsie..... echt griezelig is het. Maar hij kijkt naar zijn kroost uit. Karel staat, geloof ik, stevig op zijn beenen. Erica, die na het feestje van Hans 'n ander beeld van haar gemaal gekregen heeft, verwent hem, liefkoost hem waar je bij zit en Karel gaat geloof ik naar zijn tweede jeugd, hoewel hij nog piep-jong lijkt. Indien René gezond was, hadden wij eigenlijk alles. Maar denk ik even door, dan weet ik, dat wij géén geluk hadden gekend, in dit onderling verband. Ik geloof niet, dat wij door het geluk, het stoffelijke bezit, het álles hebben, gelukkig waren geworden. Já, wij zijn er nog niet... Ook hier zullen harde woorden vallen, al zie ik dan ook, dat de waarachtige lente in aantocht is.

Wij kijken elkaar dieper in de oogen. Ons goeden-morgen bijvoorbeeld zegt ontzettend veel. We gunnen elkaar het nieuwe daglicht, waar het ten slotte om gaat. Moet je hooren, hoe Anna goedenmorgen zegt. Als je hoort hoe zij mijn naam zegt, zou je zoo kunnen schreien. Maar hoort eens naar het goedenmorgen van Karel? Dat had je vroeger moeten hooren, ook al was het goedenavond, of goedendag... nú is dat anders. Het klinkt anders, het zegt je meer dan vroeger, het klinkt als een kus.

Alles wordt anders hier... alles. Het valt je gewoonweg op. Je kunt er niet aan ontkomen. En ik weet het, ook dat is Renétje!

Wij openen ons. Wij staan open voor het woord. Wij beginnen elkaar te zien zooals we zijn. Karel verandert! En wel ten goede! Hij is niet meer zoo stug, niet meer zoo boersch als hij was. Ik geloof niet, dat men hem nu nog zal vragen wat de aardappelen kosten, hij krijgt nu een stadsch gezicht. Vind je dat niet wondervol? En dat gaat vanzelf, hoewel hij er geen erg in heeft.

Erica ziet er stralender uit dan ooit. Ze is iets dikker geworden, narigheid doet haar goed. Ik maak hier geen gekheid mee, maar zoo is het. Je moet haar nu hooren spelen. Ze zingt prachtig, tijdens het dragen van René heeft ze geen mond open gedaan. Ik weet wel, Karel nam haar omdat ze aan kunst deed. Op alweer 'n avondje zagen zij hun liefde ontwaken. Erica zit nu anders voor haar vleugel; ze zoekt niet, ze speelt bewuster, haar aanslag is ijler en dat bevalt mij, want ik houd niet van dat robuste gejangk op snaren. Zij en ik loopen met Chopin weg. Karel geeft niet direct om muziek, hij luistert er gaarne naar, maar geniet er niet zoo van als ik kan doen, wanneer de klanken tot mij komen. Voor Chopin moet ik voorzichtig zijn, die man sleept me overal naar toe, hij laat me regenen en stormen, bevrozen en ontdooien tegelijk, hij is smartelijk, pijnlijk juist, je ondergaat door hem een operatie..... je geneest echter in tien minuten en wandelt buiten. Ik kan dat zoo ineens niet verwerken. En Erica is al een eind op weg om mij aan het schrikken te brengen.

En ook dat kregen wij door Renétje! Je gelooft het niet? Ik verzeker je, dat het zoo is.

Hoe natuurlijk dit is, zou ik je door 'n voorbeeld kunnen bewijzen. En dan zien we, dat toch alles in ons menschelijke hart leeft en daar ook aanwezig is. Een vriend van mij, hij leeft nu niet meer, — verongelukte met zijn wagen, had een vrouw en een kind. In het begin was alles prachtig, dol was hij op moeder en zoon, doch het ging hem al net als de man waarover ik sprak. Na korten tijd gaf hij niet meer om z'n jongen, noch om de moeder. Hij vroeg mij om raad. Já, wat nu... ook ik had van deze dingen geen verstand. Maar ik ging voelen, ik kwam tot nadenken, ik wilde hem helpen. Ik werd op dat oogenblik wel twintig jaar ouder. Nú eerst weet ik, waar die gevoelens zoo ineens vandaan kwamen. Zooals begrijpelijk is, sprak ik er niet over en ik was er ook niet toe in staat geweest; het kwam zomaar ineens in mij op. Ik zei:

„Weet je wat jij doen moet?”

„Zeg het eens?”

„Jij gaat voor een tijd weg. Je moet probeeren of je een tijd naar het buitenland kunt gaan en daar werken. Niet om uit te gaan, want dan heeft het geen nut. Je gaat aan bruggenbouw doen, je doet daar wat je hier doet, je gaat naar concerten, je vergeet de opera's niet, je slikt alles wat maar met kunst te maken heeft. Maar je steekt geen hand uit naar de vrouwtjes. Als je dat doet, ben je verloren en kun je beter hier blijven, dan smoor je je eigen leven. Je moet het doen om even tot jezelf te komen. Je moet los zijn van je geluk, want je ziet je geluk niet meer. En dan zal je gaan verlangen! Je zult nu zien en beleven wat er met je gebeurt. Slik je dat als vanzelfsprekend en vind je het daarginds prachtig, kom dan maar zoo spoedig mogelijk terug, je hebt dan het gevoel niet om van een huwelijk iets moois te maken, je bent dan een allemans vriend en had er nooit aan moeten beginnen. Je bent er niet gereed voor.

Denk er aan, je zegt er geen woord van. Je speelt dit voor jezelf uit. Het gaat ons om je zoon, je vrouw en jezelf. We moeten weten, of je diepte bezit. Je innerlijk leven moet omhoog, je wilt jezelf leeren kennen en je zult het thans weten. Praten helpt niet, uitgaan met je vrouw evenmin; hoe ook haar houding is, het helpt allemaal niets. Ook al drink je champagne, helpt je niets. Ons gaat het of je nog gevoel bezit voor het leven, het huwelijk. Heb je die onsjes verbruikt, dan sta je voor je eigen... masker!”

Toen al zei ik: masker en als ik dien tijd van mijn leven nú volg, begrijp ik, dat ik toen reeds de woorden kreeg om hem dit alles te zeggen. En thans, nu ik dit alles bedenk, zie ik 'n universum voor me. Ik zal het je dadelijk vertellen... we moeten het niet vergeten, dit is dringend noodzakelijk en eischt van mij dat ik het volg. Wonderbaarlijk is het, wat ik nu zie en voel.

Maar hij gaat. En wel naar Bérlijn... Ik krijg brieven van hem. Hij schrijft, dat het maar een dooie boel is. Hij loopt zichzelf te beklagen. Z'n vrouw en kind loopen hem achterna... hij ziet hen al. Hij gaat veel uit, doet wat ik had gezegd en lééft. Intusschen komt er geknaag onder zijn hart. Hij kijkt naar de vrouwtjes, maar blijft er af. Hij speelt kat en muis met ze. Hij blijft er af, omdat ik hem brief na brief stuur en hem op het hart druk, dat hij mij niet moet bedriegen. Hij houdt het vol. Hij houdt het vol, zie ik, en de maanden gaan voorbij. Daar heeft hij een voorloopig contract afgesloten. Met één van zijn directeuren hier is alles besproken en die vond het geval wonderlijk goed. Wel wat vreemd, maar ja, menschen zijn nu eenmaal zoo. Hij kon dat respecteeren. Ik

stuurde hem geld, veel geld, omdat ik hem voor de keus plaatste: er door of er onderdoor. Alles of niets! Sukkelend door het leven gaan en alles vernietigen, een lijdensweg bewandelen waar geen eind aan komt, óf geluk! Dat moet nu ineens beslist worden, moet thans tot openbaring komen! Voor vrouw, kind en vaders geluk of ongeluk. Ik had er plezier in en vond het een wonderlijke sport.

Hij schrijft brieven naar vrouw en kind. De brieven worden beleefd. Ze worden anders. Ze krijgen diepte en gevoel. Uit de brieven spreekt liefde. Hier schrijft een ziel, die naar moeder en kind verlangt. Het verlangen stijgt, het wordt sterker en sterker, het bonkt al onder zijn hart. Hij bezwijkt bijna! Hij schrijft het mij eerlijk. Hij ziet 'n vrouw, die alles voor hem wil zijn. Hij zegt:

„Ik sta voor vuur, Frederik. Ik barst bijna. Hier leeft liefde om me heen, als ik er maar sterk genoeg voor ben. Ik zal alles doen. Je kunt op mij rekenen, ik vertel je alles. Je hebt er recht op en ik wil je voor geen geld verliezen, voor niets, als je dat maar nooit vergeet.”

Hij barst bijna. Ik schreef hem, duidelijker naar al die bloemetjes te kijken. Hij zal er een stekende bij in vinden, en een vergiftige ook nog. Ik maak vergelijkingen, ik toon hem zijn vrouw, die ik goed ken. Hij ziet haar en hij ziet de vele anderen. Ik hang schilderijtjes op in zijn kamer, hij kijkt er héél den dag naar; hij móét dat.

Een telegram: „Ik kom naar huis, Frederik!”

Mensch nog aan toe, dát feest vergeet ik mijn leven niet. Hij vrát mij op, zijn vrouw, zijn kind kreeg speelgoed, het kon niet op. Hij was ouder geworden. Zeven jaar ongelooflijk geluk hebben de beiden beleefd. Toen hij door ons werd gekist en zij met mij alleen was, bracht ik haar het allerschoonste voor haar leven om dit machtige verlies te kunnen dragen. Ze was als gebroken. Hij wilde, als hem eens iets zou overkomen, dat ik haar alles zou vertellen. En nu hij zoo plotseling van ons heenging, vond ik dit de bloemen van zijn hart, zijn steun, zijn leven, zijn liefde om te kunnen dragen. Je had haar moeten zien. Ze vliegt mij om m'n hals. Ze schreit zich leeg... Honderd procent liefde was van haar heengegaan. O, hoe gelukkig maak je mij, Frederik! Ze heeft er vaak over nagedacht, maar begreep niet, waardoor hij in dien tijd zoo veranderde.

En wat deed zij? Toen zij hoorde, dat hij voor het geluk van haar, het kind en zichzelf den strijd voor ondergang of gewin had aanvaardt, werd ze opslag honderd jaar ouder en wijzer. Ze schreef er een boek over en dat werd 'n bestseller. Mensch nog aan toe, wat is dat boek

gelezen. Ik heb nog nooit zoo'n geluk gekend, en dat door mij, de onbeholpen Frederik. Ik wil maar zeggen, wij menschen kennen ons zelf niet. We zeggen wel, dat wij van onze vrouwen en kinderen houden, maar dat is 'n masker! Hij droeg 'n masker. Maar hij had ook de kracht om dien strijd te strijden. Het ging om alles of niets! Wij maakten er een einde aan of het begin voor het eeuwigdurende. Je moet haar nu zien! Een schoonheid is zij nog, maar ze is niet meer gehuwd. Nu zegt ze:

„Ik zou hem maar vermoorden, bezoedelen!”

En dat zei ze reeds direct na zijn dood. Ze teert er op, er door, ze zit altijd thuis of bij zijn graf, en vlecht kransjes voor zijn mooie hoofd. Ze is 'n schrijfster geworden! En wat voor één!

De mensch, wij allen dan, hebben voor alles wat gevóél, om datgene tot groei en bloei te brengen. Ik kom nu terug op dat, wat ik zooeven voelde. God is gevoel! Hij is universeel diep! En van dat gevoel plukken wij iets. Wij hebben er iets van gekregen, já, ik geloof, dat wij Goddelijke wezens zijn. De mensch op deze aarde bezit van alles. De maskers zijn het, waardoor wij ons willen verbergen. Komen wij nu tot het natuurlijke, willen wij van ons leven iets maken, dan zetten wij ons gevoel er voor in. Is dat op, versnoept, dan sta je leeg en naakt voor het andere leven en weet je niet meer wat te doen. Je staat voor Goddelijke schoonheid en je ziet het niet. Het huwelijk keldert! Je maakt het nu zelf kapot, omdat je jezelf niet kent? Néén, omdat je niets meer hebt en je geen moeite getroost om er iets nieuws van te maken. Je negeert je taak, je smijt zomaar met levenstaken, je hebt alléén wat eigenliefde in je. Je bent nu zoo arm als 'n tafelpoot, 'n rat... ga maar verder! En daar sta je! Beiden geen grein gevoel meer om iets in te zetten. Wat het machtigste is voor ons menschen, zegt je niets. Je zoekt het in 'n ander, je ziet het in het andere leven en je denkt, dat het daar is. Maar het is er niet. Wat je ziet zijn kunsten. Dat leven reageert eventjes anders dan anderen, het eerste. Als je die pudding hebt geproefd, moet je ze niet meer, het is allemaal precies hetzelfde. En dat is nu 'n mensch; zijn mannen en vrouwen die naar wat liefde zoeken. Liefde... liefde... ga er eens in?

Wij nu hebben goed en kwaad in ons? Dat wat verkeerd is, werd voor mijn leven ondervinding. Ik heb geen stukken en brokken gemaakt door menschenharten uiteen te rukken, ik bleef daarvoor gespaard!? Geloof ik niet. In mij is het gevoel geweest er af te blijven; ik weet dat al, voordat ik er nog aan zou beginnen. Dat is alles. Maar wie het niet heeft, dat gevoel, die onsjes vernuft... zoekt, slaat, wil iets anders, loopt ten slotte over de lijken van zichzelf en zijn familie en kist die. Wij denken

niet. Wij denken lief te hebben, maar dat is niet waar, wij hebben ons vleesch en bloed lief. Wij, mannen en vrouwen, kennen geen liefde, wanneer wij de taak waarvoor we staan verwaarlozen en denken, dat 'n ander leven met die mooie kunsten er meer van bezit. En dat ziet Hans ook niet. Hans ziet kunsten, maar voelt geen liefde, Hansi breekt hem zijn nek. Je zult het zien. Zeg nu eens, dat hij fout is? Hij zou me vermoorden. We willen dus maskers... Wij zijn er te bewust op ingesteld, wij willen geen trouw, geen liefde, geen waarheid, wij vertikken het om iets van zijn als liefde bedoeld gevoel op te nemen en te aanvaarden, dat dit het is, niet het andere. Dit is het! Dit rotte, waarvan je alles maken kunt! Eerst dan sta je voor de reine klaarte!

God is ziel, geest en stof. Dat gelooven we tenminste, weten doen we het nog niet. En dat alles moeten wij ons eigen maken. Ga je nu de dingen goed doen, verbeteren, dan stijgt je niet alleen boven jezelf uit, maar je gansche omgeving doet er aan mee. Elkeen doet nu iets op, komt in den bloesem te staan. Wij beleven dit wonder. Door deze ellende, zie ik, komen wij tot elkaar. Hoe wonderlijk mooi is het. Je ziet het groeien. Het is een evolutie voor jezelf, voor je geluk, je liefde. Dat licht in je oogen, de klank van je stem; je doet en ziet alles anders!

Sta in de levensbranding en moet je verdrinken — wat dan nog? Je gaat wellicht verder, je ziet andere werelden, want wij gaan tot Hem terug! Dát moeten we aanvaarden als de zin des levens!

Ik heb in die wilde jaren heel wat opgedaan, merk ik nu. Als ik zoo nadenk, zie ik verschillende menschen, waaraan ik mijn goed en kwaad geschonken heb. Natuurlijk, ik maakte ook brokken. Mijn raad was niet altijd goed. Ik kon dat balanceeren nog niet zoo. Toch mag ik niet klagen. Ik heb steeds het goede voor oogen gehad. Wie waarachtig liefheeft, verbreekt niets. Verliest ook geen vrienden. Toen iemand mij zei, dat ze steeds vrienden maakte, die haar man weer de deur uittrapte, liet ik het haar bewijzen. Ik schonk die menschen een goedheid, totdat ze er in stikten. Ik plaatste ze voor die pudding... en lei er gouden lepeltjes bij. Ik zag hoe ze smulden. Maar drie maanden later lag ik in de goot. Ze moesten mij niet meer, ik werd vervelend. Ik ging pardoos de goot in. Wat liefde beteekende, waarachtige vriendschap, werd last, werd zwaarte en die wenschten ze niet. Ik ging, bewust uitgespeeld, maar ik ging. Ook die droegen maskers!

Ik heb er meer uitgespeeld. Talrijke... velen gingen door mijn toedoen een anderen weg. Zeg nu niet: „ik hou zoo van je... Wat ben je 'n goed mensch... Ik zou je voor geen geld willen missen.” of „Je gaat toch

niet op sandaaltjes. Ik ga er vroeg of laat uit! Weg vriendschap! Weg liefde voor elkaar, weg alles! Vreemden ben je geworden! Je hebt elkaar niets meer te schenken. Er wás niets! Nooit had je iets.

Een anderen vriend haalde ik uit zijn donkere omgeving. Ik wilde, dat hij een ander leven zou beginnen. Maar zie je de moeilijkheid? Kán 'n mensch zichzelf hoogerop werken? Hij vond dat leventje te mooi en zonk er in terug. Hij rende terug naar zijn liefde en brak harten. Het eene na het andere, totdat ze hem braken. En toen moest ik terugkeeren. Hoeveel boeken zijn daarover geschreven? Hoeveel films zie je, die ons leeren hoe het niet moet? Gaan wij er op in? Doen wij, alsof het voor ons zelf is? Wat de mensch geschreven heeft... verfilmd heeft, in kunst om te leeren omzette voor ons betere ik, is niet voor ons geschreven, dat was voor 'n ander. Indien ik wist, dat mijn denken en voelen geen waarde hebben, begon ik er niet aan. Maar ik ga zien, dat het de moeite waard is. Ik mag dit onze maatschappij nog niet onthouden. Ik leerde al, ik denk voor velen! En dat is nog altijd de moeite waard.

Erica verandert... Karel ook, Anna is 'n wonder, Renétje niet minder. Wij zijn gek met René. Waarom? Omdat dit kind ons veel heeft geleerd. Wij leeren elken dag en de meesten merken het nauwelijks. Ik wel! Karel is 'n ander mensch. We zijn bezig onze maskers af te rukken, wat niet zoo eenvoudig is, maar het geschiedt! Het doet pijn, het heeft met leed en smart uit te staan, maar kijk nu eens naar onze viooltjes? Zóó gaan we verder! Ik ga zien, dat het zoo moet, er is geen anderen weg te bewandelen, wij moeten voor elkaar het hoofd buigen!

En nú krijg je die gekke liefde te zien! Wil je ook niet wat van deze gekke liefde? Kijk eens naar jezelf. Je hebt jezelf nog niet gezien. Kijk eens hoe mooi je bent. Kijk eens naar je eigen kasteel. Wat voel je? Verklaar Anna en mij maar voor gek. Renétje zag dat ook Erica zichzelf heeft gezien. Zij kijkt nu naar de sandaaltjes, die nog als 'n ijle waas om haar voetjes liggen, maar toch reeds 'n gestalte krijgen. Dát weefsel is groeiende.

Karel ziet er netjes uit. Hij poetst zich op alsof hij morgen naar het altaar moet met Erica. Ra, ra, waardoor! Zijn schoenen glimmen... Anna voelt en ziet het. Ik en Erica ook, maar niet één van ons zegt er een woord van. We genieten in stilte. Voel je deze stilte? Wáárheid is het!

Erica zit anders aan tafel, die anders wordt gedekt. Toch is alles precies hetzelfde. Anna loopt anders. Ze handelt en ze denkt anders. Ze is als 'n doorknede stewardess, hulpvaardig in alles. En dat voor 'n dienstmeid? Adel krijgen we te zien!

Als ik het hun zou vragen, zouden ze geloof ik zeggen: „Voor geen geld van de wereld willen we deze narigheid kwijt.” Maar, ik loop op niets vooruit, wij zijn er nog niet. We hebben onze reis nog niet volbracht!

René gaat achteruit. Hij wordt moe. De stilte, de rust van de laatste dagen is vreemd. Je ziet hem veranderen, maar van ons weg. En je kunt niets doen. Ik wacht nu maar af. Praten helpt niet. Hij geeft je geen antwoord. De oogen staan achterwaarts in de kassen, ze zien je niet. Mijn God, waarom toch!

We moesten hem weer een keer onder het spanlaken leggen. Dagenlang genoot hij stille rust. We hebben tal van toestanden gezien en de ééne is nog onduidelijker dan de vorige. Wat dit is, weten we nog niet. Karel vroeg me:

„Denk je, Frederik, dat epilepsie hetzelfde is als hypnose?”

We zitten bij den haard... Erica, Anna, Karel en ik. Hans en Hansi zijn nog niet terug, die komen pas de volgende week. Ja, wat is epilepsie?

Volgens Karel: „Een vallende ziekte... stoornissen in het hersenweefsel. En nog iets. Maar ik wil over erfelijkheid niets hooren. Ik heb mijn heele familie onderzocht en bij ons in huis was er geen rotheid, ik kan eeuw met eeuw verbinden. Dat speelt een groote rol? Waren mijn voorouders verslaafd aan den drank? Ik zoek het ergens anders. Wij weten, hoe René's schedel er uitzag. En toch vinden we niets. Je ziet, Frederik, hoe dat hoofd is vergroeid, dat is nog een raadsel voor me. Want ik mis de krampen en spiertrekkingen bij René. Deze epilepsie kende ik niet en toch durf ik zweren, dat het dat is. Ik heb ook aan opgelegde hypnose gedacht. Maar ik weet niet wat hypnose is. Ik weet wel wat wij er van maken, maar dat helpt ons niet. René is apathisch. Je ziet het en wij staan machteloos. Het hart is normaal, ik kan niets vinden. Géén van ons.

En wat is hypnose? Wat is opgelegde hypnose? Wij kennen het geval. Ik zou mijn zieken onder hypnose kunnen brengen, mijn wil is er sterk genoeg voor. Maar wat wij hier zien, Frederik, voert ons geleerden naar duizenden mogelijkheden. Waarheen? Wat moeten wij doen? Hoe denk jij er over?”

„Wanneer je de zieke onder hypnose brengt, Karel, dwing je het leven tot den slaap. Door je opgelegden wil is dat mogelijk. Maar wat gebeurt er op dat oogenblik? Dat weet je niet. Je kent de diepte niet van het leven en de slaap is 'n masker voor je. René heeft met dit alles niets uitstaande. Sexueele driften zijn het niet en of die nog komen, moeten we afwachten. Wat wij nu zien is afbraak of verandering. Er zijn verschijn-

selen, die we nog niet kenden. Maar wat hebben wij al niet leeren kennen? Het begon met zijn hoofd. Achterlijkheid. Even later is hij bewust. Hij leeft in tien werelden, Karel. Deze wereld is de stoffelijke, waarin hij zinkt, is die voor de ziel. Maar wij kennen de ziel niet. Wij kennen ook den geest niet, wij kennen eigenlijk nog niets van het menschelijk lichaam. En toch werken zijn hersens. Zijn lichaam is volgens mij volkomen in orde. Natuurlijk... ik bedoel... ik zie geen hersenstoornissen. Deze epilepsie heeft een ander karakter. Zij voert ons direct tot het innerlijk leven, maar zij gaat buiten het dagbewustzijn om tot het openbaren van de handelingen."

„Wat wil je hiermee zeggen."

„Dat René denkt, voelt, iets beleeft, dat niet door de hersenen geabsorbeerd en verwerkt wordt, zooals bij 'n normaal mensch het geval is. Ik bedoel meer, dat de persoonlijkheid de stelsels overheerscht. Daardoor zakt hij in zijn toestand, die wij zien als epilepsie. Je staat voor 'n onzichtbare hypnose. Een slaap dus, die uit eigen beweging, eigen kracht tevoorschijn treedt. Die slaap is ook een factor van belang."

„Wat is die slaap."

„Die slaap is volgens mij een uiting van zwakte. De machteloosheid van de persoonlijkheid, om datgene wat de ziel te aanvaarden heeft te verwerken. De persoonlijkheid heeft groei en bloei te ondergaan. Ik geloof, dat hier sprake is van onbewuste hypnose. De bewuste komt door jou tot stand, wij als mensch dwingen die andere ziel in te slapen, deze leeft juist onder het dagbewuste leven en dwingt de persoonlijkheid te reageeren. Ik noem dat de „onbewuste" hypnose, maar wil zijn evolutie, zijn ontwaking. En nu ga ik vergelijkingen maken met de jongens die ik bij Hans zag.

Als je René ziet, in zijn oogen kijkt, moet je wel gelooven, dat hij anders is dan al die psychopathen. René is voor mij geen psychopaath. Die kinderen, die zielen en al die lichamen zijn anders! Dat bewustzijn is onbewust, René's bewustzijn niet. Hij voelt anders, hij kan soms scherp vertellen, ook al haspelt hij alles door elkaar. Die jongens, Hans zijn kinderen, zijn lichamelijk en geestelijk onbewust. Of die organismen er schuld aan hebben, weet ik niet. Ik heb er nog geen naam voor, maar ik geloof, Karel, dat het leven als ziel de stof vervormt. Dit zijn geen stoffelijke ziekten, geen erfelijkheidskwesaties... Ik geloof, dat wij niet in staat zijn om de lichamelijke wetten te verkrachten."

„Dat ben ik niet met je eens."

Erica valt hem in de rede en zegt:

„Laat Frederik nu uitpraten, Karel."

„Je gelooft dat niet, Karel. Waarom niet? Ik kan niet gelooven, dat, ook al hebben wij feiten te aanvaarden, dat mijn overgrootvader mij een psychopathischen toestand kan nalaten, omdat de ziel niets te schenken krijgt. Ik moet duidelijk zijn. Dit is niet eenvoudig. Maar... heb je de praatjes gehoord? Een snol krijgt een drieling, drie gezonde kinderen. Wij kregen René. Dacht je, dat God zich bemoeit met deze smeerlapperij? Dacht je waarlijk, dat je als ziel iets voor niets kreeg? Waarom speel je dan niet voor genie? Ik bedoel, Karel, de ziel is zichzelf! Zij krijgt niets cadeau, maar zij kan ook niet krankzinnig worden, indien zij in harmonie is met alles. Nu sta ik voor duizenden feiten, die ik allemaal heb overdacht, maar waarvoor ik nog geen fundamenten bezit.

René's ziekte, dat heb ik je al zooveel mogelijk willen verklaren, is 'n geestelijke ziekte. Dat maken wij er van. Jullie. Maar dit is geen ziekte. Omdat dit geen ziekte is, is René ook geen psychopaath. Was hij het wel, dan was dit hoofd niet veranderd. Dan had je hem zoo zijn leven lang gezien. Dat hoofd, die stoffelijke stelsels nu, Karel, werden door de ziel vervormd. Dat is nu wel wat laat, want dat had tijdens Erica's dragen moeten geschieden, toch is het gebeurd en wel ten goede. Wat nu die andere kinderen betreft, die zijn onbewuster voor stof en ziel. Ik zie dus soorten van krankzinnigheid, ook voor de psychopathie, wat je met me eens zult zijn. Dalen we naar den allerdiepsten graad voor de psychopathie af, Karel, dan sta je voor die verwrongen maskers. Maar nu is de stof, het gelaat precies hetzelfde als de ziel zich laat zien. Stof en ziel, de persoonlijkheid is mismaakt. Deze twee werelden zijn zuiver op elkaar ingesteld. Het ééne is het andere niet vooruit, ze hebben één doel, voelen en beleven hetzelfde, ze zijn beide mismaakt, hoe je ze ook wilt zien, je staat voor het stoffelijke en het geestelijke masker.

En die hebben geen hinder van epilepsie? Sommigen, zooals Hans beweerde, vallen neer en slaan voor je oogen tegen den grond. Maar wat nu? Welke zijn het? Juist de méést bewusten. Juist die slaan tegen den grond, Karel, de onbewusten, de meer zieken dus, hebben er geen weet van. Ik zag dat, toen ik met Hans zijn zieken bezocht, zieken, ja, maar vee is het voor enkelen van je vrienden.

Wanneer we dus de epilepsie zien, beleven, staan we meteen ook voor wat meer bewustzijn en gevoel. Ik maakte daaruit op, Karel, dat de ziel naar haar verkregen bewustzijn het eigen lichaam schept. Het karakter schept. Wij zien dat tevens voor het volmaakte. De mensch schept zichzelf. Je kunt aan zoo'n vagebond zien, wat het innerlijk leven wil.

Je kent ook die soorten van menschen, die ik als de bewust krankzinnigen zie, de niet stoffelijk zieken, maar de ziel, die door haar afschuwelijk leven zichzelf mismaakt en toch door deze maatschappij rondloopt alsof er niets aan de hand is."

Karel denkt na. We rooken 'n lekker sigaartje en zitten voor 'n goed glas wijn, we voelen ons overgelukkig. Na korten tijd vraagt hij:

„Ga verder, Frederik."

„Wat ik met dit alles wil verklaren, Karel, is het volgende: René is stoffelijk noch geestelijk mismaakt. Maar hij was het allang geweest, indien zijn ziel dit bewustzijn niet had gekend. Omdat het innerlijke leven in staat is geweest de stoffelijke stelsels te vervormen, neem ik aan, dat dit lichamelijke en het geestelijke zichzelf naar het volmaakte, de harmonische structuur voor dit leven, ons menselijke wezen, stuurt. Wat die andere jongens en meisjes niet bezitten, acht ik in hem aanwezig. Het is dus geen kwestie van erfelijkheid, maar van innerlijke ontwaking en dat maakt alles anders.

Nu is, heet het: je hebt het of je hebt het niet. Je bent bewust... of je bent onbewust, maar dat heeft niets met God uit te staan. Wij hebben die problemen zelf in handen gekregen, omdat wij ze schiepen. Wat die andere psychopathen beleven, is de verkregen en eigen bewustwording voor dit stoffelijke, aardse bestaan. Ik neem aan, dat wij allen, hoe gezond ook, door al deze krankzinnige mogelijkheden heen zijn gegaan om tot het maatschappelijk stoffelijke te komen. Ik weet wel, dat ik de bewijzen nog niet heb, want hiermee staan we voor miljoenen wetten. En dan is de ziel ergens anders haar leven begonnen, hetgeen ons voor de „reïncarnatie" plaatst. Dan hebben de spiritisten dus gelijk, en enkele andere secten, zooals de theosofen, maar dat aanvaard ik nog niet, ik moet er bewijzen voor hebben.

Nu echter zie je alles anders. Nu zijn de psychopathen van Hans zelfvernietigers. Doordat die zielen een dierlijk bewustzijn bezitten, zijn zij nog ver verwijderd van het volmaakte, waar wij naar toegroeien. Hierdoor is disharmonie ontstaan met de natuur, met ons dagelijksche leven, met deze maatschappij, en zijn zij niet geschikt om het a b c te leeren. We moeten deze menschen opsluiten. Die zielen moeten nog ontwaken. Maar door die onbewuste gevoelens, Karel, trok de ziel, jouw werking en natuur, die voor mij een wil en persoonlijkheid heeft gekregen, dat gansche kasteel uit elkaar en ziet zij er thans uit zooals zij geschapen werd in de moeder. Waardoor nu had René dit verwrongen hoofd?"

„Weet ik niet. Jij soms? Dan ben je knap, Frederik.”

„Doordat de ziel overheerschend het stoffelijke weefsel beïnvloedde. Ik heb dat volgens de verschijnselen van Erica kunnen volgen. Wat zij als narigheid onderging — wat je allemaal weet — geschiedde óók binnen in haar. En wel in de eerste drie maanden. Daarna veranderden de verschijnselen, ook daarin. Ik had er mijn leven voor ingezet. Nu nog eerder, want thans zie je al die werelden voor je. Je kijkt in de open ziel en in het lichaam van de moeder. René kwam als een persoonlijkheid — je moet dit nu maar even aanvaarden — tot ontwaking. Toen de ziel opnieuw bewustzijn kreeg — je denkt nu ook aan al de kinderen van Hans en wat je er zelf van denkt — begon de stoffelijke vervorming al. Erica krijgt verschijnselen te zien, in haar zijn ze geestelijk en stoffelijk. Het menselijk lichaam staat onder een te hoogen druk, spanning, concentratie, overheerschende wilsuïting. Dat bracht ons naar de problemen. Hierdoor zijn al die andere kinderen er toe gekomen het stoffelijk lichaam te smoren. Ze zijn het zelf, Karel, er is géén andere verklaring! Het zijn nog maar veronderstellingen, maar wij menschen bezitten een zelfstandigheid. Wij kunnen doen met ons leven wat wij zelf willen en wij begonnen aan stoffelijke en geestelijke afbraak. Nu komen wij naar de erfelijkheidskwesties.

Verzieken we ons sperma en geven we dat door aan de moeder, dan zal zij er geen hinder van hebben. Maar als ik dieper ga, wat reeds mogelijk is, dan kom ik tot de conclusie — en luister nu goed — dat dit beïnvloeding van en dóór de stof is. Zij ging met pik om! Maar volgen wij die andere geslachten, Karel, dan zien we stoffelijke afbraak. Weefsels, zenuwstelsels, harten, nieren, gal, lever, ga maar verder, bevinden zich op halve kracht; er lééft daarin iets, wat geen honderd procent levensvatbaarheid gekregen heeft, omdat de ziekte, de verzwakking van de weefsels, eenige eeuwen terug al aan die afbraak is begonnen.

Nu staan we voor ziekten. Wat is kanker? Je weet het niet. Voor mij zijn alle ziekten door vroegere verzwakking ontstaan. De natuurlijke wet voor het weefsel is verkracht, besmet, bezoedeld. En nu zitten wij met ziekten. Ook de ziekten bezitten een eigen persoonlijkheid, waaraan jij de besmetting en de afbraak herkend. Maar dat is je eigen universiteit. De grondbeginselen er voor, Karel, liggen eeuwen en eeuwen terug. Mijn overgrootvader is er aan begonnen. Die besmette echter niet mijn overgrootmoeder, maar het meisje of de jongen die geboren werd. Dit nu zijn stoffelijk-natuurlijke, gekregen kwesties voor het menselijke

lichaam, die niets met al die verwrongen wezens te maken hebben, waaraan wij de psychopathen herkennen. Dit zijn de werkingen voor het zieleleven! Dat is stoffelijk, lichamelijk, dit is geest en ziel, die door de persoonlijkheid een rotte wereld schiepen. En luister nu naar het Onze Vader:

„Onze Vader die in de Hemelen zijt... enzoovoort, en dan: leid ons niet in verzoeking, verlost ons van den booze!" Dit is net voldoende.

Dacht je waarlijk, dat God ons in verzoeking bracht om slechte dingen te doen en ons lichaam kapot te maken? Dacht je, vraag ik je, dat Hij in staat is om ons nu van het kwade te verlossen? Wij zijn het zelf, Karel!"

„Waar wil je naar toe, Frederik?"

„Naar datgene, waar wij het volmaakte beleven. Het oogenblik, toen alles rein en goed was en de mensch nog niet wist dat hij door zichzelf rotting en ellende bracht... Néén, zoo is het niet... ik zeg het verkeerd... ik bedoel... naar het natuurlijke... volmaakte... de „absolute" levensbron voor alles. Want daarin liggen en leven onze antwoorden en zien wij de reine klaarte, het harmonische, het natuurlijke voor je leven."

„Dat wil dus zeggen, dat wij onze ellende zelf hebben geschapen? Ik heb dus schuld aan René's ondergang en ellende?"

„Jij of Erica, jullie zijn het, niet ik of Anna; God mag weten waar het begonnen is, maar je hebt je trekken thuis gekregen. Je hebt je dit zelf op je hals gehaald. Ik zeg je, waar het begonnen is, weet ik niet. Maar aan leed door 'n ander, geloof ik niet. Wat wij zien, Karel, waar je ook kijkt, is opgehoopte ellende. Dat is op zichzelf al een wereld, die als al het andere een zelfstandigheid bezit waaraan wij menschen niet kunnen ontkomen. Het is de onfeilbare werking van Moeder Natuur. Maar wij zijn één met Moeder Natuur, wij zijn door diezelfde natuur tot het leven gebracht. Ik geloof, Karel, dat wij millioenen levens achter ons hebben, beleefd hebben. Maar de bewijzen!.....

Hier liggen de problemen voor je. Je hebt ze maar te grijpen, en je kijkt er doorheen, mits je de wedergeboorte begrijpt. Zoo niet dan sta je voor een universeele muur en loop je je te pletter.

René heeft zelf schuld aan zijn ongeluk? Já! Maar ik geloof nu niet aan ongeluk, integendeel, wij mogen gelukkig zijn. Dat zegt, dat ik toch nog, ondanks al deze narigheid, in hem geloof. Ik kan niet gelooven in de gekken van Hans, noch in zijn psychopathen, die zijn niet te helpen. Daarom vroeg ik je René nooit naar Hans te sturen. Hij kent René niet en René is geen psychopaath, ook al staan wij voor deze epilepsie, voor

hypnose en al die andere verschijnselen meer. Met René is het heel iets anders. Dat wilde ik je verklaren volgens mijn denken en voelen, als leek. Jullie geleerden houden je aan de bestaande wetten, dat moet je, of je valt. Ik kan gaan waarheen ik wil en ik zie met beide oogen. Dat kon ik vroeger ook niet. Ik leerde het hier. Ik leerde het door Erica en René. Doordat ik zorgen kreeg, met je meeleefde, ging ik die verschijnselen achterna. Het gaat mij om niets, alléén weet ik, dat dit geen stoffelijke epilepsie is, omdat ik die stoornissen voor de weefsels nog niet mocht zien. Ook jij niet! Dan hebben wij geen natuurlijke oogenblikken, Karel. Hij praat abnormale dingen, maar ik zweer je, indien je al die dingen zou mogen zien, zooals ze in werkelijkheid zijn, zou je er anders over denken. René heeft die overheersching te aanvaarden!

Epilepsie ontstaat door stoffelijke stoornissen, Karel. Op dat oogenblik weigeren de hersenen natuurlijk te werken of er zijn zenuwen aanwezig, die den geweldigen drang tot ontwakning, direct vanuit de ziel opgestuurd, niet kunnen verwerken, zoodat het lichaam tegen den grond slaat. Zijn er krampachtige bewegingen bij, dan is de rest van het lichaam bezig er zich tegen te verzetten, en zien we dus een strijd op leven en dood! Een strijd voor leven en behoud; de niet aangetaste stelsels komen in opstand, omdat de persoonlijkheid weer niet aanvaarden wil. Indien zoo'n zieke zich maar liet gaan, zouden er geen krampen meer zijn of — ook nu weer staan we voor onbewuste, dus innerlijke stoornissen — die regelrecht vanuit de ziel te voorschijn treden en weerstand bieden."

Ik snak naar adem. Karel denkt na. Het duurt niet lang eer hij zegt:

„Was maar dokter geworden, Frederik. Ik sta te kijken. Waar haal jij dit alles vandaan? Wil je mij wijs maken, dat je niets van deze dingen afweet?"

Ik zit en kijk. Ik moet het hem zeggen:

„Denk je, Karel, dat dit iets te beteekenen heeft?"

„Je bouwt 'n stelling op zooals ik die nog niet heb gehoord."

„Ik zeg je — en dat moet je aanvaarden — dat als je mij nu vraagt waar ik zooveel over sprak, ik het niet meer weet. Is dit inspiratie? Dan vind ik het goed. Maar zie je dan niet... dat wij eigenlijk allen precies als René zijn? Hij is bij ons allen ten achter óf... hij is ons juist iets voor. We moeten het afwachten. Ik voel het zoo... het één trekt het andere aan. Als je de ziel voelt, voel je ook het organisme. Nu kun je gevolgtrekkingen maken. En je staat er van te kijken hoe alles klopt.

Je weet nu: René nooit naar Hans. Wat er ook gebeuren gaat, Karel, dat nooit. Voor René zijn er nog andere perspectieven. Ik hoop, dat het

niet noodig zal zijn. Maar dat valt te betwijfelen. Ik denk eerder, dat wij hem een tijdje zullen verliezen, omdat dit in-huis-zijn niet goed voor hem is. En onder de kinderen, zijn soort, leert hij in elk geval iets. Hij moet er door.

Erica en Anna hebben geluisterd en goed geluisterd. Erica vraagt:

„Denk je, Frederik, dat ik dus doordat René in een gevecht met zichzelf gewikkeld was, die narigheid onderging?”

„Zoo is het, ik kan het niet anders zien.”

„Dan begrijp ik wat inspiratie is. Ik begrijp nu ook, waarom ik zoo was. Ik begrijp nu ook mijn lichamelijk gesprek, waar die gekke Van Stein, Van Hoogten en die anderen om moesten lachen. Ik begrijp nu ook, waarom ik trek had in 'n borrel. Dat was René met zijn geweld. En dat verhaspelde zich in mijn lichaam. Wat eenvoudig is toch eigenlijk alles.”

Anna zegt:

„Ik begrijp nu ook, waarom René nu zoo dood is. Ik geloof, hij is nu in de derde maand, Frederik, hij gaat naar de vierde, en als hij daar overheen is, lost die slaap op, hebben wij geen onnatuurlijke verschijnselen meer en gebeurt er iets anders. Als dat nu maar iets goeds is.”

We lachen en Anna gaat naar René. Wij praten verder.

„Wat is epilepsie, Karel? Hersenstoornissen, zenuwstoornissen. Als daarin iets is wat niet natuurlijk is, wordt het ook nooit anders. Dit hebben wij bij René nog niet gezien. Wat die slaap betreft... dat is weer heel wat nieuws. Waar is hij zoo sterk door? Heb je hier al eens aan gedacht? Mij zegt het, dat hij eerst dan zijn volle honderd procent kracht verbruikt. Wij menschen bevinden ons in een toestand, waardoor wij lichamelijk krachten verbruiken, doch op halve kracht. Komen wij op volle kracht, dan sla je tien kerels tegen den grond, doch wij zeggen: dat kun je slechts één keer in je leven? Weet jij hoe diep wij menschen zijn aan kracht? Maar er is iets anders, waar ik niet in geloof, maar dat er toch is. Namelijk dit: geloof jij in geestelijke bezetenheid? Zielsbeïnvloeding? Dus bezetenheid door geesten?”

„Neen, vanzelf niet, wij hebben geen bewijzen.”

„Ik ook niet, maar laten we dat eens even aanvaarden. Veronderstel nu eens, dat René onder astrale beïnvloeding stond. Dan trekt hij andere krachten tot zich. Nu wordt hij door andere krachten geleefd, ze leven door hem. Die krachten maken gebruik van zijn ziel, leven, persoonlijkheid en lichaam en leven zich uit. In de occulte wereld zijn al deze mogelijkheden bekend. Ik ga er nog niet op in, maar als dat waar is, dan zie

je een mogelijkheid waardoor die krachten te verklaren zijn. Maar de vorige mogelijkheid is er ook nog. Die zegt mij, dat wij menschen onze natuurlijke krachten niet ten volle verbruiken... wij verbruiken eigenlijk nog niets van dien universeelen voorraad, die in ons leeft, omdat wij afstemming bezitten op de ruimte en op God. Dit verklaart me, hoe René op eigen kracht gevochten heeft... Waren het andere krachten, Karel, geloof me, dan verloor ik al mijn zekerheid en kon je hem spoedig voor zijn heele leven opsluiten. Want hoe ouder hij wordt, des te moeilijker het voor hem zal zijn. En dat kan nu overwonnen worden.

Ik zou je dus door tal van mogelijkheden nog kunnen verklaren, hoe hier bovennatuurlijke krachten aan het werk zijn. Ziel en geest, stof en leven, worden geregeerd door hem en ons, door de persoonlijkheid. Wij zijn het zelf die overheerschen, die van ons leven iets maken. Maar, Karel, als wij andere levens aanvaarden? Waarvoor leven wij hier eigenlijk? Met welk doel ben jij en zijn wij hier, waartoe? Je weet het niet. Wij allen hebben één doel, wij leven en wij doen iets, maar het doel is ontwaking. Ons doel is te openbaren; ons leven moet evolueeren. Wie doet er iets voor deze menschheid? Voor de maatschappij? Jij en allen die voor deze menschheid werken. Ik hoop het mijne er bij te doen. Dat is alles en, geloof ik, net voldoende."

"Ik moet eerlijk zeggen, Frederik, er zit veel in. Ik zal er over nadenken, wellicht kom ik iemand tegen die zegt: kijk, daar ligt het. Ik heb er mijn beste krachten nog niet voor gegeven. Maar wie weet het, je bent nooit te oud om te leeren. Waarlijk, er zit iets in. We moeten nog veel leeren. We zijn eerst begonnen, als je dat maar niet vergeet. Beslist, het is mogelijk. Ik voel er voor, omdat je er door gaat dóórdenken. Voor de rest vragen we bewijzen en scheppen we narigheid op narigheid. Ik hoop oprecht, dat je gelijk hebt, Frederik. Niets liever dan dat, man, wat zou ik gelukkig zijn. Ik dank je nog altijd voor je hierzijn en ik hoop, dat het zoo blijft. Wat zeg jij er van, Erica?"

"We nemen er nog een, Frederik, je hebt het verdiend. Man, wat ben je verlegen. Mijn God, ik zie je nog op de boot staan. We hadden zoo'n medelijden met je. En nu dit! Dan wordt René ook beter!"

We zijn gaan slapen..... Ik schreef verschillende dingen neer en, wonderlijk, alles wat besproken was keerde tot me terug. Eerlijk gezegd was ik er maar half bij. Het ging vanzelf!

René bleef naar doen. Toch hernemen zijn oogen den normalen stand. Er zijn lichtjes. Ik denk, dat deze narcose straks uitgewerkt is. Deze toestand is 'n stoffelijke. Dit behoort het lichaam toe. De ziel heeft thans

te aanvaarden dat de stoffelijke stelsels overheerschen. Wat natuurlijk is eigenlijk alles. Ik krijg veel. Ik schreef in het logboek:

„De laatste dagen merk ik voor mezelf verschillende mogelijkheden om duidelijk en goed na te denken. Ik krijg dit toegezonden. René is het cok. Ik ontvang. Ik ga — zooals Anna en Erica dat al voelen, maar Karel nog niet — begrijpen, dat er een telepathische werking bestaat voor al het leven door God geschapen. Dat zijn de twee onsjes gevoel, die we zelf bezitten en die met de jaren al het universeele gevoelsleven aantrokken. Het is net als het kind bij de moeder. Ik ben 'n baby en ik verlang te drinken. Ik wil het universum geen „borst" noemen, maar toch is het zoo. Mijn leven staat open. Ik wil mij openen! En hierdoor is die — houd dat nu vast, Frederik — eenheid ontstaan. Ik dorst, doch dit is geen melk voor me, maar wijsheid! Ik krijg door mijn dorsten het vermogen toegezonden om te leeren denken. Ik krijg vanzelf de gedachte in mij. Ik ga dan alles na en kom tot voortreffelijke mogelijkheden, waarvan Karel zit te kijken. Ze hebben mij al eerder gezegd, dat ik schrijven kan, ik ga het nu zelf ook gelooven.

Maar ik ben er nog niet. Het universum vraagt als het ware, zuigt me leeg en ik kom los van deze wereld, ik hunker naar niets meer en ga tot de reine klaarte. Hoe meer ik lief heb, in harmonie de dingen doe, des te eerder ook zal het woord tot me komen. Zoo ga ik verder.

Dat noemen zij, de geleerden, wellicht telepathie. Laat het zijn wat het is, mij gaat het om heel iets anders. Ik weet, dat er woorden in het boek staan die heel iets anders beteekenen dan wij er van maken. Het woord heeft voor ons leven de eigen ontwaking nog niet gekregen. De menschen gelooven dat niet, maar zóó is het.

Neemt de rechtvaardigheid. Ik zie nu, dat elk woord, zooals alles, een wereld heeft. Dat voelde ik zoo straks ook al. Die rechtvaardigheid nu heeft diepten. Waar wij mee te maken hebben is geen rechtvaardigheid, dat is stoffelijk gelijk willen hebben. Ik zei al: door geld krijg je jezelf uit de gevangenis. En als wij de hoogste rechtvaardigheid zouden toepassen, dan ging zoo'n rechter direct achter de tralies, omdat die man niets anders heeft gedaan dan de menschen en hun zaken onrechtvaardig behandelen. Zie je, daar staan we nu.

Nu is die rechter een geestelijke dief! Ga nu maar verder. Je betaalt voor een goede behandeling, je vrouw mankeert iets en je stuurt haar naar een kliniek. Boven den ingang staat geschreven: „Voor allen die komen zijn wij even goed".

Maar na den eersten dag kreeg ze bloedworst met groene kool te eten

en dat voor een moeder, die zooveen haar kindje verloor. Dat beleefde een vriend van me. Een ander werd duizenden guldens lichter gemaakt voor de rechtvaardige behandeling. Je portemonnaie houdt dat niet uit, maar je ziel ook niet.

Elk woord heeft dus een universum te vertegenwoordigen. Ik zie het voor me. Je gaat vanuit den haat naar de liefde. Van inbreker wordt je rechter, mits je naar de natuur en naar de tien geboden leeft. En nu ik mezelf naar die rechtvaardigheid stuur, zuig ik die levenssappen in me op en sta ik in bloesem. Is het niet wondervol?

Elke gedachte bezit een universum, zei ik al, maar nu moet je probeeren om in harmonie te zijn waar de Goddelijke gedachten stoffelijk worden. Dring je nu tot daar door, dan sta je midden in het leven van René en kun je aan de ontleding van het probleem beginnen. Blijf je dorsten, dan blijkt die borst onuitputtelijk; door slapen verwerkt je alles. En wat niet tot je behoort, wat je niet noodig hebt, dat zinkt weg en wordt nu onder- of dagbewustzijn. Ik begrijp nu, dat ik zoo verder moet gaan.

Je krijgt éénheid met alles. Nu loop je niet meer, je zweeft. Waarschijnlijk doe ik het nog verkeerd. Ik zal mijn best doen om het andere te leeren kennen. Als René in staat is mij leeg te zuigen, waarom zal ik het dan niet kunnen doen? Wanneer een telepaath een sigaret waarin een naald is gestoken, uit een koker vandaan haalt, zóó onder enkele honderden menschen — ik was er zelf bij — moet het ook voor 'n ander mogelijk zijn een telepathische verbinding tot stand te brengen, waardoor wij elkaar kunnen helpen en leeren kennen. Ofschoon die menschen het voor de sensatie doen, voor hun brood, kun je deze krachten, die sensitiviteit, ook gebruiken voor wetenschappelijk onderzoek, doch nu regelrecht afgestemd op de Goddelijke scheppingen en Zijn wetten. En daarenboven tot de ziel van al het leven, die dan tot je eigen leven spreekt. Ten slotte komt het open zijn voor alles tot je en zuig je alles naar binnen wat goed is: je proeft onmiddellijk den bitteren smaak als er iets niet in orde is.

Ik maak dus van mezelf een universeele telepaath. Het klinkt goed en is heusch zoo armoedig niet. Ik breng mezelf tot de openheid, tot de harmonie voor alles. Nu staan we meteen voor ongekende wetten. Spreken die tot je leven en wezen, dan siddert het wel even in je, maar na eenige dagen ben je er al aan gewend. Soms krijg je koude rillingen toegestuurd. Nu moet je het natuurlijke volgen, maar strikt noodzakelijk blijven, zoodat je jezelf niets gaat verbeelden, of je ziet andere maskers.

En deze zijn nog gemeener dan de stoffelijke, deze zijn door je ziel geschapen en voeren je naar Hans.

Je voelt het zeker, zoo schrijf ik, dat deze ongezone zuigerij niets zegt. René zuigt ook. Ook dat leven ligt aan het universum vast. Hij houdt die moeder krampachtig vast en zij voedt hem. Het universum zie ik alleen als moeder. Of er ook vaderschap in leeft, weet ik niet, je zou zoo zeggen, dat het niet anders kan, want ook God is Vader en Moeder! Maar weten doe ik het niet! Ik wacht af.

De laatste dagen gaat René achteruit. Ik zei al, dat zijn oogen spreken van nieuw bewustzijn, het lichaam is apathisch. Wij hebben natuurlijk rust, doch dit is ellende. We willen hem zoo gaarne helpen.

Karel probeert van alles. Toch wordt hij voorzichtiger met zijn spuitjes. Hij rilt en beeft zelf van al die medicijnen. Ze helpen hem ook niet, ze verlammen het lichaam.

Ik houd vol, dat dit stoffelijke reactie is. De ziel kan de eerste viool spelen, ook het lichaam krijgt een beurt. Beide werelden krijgen op tijd rust. Straks staan we voor de puberteitsjaren en dan begint misschien het lichaam opnieuw. De ziel heeft dan een pak slaag te verwachten van het lichaam? Het lichaam krijgt dan de reacties te beleven door de ziel? Wonderlijk is het. Zie je, zoo komen er telkens vragen in mij, die een beantwoording eischen. Ik sta er dan buiten en luister. Ik geloof nu, dat alles spreken kan. Ik geloof ook, dat dit de universeele eenheid met God wordt. En is dat niet het wonder waar wij allen op wachten? Is dit niet het essentieele waarvoor wij menschen leven, waar wij moeder en vader door en voor zijn? Ik geloof het!!

René's ziel krijgt dan een vreeselijk pak slaag. Ook het organisme, dat hij — als de persoonlijkheid — al aan het verkennen is. Daarom heeft dit niets met het sexuele uit te staan, ik beschouw het meer als ontwaking. Natuurlijk, zal hij er door geslagen worden, hij zal die hinderlijkheid wellicht kreunend ondergaan, het doet hem pijn, maar is de natuur anders? Heb je al eens — in Mei — het losscheuren van het jonge leven gehoord. Dat kun je hooren. Het leven piept van pijn. Zoo'n groen knopje heeft pijn. Een blad van een boom heeft pijn, de bloem die kleurt heeft pijn, want dat is ontwaking, ik geloof in het universele vader- en moederschap, dat in alles overheerschend is en zal blijven.

Néén, wij gaan verder, gebroken naar ziel en geest, stoffelijk wellicht kapot, neergesmaakt door het leven van elken dag, maar geopend voor het goeden morgen en het slaap-wel.

Hier in huis geschieden wonderen. Wij staan er bovenop. Elke dag

brengt nieuw leven voor ons. En juist door deze ellende, het beleven van elkaar, het praten, het bedenken er voor.

Ik ga ruimer zien, ruimer voelen, voelen dat God liefde is.

Ben nog even naar René gaan kijken. De jongen ligt als het ware in een mist. Maar ik geloof, dat de zon zal gaan schijnen en nu al van achter de wolken het deeltje voor zijn leven naar de aarde zendt. Hij leeft niet, hij is half dood. Dit is psychopathisch, het raakt een epileptischen toestand, met de daarbij komende verschijnselen, die vroeger voor roodvonk en allerlei doorgingen. Voor ons heet het nu ontwaking! Ik hoop, dat ik gelijk krijg. Ik denk van wel, ik zal aanstonds nog iets in het logboek schrijven, voordat ik vergeet wat zoeven weer in mij kwam. En eerst dan ga ik slapen.

Renétje? Als deze gedachten door mij heen gaan, slaat hij zijn oogen open. Hij kijkt me aan, onze oogen raken elkaar, wij dalen in elkaars leven af. Wat voel ik? Wat krijg ik? Hij praat tegen me. Ik kan het zoo vertalen.

„Is er iets, Oom Frederik? Dank voor je zorgen. Ga nu maar slapen. Hebben de kippetjes nog steeds geen nieuw pak aan? Zijn de paarden verkocht? Is het leven zoo... rot, dat ik gek ben? Droom je nog...? Ga je ook ziek worden...? Heb je ook koude koorts? Is Anna niet lief? Vader? Waarom spreken jullie zoo zacht als je bij me komt? Ik heb geen last meer van boeha... Ik weet het, Oom Frederik... Mag ik nu weer teekenen? Mag ik? Mag ik dat weer?.....”

En om me nu voor het feit te stellen, rolt alles stoffelijk over zijn lippen, zoodat ik sta te kijken en geen raad weet. Dan trekt hij zich weer in zijn toestand terug. De oogen gaan dicht en er is rust!

Ik ga weg. Ik schrijf nog neer:

„Als ik zoo met Karel, Erica en Anna praat, doe ik dat om hen kracht te schenken voor dit leven. Ik weet, dat Karel er niets van leert, of het nog komen zal, dat weet ik niet. Ik help hen en, zooals ik al zei, krijgen wij een band. We staan meer voor elkaar open. Het leven wordt mooi zoo en dragelijk. Ik denk er over die voetstappen te volgen.

Nu ga ik slapen. Weer zijn er geen bloemen. Maar dat ken ik. Straks staat de Bühne vol, want dan is er weer spanning. Ik zag meer sandaaltjes! Ook de gewaden veranderen, ik zag overheerschend blauw. Zelfs een lichtblauw gewaad, waarvan ik dacht, het vroeger al eens te hebben gezien. Ik weet nu waar het was. Is dit soms iets van het ongekende onderbewustzijn?

Morgen ga ik mij daarop instellen. Morgen en al de andere dagen die

komen, als ik er tijd voor heb. Ik moet trachten te denken onder het werk door. Van het onderbewustzijn weet ik eigenlijk nog niets. Ik moet alles volgen... alles beleven, of ik kom er niet. Onderbewustzijn... het ongekende masker en, naar ik vermoed, het diepste en vreeselijkste masker dat bestaat. Waarom? Ik wéét het nog niet. Ik doe alles om het te ontdekken!

„Aan uw zijde wil ik mijn liefde verzekeren”..... rá, rá, wat is het? En toen vloog er een duif over mijn hoofd... zag je het diertje? Ik voel me als Noach... Ik vaar... Wij allen varen... Ik gooi wéér een duif uit! Zal zij mij naar het onderbewustzijn van den mensch brengen? Kéér tot me terug, we zijn vrienden geworden!

Ik wacht nu! Ik zal in mijn slaap den „vredestak” teekenen. Goeden nacht, gij allen! Frederik...!

O, FREDERIK, ONZE RENÉ GAAT WEG.

Waar we altijd bang voor waren, dag en nacht tegen waakten, bleek onafwendbaar te zijn. René is weg! Onze René was niet meer te temmen, Karel maakte er een eind aan. Wat nu?

We zijn intusschen een half jaar ouder geworden. De jongen bleef een tijd apathisch, deed vreemd en vertelde de grootste nonsens, waar ook ik hem niet in begreep. De onmogelijkste dingen bedacht hij. Anna was al weer zoover, dat Karel haar in behandeling moest nemen, om haar opgekropte zenuwen wat te kalmeeren en Erica als moeder brak volkomen in elkaar. Hij was gek, er was geen huis te houden, hij smiet met alles en had zijn nek wel kunnen breken, zoo ondoordacht speelde hij met eigen leven.

Ik had het al in zijn oogen gezien, het was op een avond, toen hij mij zulke wonderlijke dingen vertelde, die hij als het ware zoo maar uit mijn leven trok. Op dat oogenblik was hij telepathisch ingesteld, voelend... De jongen wist waar je aan dacht en wat er in je leven omging. Ik stelde die week vooruitgang vast, trouwens wij allen dachten zoo. Ik hield me maar op den achtergrond, omdat mijn eigen denken en voelen me had gewaarschuwd, ook al zagen wij hem als nooit te voren. Hij vertelde je dingen waar groote menschen niet aan denken. Je zag hem voor je oogen wegzinken en toch bewuster dan ooit een koe bij de horens pakken, om dan met dat dier een gesprek te beginnen waar wij van rilden en beefden. Anna vloog dan maar weg, Erica kreeg roode wangen van schaamte... zóó ging hij te keer over het menschelijke kasteel en de ingangen en uitgangen, die hij bij zichzelf had ontdekt. Het was net een geestelijk slachthuis, 'n sexueele anatomische les. Hij gaf zelfs college over hoe je in dat andere kasteel moest binnen stappen. Ik hoor hem nog zeggen: „Veeg je voeten, Oom Frederik, ga daar niet zoo maar binnen. anders krijgt Anna de koude koorts. Voor moeder is het zoo erg niet... die heeft haar deuren nog niet open gezet, daarom ruikt ze ook zoo.”

En ik weet niet meer wat... te veel om op te noemen en te kiesch om over te praten, hoewel ik toch enkele dingen voor het logboek moest

sparen, wilde ik ook dezen tijd straks kunnen overzien. En ten slotte... wat zegt het... René is nog maar een kind. We stelden vast: dáár ligt en dáár leeft nu 'n sexueele losbol. Ik beet mezelf in mijn vingers, omdat ik duizendmaal had beweerd, dat dit niets met het sexueele te maken had. Dit viel niet meer goed te praten. En toch... toen ik hem zoo zag, dacht ik, jij mijn vriend, bent nu al aan je puberteitsjaren begonnen. Want dit is het. Of ik gelijk heb, zal zijn leven mij wel zeggen en tot openbaring brengen. Ik geloof, dat ik er dicht bij ben en de eigenlijke kern raakte, omdat René met alles de jeugd vóór is. Je moet hem nu zien als 'n jongen van zeker 'n jaar of vijftien. Toen ik dat alles met Karel besprak, was ik er weer glad naast. Zoo is Karel, je weet nooit wat je aan hem hebt. We zitten te praten en je denkt: ik heb hem, morgen is hij alles alweer vergeten. Hij zei ronduit: larie, Frederik. Wil je mij wijs maken, dat dit leven de normale groei en ontwikkeling vooruit is?

Men voelt wel, dat ik de dingen verkeerd zei, maar ik meende het goed. En hoe hij ook praatte, ik kon mijn eigen denken en voelen omtrent René's ontwikkeling niet van mij afzetten. Ik kon niet gelooven, dat hij achterlijk was. Ik wilde niet aanvaarden, ook al zagen wij, dat hij doofstom deed, apathisch was, wild en woest zichzelf en de dingen om hem heen behandelde, dat dit leven den krankzinnigengraad beleefde. Ik hield vol, dat hij ouder was en nu reeds aan de puberteitsjaren was begonnen. Nu werd ik door allen uitgelachen. Anna zei, dat ik het ook te bruin kon bakken.

De eerste dagen apathisch, de volgende weer wat meer levendiger en toen kwam dat vreeselijke gepraat. Mijn hemel... wat kan een ziel, zoo'n jonge ziel te keer gaan," aldus Erica. Karel werd er vies van. Karel voelde zich misselijk. Anna bloosde heel den dag, omdat de jongen hen steeds voor de menschelijke feiten plaatste. Zijn naaktheid en die van ons allen liet zien, als had hij lust die lichamen af te rammelen. En we moeten het aanvaarden, dat hij in alles een oude kerel was. Hij stak zijn kruitnageltje boven water en prikte Anna er mee, waarna ze de badkamer uit vloog.

Toen Erica hem onder handen nam, was het nog erger. Hij vertelde haar eenvoudigweg, dat zij met haar gekraak op moest houden, wanneer Vader bij haar kwam om te snoepen. En wanneer ze naakt voor hem stond moest ze zoo'n drukte niet meer verkoopen... Vader kende dat al zoo lang. Mannen houden niet van die opdringerigheid en Vader was er al aan gewend. Toen hoorde ik een schreeuw, gerén en gebonk, en nog een slag. Ik vond haar onder aan de trappen terug. Tegen mij riep ze:

„Wasch jij hem even, Frederik, ik ben er niet toe in staat. Mijn God... wat 'n ellende.”

Erica bloosde! Anna was in geen velden of wegen te zien, de vrouwen waren bezweken. Tegenover mij was René 'n wildeman. Hij gooide met alles naar mijn hoofd, maar de vrouwenbandiet was weer ingeslapen. Ik poedelde hem af en stopte hem onder het spanlaken in bed. Nu begon het opnieuw, eten en drinken, vliegen=door de kamer; aan handen en voeten gebonden, spuwt hij me in mijn gezicht, 'n echte gek. Volslagen krankzinnig? Als Karel wil weten wat er eigenlijk aan de hand is, wil Erica niets zeggen. Hij dwingt haar op te biechten, we moeten elkaar alles vertellen, we moeten weten hoe de zaken staan. Als Erica hem vertelt wat er alzoo uit dat mondje kwam, gelooft Karel het niet en maakt het hierdoor nog erger.

„Zou ik er dan om liegen?” zegt ze. „Moeten wij...” Verder komt ze niet. Ze gaat tegen den vloer. Karel ergert zich. Het huis staat weer op stelten, de persoonlijkheden worden geknakt... een kind is ons de baas. Maar dat is René zelf niet meer, dit is 'n ander. Dus toch is het mogelijk, dacht ik... dat een astrale persoonlijkheid zich meester maakt van 'n kind? Moeten wij hier bezetenheid aanvaarden? Wat voor verschijnselen hebben wij al gezien, leeren kennen? We hoorden heel den dag gejangk, alsof we 'n hond aan den ketting hebben gelegd, zóó voelt dit jonge leven zich geslagen. Het hart draait zichzelf om, waardoor Erica bezweek, want dit was niet menscheijk meer.

Den volgenden dag precies hetzelfde liedje. Ik stelde vast, dat, wanneer men; d.w.z. wanneer een vrouwenhand aan dit lichaam komt, de ziel en de persoonlijkheid zich geprikkeld voelen. Er komen werelden tot bewustwording, die dan in korten tijd beleefd worden en wonderlijk zijn bedacht, bewuster zelfs dan wij volwassenen kunnen bedenken. Ik weet hoe Erica is ten opzichte van haar moederlijke gevoelens voor Karel en zichzelf... Ze is vrij, voelt zich ook daarin natuurlijk en kinderlijk naïef. zoodat dit gezegde haar tegen den grond sloeg. Wij weten wat wij te bespreken hebben; Karel als dokter heeft altijd iets nieuws, maar we letten op, dat er geen woord tot het jonge leven doordringt. Maar het is heel iets anders. René zuigt het uit ons in zich op. Dat kan hij, waren mijn laatste gedachten voordat hij van ons heenging. En daarvan wordt 'n sexueele hutspot gemaakt, waardoor het lichaam spreekt en de ziel én de persoonlijkheid gedwongen is te luisteren. Ik vroeg me af: kan ook het organisme praten? Heeft het aan de ziel iets te zeggen? Ik moet het wel aanvaarden, doch dan zijn dat die prikkels, wordt het extase.....

zijn het die sexuele kletspraatjes waar dit leven vol van is. Ik teekende dit alles slechts even aan, omdat wij geen tijd hadden om even rustig te denken, zooveel kregen wij te verwerken.

Zoo bleef het. Fit en sterk, maar geestelijk abnormaal. In veertien dagen zagen wij hem veranderen. We dachten: dat gaat goed... Maar we hadden alweer te vroeg gejuicht. De jongen rende als 'n gek het huis door. We hadden er geen erg in, want hij kon soms als 'n normaal kind 'n gesprek voeren en dan babbelde hij met zijn moeder, Anna, Karel en mij. Wel stelden we vast, dat zijn geheugen had geleden. Als bij 'n baby kwamen de klanken over zijn lippen, niets kon je ervan begrijpen of verstaan, zoo onduidelijk was zijn gepraat. Ik dacht, dat hij al zijn krachten verloren had en van voren af aan moest beginnen. Een verschijnsel, dat ik alweer niet kende. Maar ineens zagen wij hem anders.

Dat was op 'n morgen, toen hij met Anna in den tuin was. Hij vliegt van haar weg... rent naar het volgende huis, springt het kippenhok binnen en begint daar een ware slachting onder de dieren. Hij heeft het over een pak. Hij zou zorgen, dat ze een nieuw pak kregen, dat had nu al lang genoeg geduurd. En vanzelfsprekend, moesten ook zij het bad in.

We kregen hem te pakken, een geplukte kip in zijn handen. Eén vinger zien we in de kip... hij wilde eitjes hebben. De menschen verklaarden hem voor krankzinnig. Uren in den omtrek werd er over hem gepraat en het droevige gebeuren werd het praatje van den dag. Hoe er geroddeld werd, dat was nog het ergste van alles. Hierdoor zijn Erica, Anna en Karel kapot. We kunnen er niets aan veranderen, dacht ik, het is droevig... vreeselijk is het, maar wat wil je?

Wij zaten tot aan onze lippen in de narigheid en de ellende. Vele menschen zijn er, die ons hun harten lieten zien, andere menschen hebben pret in ons ongeluk, ze genieten. Anna durfde de straat niet meer op, Erica sloot zich op in haar kamer. Karel was sterk en bewust... Hij daagde hen uit, maar de ongelukkigen gaven geen kijk, van achter hun maskers vandaan voerden ze een gevecht met ons allen en slingerden ons over de straat. Ik zou een boek kunnen vullen, zooveel geroddeld en kletspraat hoorde ik. Wat weten de menschen toch veel van anderen. Universiteiten komen op je af. Ze dragen je weg om je bewust te vermoorden. Ze komen tot je om je te beklagen, maar dat is alleen om het verder te vertellen. Het vreeselijke er van is, dat zij er God bij halen. Menschen-kinderen, toch, wat zijn die lui bezocht! En opnieuw hoorden we van alles, veel nieuws was er ook bij, doch meestal de moeite niet waard om te overdenken, voorzoover het geen problemen waren voor

elken mensch, voor al het leven van deze wereld. Ik had er al veel van een plaats gegeven in het boek, dit overtrof het vorige.

Toen heb ik ons huishouden bijeen geroepen. Eerst heb ik Erica een gevoelig pak slaag gegeven, daarna Anna, die even later weer in staat was om haar taak af te maken. In één dag was ik zoover. Ze daagde toen de roddelaars weer uit... Natuurlijk, de intellectueel denkt hier anders over. Menschen met een klein beetje verstand voelen het leed en smart van de ouders en die menschen geven je hun steun. Het zijn juist de domme menschen. Wat kunnen die 'n kwaad doen. Ik weet wel, de domme menschen hebben de genieën der aarde den nek omgedraaid... ze werden op brandstapels gesmeten en hun Tempels werden in brand gestoken, bewust werden zij koud gemaakt! Hier kun je niet tegen vechten. Je zou denken, dat je in een bewuste eeuw leefde, maar dat is niet zoo. En uiteindelijk kom je zoover en geef je alles over.

Dien dag was de jongen volslagen krankzinnig. Het schuim lag op z'n lippen. We hadden met hem te doen, maar waren machteloos. Wat zal Karel doen? Hans was alweer naar Berlijn met z'n Hansi. Ze zijn een avond bij ons geweest, een avond van koud gepraat, van leegte, omdat Hansi ons allen bewust uit de hoogte behandelde. Een uurtje waren ze op visite, toen moest ze alweer weg, haar honden hadden haar nodig. Wellicht kom ik er later nog op terug om je ook daarvan het een en ander te vertellen.

Hans ging op onzen gek niet eens in. René was voor hem en Hansi wind. Erica ergerde zich er aan en Karel eveneens, ik vond Hans nu goedkoop, nietszeggend, een druktemaker. Maar Karel hield contact met zijn collega's. Van Duin gaf hem raad... andere psychologen wisten er het hunne van, om ten slotte bij mij terug te komen met de vraag: wat denk jij er van, Frederik? Wat moeten we toch beginnen.

Ik zei hem, dat we de zaak nog even moesten aankijken. Wellicht kwam er nog verandering ten goede. Maar er kwam geen verandering meer, René bleef nu opstandig. De ziel overheerschte het lichaam. De persoonlijkheid verwerkte het innerlijke gedoe volgens menschenlijken ouderdom en wij betraden seksueel gebeuren, dat wij van hem echter niet wilden hooren. Leuke, mooie dingen, kwamen er niet meer over de lippen. Wat vroeger soms wijsheid beteekende, was nu vuil gepraat. Lieten wij hem even vrij, dan zag je, een hond, die zich bewust werd van ruimte en vrijheid. Hij sprong tegen je op, kronkelde met zijn gansche lichaam en blafte van blijdschap, alsof hij zeggen wilde: Gaan we uit baas? En mag ik met je mee? Mag ik heusch los loopen? Mag ik met je mee

het bosch in? Neem je me mee naar buiten? Fijn hoor, o, ik ben je zoo dankbaar en ik zal een brave hond zijn. Je zag, je voelde die dierlijke neigingen en walgde er van. Je voelde je misselijk worden, doch even later beet hij je onverwachts in je beenen of er vloog een kopje, een vaasje naar je hoofd en beleefde je 'n oorlog in huis.

Dat ging zoo week in en week uit. Er waren weken, die draaglijk waren, en dan kregen wij weer hoop. Toch kwam hij er niet onderuit. De eene dag onder het spanlaken, morgen weer wat meer vrijheid. Vuil gepraat, met kinderlijke naïveteit. Gehoorzaamheid naast brute kracht, wellust, afbraak. Al de menschenlijke eigenschappen voor goed en kwaad kregen door hem de gelegenheid zich op kracht te manifesteeren en dan zagen wij de poppen dansen. Elke karaktertrek zwiepte hij op tot groote hoogte, maar het draaide altijd uit op de bloote billetjes van Anna, moeders blooten nek, haar onfatsoenlijke wasschingen..... waar men hem toch nooit bijhaalde en die voor Erica de uren waren van kuische arbeid en menschenlijke zorgzaamheid jegens haar kasteel.

Als je hem die woorden hoorde uitspreken, dacht je, dat er ook in hem een eigen universiteit leefde, een woordenboek bezig was zich te manifesteeren aan ons ouderen, omdat hij er toch nog nimmer één woord van had gehoord. We wisten wel, dat hij veel had opgevangen, veel had gekregen door die paar dagen onder de kinderen zijn... maar er waren woorden bij, die door ons allen nimmer gesproken werden. Hoe komt hij aan „onfatsoenlijke wasschingen” en „Jezus aap”, aan „uitgestalde bloote bil, wierookwind, blamagegedoe”? Wat te denken van „engelenkrenk”, „vossenliefde”, „uitgestalde nier”? Om gek te worden, zooveel kregen wij naar ons hoofd geslingerd.

Ten tweeden male zag hij gelegenheid te ontsnappen en rinkelden de ruiten. Angstig werd het. Wij deugden niet als bewakers. Zoo bleef het, vastgespijkerd aan zijn bed, schreiende vrouwen om hem heen, mannen, die geen raad weten, dokters die machteloos staan voor alles en alléén hun spuitje kunnen geven om het laatste beetje gevoel te dooden. Dat kan elkeen, zei Karel, daar is niets aan. Ik geef het op.

Ik schreef neer:

„Wat René van plan is te doen, grenst aan het ongelooflijke. Ik kan er niet meer bij. Ik ben uitgedacht, ik ben zoo moe als 'n hond. Ik geef het op. Althans voorloopig, wat ik nu zie rukt alles wat ik tot nu beleefde en dacht te begrijpen uit het verband. Wij krijgen laag-bij-de-grondsche dingen te zien. Uitgesproken, dierlijke verlangens zijn het. Niets meer, maar ook niets minder. Van spreken komt niets, ze lachen me nu niet

uit, ze vinden me droevig. En daar kan ik bijna niet tegenop. Soms overvalt het me en loop ik het bosch in om me uit te schreien. Ik ben toch waarachtig niet zielig, nu ga ik er aan denken. Geloofsbezwaren zijn er ook. Waar ik nooit aan gedacht heb, overheerscht me... Ik krijg ruzie met alle menschen en val de kerk aan. Ik kan niet meer hooren, dat God 'n ploert is, wij menschen zijn het! Karel slingert me al deze dingen naar mijn hoofd en Erica doet er soms iets van haar zelf bij. Dat maakt me droevig. Ik onderga het, maar je moet niet vragen hoe!

De verschijnselen zijn van dien aard, dat ik er geen woorden meer voor vinden kan. Ik prakkizeerde me gek, maar ook ik stond stil. Juist nu! Ik straalde niet meer, ik zag mezelf loopen, ik zag 'n door de knieën gezakt iemand voor me uitgaan, die hemel en aarde torste. Ik was dat! Ik zelf. Ik volgde die vooruit gelooopen schim van mezelf. En toen begon ik weer te denken, in een andere richting. Wat er nu in mij kwam, dat deed me weer goed en ik kon weer verder.

Het was, alsof de natuur tegen me zei: als hij stil staat, sta je ook stil! Stommerik? Suffert! Suffert toch! Als hij leeft, leef jij ook, zuurbroin, armoedige! Als hij in opstand komt, ben jij het die hem er weer uittrekt. Stakker, stakker... hemelshooge overhemd? Toen schrok ik en juist dat schrikken was het, waardoor ik weer mezelf werd. Het was een woord van René! Hemelshooge overhemd... zei hij op een morgen tegen me. Ik strikte toevallig m'n dasje. Wat heeft dat weer te beteekenen? Ik polste hem, maar kreeg geen woord, géén gedachte toegezonden. Plotse-ling zei iemand tegen me:

"„Is de hemel dan niet geboord? Dacht je, dat de hemel geen boordje om had? Kijk zelf, oude gek? O, vergeef het me. Ik ben nu eenmaal zoo, Frederik."

Het was, of ik 'n kus kreeg, toen ik mijn naam hoorde uitspreken. Geluk stroomde m'n ziel binnen. De schim voor me richtte zich op. De last viel van de schouders en van gebogen knieën was geen sprake meer. Ik had naar mijn eigen masker gekeken. Ik had mezelf gezien en ik wist: zôo gaan we allemaal te gronde, allemaal kapot en dat mag niet.

Hoogstwaarschijnlijk zie ik alles verkeerd. Ik ben er echter vast van overtuigd, dat ik in de jaren, die voorbij gingen, géén wartaal ontving. Mogelijk zie ik mezelf verkeerd en vanzelfsprekend, René. En wat de anderen er van denken is waarheid. Maar die stem dan? Die schim van mij dan? Alles nonsens? Ben ik dan dronken? Ik heb geen druppel gehad. Ik drink hier niet, we hebben er geen trek in. Néén, ik moet het wel zoo zien, als hij ziek is, ben ik het ook. Staat hij even stil, dan rust ik uit.

Kletst hij, dan komt er kletspraat op mij af en heeft hij het over Anna en Erica — ik betrap er nu mezelf op — dan zie ik meer dan anders. Ik kijk dan naar Anna, ik zou haar zoo willen kussen. En dat op mijn leeftijd? Ben je dan zoo oud? Ik weet niet hoe oud ik ben, ik sta er niet slecht op... heusch niet. Ik zou nog best in staat zijn om te... Mijn hemel toch...!

Wanneer René niet meer kan, kan ik ook niets meer. Zegt hij dingen waar wij groote menschen niet aan denken, dan ontspringt in mij een fontein waar geen water in zit, maar die dan door een andere levensbron wordt gevoed. En dan leef ik weer.

Het duurde geruimen tijd voordat ik wist waardoor ik zoo droevig was. Toen ik het begreep... bracht Karel hem weg...! Ik ging natuurlijk mee, maar toen wist ik het. Ik stond nu volkomen stil!

Waarmede ik bezig was zei me niets meer. Dagenlang keek ik niet naar het logboek en juist nu was er zooveel te schrijven. Ik verwerkte het innerlijk en kreeg dagen later het gevoel, dat dit alles niets te beteekenen had. Dit behoorde bij de stoffelijke ontwaking. Ik kreeg dus toch gelijk, toen ik schreef:

„Ik wéét het thans zeker, dat René zijn lichamelijk leven vór vooruit is. Wat een jongen van veertien jaar ondergaan, beleven moet, omdat het lichamelijke de ziel dwingt, daaraan is hij al begonnen. Hierdoor zien wij hem zoo van streek. Hoe eenvoudig is eigenlijk weer alles, als je het antwoord weet.

Die hartstochtelijke neigingen hebben niets te beteekenen. Ik weet wel wat hij uitspookt. Dat moeten wij voorkomen. Karel gaf hem iets te drinken en minderde het, dan stak hij zijn handen er niet meer naar uit en kreeg hij wat rust. Na wat geslapen te hebben begon het opnieuw in hem te zagen en kraakte het tevens voor Erica en Anna, waardoor ze hopeloos waren. Toen informeerde Karel eens en vond hij, wat hij geschikt achtte voor René.

Ik ga al die narigheid niet vertellen. Erica en Anna waren gebroken. Mijn God, wat moeten die vrouwen van dit leven houden. En dan Anna. Erica remde zichzelf niet af, Anna deed alsof zij gebrandstapeld werd. Ik heb er geen woorden voor. Het is veel erger dan je leven naar een graf brengen, dit is levend begraven worden met al de narigheid van dien. Enfin, we kennen die smarten voor den mensch. Wie ze niet kent en er nog praatjes over heeft, moet het eerste zelf maar beleven. Je weet nu, hoe onwaarschijnlijk je zelf bent. René voelde het. Hij wilde niet weg, ook al was in hem het besef niet, dat zijn vader en ik hem weg-

brachten. Ik heb innerlijk de beste tranen geschreid, die ik, geloof ik, in dit leven zal schreien. Ik was er zoo beroerd van. Onderweg kwam hij echter al tot rust. Ineens zagen we een ander kind. Hij heeft interesse voor alles, praat heel gewoon. Karel zegt: moet je dat zien. Ik zag het. In het gesticht gekomen, zakte hij weer terug, maar er is en er bleef verandering.

We nemen de zaak even op. Er zijn zoo'n zestig jongens bij elkaar. Er zijn psychopathen. De rest varieert tusschen halfbewusten, onbewusten en zij, die ze, wat ik er van maakte, zien vliegen. Daar behoort René bij, ook hij vliegt, de vijftig procent die hem het maatschappelijke bewustzijn moet schenken is aan de ren en heeft het over duizenden dingen. Karel is een oud vriend van den directeur-geneesheer. Het kon niet mooier. Deze man zal alles voor René doen. Dat spreekt vanzelf en voor Erica en Anna is het een groote steun. Toen René al die jongens zag, werd hij bang. De toestand werd nog even besproken. Ik hoor nog Erica's angstwekkende schreeuw tot me komen, toen ze als moeder haar gevoel voor haar kind vertolkte!

Dat „O, Frederik, onze René gaat weg!” drong mij door merg en been. Ik kan haar er thans alles van vertellen en ik weet het, het brengt wat verzachting. We gaan huistoe. René ziet ons al niet meer, die is in handen van 'n broeder. We rijden langs velden en wegen, we kijken naar Hollandsch welvaren... De koeien daar in de weide, naar al dat machtig mooie groen, die kleuren, dat landschappelijke bezit, dat oog en hart goed doet. Ik praat niet met Karel, die is er kapot van. Ik hoor echter:

„Je zou god hier en daar... 'n boom uit den grond willen rukken om je kind met het sap in te spuiten ter genezing, als je niet wist, dat het toch niet helpt.”

Ik zei: „Koeienmelk is nog beter, maar als je voor je oogen ziet, dat het toch maar verzuurt? En van kaas houdt René niet, dat weten we al zoo lang. Wat wil je?”

„Eerst een halve liter jenever, Frederik. En dan zullen we wel weer zien.”

We stoppen en drinken twee borrels. Dan gaan we verder. We denken, we denken veel. Eén ding, één leven, één hart is het, waar we zoo ontzettend veel van houden omdat het zichzelf de baas niet is. O, Renétje!

Karel denkt niet lang na over alles, want dan heeft hij alweer iets te zeggen. Ik hoor alweer:

„Dáár sta ik nu, Frederik. Nu ben ik dokter. Had ik niet beter bij de koeien en paarden kunnen blijven? Ik had er dan niet zooveel weet van, minder pijnen, nu zou ik mijn haren uit mijn hoofd willen trekken. Ik geloof, dat ik er nu uitscheid. Geloof je het?"

„Néén, ik geloof dat niet. Wat wil je? God verzoeken om nog meer ellende?"

„Wil je mij wijs maken, dat jij daar in gelooft?"

„'n Mensch zegt wel eens meer iets wat hij zelf niet gelooft en dat toch 'n hartversterking is. Je gaat niet onder je tranen door omhoog? Wat wil je? Ik zeg je, straks rooken wij de vredespijp. Ik zal een ander duifje, loslaten, wellicht, je kunt het nooit weten."

„Waar heb je het nu weer over. 'n Vredesduif loslaten?"

„Ik ben zoo voor mezelf aan het piekeren, Karel. Wanneer er zoo'n duifje opstijgt moet het een antwoord gaan halen in den vorm van 'n groen takje. Welnu, zoo'n duif stuurde ik weg, met de groeten er bij voor Hem, om ons Renétje zoo spoedig mogelijk gezond en wel terug te sturen."

Karel lachte en ik krijg te hooren:

„Jij bent onverbeterlijk. Kom, ik stop nog even. Néén, wij gaan recht op huis aan, de vrouwen wachten."

En dan komt er ineens, zomaar ineens en volkomen onverwacht, ten minste voor mij:

„Frederik, zou Anna geen goede vrouw voor je zijn. Is dat geen juweeltje voor je leven, ziel en zaligheid?"

„Man wat laat je me schrikken."

„Moet je daarvan schrikken? Ik vind jullie het mooiste stel menschen op deze wereld. Wat denk je? Jij kunt nog best trouwen. Jij kunt haar volkomen gelukkig maken. Ik had je al eerder willen zeggen, hoe ontzettend lief Anna is. Ik ben voorzien, maar ik zeg je, indien ik alleen kwam te staan, nam ik Anna. Wat 'n vrouw is dat, Frederik. Wat voor ziel eigenlijk, als je haar zoo in alles volgt, één op millioenen. Wel?"

„Ik zei je toch, dat je me laat schrikken."

„Heb je dan geen bloed meer in je ribben, Frederik?"

„Ik geloof niet — en jij moest dat zeker weten — dat er bloed door onze ribben stroomt. Maar ik snap je. Maar dan ben je haar kwijt, Karel."

„Neen, dat nooit, we koopen een groot huis, jullie boven en wij beneden. Alles gaat verder... ik zou je alleen gaarne getrouwd willen zien met Anna. Ik gun het je zoo, Frederik en Anna ook. Ik ben er dan

zeker van, dat wij jullie nooit meer kunnen verliezen. Ik zorg voor alles. Ik zal als je wilt, tafel dienen, ik wil alles voor jullie doen. Erica ook! Ik weet het. Ook zij had het er eens over en juist, toen wij allen geradbraakt waren door René. Ze zei: „Karel?” en zweeg meteen weer, zoodat ik vroeg: „Wat is er?”

We zaten alleen in de kamer, Frederik, en ik keek net zoo verbouwereerd als jij zooeven. Toen zei zij:

„Wat zou je denken, Karel, van mijn idee. Anna en Frederik getrouwd.” Ze zegt er bij: „Denk in vredesnaam niet, dat ik deze trouwe zielen wantrouw, je zou ze door één gedachte al bezoedelen. God bewaar me! Néén, ik meen het. Ik houd zoo ontzettend veel van Anna en Frederik, dat ik hun ál het goede en geluk voor deze wereld gun.”

„Wel, Frederik?”

„Je hebt me aan het schrikken gebracht, Karel. Ik kan er niet eens over nadenken, geloof je mij?”

„Waarom niet? Het is toch de eenvoudigste zaak van de wereld? Jij bent voor Anna 'n engel. Dat steekt zij niet onder stoelen of banken, dat weten wij al zoolang. Waarom gun je het haar niet? Ik wed dat ze van vreugde geen raad weet. Gun je dat geluk toch, Frederik. Doe het..... je maakt er óns en René gelukkig door. Wat denk je?”

„Ik vind je voorstel bovennatuurlijk, Karel.”

„Hoe oud ben je eigenlijk, Frederik?”

„Twee en dertig.”

„Dat zou je wel willen, hé. Maar zonder gekheid?”

„Zeven en dertig, Karel.”

„Man, je doet net als Erica. Vooruit, Frederik, hoe oud ben je.”

„Een en veertig, Karel.”

„Stop. Nu moet ik 'n borrel hebben, het is jouw schuld.”

We nemen er maar ééntje en gaan verder. Karel zwijgt een tijd en komt terug.

„Ik schat je vijftig... Ben ik er naast?”

„Je bent er ver van af, Karel. Ik zei je al, zeven en dertig.”

Karel geeft het op. Hij weet wat anders en iets mooiers nog voor ons.

„Als je dat doet, Frederik, geloof ik vast en zeker, dat wij allen weer bij elkaar komen. Ik hoop het zoo voor Anna. Geloof je ons?”

„Ik geloof je.”

„Maar zeg dan wat.”

„Dat deed ik al, Karel. Weet je dan niet, dat je met dergelijke dingen bij mij niet aan moet komen. Je maakt me kinderlijk verlegen.”

„Ik geloof je, Frederik. Dat ik daar niet aan gedacht heb. Het is waar, je bent onbedorven in deze zaken. Heb je waarlijk niets van het leven gekregen, niets beleefd, nooit van deze pudding gesnoept, Frederik?”

„Je bent bezig René na te apen. Hij zei dat woord elken dag wel tien keer. Maar ik ben er nu wat overheen, Karel, en ik zal je antwoorden. Ik ben het type van Anna's wedergeboorte. Wij moeten nog geboren worden. Dat is het. Ik ben heusch geen heilige. Ik heb de wereld gezien. Ik was in al de groote steden van deze móoie aarde en zag juist naar dat wat verboden was en genoot ervan. Ik at van de verboden vrucht, Karel, doch toen ik proefde hoe zuur dat ding was, ging ik aan de ren.”

Karel lacht en vraagt, ga verder.

„En toch probeer je zoo'n appeltje opnieuw. Ik zag, dat de wormen er aan hadden geknaagd, van buiten wonderlijk schoon, van binnen bijt je in zoo'n vette worm. Toen ik dien smaak te pakken had, foei..... wat 'n stank was het.”

„Maar je wilt toch niet beweren, dat in Anna de worm zit?”

„Ik ken dat appeltje, Karel, het is 'n perzik. Nog mooier, nog lieflijker, geloof me, maar als de angst in je knieën zit? Als je denkt, dat je niets meer voor 'n ander leven bent? Als je... ja wat al niet... als je weet, als je boven bent en beneden, je huiselijk voelt en toch in het bosch zit en eigenlijk in álles leeft, als álles tot je gaat spreken, álles je kust, je liefkoost, je vertelt van leven en dood, als je op sandaaltjes gaat, sneeuw wit, zilverschoon, je eerst dan op verhaal komt en je eet en drinkt met 'n liefde, die bovennatuurlijk is? Deel dat eens met 'n ander leven, Karel? Geef nu eens van al dat mooie aan een boom, een bloem, aan een visch in het water, een hond of een kat. Geef dat eens aan zon, maan en sterren, want zij zijn het die je kussen, je liefhebben, met je willen trouwen? Dán, Karel, sta je voor een liefde waarvan je barst, stikt, niet genoeg krijgt, die alléén door jezelf beleefd kan worden.

Wist ik het maar, kon ik het maar, was ik er maar toe in staat, Karel... O, geloof me, Anna is het, maar ik kan het niet. Ik moet me deelen en dat kán ik niet meer. Ik voel me waarlijk vier en twintig. Hoe oud lijkt ik?”

„Twee en veertig.”

„Geen gekheid, Karel.”

„Ik meen het, je lijkt niet ouder en je bent het niet eens.”

„Nu dan, dat is omdat ik zoo gelukkig ben. Déél ik dat, dan ben ik er volkomen uit.”

„Waar teer jij dan op, Frederik.”

„'n Geheimpje, Karel."

„Ach zoo. Dat kun je de kat wijs maken. Wat denk je? Anna? Zullen wij de eer hebben jullie te mogen kronen?"

„Misschien over 'n jaar of dertig."

„Meen je dat?"

„Waarachtig, ik beduvel je niet. Ik ben twee en dertig, Karel."

„Ik geloof, Frederik, dat ik je begrijp. Ik snap er niet alles van, maar ik voel je. Een echte vrouw is toch dichterbij je, Frederik. Is dat niet te splitsen? Maar ja, je bent dichterbij aangelegd. Je hebt 'n kinderlijke ziel en wij hebben rekening daarmee te houden. Is het niet zoo?"

„Als je het zoo wilt zien, Karel, komen wij een eind op weg. Ik hou van Anna. Maar of ik te splitsen ben? Is mijn leven waard om het te deelen? Ik zou Anna onder 'n stulp willen zetten, ja wat al niet zou ik willen doen, om haar gelukkig te zien. Ze is het zoo waard, Karel, maar is het heusch zoo eenvoudig? Ik weet wel wat jullie zouden willen, ik zelf dacht er al zoo vaak over om haar eens 'n kus van mijn leven te schenken, doch dan sta je voor de rest. En ik als man van mijn woord ben dan onmiddellijk verplicht mezelf aan te bieden, wat zij waard is, maar wat ik zomaar niet kan. Ik loop eigenlijk in een heel andere wereld Karel, ik ben er en ik ben er niet! Het is hierdoor, dat ik René begrijp, ook Anna, jullie allen eigenlijk opvang. Ik wil het, maar ik kan het niet!"

We denken, Karel met gefronst voorhoofd. Wat bedoelen ze het goed met ons. Weer zegt hij:

„Maar dat kun je toch overwinnen, Frederik. Hoeveel menschen van jouw soort hebben het al bewezen. En het is de moeite waard. Ik gun het Anna en ik gun het jou... vooral nu. Jullie zijn meer vader en moeder dan wij. Geef ons dat geluk. Denk er over na, tracht het met jezelf uit te maken. Het doet er niet toe hoe lang je er over doet, bij ons kom je niet meer weg. Als je dat maar weet. Zonder jullie kunnen wij niet meer leven. Dan vallen we en staan we voor moord en doodslag! Weet je dat niet?"

„Je wordt bedankt, Karel."

„Ik ben wel lastig soms, maar je kent me. We behoeven daar niet over te praten. Wij begrijpen elkaar. Ik zeg je nogmaals, Frederik: denkt er over na. Kun je het niet, wat ik niet begrijp, dan houdt alles op. Maar kijk naar Anna, en de tranen loopen over je wangen. Ik heb er al aan gedacht om voor haar iets goeds te zoeken. Waarom weet ik eigenlijk niet. Het kwam zoo maar in me op en toen zag ik jou in huis rondscharrelen. Hoe is het mogelijk, dacht ik, dat is de man van Anna! Vind je het onbeholpen?"

„Neen, heelemaal niet, maar ik zal er over denken.”

We gaan verder. Karel heeft iets wakker gemaakt, wat voor mij alweer ingeslapen is. Ik weet niet wat het is, maar ik voel het. Anna is 'n juweel! Anna bezit alles! Wat geen duizend vrouwen bezitten, zie je bij Anna. Anna is lente! Ze is wondervol! Määr... ik ben 'n gesplitste! Ik ben met alles en iedereen getrouwd. Weet je dat nu wel goed, Frederik?

We gaan verder en zijn bijna thuis.

Hoe is het gegaan? Hoe is René, Karel? Hoe is René, Frederik? Hoe is..... Huilen jullie eerst maar uit, komt over Karel's lippen, dan zullen we je alles vertellen. Eerst koffie.”

We zitten bij elkaar, Karel vertelt. Als ze er alles van weten, valt er stilte. Een uur lang zitten we zoo, stil is het. Karel trekt 'n flesch wijn open. Ook Anna drinkt meer dan ze ooit tevoren deed. We nemen nog 'n flesch, nog een, we barsten van den dorst, het hart kleppert, al de stelsels van het menschelijke wezen vragen om 'n beetje, 'n slokje, zoo kokend heet zijn we van binnen. Je hoort niets anders dan sssssst van binnen, als druppels op 'n gloeiende plaat. En weer stilte, denken, denken, tot ongeveer drie uur in den nacht. Toen kwam het eerste woord. Van Anna, die zegt:

„Ze hebben mijn kind en dat van Erica weggebracht ook. Wanneer krijgen we ons kind terug?”

Ik vlieg op en roep:

„En wil je nu juist datgene kapot maken, waarvoor wij allen willen leven en sterven? Foei, Anna, verlang je naar 'n pak slaag? Moeten jullie 'n pak slaag hebben? Zoo splitsen jullie je groote liefde voor René. Wie dat niet doet, Anna, lijdt armoede, die wacht elke seconde en krijgt nooit iets lekkers. Die wacht altijd, ook al krijg je harten voor niets... hoe is die liefde? Je bezwijkt er door. Hoe willen jullie lief hebben, als je niet dragen kunt? Wat is deze liefde waard? Ga in de natuur, volg het leven van 'n bloem? Toen ik met Sientje buiten was, gaf het dier me alles! Alles... voel je die liefde? Voel je dat dragen? Ik denk 'er anders over en zeg: proost, Renétje, op jouw gezondheid. Ik ga hem mijn gedachten sturen, mijn liefde en dat zal hem helpen. O, ik weet wel hoe jullie voelen voor je kind. Ook ik houd van hem, maar anders. Ik wensch je niettemin geluk toe. Kop op, juist nu, over ons geluk hebben we zelf niets te zeggen. Voel je je hart niet kloppen? Zegt je dit alles niets? Sterkte en geluk... nogmaals proost!”

Anna buigt zich al, maar Karel weet nu, dat het voor mij niet zoo eenvoudig is om mijn leven te splitsen. En toch, zag je die lieverd?

O, die Anna, toch... O, wat 'n mooie ziel. Gewoonweg 'n wonder. Máár?

Het wordt vier uur in de morgen, nog zitten we bij elkaar. We hebben het voor en tegen besproken en weten nu, dat wij vieren dit leven zullen dragen. De een na den ander wankelde al die maanden door dit huis, we moeten nú zorg dragen er iets van te maken, maar dan met opgericht hoofd. Knieën knikten, de een na den ander brak zichzelf, ging door leed en smart beter het leven zien en voelt nu, dat wij elkaar gelukkig moeten maken.

Ik hoor thans alléén innerlijk gefluister. Toch versta ik die woorden... één voor één zeggen wij: Renétje is weg, maar hij zal tot ons terugkeeren. En we weten allen, dat er een telepathische band is, die ons bindt, aan elkaar metselt, als Erica zegt:

„Renétje wordt beter... Renétje is 'n genie... Is het niet zoo, Frederik?”

Ik dacht daaraan, Erica vertolkt mijn woorden, mijn gedachten, straks behoeven wij niets meer te zeggen, doch dan loopen wij op de sandaaltjes en dragen we mooie gewaden. Is het niet wondervol? Toen gingen wij de trappen op en sliepen tot twaalf uur in den morgen... 'n gat in den dag. Karel, die drie vrije dagen van zijn baas had gekregen, nam het er van. Toen we ontwaakten viel er 'n floers over onze oogen. We misten iets, maar riepen gezamenlijk uit: goddank, hij leeft nog! Hij lééft nog en waren toen zoo blij als kinderen. Ik kom er voor uit... de tranen rolden nu vrij... en ik schaamde me er niet voor. Toen schreef ik in het logboek:

„Ik moet eerlijk zijn en niets van mezelf verzwijgen. Ik houd van kinderen. Dat lijkt heel eenvoudig... maar ik ga verder. Veronderstel nu eens, dat ik mijn eigen vleesch en bloed daarginds had achtergelaten! Ik zou van mezelf een kind willen hebben. Ik ga voelen, wat het zeggen wil, je wereld stoffelijk vertolkt in je eigen armen te mogen dragen. te mogen kussen, te mogen zien als een deel van jezelf. Of ik het waard ben? Veronderstel, Frederik, dat gezond en wel te moeten missen. Er schiet me weer een verhaal binnen... ook weer van 'n menschelijken vriend. Maar ik maak het niet wakker en geef het ook niet prijs... zóó kostbaar is het. Het komt er hier op neer, dat hij zijn kind moest achter laten. Hoe hij dat kon, als vader dan? Maar voor geen millioen had men dat leven van hem kunnen koopen. Wat is geld? Dat leven is het. Ik stond naast hem toen hij als 'n sterke persoonlijkheid de beenen nam. Mijn God, wat werd hij geslagen... Nú ga ik voelen wat het eigen vleesch en bloed je te zeggen heeft. Ik ga verlangen naar een eigen kind. Heeft Karel dat in mij wakker gemaakt?

Wat is dié liefde ontzagwekkend! Ik moet er niet aan denken, tóch zuigt het zich aan mijn leven vast.

René is weg! Maar hij is niet weg! Tusschen hemel en aarde hoop ik hem terug te zien. Aan mijn leven wordt de vraag gesteld, wat ik wil! Ik weet het al... ik stā en blijf in deze branding staan! God, mijn God, ik laat hem niet alleen! Nóóit! Liefde zal zegevieren, zei later mijn vriend tegen mij, doch op dat oogenblik liet hij het juist achter zich en in andere handen!

Zoo is het! Anna moet dan maar wachten. Ze begrijpen me toch niet al zou ik het hēn ook haarfijn verklaren. Dit is niet te begrijpen, maar het leeft in mij en in hēm, Renétje! Ik moet hem helpen. Ik zal hem helpen. En dat duldt geen splitsing, geen andere gevoelsbeweging of wat het ook is. Ik ga nu eerst aan mijn werk.

Maar heb ik even gelijk gekregen? Heb ik dit jaren geleden al niet gezien? Is het niet tot ons gekomen als 'n vertrouwd spook? Daarom kraakt het me niet, raakt het me niet. Ik zal er echter voor moeten werken, wij allen. Ik heb de teugels nu in handen. Kop op, ik wensch je sterkte. Laat eens kijken?

Ik zou met of door een onfeilbare zekerheid nu al kunnen zeggen hoe het met hem gaat. We zullen hem ongeveer een jaar of drie moeten missen. Dat is te lang. Er komen tijden, dat hij een ietsje verzwakt, maar wat minder pijnlijk, heel nogmaals is en dan zien wij hem even thuis. Zoo maar op visite. Erica wil hem dan thuis hebben, Anna en Karel ook, maar dan moet ik praten. En ik zāl praten!

Een jaar of drie... een jaar of drie, denk ik, vóel ik, duurt het, maar dan zijn wij er nog niet. Néén, zoo tusschen het zeventiende en achttiende jaar in, door vallen en opstaan, naar de ontwaking voor ziel en geest en stof. Ik zie hem nog steeds als een „geestelijk wonderkind”!

De duif is teruggekomen. In het lieve bekje 'n brief voor Frederik. Het gaat goed... jullie zullen het spoedig hooren. En waarachtig, even later rinkelt de bel en vliegt Karel naar beneden. Hij stormt omhoog. Met René is het goed, Frederik, goede nachtrust gehad. Komt best in orde. Ik geloof het van harte. Maar zoo'n duifje toch. Weet je, hoe zoo'n diertje voor Noach speelt? Je denkt natuurlijk dat ik onzin verkoop. Hoe kun je dat toch denken, met zoo'n ernst spotten? Néén! Het zijn je eigen voelhorens. Doordat je eigenschappen krijgt die bewuster zijn dan al die duizenden andere, ga je dieper de dingen voelen. Je belééft ze nul! Je bouwt nu voor jezelf zoo'n diertje op en laat het vliegen. Je geeft het gezag, het gewilde van jezelf! Juist dat, wat je weten wilt en voelt,

waar je voor open staat, zou willen leeren kennen. Voel je de school, deze ontwikkeling? En dat gaat allemaal vanzelf. Je stuurt zoo'n kind de ruimte in om antwoord. Ik zeg je eerlijk: ik heb er al honderdduizend de wereld en deze ruimte ingezonden, dit is de éérste die tot me terugkeerde. O, hoe wondervol is het! En dat, juist nu wij allen een stootje noodig hebben, wat ben ik gelukkig!

Je ziet aan het diertje of je zelf deugt en verkeerde gedachten uitzendt. Je weet precies of het diertje reageert, je gaat het vermogen, de persoonlijkheid er van kennen en je krijgt het waarachtig lief. Je gaat het gewaad zien, alles, en je denkt, dat je vroeg of laat de heele ruimte in je zak krijgt. Ik heb er een terug zien komen die wandelde. Ik had hem stelten gegeven, die reeds in staat waren om tot mij terug te keeren. Maar hoe? Het diertje heeft er ongeveer twintig jaar over gedaan, een langen weg was het. Dit dier had de stelten volkomen versleten en toch kwam het tot me terug. Onecht allemaal?

Geloof je niet, dat wij menschen eens vleugels zullen bezitten? Ik ben achter de ruïnes gaan kijken in het oude Egypte. Ik zag daar vele vogels vliegen, nú nog! En daar zoekt toch 'n modern Egyptoloog naar. Of bestaan die menschen niet? Ik weet wel, hij loopt zich te pletter, zóó eenvoudig is het.

Mijn God, hoe is het mogelijk? Ik heb één diertje aan het vliegen gekregen! Wondervol is het! Ik zal haar verfraaien, want het is 'n zijl Mannetjes keeren niet zoo spoedig tot je terug. Die zien te veel onderweg. Die hebben een eigen wil en die moet je overwinnen. Het moederdier zuigt zich vast aan je hart, je bloedsomloop, je liefde. Deze vleugeltjes zullen nog mooier worden, ik ga dat zien. En eerst dan zal zij in staat zijn de ruimte te bevliegen, te beleven, mij het cosmische antwoord te brengen, naar ik geloof een boodschap van Onzen Lieven Heer! Nu stel ik me in op de gezondheid voor René, en daarvan zegt zij mij dan alles. Ze ontvangt! Maar voor mij, ik ben het, die uitzoekt wat het is.

Nu ben ik het gevoel om een eigen kind te bezitten al kwijt. Dat machtige verlangen is alweer ingeslapen. En weer zie ik, hoe wonderlijk alles is. Karel was zooeven hier en gaf mij het bericht over René. Hij kijkt naar mij en ziet, dat ik voor het logboek zit. Hij vraagt me eerst nu:

„Wat voer jij eigenlijk uit, Frederik? Wat schrijf jij eigenlijk? Ben je aan 'n boek bezig?”

Dat is Karel. Ik zei:

„Man, wat laat je mij weer schrikken. Hoe kom je daar zoo ineens bij?”

„Zie je, zoo zijn wij menschen. Je hebt mij al dien tijd van achter je masker bekeken. Je stond naast me, we leven in één huis, je kijkt, maar je ziet niets. Je zegt wel, dat je mij niet kunt missen, Karel, maar je weet niet eens dat ik er ben. Is het niet droevig? Zijn wij bewusten niet doofstom? Niet achterlijk? Wil je zeggen, dat je alles van je eigen leven weet, kent, ziet? En alles van mij? Wil je mij wijs maken, Karel, dat je aanstonds René mist? Dat jij van deze ellende omkomt? Voel je, we bedriegen elkaar in alles. Maar wat wil je weten?

Ik houd het logboek bij, Karel. We maken een wereldreis. We zitten op dit oogenblik net buiten het oerwoud, doch wij gingen door de rimboe. We zitten hier en rusten wat uit. Daar stroomt een breede rivier, een machtig landschap zie je, wonderlijk is het, het slaat je menschenlijke persoonlijkheid volkomen neer, je voelt je 'n niet in dit geheel. We zijn door 'n rimboe getrokken, we zagen beren en slangen, schorpioenen ook, we hoorden den jakhals! Het regende, stormde, o, wat 'n reis is het. De slangen gedroegen zich als hadden zij menschenlijke eigenschappen en drukten je je keel dicht. Je bent van voor en achter gebeten, bloedige wonden waren het, maar zag je het kistje niet met verband? Hebben de heelmeeesters je niet kunstig verbonden? Vraagt het maar aan Erica, zij weet het! Nog geen veertien dagen na de geboorte van René, gingen wij al op weg. Ik heb haar die reis uitgeteekend, maar heb er nog geen woord over gehoord. Toch reist ze met ons mee, net als Anna, wij met z'n allen. Ik ben aangewezen om kapitein te spelen. Jij stookt. Jij bent de stoker van dit schip. Want we gingen van huis weg met 'n mooie boot. Zag je al die kleurtjes, Karel?"

„Mag ik het lezen, Frederik?"

„Nee, ik denk niet voordat wij thuis zijn. Maar dat duurt heel lang. Karel, vergeet niet, wij gaan de wereld om."

Karel vliegt naar Erica en ik hoor hem vragen — ik móét het hooren:

„Weet, jij, Erica, dat wij 'n reis om de wereld maken en dat Frederik het logboek bij houdt?"

Ik hoor gekus... en dat verheugt me. O, wat doet me dat goed. Ook Anna krijgt haar zoentjes van Erica. Ze eten elkaar op! Ze mogen het doen, ik let wel op al het gevaar. Karel roept me toe:

„Zeg, Frederik, mankeert er iets aan mijn gestook? Zegt het dan maar. Heb je veel klachten gehad? Doen wij ons best, Frederik? Als er wilde dieren zijn, wil je me dan waarschuwen? Ik smeeek het je, houdt niet op. ga verder, dat wordt 'n prachtbeschrijving. Weet echter, dat je 'n mensch het hart uit de ribben haalt."

We varen verder. De tijden, die nu achter ons liggen, waren de ernstigste. En ook daar kwamen we door. Er zijn heel wat jakhalzen neergelegd. Wat stinken die dieren. Ik heb liever met bruine beren te doen en ook 'n slang valt wel mee, je moet die diertjes leeren kennen. Als je ze kent beschouw je hen als je vrienden. Je zit er gewoonweg mee aan tafel, je deelt alles samen. Zoo hoort het, maar de mensen begrijpen het nog niet.

Het rebelachtige van René was niets anders... ik weet het thans... dan de ontwikkeling voor het lichamelijke. De ziel smoorde nu, zij had het heel erg te pakken. En hij als de persoonlijkheid verloor zichzelf er door. Schommelend dus naar een anderen tijd. Dank u, mijn duifje! Dat gepraat over sexuele zaken... komt tot hem... omdat hij die smeerlapperij in zich opzuigt. Waren wij oudere mensen niet zoo slecht, dan had het kind ook niets te snoepen. Wij zijn schuld aan al die ellende, wij, de millioenen mensen die op aarde leven, en het kind neemt dat over. Natuurlijk, de ziel moet er vatbaar voor zijn, doch daar zoeken wij nu naar. Je bent maatschappelijk in harmonie of je bent het niet. Dát zijn dan al die bewuste en onbewuste gekken. René heeft zijn portie al gehad. We zijn er nog lang niet; hier in huis heerscht nu rust!

Nu komt die leegte aan de beurt. Toen hij ging, zijn voeten over den drempel van dit huis zette, voelde ik 'n leegte in me komen. Het was, alsof er iets geweldigs uit mijn leven stroomde en met René verdween. Ik dacht er over na. Nu weet ik, dat dit ons contact is, ons leven, onze zielen zijn het. Hij is weg, maar hij kan niet wèg zijn, hij moet er nog wezen. Dat wordt nu door mijn duifje voorkomen. Het diertje nestelt zich in René's hart. En dat ben ik. En René heeft reeds van baby af zijn duifjes aan de ren en aan het vliegen, zoodat ik kan rekenen, dat wij elkaar niet zullen verliezen. Voorheen noemde ik dit „telepathie", nu is het voor mij „universeele eenheid" met 'n mensch geworden. En als dat ontwikkeld, sterker wordt, ben ik daar, is hij hier, staat hij niet alleen in en voor zijn strijd, maar gaan we één weg, beleven wij één leven, doen wij juist dat, wat de „Apostelen van Christus" kregen, ontvingen: het is liefhebben! Alles! Dragen is het, dienen, de éene openbaring krijg je na de andere, als we slagen. Maar we zijn al geslaagd, anders had ik deze werking niet gevoeld.

Deze leegte vul ik nu op. Vanzelfsprekend is, dat de ruimte die ons scheidt... door hem en mij beleefd moet worden. Dat voel ik. En ik wéét al zoo lang hoe wij dat moeten doen. Juist, Renétje, we gaan weer slapen! O, mijn hemel, wat leer ik vandaag een massa. Ik ben je niet

kwijt, integendeel, ik krijg je nu schooner terug, inniger zelfs, met alles wat je mij te schenken hebt.

Alles is stoffelijke groei!

De rest is geestelijke ontwaking. Voor ziel, geest en leven!

Leven, ziel, geest, stof... ra, ra, wat is dit alles in één wereld te zien? Hiervoor wil ik leven en sterven, als het mag, ik wil geen fouten begaan. Het leven gaf René werking... De ziel voelt... De geest heeft een andere taak, de stof als het lichaam sluit dit Goddelijk product af. En elk deeltje heeft een eigen deur, die door ons menschen geopend kan worden, maar waarvan Hij een sleutel heeft. Voor vandaag weer net voldoende.

Hans en Hansi... staat er geschreven. Wij hebben hen den laatsten tijd niet meer gezien. De avond, dat ze hier waren, was er geen contact, dat had niets met vriendschap uit te staan. Hansi was bewust bezig om ons van Hans te verwijderen. En het lukt haar! Hans vliegt er in! Hans begrijpt niet, althans niet meer, wat vriendschap is. Hij staat onder haar invloed en doet wat zij hem voorschrijft. Hansi is nu al bezig Hans te vernietigen. Als je dat als mensch goed vindt, toestaat, dat 'n andere persoonlijkheid je dwingt de liefde van je eigen bezit, van je vrienden, te bezoedelen, dan ben je zwak. Nu valt je masker en zien wij, dat je op Hans als het er op aankomt niet kunt rekenen. Dat wisten we al zolang. Smoesjes verkoopen kunnen we allemaal. Nú zie je het weer... Hansi, zijn liefde is het, breekt het goede. Dat is 'n graf graven voor jezelf, omdat ik geloof, dat het goede tóch zegeviert!

Hans is nu 'n dweil, 'n mat, waar zij haar voeten aan afveegt. En dat zoo'n geleerde. Dat noemt zich psycholoog. Hij ziet nu al niet wat er gaande is. Hansi zat hier als 'n sfinx, maar een doorzichtige, een, die je in de goten kunt vinden. Ik noemde het marktbewustzijn. Het kost je niets. Het is schandalig goedkoop. Het is te koop, maar de menschen kijken er niet naar. Hans kocht er 'n schip voor, bepakt en geladen keerde hij huiswaarts. Alles gaat straks over boord. Deze sfinx is 'n geboren straatmeid. Ze heeft dierlijke allures, die je op haar gewaad ziet, op haar lippen, in haar oogen; haar gansche bouw spreekt er van. „Unheimisch... O, ich liebe die Tieren.”

En daar wacht ik op. Hans verongelukt? Hij zal haar spoedig vergeten. Ik wed met alles wat ik heb, dat dit slechts enkele maanden duurt. Wat ik er zoo terloops van hoorde, wijst reeds in die richting. Karel had iets gehoord. Erica ook, de menschen komen het je thuis vertellen. Peter is valsch, Renétje? Wat ben jij 'n wonderlijke gek... Zuig nog

meer van al deze dingen in je op, lieverd... Millioenen menschen zullen je er hun bloemen voor schenken.

Ze wil uit. Ze wil „Spass machen“... maar de goede kern van Hans slikt dat niet lang. Ze wil nach Paris, nach Londen, nach New York, maar Hans heeft een inrichting, die vanuit de goede kern werd geschapen en waarvoor hij zijn leven kreeg. Dát redt hem! Dát is ook het einde van zijn vlucht... zijn liefdesgedoe... maar ik zie hem als 'n zwerver, de flarden vliegen er af. Zag je dat schooiertje?

Groote dingen werpen hun schaduwen vooruit. Onechte dingen modderen steeds laag bij den grond. Hans is 'n heer, 'n gentleman... voor vijf en zeventig procent, de rest is bezig zichzelf te leeren kennen. Die pudding smaakt hem niet. Maar ik wacht af, want komen doet het. Hij speelt niet l ng voor slaaf, hij neemt geen bedrog, hij niet!

Ik ga wandelen. De natuur helpt me. Ik ga mijn duif voorbereiden om te vliegen. Ik moet met haar leven praten.

Tot straks.....

FREDERIK. HANSI MOET WEG.

Wij hebben een barren winter achter den rug, een afschuwelijke tijd voor ziel, geest en lichaam. Wat wij die dagen moesten meemaken, gun ik mijn ergsten vijand niet; zoo beefden we van inspanning, doodmoe waren we, toen René ons moest verlaten. Hoe zijn wij erdoor gekomen, vraag ik me nu af, nu ik weer op mijn bankje zit en van al het schoons, door Moeder Natuur geschapen, kan genieten. De Lente zuigt mijn leven in zich op, of is het net andersom en gaan die krachten van mij uit. Maar, komt er in mij, kan een mensch tevreden zijn? Is een mensch ooit tevreden, kan hij tegen zichzelf zeggen, nu heb ik alles? Ik ben van alles voorzien? Ik heb thans hemel en aarde in mijn zak? In mijn innerlijk heerschen rust, tevredenheid, ik ben in harmonie met alles!

Nu René weg is, staan wij met leeg handen voor elkaar. We zijn iets kwijt, iets schoons, waarvan je voor enkele weken alléén narigheid beleefde, geeft, nu het weg is, leegte, armoede, ellende, het nam ons geluk met zich. We zoeken elkaar, we kijken elkaar in de oogen, we vragen: heb je niets voor me? Dacht je er aan mij iets te schenken? Had je mij iets willen vragen? Doch er is niets. Wat je dacht bleek niets te zijn, want boven is het kamertje leeg, en het leven, de ziel, de geest, de stof leeft nu ergens anders. En wij?

Nu is het, alsof het léven in den mensch iets voor de persoonlijkheid te schenken heeft. Het is een stem die je kunt beluisteren, indien je er voor open staat. Het is alsof je een nieuw leven moet beginnen, maar je weet nog niet hoe. En daar pieker ik nu over.

Als je los komt van jezelf, je overgeeft aan de krachten in de natuur, ben je soms zoo gelukkig, dat dit leven tot je spreekt en iets van het ongekende aan je ziel en zaligheid overhevelt. Ik heb dat al eerder ontdekt, door het bijhouden van het logboek bijvoorbeeld kreeg ik van alles toegezonden, dat ik later in de natuur terug vond. Je weet dan niet waar al die zinnen vandaan komen; wij vroegen ons destijds af, of het „inspiratie” kon zijn, zoodat ik maar zeg, dat ook de natuur er voor open staat. Alles heeft tot ons leven iets te zeggen, wanneer je al inspireerend de dingen ondergaat.

De vogelen sjilpen, ze praten en zijn gelukkig. De menschen wandelen in deze prachtige lente, maar hebben hun problemen, waardoor ze deze schoonheid niet zien, niet kunnen beleven, omdat de dagelijksche dingen dit gezag overheerschend teniet doen. En dan sta je weer vreemd voor Gods geschenken, niemand kan je helpen, alléén moet je alles verwerken. Is er geluk denkbaar?

Waar het mij om gaat is het volgende. Ik ben René kwijt en René is voor mij het geluk. Ik ben bezig Socrates te volgen, want die man is door het denken aan ons universiteitswerk begonnen. In mijn leven zijn geen gewetensbezwaren, niets is er, wat mij zoo van streek kan maken, dat ik er huilende van bezwijk. Wat voor 'n ander mensch bezit en rijkdom is, het goede van deze wereld, werd voor mij het ziektebeeld van 'n kind, waarmee ik nu rond loop. Ik zit aan dit leven vast en dat vind ik goed, omdat het mij gelukkig maakt. Ik heb niets anders, ik zou al mijn bezit willen geven, indien ik René bij mij terug had. Maar dat kan niet! En daarvoor moet ik denken, ik moet thans op eigen beenen staan, wil ik bereiken, dat mijn leven straalt, open staat voor al het andere, of ik word zwaarte, drukkend, dat 'n ander niet moet.

Maar er is reeds verandering gekomen. Doordat ik nu aan mijzelf denk, komt René wat dichtter bij mij. Stel ik mij voor de natuur open, volg ik het leven rondom, dan, je gelooft het niet, loopt daar René voor mij uit. Zijn schim is het.....! Ik weet wel, het is mogelijk uit herinneringen te putten, maar daar pas ik wel voor op, ik kèn dat verschijnsel. Neen, dit is anders en nieuw voor mij.

René loopt hier en ik zie, hoe zijn schoudertjes doorbuigen, hij draagt een zware vracht. En ik ben léég op dit oogenblik, ik geef me volkomen, want ik wil hem helpen.

Zie je, ik ben bezig mijn eigen toestand wat kleur en verstand te schenken. Ik moet deze leemte opvullen met iets goeds. Ik ben het type niet om me nu blind te staren op één punt, René, zijn kamertje, zijn doen en laten, al die ellende, waarover Anna en Erica het nu hebben..... Ik wil dat niet, want nu sta ik stil!

René draait hier eigenlijk in het rond. Hij zoekt mij. Hij wacht op iets, wat toch niet komt. Hij wil verder, maar hij kan niet. Ik ga voelen wat het is, want ik wil mijn geluk terug, mijn contact met een dierbaar leven opnieuw bezitten, waarvoor ik lééf en sterf. En nu denk ik aan mijn duifje.

Ik ga thans begrijpen hoe zij voor me werkt. Doordat ik mezelf volkomen openstel voor René, zijn wezen en zijn leven, vliegt boven ons

beiden mijn duifje, dat door mijn denken en voelen, den wil om te dienen en om te helpen, gestalte heeft gekregen, die voor mij niets anders is dan gevoelskracht tengevolge van mijn diepste verlangens. En daar vliegt ze, opgebouwd door 'n menschenlijken wil, met wat reine persoonlijkheid bezielde en een kloppend hartje, dat tikt voor twee zielen. Ijlheid is het, de omzwevende werkelijkheid van 'n band, van levens, die alles voor elkaar over hebben!

René is aan het verkennen en ik niet minder. Erica kreeg tijdens haar dragen diezelfde trekjes toegezonden, die echter door Van Stein werden afgemaakt. Nu zie ik de offervaardigheid levendiger dan ooit een eigen wereld vertegenwoordigen, een waar ik mee te maken heb.

Ik maak me leeg, maar mijn ziel krijgt vleugels. En dat moet nu het contact worden met René's leven. En dat op afstand! Ik heb in het Oosten gehoord, dat je op afstand menschen kunt genezen of vermoorden. De feiten spreken voor zichzelf en die hebben voor al die landen reeds een eigen zelfstandigheid bereikt. Daarover valt dus al niet meer te twisten. Als je die mogelijkheden hoort, geloof je het niet. Maar wij nuchtere Westerlingen weten er nog tē weinig van. En toch... waarnaar zoekt een Egyptoloog? Wat wil die man van al dat Oostersche weten? Waarom hebben ze hier 'n faculteit van gemaakt? Om al die poppetjes wereldsche beteekenis te schenken! Het leeft dieper onder de aarde dan wij denken. Zij haalden die schatten bewust en onbewust voor duizenden oogen naar de oppervlakte van ons dagelijksche leven en gaven hem ziel, geest, leven en persoonlijkheid. En zie, dat vloog nu boven hun hoofden rond en sprak als nimmer nog één wijsgeer heeft gekund! Nonsens?

Ik wil dien weg volgen en, al zeg ik het zelf, ik ben al een eind gevorderd!

Ik kan thans waarnemen, dat René bezig is z'n omgeving te verkennen; intusschen zoekt hij mij op. Hij is reeds in mijn omgeving, zoekt me, maar volgt nog een verkeerden weg. En nu het groote verschil... wat vroeger in den slaap geschiedde, is nu dagwerk, wordt dagbewustzijn, want dag en nacht is er éénheid voor ziel en geest. En dit maakt me gelukkig!

Onze eigenschappen voeren ons nu te zamen. Het gevoelsleven is het, dat die sensitiviteit heeft, of het was niet mogelijk. Erica en Anna behoeven er nog niet aan te beginnen, Karel ook niet. Ze denken verkeerd, ze zijn te aardsch, denken te stoffelijk. Dit is voor de ziel!

Omdat wij kinderen zijn, lukt het wellicht. René is oud en jong en ik

ben niet anders. Toch hebben veel menschen dit. Je hoort er telkens van, maar we begrijpen het nog niet. Moeders beleven heel veel van deze éénheid, hoe dieper en waarachtiger zij lief hebben, des te scherper voelen ze hoe hun liefde het maakt. En ook die menschen bezitten zoo'n duifje, waarmee ik maar zeggen wil, dat het toch niet zoo onmenscheijk is. In het Oosten noemt het priesterlijke ik het: „Universeele Eenheid“!

Ik wil dat leeren om Renétje te steunen, ik mag hem daar niet alleen laten. En ik geloof nu, dat dit zijn redding zal zijn. Zie je, daarom trouw ik niet met Anna. Als ik dat doe, splitst mijn ik zich en staat René daar ginds alleen. Nu ga ik, geloof ik, begrijpen, waarom Ingewijden niet willen trouwen. Of Boedha gehuwd was, weet ik niet, ik meen van wel, althans voor hij zijn zending begon, maar er zijn anderen, die er niet aan wilden beginnen, omdat zij dan hun levens zagen gesplitst. Ik voel nu, wat een vrouw te beteekenen heeft voor zoo'n zielemensch, ze verliezen zich in en door het stoffelijke waaraan ze vastzitten.

Maar ik voel tevens, dat, wanneer je dat wèl kunt, je dan een héél andere wereld betreden zult, waarin je een liefde ontvangt, die boven alles gaat en waar wij menschen nog geen weet van hebben. En vergeet niet... ook God is Vader en Moeder! Ik denk dan ook, dat al die heiligen den voorzichtigsten weg gekozen hebben, omdat ze voor zichzelf geen risico's durfden aanvaarden, willen zij hun taak afmaken en het „Nirwane“ op aarde brengen. Zij sloten zich voor het stoffelijk denken en voelen af, bleven zichzelf en hielden de deuren van hun kasteel gesloten voor alles, wat maar eenigszins vrouwelijk of moederlijk deed! Maar of ze het beoogde doel hebben bereikt? Zei ik niet, dat dit universeel parasitisme is? Wat willen mannen en vrouwen beginnen, als ze voor zichzelf en anderen wedergeboorte aanvaarden, doch géén levens scheppen en dus kans geven om hier terug te keeren? Maar daar heb ik het nu niet over. Je ziet echter, dat we dadelijk in conflict komen met angstige wetten, die, geloof ik, de heelaigraden vertegenwoordigen en waardoor wij menschen en alle leven geschapen werden. Ik denk niet, dat je die dingen bedriegen kunt!

Enfin, als ik me open stel voor Anna, zit ik aan haar leven vast. Ik weet natuurlijk niet hoe ik zou voelen, zou handelen, wanneer ik maar nèt de dertig had bereikt. Thans is dat heel iets anders en gooit het juist dat gewicht in mijn levensschaal, waardoor mijn ziel weigert. Maar ja, voor God is alles mogelijk.

Ik ga hier nog even op door, want ik ben er nog niet. En het is daarenboven de moeite waard; je krijgt er ruimte door voor jezelf.

Ga ik in Anna over, dan loopt zij mij in alles achterna. En dan ben ik niet in staat René te helpen. Dan zuigt niet René zich aan mij vast, maar Anna, en ik ben dan gesplitst, ik leef dan op halve kracht en wij krijgen nimmer René terug. Wat weegt nu zwaarder? Of verbeeld ik me maar wat? Maar dat geloof ik niet, want dáár loopt Renétje! Hij vraagt naar me, hij zoekt me, hij heeft hulp noodig. En waar is Anna? Nergens! Die is thuis en zoekt, kijkt naar alles, zou dol gaarne alle ellende opnieuw beleven, als zij René maar bij zich had. En Erica is niet anders. Karel schikt zich wel, maar die geeft het niet alleen geestelijk over, ook stoffelijk, hij wacht, maar dat kan iedereen.

Toch is er nog iets anders. Veronderstel, dat Anna nu eens net als ik bezig was René te zoeken. Als zij net zoo denkt als ik, is het mogelijk, dat zij vanuit haar wereld den jongen steunt. Verdraaid, dat ik hier niet eerder aan dacht. Als zij mijn hartslag in zich voelt, kan zij ook die van René voelen en beleven. En dan zijn we samen bezig, want ik neem aan, dat je hier geen heilige door wordt, geen wit laken hoeft omhangen, je moet het zoo natuurlijk mogelijk doen, maar bewust alle liefde schenken die je te geven hebt, eerst nú dring je tot dat andere leven door en krijg je eenheid van zielen!

We zullen afwachten. Later ga ik hier op door, maar het is nieuw voor me, het heeft bijzondere aspecten in zichzelf; indien wij er het bloed voor willen leveren, krijgt ook deze mogelijkheid gestalte en persoonlijkheid.

Ik ben en blijf op mijn hoede, want ik wil geen aanhang zijn, ik wil alles van mezelf geven, maar ik wil er ook alles voor terughebben! Als dat eens mogelijk zou zijn!

Nu ik hieraan denk, zie ik Hans en Hansi. Ook zij hebben zich voor dit leven opgetrokken naar één wereld, maar daarin leeft duisternis. Hans vroeg me vanmorgen bij hem te komen. Ik ga er vanavond heen, want er is iets aan de hand. Hij beefde geloof ik, zei Anna, toen hij telefonisch zijn boodschap doorgaf. Ik ben nieuwsgierig.

Toch bleef ik er heel den dag over nadenken, hoe ik voor mezelf en René iets goeds kan opbouwen, waardoor in de allereerste plaats dit verlies gestabiliseerd wordt, maar vooral dit stilstaan, deze leegte, dit gemis van ellende en narigheid wordt teniet gedaan. Ik maak eruit op, dat wij menschen nooit tevreden zijn. Wij weten het niet, wij verlangen den strijd, wij willen geen rust, wij zijn en blijven onbewust in dit groote, universeele geheel. Als we het geluk bezitten, maken wij het zelf weer kapot, omdat we ons ik als mensch nog niet kennen.

Hans, met al zijn bezit, is ongelukkig. Dat weet ik al zoo lang. Tóch leeft er in hem 'n goede kern, maar die is zoek, zoolang hij niet een gevecht begint tegen goed en kwaad in zijn leven en persoonlijkheid.

Toen ik weer boven zat te schrijven bracht Anna mij thee. Ik dankte haar innerlijk en meteen zei zij:

„Merci, Frederik... Hoe is het mogelijk, je wordt hârtelijk bedankt.”

En nu het merkwaardige er van. Ik zei „merci”, maar Anna gebruikt dit woord nimmer. Zij stond nu in verbinding met mijn levende hart, dat volkomen open stond, zoodat zij er haar deel van kreeg. Dus tóch, ondanks alles? Ik geloof, dat ik geen wit laken noodig heb. Het zou me alles waard zijn om gezamenlijk dezen weg op te gaan. Als je margrietjes ontmoet, de lelietjes-van-dalen tot je spreken, kun je er als levensgrootte persoonlijkheid 'n kransje van maken en op haar hoofd leggen, waardoor je de universeele eenheid beleeft. Je ligt nu op een heide, met boven je hoofd het rijk der hemelen en je ziet Hem, Die je toelacht en zegt:

„Laat de kinderen tot mij komen, want hunner is het Koninkrijk der Hemelen!”

En nu zie je geen maskers... de reine klaarte is het! En toch... ik wacht rustig af!

In dezen toestand betrad ik het kasteel van Hans. Aan de deur vroeg ik al:

„Waar is Peter? Moet je zelf open doen?”

„Dat vertel ik je dadelijk wel.”

„Waar is Hansi?”

„Ga eerst zitten, Frederik, alles op zijn tijd.”

Ik kijk hem aan en zie geloof ik alles. Ik dacht: man, wat ben je oud geworden. Waar zijn al die jeugdige trekken gebleven? Heeft het je zoo aangepakt, dat gereis en getrek door de wereld met 'n mooie, jonge vrouw? Ik hoor:

„Peter heb ik de deur uitgetrapt. Hansi is nu in Leipzig, en ik maak een eind aan alles, Frederik. Hansi moet weg.”

Hij kijkt me aan. Wil hij commentaar of wat wil hij? Ik laat me alleen ontvallen:

„Wat?”

„Wist je dat niet.”

„Dat weet je wel beter.”

„Ik ben bedrogen, Frederik. Al een tijd lang... Ik kon het niet gelooven, voordat ik het bewijs had. En toch kan ik niets doen. Maar ze moet er uit, ik ben niet van plan om er een lijdensweg van te maken.

Het heeft me 'n slordige veertig duizend gekost en wat er nog bij komt, maar daar is niets meer aan te doen. Eerlijk gezegd, Frederik, ik heb wroeging. De zieken loopten me achterna. Ze smeekten om hulp en ik steek geen hand naar hen uit. Ik ga op deze wijze den kelder in. En dat moet ik niet. Ik ben geslagen en getrapt, maar tóch geloof ik, dat mijn betere ik het van het slechte wint. Ik móét er een eind aan maken of ik bega 'n moord. En daarvoor deinst mijn leven terug. Die slang moet wèg!"

We denken. Ik voel nu, dat ieder mensch 'n duifje kan opbouwen, voor den één vliegt het dier, voor den ander loopt het op stelten, totdat er geen voetstukken meer zijn, maar de beleefde en uitgezonden gedachten komen toch terug en klampen zich aan je leven vast. En nu vragen ze: wat wil je! En Hans weet het, goddank, hij weet het. En ik heb nimmer getwijfeld. Ik wist het al zoo lang. Ik krijg weer gelijk!

„Hoe is het daar, Frederik," komt er na een oogenblik.

„Goed!"

„René is weg?"

„Ja Hans."

„Zoo is het goed, beter dan thuis. Er is toch niets aan te veranderen. Maar wat denk je van mijn toestand, Frederik?"

„Weet je al."

„Ik moet van haar af. Iederen avond was het hier bal. Ze kreeg er niet genoeg van. Ik ben voor 'n doel op deze wereld, Frederik, geloof je me nog? Ik heb jullie schromelijk vergeten. Maar ik wil niet kapot. Ik heb van alles spijt, wroeging. Heb je medelijden met me?"

„Neen!"

„Dank je."

„Is er niets aan te doen?"

„Niets... Ik leef hier in 'n hel. Hoe ik ook denk, het gaat niet. Ik heb trouwens mijn zaken al geregeld. Het doet zeer, maar het is mijn eigen schuld; ik had het kunnen weten. Waarom heb je mij niet gewaarschuwd?"

„Om me te laten vermoorden, zeker."

„Je hebt gelijk, ik zou je vermoord hebben, zoover was ik van jullie weg. Wat is 'n mensch, Frederik, als je niet achter de maskers kunt kijken? Alles is zoo leeg, zoo schijnheilig, het allerbeste in je leven vergeet je, je denkt er niet meer aan en dat voor zoo'n slang. Vergif is het. Ik maak er vlug een eind aan, Frederik, dan zullen we weer praten. Als ik je noodig heb, kom je dan?"

We denken even, dan zegt hij weer:

„Wellicht ben ik nog ergens goed voor in deze wereld."

Nu ik nadenkende ben en Hans voor zichzelf uitmaakt hoe te handelen om zoo goed mogelijk van Hansi af te komen, komen er wonderlijke gedachten tot mijn leven. Ik durf die niet vertolken, toch moet ik glimlachen en Hans ziet het. Hij vraagt direct:

„Waarom lach je, Frederik? Als ik je niet kende, sloeg ik je tegen den grond. Maar ik begrijp je niet. Wat heb je? Mag ik het weten? Kerel wat ben je veranderd. Ik ken je niet meer, ik geloof, dat de natuur je al achter naloopt. Onderzoek je nog? Ga je verder?”

„Daarom glimlachte ik, Hans. Bewaar me, moet ik om deze ellendige zaken lachen? Hoe kun je er één seconde aan denken. Néén, het is heel iets anders. En ik geloof dat ik het zal zeggen ook. Je moet me helpen.”

„Zeg op.”

„Luister. Toen wij zoeeven zwegen, overdacht jij, hoe je van die slang afkomt en ik dacht juist aan je werk en je taak voor deze wereld. En toen, ineens, zag ik mezelf in je inrichting.”

„Gek?” /

„Neen, bewust, ik wilde een kuur van je hebben. Ik zag mezelf onder al die mannen. Ik doe het, Hans. Als je gereed bent en jij weer dag-in, dag-uit voor je zieken leeft, kom ik. Ik sluit me voor enkele maanden onder je zieken op.”

„Ben je stapel geworden?”

„Ik niet, Hans. Ik weet nu waarom ik dat doe. Ik wil alles van die mannen weten. Ik wil weten hoe ze zich voelen en hoe al die toestanden zijn. Ik wil met hen eten en drinken en praten, slapen, opstaan en de dagen van de week doorleven, kortom alles. Help je me?”

„Dat heb ik nog niet beleefd, Frederik. Als je wilt, mij best. Je zult je zin hebben.”

„Maar als patiënt. Ik wil alles meemaken.”

„Dat kan! Ik zal je waarschuwen.”

Toen ging ik naar huis. Hans maakt zich vrij. En wij hebben hem terug. Goddank, wij hebben Hans terug! In mijn dagboek staat:

„Hans is terug gekomen. Hij ging op reis, maar hij vergat, dat wij er nog waren. Toen men hem onderweg bedroog, vloog hij tot ons leven terug. Heb ik even gelijk gekregen? Het rood van haar lippen had de koude van den dood en Hans kon dat niet verdragen. Geen ziel, dan die voor narigheid, bezat ze, een geest voor ellende, die nimmer vreugde kan geven. Arme Hans, een dure les! Maar hij kan er tegen. Geld heeft nu geen beteekenis. Wel ernst, en menschenkennis. Ook het binnenste van je ziel krijgt nu 'n wit laken om. Hans voelt dat. De zieken loop

hem achterna en dat is het hoogste bezit voor zijn leven, de kern, het goede, dat eens het kwade moet overwinnen en de maskers wegrukken.

Hansi, Hansi toch... Had het niet anders gekund? Je hebt geen liefde. Je voelt geen liefde... Het was waanzin dat te veronderstellen. Ik zag het, ik wist het, maar dat het zoo spoedig zou geschieden, dat wist ik niet! Ik geloof, dat ook voor ons zulke boodschappen kunnen groeien, in de tuinen van Onzen-Lieven-Heer staat van alles, maar je moest geen Hansi heeten.

Ik ga me verkleeden. Ik trek voor korten tijd een krankzinnigenpak aan, maar daar mogen ze hier niets van weten. Ik voel, dat dit beter is. Want ze zouden me maar storen en dan is er geen aardigheid aan. Anna bijvoorbeeld zou zeggen: „Nu wordt hij ook nog gek. Maar dat nooit, eerst over mijn lijk!”

Die Anna toch! Erica mag het ook niet weten. Ik ga voor drie à vier maanden naar het buitenland. En intusschen werk ik met mijn duifje. Ik verlang al om er te zijn. Waar ik die gedachten ook vandaan kreeg, de bron dank ik uit den grond van mijn hart. Ik ga me verkleeden, ik ga mezelf opsluiten tusschen de maskers, omdat ik er alles van wil weten. O, Frederik, je begint een nieuwen tijd. Kan het leven de moeite waard zijn, om te beleven? Ik geloof van wel, maar je moet er alles voor over hebben.

Tot diep in den nacht denk ik over alles na. Ik heb groote verlangens in mij zelf ontdekt en die zullen Renétje van pas komen. Ik geloof het!”

In mijn slaap droomde ik dat ik 'n gek was. Ik leefde onder vele gekken. Er was er een bij, die zich dokter Francisca noemde en die iedereen z'n recepten uitschreef. En dan heette het: gá, mijn zoon en kus niet langer de voeten van je zieken. Verdom het!

Ik werd als die menschen, totdat ik mezelf had verloren. Toen de deur voor mij open ging, omdat ik beter was, wilde ik niet eens weg, zoo goed had ik het daar. Maar ik moest er uit, plaats maken voor gezonde menschen, die gek zouden worden en daar wilde men niets van weten. Ik moest weg of ik wilde of niet. O, wat een pijn was het, juist om het verlies van al mijn vrienden daar. Ik zag, dat ze mij bij m'n nekvel pakten en de deur uit smeten. Ze schreeuwden me na:

„Gekken hooren niet bij de verstandigen van geest, maak dat je weg komt, wij hebben geen gekken meer noodig.”

En Hans staat me op een groot voetstuk uit te lachen. Ook zijn mond ging open en ik hoorde hem zeggen:

„Frederik, o Frederik! Zag je al die maskers? Weet je wat ik nu zie?

Jij en ik, Karel en Erica, Anna en René, wij allen zijn hier om één masker te dragen, maar jij bent daardoor gek geworden. Zoo, maak nu maar dat je weg komt."

En toen werd het duister om me heen, doch toen ik even naar boven keek, scheen de zon. Toen ik wat later in de tram zat en op een klok keek, was het precies één uur. Hé, dacht ik, dat is vreemd. Nacht en duister zijn synoniem... maar het is nu middag en het moest licht zijn!

Ik werd wakker. Anna bracht thee en zei:

„Wat kun jij in je slaap schreeuwen, Frederik. Ik heb dat nog nooit van je gehoord. Jij moet er eens uit. Je doet te veel. Dat geschrijf kost te veel kracht. Als je er eens uit ging, Frederik?"

„Nu je het er over hebt, Anna, geloof ik, dat je gelijk hebt. Ik geloof ook, dat ik wat overspannen ben. Waarlijk, een reisje van enkele maanden zou me goed doen. Já, ik zal er over nadenken."

Ik schrok. Had ik soms mijn plannen al verraden? Neen, die zekerheid voelde ik nog in me. Maar wat is dat eene uur voor me. Eén uur..... een uur..... een leven, één leven..... Anna is het? Licht door duisternis, want zij heeft me gevolgd..... Zij wandelt me dus achterna. O, mijn God, als ik hier eens zekerheid van krijg?

Eén uur, en dat op den dag... midden op den dag... is bewustzijn, is kleur, is 'n gestalte, als man en vrouw moet je ze zien. Kom, Frederik, aan den arbeid. Er staat in het logboek:

„Anna volgt me al! Het blijkt uit alles, want zij is me maar één uur ten achter. En dat zag ik op straat. Wat de rest te beteekenen heeft, komt vanzelf wel! Ik geloof, dat ik het al weet, maar Hans begrijp ik niet.

Hans stond op 'n voetstuk en schreeuwde me nogal bloeddorstig toe, dat wij allen één masker beleven. Eéntje maar??? Ik zet hier eenige vraagteekens achter, opdat ik het later terugzie. Ik ga er nu niet op in!

Voor vandaag is dit alles. Ik ga lekker in den tuin liggen om wat op verhaal te komen. Ze moeten weten, dat ik rust noodig heb.

Ik dacht, Renétje, dat er geen bloemen waren, maar tóch, even voor het volgende bedrijf, kregen we margrietjes gestuurd. Ze waren goddank voor jou! Ik hoop, dat de menschen je niet vergeten. Ook al ben je even van het tooneel af, hier voelt men je, ziet men je, zou men willen, dat je er al weer was. Ik geloof, dat wij in het laatste bedrijf ook dat zien geschieden. Ik geloof tevens, dat je er zoo nu en dan even zult zijn, voor enkele minuutjes maar, om iets te zeggen en weer heen te gaan. De eigenlijke rol ligt daarginds. Ik waak, Renétje!

Ik kom zoo terug..... Ik ga me verkleeden!

FREDERIK, WEET JE NU ZEKER WAT JE WILT.

Mijn koffers staan gepakt gereed om met mij aan een genotvolle reis te beginnen, met als einddoel Kerstmis thuis, om onder elkaar het feest van „Christus” te vieren. Hoe ik daar toe gekomen ben, weet ik nog niet. Een drang was het, die als het ware gulzig mijn denkend leven overheerschte en waar ik geen weerstand aan kon bieden. Zoo besloot ik dan maar om tegen Kerstmis naar huis terug te keeren, mits geen vroegere noodzaak mij dwingt om van besluit te veranderen. Ik geef me volkomen aan de toekomst over, met het geruste weten, dat ik ergens voor leef, 'n doel heb, hetgeen maar heel weinig menschen voor zichzelf kunnen zeggen.

Anna, Erica en Karel brengen me naar den trein. Ze zijn voorbereid, wij hebben voldoende tijd gehad om afscheid van elkaar te nemen. Met René gaat het goed, hij voelt zich daar op zijn gemak, hij leert er al iets en hij heeft niets meer van zijn vroegere wildheid overgehouden, ook al, zooals zijn geneesheer het zegt, verwachten wij elk oogenblik, dat hij zijn talenten tentoonspreid. In ieder geval, mogen wij niet klagen. Zoo onder de jongens openbaart zich een andere persoonlijkheid: de jongens trekken hem in hun leven op, hij verkent het werk, den dag, het uur, hij zoekt, hij praat weinig, maar dat is te begrijpen. Werkelijk, Karel kreeg te hooren, we zijn tevreden. En nieuwe verschijnselen waren er niet. Hij eet goed... waarlijk 'n verrassing. En hij luistert ook. Je zou denken, dat verandering van klimaat nieuwe aspecten voor ziel, geest en stof opent. Maakt u zich maar geen zorgen en geef mevrouw de heilige verzekering, dat ik alles doe wat in mijn vermogen ligt om haar jongen te helpen. Eén ding echter, blijf hier voorloopig vandaan. Indien het maar eenigszins mogelijk is, geen bezoek. U krijgt van mij bericht als u kunt komen. Nu zoudt u hem maar van streek maken.

Dat was eenige weken terug. Gisteravond belde Karel even op. Wij allen waren stil van verlangen. Hoe is het met ons kind? Karel hoorde:

„Nog precies hetzelfde. Er is stilte in hem gekomen, iets meer apatisch, maar niet van blijvenden aard, uren van wildheid hebben we nog niet beleefd, maar daar zorgen we wel voor. Spanlakens zijn dus niet noodig.

Hij is wel wat zwijgzamer, maar de broeder heeft geen moeite met hem, ik geloof, dat hij in Van 't Zand wel zijn kameraad vindt. Den naam „Frederik” hooren we steeds... ook in zijn slaap. Ik heb al die dingen vastgelegd. De broeder hoorde hem in slaap zeggen:

„Waar ben je, Oom Frederik, zie je mij niet?”

Misschien begrijpt u dat beter dan wij hier. Is dat niet de naam van den vriend die bij u was? Ik raad ook hem niet te komen. Hij moet los van zijn oude vriendschap, willen wij een nieuw leven voor hem opbouwen, wat toch de bedoeling is, collega... Verder geen nieuws, u hoort nog van mij.

„René vraagt naar je, Frederik.”

„Dat hoor ik. Laat hem maar vragen, wanneer het verlangen sterker wordt, dwingt dat volgens mij, het andere tot inslapen. Dat heb ik mij eens laten wijsmaken door een doodeenvoudig moedertje, die haar jongen in de gevangenis zou bezoeken. Of ze gelijk heeft is een andere zaak, maar er zit wel wat in. In ieder geval kan ik met een gerust gevoel op reis gaan. Wij hadden ook het tegendeel moeten aanvaarden; we mogen tevreden zijn.

We zitten bijeen en hebben het over René en over mijn reis. Ze weten niet beter, dan dat ik eerst Zwitserland ga bezoeken. Daar woont een vriend van Hans, die mijn brieven, die eerst naar hem zullen gaan, naar Holland zal sturen. Ik wil alles hooren, alles weten over René en de familie thuis. Hans voelt er wel wat voor en ik geloof, dat hij er schik in krijgt. Hansi is de deur uit. Hans heeft zich volkomen op zijn zieken ingesteld. Hij heeft 'n aderlating moeten aanvaarden; maar hoe de dingen gaan — als je eenmaal voor stoffelijke welvaart geboren bent — wordt aardig gedemonstreerd door het feit, dat hij dank zij de erfenis van een tante, vrijwel het geheele bedrag terug kreeg.

Hans zei: „Ik heb zeker nog 'n lang leven, óf ik heb nog het één en ander hier te doen; ik ben door dit slijk 'n gezegend man.” Hansi vloekte nog wat, ging te keer als 'n wilde kat, maar Hans dwong haar te gaan, wilde ze het leven behouden. En om aan alles een einde te maken, toonde Hans haar het bedrog en zij vloog naar andere armen, om opnieuw aan haar afbraak te beginnen. Hans zei:

„Die komt in een rijk bordeeltje terecht, maar mij niet meer gezien.”

Van dat oogenblik af, was Hans 'n ander mensch. Hij stort zich door innerlijk geweld weer op zijn studie, ik geloof, dat deze slag hem naar het hoogste stuurt en hij kan zijn toga wel vast bestellen.

Vandaag hebben we den zevenden October. Het is nu 's avonds negen

uur en we praten over ons kind en mijn reis, over Hans en Hansi, duizend dingen meer. Eén ding voelen wij allen, er is leegte. Anna en Erica zullen me missen. Karel slaat er zich doorheen, hoewel hij er eerlijk voor uit komt, dat ook hij mij zal missen. Een verandering voor hem ten goede. De Karel van vroeger leeft al lang niet meer, die is gestorven. We gaan alles na wat we in de jaren zoo met elkaar doorleefd hebben. Ongelooflijke uren waren het. Smartelijke, ellendige, bloeddorstige, laag-bij-de-grondsche uren, maar tevens bovennatuurlijke gebeurtenissen voor mij en voor hen, vriendschappelijke en liefdevolle uren, waarvoor een mensch eigenlijk leeft, het schoonste is dat men kan meemaken. Eén ding alweer: we missen René. Maar het gaat goed!

We hebben gepraat, zooals wij nog nimmer een gesprek hadden gevoerd. Anna keek me aan alsof haar man er vandoor ging. Erica was als een moeder voor me. Karel een oprecht vriend. En ondertusschen boorden we nog eens dieper in Renétje's veelzeggend bestaan en persoonlijkheid, om er uit te halen wat er in zat. Anna kreeg opnieuw het innerlijke zielerood op haar wangen, Erica had het over haar afschuwelijke wasschingen, waar ze nu nog niets van begrijpt: we zien ons zelf weer terug in het kippenhok van de bureu, we rijden weer paard met de Ten Hove's, die we goddank kwijt zijn en die men trouwens nergens meer wil, omdat deze pieren al lang in den grond moesten zitten om aan hun taak voor dit leven te beginnen, zij kunnen toch niets anders dan de menschen de oogen uitsteken met hun welstand. Als je eventjes die maskers ziet, walg je van de droogte, het nietszeggende van die verwaande snuiten. Ook de andere doctoren zijn we kwijt, ten minste daar ziet het naar uit. Karel beweert, dat hij hen te veel liet voelen, dat hondeninstincten door menschen op den duur niet wordt gewild. Ze drukken je in je eigen huis de deur uit, ze brengen hun zwaarte en leegte op je dak, alsof wij nog niet genoeg ellende bezitten.

René volgen wij in alles. We staan voor zijn geboorte, we zitten wéér voor Erica's vleugel, we beleven Frans opnieuw, we gaan door het oerwoud, halen slangen aan en praten met bruine beren, zien jakhalzen in de lucht en laag bij den grond, we leven te midden van hoerderij en direct tusschen heilige, zij het, mystieke zaken en ten slotte voel je, dat je bezig bent hemel en aarde te omranden. We varen door het oude Egypte, brengen een bezoek aan de Pyramide van Gizah.... waar Erica naar toe wil indien Renétje beter wordt, omdat ze die steenenmassa zoo hoog en leuk vindt en omdat ze eens in haar leven kameeltje wil spelen.

Maar René moet naast haar rijden; ik moet er achteraan met Anna, Karel voorop om ons den weg te wijzen, omdat hij van deze dingen zoo veel verstand heeft. We bezorgen elkaar genoeglijke uren, want er is slechts één wil: we leven voor René!

Als we de eindrekening opmaken, komen we tot de slotsom, dat we elkaar voor géén geld zouden willen missen. Toen zei Erica ineens tot mij en Anna:

„Waarom trouwen jullie niet met elkaar? Waarom gun je ons dat geluk niet? Waarom moet je eigenlijk alleen uit, Frederik. Hadden wij niet gezamenlijk kunnen gaan? Néén dat kan niet! Maar waarom trouw je niet?”

Anna rent de trappen al op. Karel bromt iets tusschen zijn tanden en Erica voelt, dat ze zich té vroeg met dingen heeft bemoeid, die haar geen syllabe aangaan. Wat kan 'n mensch toch stomme dingen doen! Ze zoekt Anna op. Ze komen nog even naar beneden, maar een half uur later liggen we toch allen onder de wol. Ik slaap in en denkt aan niets meer. En thans?

Daar is de chauffeur. Erica en Anna gaan met Karel, Hans komt mee. We stappen in. De trein rijdt weg, maar aan het volgende station stap ik weer uit. Ze nemen een blijmoedig besluit, Frederik heeft rust noodig, ze zullen nu niet denken dat ik zelf het onvoorwaardelijke besluit nam om te stoppen. Ik ga uit, maar dat zijn mijn zaken. Ik ben wachtende. Hans vraagt:

„Frederik, weet je nu wat je wil?”

„En of ik het weet, Hans. We gaan eerst naar je kasteel. Daar sluit je mij voor enkele dagen op, totdat ik een baard heb en geleerd heb gek te doen. Dan geef ik me aan je over. Verwaarloosd betreed ik je heilighdom. Had je het anders verwacht? De broeders mogen mij niet herkennen, want dan is er voor mij geen aardigheid meer aan; ik wil in niets gestoord zijn.

„Wat kun je voor me doen?”

„Laat dat maar aan mij over.”

De dagen die voorbij gingen gebruikte ik als voorbereiding. Hans liet me begaan. Ik voelde me wegzinken, de aarde ging onder mijn voeten beven, maar Renétje voelde ik dichterbij me komen. Ik ging begrijpen waarin ons kind leefde. Ik sprak tot hem. Hans, die mij volgt, denkt waarlijk dat ik er vijftig zie vliegen. Ik heb het over m'n duifje... Als ik omhoog kijk, volg hij mijn blik met gefronst voorhoofd. Ik wil het zoover brengen, dat hij denkt, dat ik gek ben, want hij ziet, dat mijn leven

verandert. Ik ben mijzelf niet meer, ik word 'n ander. Maar een betere Hans, één die vliegt!

Ik kan hem doorzien... ik kan hem volgen, ik kan beluisteren hoe hij denkt. Hij laat me al los. Toch zeg ik hem het volgende:

„Denk er om, Hans. Wat er ook gebeurd, géén woord tegen Karel er over. Hoe ik die maanden onderga, gaat jou geen bliksem aan. Ik zal wel gek doen, maar dat zijn mijn zaken. Eerst wanneer ik niet meer in staat ben één woord te spreken, mag je hen waarschuwen. Dus wat ik ook doe, het zijn mijn zaken!”

„Op mij kun je rekenen, Frederik.”

Toen de deur achter me dicht viel, dacht Hans: Frederik is bezig gek te worden. Zoover liet ik hem in den steek... zoover was ik van zijn leven weg. Hans verdwijnt, ik dacht aan m'n duifje. Ik ben het Noach's kind dankbaar. Ik zie René en hij zal straks mij zien. Ik zie hem duidelijker dan voorheen. Dat geeft me bezieling, kracht en liefde.

Ik heet „Van Zeulen”. Een kwartiertje later is het al „Zeul” en na nog vijf minuten „Zeutjes”. Nu ga ik het bad in. De broeder dwingt me een bad te nemen. De man denkt dat ik gek ben en behandelt me als zoodanig. Vanuit het normale kijk ik naar het gekke gedoe van den gekkendienaar. Wat 'n wereld beleef ik toch. Ben ik gek of is hij het? Ik vind dat gewasschen worden door normalen waanzin. Er schuurt 'n borstel over m'n rug, ik denk aan Anna, die dit karwei anders volbracht, als zij er gelegenheid voor kreeg. O, moeder, had je dit van je kind verwacht? Ik ben dien man dankbaar, ik lig in het water en hij gooit me met zeepsop. Een heerlijk gevoel is het. Wanneer hij me iets vraagt komt mijn gekkennatuur boven en zeg ik „hááááá”, alsof ik hem wil bijten. Hij vraagt me of ik een geleerde ben. Ik grijns... Ik lacht en ik huil tegelijk en het gaat me af alsof ik het jaren doe. Ik ga voelen, dat ik mijn verstand ga verliezen. Als de man me beveelt het bad te verlaten en ik zijn woorden: „kom, deruit heertje!” hoor, ga ik juist lekker liggen om me nog wat te koesteren. Hij tikt me op m'n schouder en zegt:

„Kôm, uitvinder, er uit... er uit... kôm, schiet op, geen gekheid.”

Ik brom, ik jank, ik sis. En dit gevoel komt plotseling in me, waardoor ik me een alibi zal scheppen. Dat ik daar niet aan gedacht heb. Vooruit, brommend er uit. Hij snapt me al, en hij zegt:

„Wil mijnheer naar de dieren? Is mijnheer op jacht? Is mijnheer Zeultjes jager geweest? Hebben de dieren je aan het schrikken gemaakt? Vooruit, man, geen drukte. Aanpakken.”

Ik doe niets. Hij gooit me 'n wit laken om, er volgt een broek, dan

een oud pak van mezelf er overheen en klaar is Zeultjes. Nu krijg ik wat te drinken. Als de deur open gaat en wij willen vertrekken, staat Hans voor hem. Hij zegt:

„Kalmte en bedaard blijven. Geen drukte maken, hij schrikt voor alles. Elke reactie volgen en doorgeven aan den hoofdbroeder.” Tot mij:

„Zoo, Van Zeul, hoe gaat het?”

Ik grom hem toe. De broeder wil Hans helpen, die zegt:

„Is mijnheer 'n wereldreiziger? Hij doet de dieren na.”

Hans kijkt me in de oogen. Hij weet niet of hij lachen moet of huilen. Haaa... haaaaaaa... komt over m'n lippen, en er volgt een hard gekrijs. Ik ben net een wild dier. Hans weet niet meer wat hij er van denken moet en verdwijnt door de deur. Ik ga met den broeder mee naar de zaal. Het is tien uur in den morgen, mij wordt koffie gebracht. De mannen zijn bezig met zichzelf, mijn dagtaak begint. Maar waar moet ik aan beginnen. Ik kijk naar al deze gekken, ik volg hen. De leeftijd varieert van dertig tot zeventig, zie ik. Er zijn mannen bij met kale hoofden, maar ook zie ik koppen met krullend haar, blond, grijs, donker, kinderen van één God, één Vader. Ze staan en zitten, ze doen iets en ze doen niets, maar allen doen wat, ze zijn met zichzelf bezig. Al die oogen zijn leeg, ook al staan ze wild. Hoe de mijne zijn, weet ik niet. Ik kijk naar een grooten kerel... Hij praat veel en heeft het over zijn zieken. Ik weet van Hans waarvoor ze hier zijn. Hij is de dokter..... hij schrijft nog zijn recepten en vloekt het leven de duisternis in. Geloof en geleerdheid hebben hem den nek gebroken. Die man zit hier al drie jaar. Een stuk of acht lijden aan verstandsverbijstering. Er is een dichter, een kruidenier, een theoloog, die door ellende en narigheid zijn God verloren heeft, die door smart en leed van deze menschheid zelf verongelukte. We hebben een geloovige, een man van veertig, sterk als een leeuw, die „Jehova heeft gekust”, die onderging in liefde en geluk. We hebben daar Frans, den rentenier, het heertje. Hij is door zijn geld verongelukt. Hij staat onder curateele... Nu heeft hij niets meer dan zijn gekke ik, zijn grootsprekerige persoonlijkheid. En daar zit een jongeman van ongeveer vier-en-dertig jaar. Ik hoor, dat ze hem duimpje noemen, een jonge geleerde. Hij kent wel twintig talen en is zoo geleerd, dat men hem moest opsluiten. Hij citeert oude Grieken, spreekt vloeiend zijn Fransch, Duitsch en Engelsch, een comediant, die voor het tooneel geschikt is, als hij niet zoo gek deed. Er zijn geen drie uur voorbij en ik kan al een boek schrijven, ik ken hen één voor één. En wat ik nog niet weet, hoor ik nog.

Ik zit in een hoekje te denken en te kijken, maar ze laten me niet met rust. Als ik ouden Piet wil wegsturen en even probeer hem te polsen, door een flink gegrom te laten hooren, vliegt hij bij me weg alsof een beer hem te pakken heeft. Zag je dien tijger? Ik zag hem. Ik zag dien leeuw. Ik zag die kat, kijk, daar heb je hem. Hij wijst in mijn richting. ik begrijp hem volkomen en maak van de gelegenheid gebruik om mijzelf te installeren. Ik gil even. Ik krijs en ik miauw als een wilde kat, ik doe een beer na, ik sis, ik kruip even over den grond, maak bewegingen als een volleerde Indische danseres, maar voel me al doodmoe en zet me neer. Nog volgt er, en volkomen vanzelf, een rochelend geluid, ik weet zelf niet welk dier het is, een dergelijk monster heb ik nog niet gezien. Als oude Piet aanstalten maakt om naar me terug te keeren, blaf ik. Ik trek mijn vingers samen als 'n klauw en bijt naar hem. Het is net, alsof ik Piet heb geraakt, hij grijpt krampachtig naar zijn arm en schreeuwt het uit. Zóó schreeuwt hij, alsof men hem gebeten heeft. Als de broeder komt aanrennen, weet hij in één oogopslag wat er gaande is. Piet zijn arm toont dat hij gebeten is en gekrabd werd. De broeder ziet de schrammen, die rood als bloed het gevecht tusschen hem en mij verraden. Hij komt naar me toe. Ik schrik me 'n beroerte. Ik werd zoo naar ineens, dat de man medelijden met me moet hebben. Hij kijkt mij aan, blijft op eenige meters bij me vandaan, maar doorboort me met zijn blik. Het is, alsof hij wil weten wie ik ben en wat ik eigenlijk bezit. Hij blijft me aankijken. Ik volg hem, ik voel wat hij wil en ik geef me aan zijn wil over. Uit mijn mond valt: merci! Ik zal het niet meer doen. Maar Piet wilde me gevangennemen en ik laat me niet gevangennemen, ik wil in de wildernis blijven.

Het duurt nog even, maar lang genoeg om me het gevoel te geven of de broeder bezig was me te vermoorden. Hij staart me aan, of hij wil zeggen: Laat je het! Houd je op! Je bent niet in het oerwoud, je bent een mensch! Hij vliegt weg, omdat ik brom, blaf, miauw, mijn kop in m'n nek steek, schrei, proest; zoo gek doe als ik nooit in mijn leven gedacht heb te kunnen. Ik trek m'n lippen op en trek gezichten als 'n aap. Het is, alsof héél het oerwoud zich door mijn leven manifesteert.

Oude Piet, die veel van de vrouwtjes hield, strijkt over mijn arm en schreit nu als een klein kind. De anderen zijn er onrustig door geworden. Ze weten, dat ik een beest ben, méér beesten ben. Ik ben als 'n slang, een tijger, een wolf, een leeuw. Ze zijn bang voor me. Ik heb inééns, zonder het te weten, ontzag gekregen. Maar de broeder is weg en ik weet al waar de man naar toe is. Nog geen tien minuten later staat Hans

voor me en met hem zijn eerste assistent. Hij komt naar me kijken. Ik zit in mijn hoekje en doe alsof ik hem niet zie. Hij noemt mijn naam, ik hoor: „Frederik... eh... Van Zeulen... Van Zeulen!”

Ik begrijp, dat hij zich vreeselijk heeft vergist. Goddank hebben de anderen mijn naam niet gehoord... hij roept heel hard en is streng tegen me: „Van Zeulen...!!! Hoor je mij niet? Zie je mij niet? Hoor je mij niet?”

Hans kijkt naar ouden Piet. Die huilt nog, omdat men hem heeft gebeten. Hans bekijkt de striemen en schrammen op zijn arm. Hij kijkt lang en aandachtig. Dan vraagt hij den broeder:

„Is dat waarheid?”

„Dat ziet u toch?”

Nu komt de dichter er bij en schreeuwt:

„O, doorluchtige... hoe zal ik u vreezen... waar is zij, die mij angstige beveringen getroost? Zal ik haar zien? Zal ik haar gelukachten... gelukachten. Néén „god hier en daar”, zoo is het niet... het is gelukkig achten, goodje...? Dat is het niet... Ik zwijg! Mijn goodje!”

Hij vliegt naar een anderen hoek van de zaal en stelt zich daar als een schooljongen op, wachtende op 'n pak slaag. Wij allen kijken naar den dichter... Hans kijkt weer naar den rechterarm van ouden Piet. Hij bekijkt zóó aandachtig de schrammen, alsof hij 'n groot wonder ziet. Zijn helper kijkt ook — van de schrammen naar mij en ik lees van zijn gelaat af: „Hartstikke gek”! Dit is geen comédie meer, geen wetenschappelijk onderzoek, dit is heilige ernst.

Hans kijkt me aan. Diep boort hij zich in mijn wezen. Hans schreit en ik zie, dat er waarachtige tranen in zijn oogen komen. Ik moet iets doen, maar ik denk in de eerste plaats aan mezelf. Ik ben als de bliksem en ik scheur toch niet vaneen om het te laten donderen. Tóch moet het. Ik blaf, ik miauw maar en dan zeg ik ineens:

„Als mijn vrienden tot me komen laat hen dan alléén, geleerde. Ik wil niemand zien en ik wil niet, dat ze van mij hooren. Mocht ik hen schrijven, dan blijft u van mijn brieven af. Ik sla u neer... woef... woef... paf... paf..., sjoe, sjoe... hoeááááá..... grgrgrgrgrgrgr..... rrrrrr... sjoendamagie... poef!”

Hans weet het nu. Ik ben echt gek... Hij komt niet van me los, hij wil dien ander in mij zien, dien hij kent, maar die er niet meer is. Hij staat daar als een schooljongen. Indien den dichter en oude Piet hem niet tot de werkelijkheid hadden teruggeroepen, geloof ik, dat Hans uren op deze plaats was blijven staan, zoo overrompelend was mijn doen en laten en geheel mijn wezen. De dichter is bezig:

„Barmhartige Samaritaan, ik heb u meer lief dan mezelf. Ik zal uw hoofd omspannen en kleurrijke steenen aandragen voor uw zerk. Ik bespied u niet. Ik vraag alleen of ik bemin! O, mijn hartelach... mijn zweefmolen... verdomme!”

Ik weet, de man ligt er weer uit. Dat hoofd is boordevol of volkomen leeg. Ik geniet. Ik beleef hier 'n kermis en ik heb me nog nooit zoo gelukkig gevoeld, maar dat mag Hans niet zien, hij mag het niet weten. Ik voel, dat dit mijn weg is. Alléén begrijp ik niet waarom oude Piet zoo'n drukte maakt. Ik zal dat geval zèlf onderzoeken, zoodra Hans en zijn assistent weg zijn.

Dan begint de dokter:

„Ga weg, soortelijk vergif, pestdragers... t.b.c.-gedoe. Dacht je, dat ik zoo'n schurftige hond was om je te laten verrekken? Hiér, mijn recept. En kus de zieken niet meer. Háhá... kóm tot Franciscanus... ik heb 'n middeltje voor je.”

De boerenzoon staat rechtop en dicteert:

.....

„Des morgens drie eetlepels zonder suiker, Van middag vijf kruimels gehakt met uien en die op de tong laten smelten, opdat gij het rood en groen ervan proeft. Geneer je niet, leg het op je tong en je gaat daarna óf een wandeling maken of rusten. Daar kun je gaan liggen, in mijn tuintje, of op mijn waranda, ik kan je dan van tijd tot tijd bezoeken. Jullie... néén... Jullie krijgt een ander baantje. Jij, Sofie, zorgt voor m'n zieken. Laat Franciscanus niet in alles alleen. O, mijn zieken toch. Wat ben ik moe.”

Een stuk of acht van de anderen staan er omheen te kijken en doen alsof ze alles begrijpen en het dringend noodzakelijk vinden. Hans staat te midden van zijn gekkenhuis. Ik had niet gedacht, dat het psychiater-schap zoo'n ellendig baantje was. Hij weet niet waar hij het eerst aan moet beginnen. Hij volgt den dichter, den dokter, ouden Piet en mij. De dichter is rustig. Oude Piet komt tot mij. Het leven vraagt:

„Koest maar, ik doe je niks. Bijt je me nog?”

„Ik niet,” zeg ik, „laat 'ns kijken?”

Hans kijkt naar ons. Hij ziet, dat ik mijn oogen opsla en den arm van ouden Piet bestrijk. Piet zegt:

„Wat is dat lekker. Doe het nog eens?”

Ik doe wat Piet me vraagt en strijk over zijn arm. Ik zie de krabben. Ze zijn diep rood gekleurd. Toen schoot me een gedachte door het hoofd, waarvan ik zelf bijna onderste boven rolde:

„Je bent hypnotiseur, Frederik.”

Wát? zoo vraag ik mezelf af? Wát ben ik? Maar intusschen houdt oude Piet zijn arm uitgestrekt, ik bestrijk hem en zie dat de roode strepen verdwijnen. Hans staat met uitpuilende oogen naar dit drama te kijken. Hij gelooft beslist, dat ik gek ben. Ik ben volkomen opgelost in deze menschen en ik doe mee ook, ik ben nèt echt! Piet gaat bij me weg. Hij toont zijn arm aan de anderen, al dat oerwoudgedoe is opgelost. Maar ze weten, dat ik tijgerallures bezit, hondengebijt kan verstoffelijken. Ik ben als 'n slang, als 'n hyena, ik kan gevaarlijk zijn. En daar staat Hans, hij en zijn hulp weten het niet. Weer komt hij naar me terug. Weer kijkt hij mij tot in mijn hart, hij wil weten wat er met mij aan de hand is. Dán komt hij tot een besluit. Hij zegt:

„Kom, Van Zeulen, ga eens even mee.”

Hij wil mij bij mijn hand pakken, ik weiger. Ik trek mijn arm vliegensvlug terug. Hans kijkt me verbouwereerd aan. Hij weet het niet meer, dat zie ik aan alles. Ik ga begrijpen wat hij wil. Dan komt de broeder. Ik bijt van me af. Ik wil alleen gaan en doe het. Hans me achterna en wij gaan naar buiten. Ik loop voor hem uit, hij stapt op om bij me te komen. Nu hoor ik:

„Frederik... Frederik toch...!?”

Ik ga verder, ik weet precies waar ik wezen moet. Nu hij mijn naam uitspreek, sta ik stil. Hans kijkt me aan en zegt weer:

„Frederik, Frederik toch! Wat is er?”

We komen niet verder. Ik geef hem geen antwoord, alleen ontvalt me:

„Suffert, suffert, suffert dat je er bent!”

„Frederik? Frederik, meen je het?”

Ik kijk hem in zijn oogen. Ik volg zijn opgezet gelaat, zie naar zijn masker. Ik volg zijn lippen, kin, ga terug naar zijn oogen en zie, dat er tranen komen. Weer ontvalt me:

„Suffert toch, wat ben je een klein kind.”

Hans hoort aan den klank van mijn stem dat ik er weer even ben. Hij zegt: „Weet je, Frederik, wat daar gebeurd is? Néén, hoor je mij niet? Weet je, dat je hypnotiseeren kunt? En hoe, Frederik, ik bewonder je.”

Maar ik voel, dat het te ver gaat. Ik ben hierin en wil erin blijven. Ik blaf wat, gil iets, miauw maar en sis even, waarvan Hans rood en groen ziet. Nu valt er uit zijn mond:

Dus tóch! Mijn God, wat ben ik begonnen. Frederik, o, Frederik, wat ben ik begonnen! Dit vergeef ik me nooit!”

En dat is verkeerd, denk ik, ik moet handelen en mezelf zien te redden. Ik zeg ronduit zonder comédie:

„Weet jij wie René is? Weet jij wie Anna is? Weet jij... weet jij wie Karel is, wie Erica is? Wáár Renétje is? Hoepel dan op en stoor me niet meer, wát er ook gebeurt, stoor me niet, Hans!!!”

„Frederik, Frederik. Scheid er mee uit... Kóm, ga met me mee en scheid er uit, je wordt gek.”

„Dat zou je wel willen, hé? Gá, Hans, en stoor me niet meer. Ik zál mijn taak afmaken... Ik zal, ik zal. Vuile hond, bliksem op! Ik zal je zien en betasten zooals Abraham dat deed, toen hij zijn vrouw bloemen bracht op het graf. O, wat heeft die man geleden. Wat een ellende toch. Ik zie hem nog staan. Ik heb alles gedaan om hem te redden, maar dacht mijnheer, dat dit kon? Ik vervloekte hem, omdat hij mijn schoenen aangetrokken had. En zie, ik ga hem volgen, ik zál hem volgen. O, wat heeft die man geleden. En wat dacht mijnheer, dat hij tot me zei? Ik moest naar huis gaan en boontjes doppen. Maar mij niet gezien.”

Ik maak nu een rondedans voor Hans. Ik spring als 'n volleerde danseres om hem heen. Ik maak Indische figuurtjes, die ik reeds jaren geleden instudeerde, omdat ik het handengebaren en het veelzeggende van die handeling zoo leuk vond. Ik hou van Indische dansen, ze leggen daar een wereld in, ze vertellen je over moorden en over liefde, over rechtvaardigheid en hartstochtelijke „Nirwana's". Ik speel het secuur en kan het over mijn hoofd laten gaan, omdat ik bewust weet wat ik doe. Hans kijkt en heeft ook uitpuilend bewustzijn gekregen. Met de pink aan mijn broek, één vinger op m'n voorhoofd gedrukt, m'n beenen geslingerd aan mijn lijf, doe ik, alsof ik op heete kolen wandel. Ik ga om de perkjes heen en steek 'n bloem in mijn mond, ik verhaspel Carmen met een Indische Prinses, doe er wat melodramatische figuurtjes bij, saus dit maaksel met wat „Wiener Schrammel"-muziek, spring als 'n dolle hond om zijn stevige gestalte heen en kijk tegelijkertijd in zijn oogen om hem op hol te brengen. Zijn assistent krijgt er een kleur van, de mondhoecken van Hans veroorzaken innerlijke pijn, maar ik stoor me aan niets, ik ga verder, totdat ik voel, dat het genoeg is.

Als ik me op mezelf concentreer, zie ik me als het ware dien dans maken. Ik gooi er nu wat hondengeblaf bij, roer dat even door elkaar en dan volgt het geschreeuw van 'n jakhals als 'n stevig papje, en het gesis van 'n slang als de kerry, die ik nog miste, maar dan gaat alles in den oven en Hans krijgt het geheel over enkele minuten op tafel. Hij volgt me en weet niet te handelen. Het is je reinste tooneel, in Parijs, Londen, Weenen, waar hij ook met Hansi was, nimmer is hem zoo'n comédie vertoond. Ik lees dat op zijn goedige snuit, dat nu vol met rimpels staat.

Ik dans verder, ik schaats en mijn beenen vliegen als dertig jaar terug over de Hollandsche wateren, ik kras mijn naam in het ijs, de stofwolken vliegen er af. Hans bezwijkt bijna. Ik ga verder, want ik ben er nog niet.

Als ik hem met een geweldige vaart bijna onderste boven fiets, dacht hij mij te moeten grijpen, maar ik ben zoo rap als 'n slang, hij grijpt er naast. Als de broeder mij overvallen wil, weerhoudt Hans hem. Ik kijk hem naar de oogen, de bloem heb ik al half opgegeten, ik neem er nog een bij. Ik huppel, ik spring, val terug in de mindere vaart van het Oosten, ik ben Tempeldienaresse geworden. Ik lig bijna op den grond, zoo diep is mijn buiging voor de Goden. Nu voel ik me eerst op mijn best. Er vliegen ongekende woorden uit mijn mond, ik spreek Maleisch, Soendaneesch, Javaansch... Ik kaketoe nog wat en maakt een reverence. Ik lig languit op den grond, met mijn neus in het stof, en zie er uit als 'n smerig varken. Hans schreit al! Hans staat daar als 'n vooreeuwsche reus, die van wetenschappelijk gedoe en gekken niets weet.

Als ik voel, dat ze mij te pakken willen nemen, ben ik al weer ergens anders en huppel verder. Ik zwier opnieuw over de wateren, sta plotseling stil om mijn Indischen groet te brengen aan de Goden, lach, grijs en kniel neer. Ik sla mijn armen over mijn borst, zing iets, prevelend komt het over m'n lippen. Ik knipoog den hemel toe, lach weer, kruis mijn armen tot aan den grond, druk ze op Moeder Aarde, schrei voel warmte, voel geluk. Ik kus den bodem waarop ik lig en heb de zaligheid van boven en beneden in me. Ik barst bijna van geluk.

Nu wring ik me weer in de richting van Carmen, maar verval toch tot het Indische beroep terug, ik sta voor een Tempel. Daar is de inrichting, ik hoor daar thuis, ik was er zoeven en ik was er nog, indien Hans mij er niet uit had gehaald. Ik zie, dat de zieken mij volgen. Ik ren als 'n wilde naar de ramen, ik blaf, ik schreeuw, ik sis. Oude Piet schreeuwt al. Hij grijpt opnieuw naar zijn arm en brult het uit. Nu voel ik, dat ik geen krachten meer bezit. Maar ik ben rustig, ik doe niemand kwaad. Hans komt op me af en legt zijn hand op mijn schouder. Ik laat hem begaan, mijn comédie is gespeeld. Hij weet het, ik zie er niet vijftig, maar ik zie er negen en negentig vliegen. Hans leidt me naar de zaal terug. Als we daar komen stap ik op m'n hoekje af en zet me daar neer alsof er niets bijzonders is geschied. Hij kijkt nog, hij zegt iets, maar ik hoor hem niet. Dan draait Hans zich om en gaat weg. Ik roep hem achterna:

„Als men zijn woord breekt, zullen de slangen des levens u belagen!”

Als aan den grond genageld blijft hij staan. Ik zeg nog:

„Als de menschen hun woord niet houden komen de beren en tevens

de hyacinthen om hen dood te bijten. Hyacinthen... juist, de hyacinthen komen om hen het hoofd af te bijten... om hem het hoofd te doen buigen en af te bijten. En ik zal ze wel krijgen... Nog nooit was ik in de gelegenheid, nu zal ik ze krijgen. O, wat fraai zijn die appeltjes. Ik heb ze nog nooit zoo gezien. Ik kèn ze, já, juist, ik kèn ze. Ik weet wie hij is, Ik weet waar hij was? Zag je dat, Hansi?"

Hans schrikt. De naam Hansi is voor hem wat de lap is voor den stier. Hij komt terug en ik speel nog even verder. Hij moet me gek zien.

„En dan gaan wij uit. En dan gaan we naar Londen... hááááá, hááá, hááá toch, naar Weenen, naar Franzl Kersten. Betaal de Stinkenbrunner, die ik nog nooit betaalde. Ga naar Parijs, naar Madame De Sousi, Rue de la Blanche... zeg haar, dat ik straks kom en voor haar een éére-avond geef. Zorg, dat ik mijn gewaden heb. Vergeet ze niet, zoo je ziet komt er van alles. Ik heb de gelegenheid om reclame te maken voor mezelf. Ik zal haar en haar heelen harem liefkozen. Ik weet wel, dat ze stapel jorum op me is, maar ik mag mijn kunst niet verwaarlozen.

Ga voor mij naar Londen, naar the Thames Way, second floor, en vraag naar Sir William Scor... doe er een Hollandsch tientje bij en je ziet hem direct, hij spaart oud geld. Vraag hem of hij vanavond bij me komt dineeren, maar bega geen domheid, je kunt het hem niet ineens vragen. Hij schrikt nogal gauw en hij moet zich eerst instellen. Maar als je hem dat vraagt, schenkt hij je een glas wijn en mag je al zijn naakte beelden zien, omdat hij dol is op beeldhouwkunst en alléén naakten bezit. Al de vrouwen van de wereld, zelfs koninginnen bezit hij. Ga naar hem toe en zeg maar, dat Thomas van Kempen je gestuurd heeft. Vertel hem, dat wij te samen onder de Pyramide van Rijswijk hebben gelegen en dat wij ons zelf eronder vandaan hebben gegraven. Dat wil hij weten, want deze man interesseert zich hevig voor oude kunst. Hij is zelf jarenlang in Egypte geweest, heeft er schatten voor over gehad om zijn reizen te maken. Ik weet het nog als gisteren... Ik was toendertijd zijn oppasser en secretaris. Ook al stamde ik van rijk en oud geslacht af, ik gedroeg me als zijn hulp. Wat voor nachten hebben we daar beleefd! Ik weet nog, dat hij mij verzocht om 'n nacht in de Pyramide van Rijswijk te gaan slapen. Hij was verzot op schimmen, oude schimmen, en wilde er mij een beeldhouwwerkje van laten maken. Hij zegt, dat ik als zijn bediende er recht op had dat te beleven; hij zou zelf 's avonds op de waranda gaan zitten om mij, door het maanlicht zijn gedachten te sturen, opdat ik er alles van wist... opdat ik er alles van wist... herhaalde hij driemaal, omdat ik er alles van moest weten. Anders heeft het geen zin en was ik

niet capabel genoeg om mijn arbeid voor hem te doen. Ik ging, maar ik viel in een sloot, krabbelde er uit en bleef liggen. Toen ik ontwaakte, had hij intusschen zijn koffers laten pakken en was 'm gesmeerd. Ik zou hem wel vinden. Ons contact was niet te verstoren, maar ik ging een heel anderen kant uit en zag hem in die jaren niet meer terug.

„Ga dus tot hem en zeg dat ik thuis ben. Hier is mijn kaartje. U ziet het... ik zal er mijn aanbeveling bij doen.”

Ik zoek in mijn zak en vind er 'n stukje papier. Ik schrijf met potlood wat gekras op het papiertje en reik het Hans over, die als blind schijnt te zijn. Ik merk, dat hij mij niet eens meer ziet... Hij is weg, hij is ergens en nergens. Ik zeg:

„Als je daar bent en hem niet thuis vindt, kom je zoo spoedig mogelijk naar me terug, want dan heb ik een andere boodschap voor je. En zorg voor een paar revolvers, voor het geval je te dicht bij het oerwoud komt. Lét op die zwarten, vooral op die kameeldrijvers. Zag je dat prinsesje? Ik zou je er 'n verhaal over kunnen doen! Ze heet „Santasia, hoehá... ze is het kind van Fleuris en Roosje, je weet wel, de Vorst van Tenhóvika... Zijn vrouw lijdt aan blinde vorst... dat weet Franciscanus wel. Ik zag haar voor het eerst, toen ik aan mijn huwelijksreis begon en moest aanvaarden, dat mijn vrouw door een schorpioen gebeten werd. Wat 'n sensatie was dat! Santasia had gemengde kleurstof bij zich. Ze wilde mij helpen om mijn vrouw te redden, maar zei ze:

„Alleen als ik een kus van je krijg.”

„Ik zal dat zeer zeker doen,” zei ik... En toen volgde mijn kus. We hebben zoo gekust, dat mijn vrouw intusschen stiërf. We hebben haar samen begraven en onder de hekeltjes gelegd... Kent u die grafkelders niet? Ik ga er straks ook heen. Dat kost je wel 'n flinke duit, maar je kunt per slot van rekening beter onder de hekeltjes liggen dan in een gewoon graf, waar iedereen in gaat en dat je niets fleurigs geeft voor je hart, nieren en ziel. Astanisia weet al zoolang dat het daar goed is. En ik geloof het, omdat ik haar oprecht vind; zij heeft nog nooit iemand bedrogen.

Maar geen gekheid nu. Als je bij Franzl komt, je weet wel, in de omgeving van „Schönbrun” — je neemt 'n fiaker... je kent toch wel een beetje Weensch — laat je je inschepen en bestelt voor mijn rekening 'n „Wiener Goulash”, een voor de dorst. Ik noemde het altijd... zum schmeckerl... Dat kent Adolf ook en maakt het steeds voor mij, omdat ook Keizer Leopold het lustte. Van mijn kant vond ik dat goed... zie je, ziet u, Herman kent me al zoolang.

Maar nu geen gekheid meer... Ik zou er alles voor over hebben, als ik wist, of Asta nog leefde. En ga nu je gang maar. Als er nog iets is, hoor ik het wel. Vraag in ieder geval aan Madam Surié of ik vanavond komen kan om het gebak te brengen. Zeg haar, dat ik een nieuwe methode heb ontdekt voor het doen rijzen van Napoleon-taartjes, die zeer smakelijk zijn. Kost eigenlijk geen cent. Hoepel maar op en zorg, dat je nooit Hansi ontmoet. Waar heb ik dat mormel al eens eerder gezien. Ach, er was een Peter bij... Petrus... en de haan kraaide. Geen driemaal, wel twintig maal. En toen ging hij zeker aan het touw? Neen, hij ging niet gehangen weg, hij gaat weer voor twee jaren de gevangenis in. Maar dat moet hij weten. Zeg aan Hansi dat ik haar nooit meer wil zien. Ik heb zoo ontzettend geleden, dat mijn krommen rug pijn deed. O, die arme Sam toch. Sam, Sammetje, Tjésam, Sahcha. Hoor je het? Waar komt die stem vandaan? Håååååls... en dat verkort heet... Has... Hasyhaleng... Ik ben er al! Ik dacht werkelijk, dat ik hem niet begreep. Maar ik herinner me nog, dat wij lekkere wijntjes dronken, het over Gooische koek hadden en sladood slaatjes. Daar kwamen veel geleerden bij elkaar, meest ontdekkingsreizigers, zooals ik. Hans was daar ook... jammer, die werd door een wilde kat gebeten en we moesten hem in Indië achter laten. Of was het Afrika. Hij woont daar om het jaar, een mooi kasteel bezat hij. Op jacht hebben wij, hebben wij..... hem kunnen begraven. Hij geloofde het zelf niet, maar toen hij zag, dat hij goed dood was, moest hij zijn dood wel slikken. We hebben er heerlijk om gelachen, en toch, als Hansi er niet was geweest hadden we hem kunnen begraven. Nu was het maar 'n schim en die verteert niet.

Ga nu maar, ik ga slapen. Bye, bye... I'll see you again. Denk om de brieven."

Hans wéét het: ik ben hartstikke gek. Ik weet wat hij voelt, maar hij is niet in staat om Erica, Karel en Anna te waarschuwen. Ik ben benieuwd wat hij gaat doen. Hij vertrekt... blijft weer aan de deur staan, kijkt nog even en schudt het hoofd. Hij is er kapot van. Zijn assistent ook. Ik zit hier over alles na te denken. Hoe is het mogelijk, hoe gek deed ik toch en het gaat als vanzelf. Je praat maar wat en je verhaspelt de woorden en de normale, geleerde mensch van deze wereld gelooft het. Maar dat kost velen grof geld. Daar zitten er een paar, die voor hun centjes hier zitten. Het zou niet mogen, maar dat weet ik van Hans zelf, ze zijn door hun geld verongelukt. Hans onderzoekt zijn zieken, hij wenscht geen patiënten, die door de familie worden afgemaakt om het geld. En toch? Kijk eens naar dat heertje! Die is zoo gezond als wat.

Ik hoor, dat zijn familie hem onder curateele heeft gesteld. Mooi zoo, je komt hier nooit meer uit, want je doet wel wat gek. Hij springt al... doet net als ik zoeeven, maar bij hem is het 'n ziekte. En die ziekte is naar zijn hoofd geslagen, hij was net als Hans en Hansi in Parijs. Mijn God, wat voor onzin braakte ik toch uit. Hans denkt, dat ik door zijn onderzoeken het verstand verloren heb. Hij heeft me gewaarschuwd. Nú ben ik gek. Wat zal hij doen?

Niets doet hij. Hij durft er niet mee aan te komen. Hij zal nog wat wachten. Hij kijkt de kat uit den boom, — de kat, dat ben ik!

We zitten aan tafel. De zusters zijn er ook, er zijn lieflijke kinderen bij. Ze worden door de heeren verslonden. Een stuk of wat grijpen naar het klokkenspel en verlangen dat de kerk aan gaat. Dat dacht ik wel, net als bij René; de grooten zijn als de kleintjes. Sexueel gedoe, ook die oudjes nog. Maar de zusters doen groen in het eten. Ze kunnen met de mannen omgaan, zie ik. Ik ben weer wat kalm en oude Piet zit al naast me. Hij zegt wel honderd maal: nu bijt je me niet meer, hè? Ik zeg: néé Piet! En Piet voelt al dat ik het meen. We slurpen ons eten op, krijgen ruzie met elkaar, omdat de één meer heeft dan de ander, maar worden op de vingers getikt door den broeder. We zijn kleine jongens van het bewaarschooltje en hebben pret. Maar o wee, als die gek weer boven komt.

Na het eten is het rusten. We slenteren rond. Ik volg hen een voor een. De dichter is aan het schrijven geslagen. Ik ga naar hem toe en vraag:

„Wil uwes mij wat papier schenken, een beetje, edelachtbare heer, hoe staat het met de bloemen?”

Ik laat me maar gaan, doch ik bemerk tot mijn schrik, dat ik steeds raak ben en hun gedachtenwereld voel. En prompt volgt er een gedicht.

„Ze zwalken over de wateren van mijn hart. Liefkozend als twee vleugelen. Ze waren zoo op hun gemak... als ik er ook niet was. O, Greetje, Gretchen... „weisst du dass ich komme? Hast du nicht gesehen wie ich bin. Kijk dan maar. De man moet het weten.”

En de man gooit zijn kleeren van zich af, hij staat in enkele seconden spiernaakt voor me. De zusters roepen om den broeder. Ze denken dat het mot wordt. En alweer, geen tien minuten later, staat Hans voor me.

Hans kijkt... bedroefd. Hans kijkt lang en weet het niet. Ik verstoor hier de rust. Ik maak hen gek. Ik ben 'n lastige, 'n ontwakende... 'n goeie om alleen te zitten. Dat moet ik voorkomen. Hans kijkt en ik vraag hem:

„Denkt u, dokter, dat wij gek zijn? En dat wij het met elkaar niet

kunnen vinden? Ik weet, ja, ik weet waarom gij dokter zijt, dat zie ik aan uw witte jas. Ik was ook dokter, maar ik droeg zwarte jassen. Op zwart zie je niet zooveel. Ik ga daar lekker rustig zitten, dokter, ik wil denken. Ik wil mijn collega's zien. Deze man meende een bad te moeten nemen, dokter. Hij dacht, dat het zomer was. Ik zei nog: doe het niet, het is winter! En toen hij dien snijdigen wind voelde, stond hij naakt voor me. Maar dat kan toch niet, hé dokter? Dat is toch niet mogelijk? Hij kent mij niet, maar ik ken hem. Het is Johann Straus? Hoor je hem? Wat kan die kerel spelen. Hoor je het? Zag je dat masker? Vroeger dacht ik dat alles inspiratie was, maar dit is het! Wat kan die man spelen. Hoor je het, dokter? Hoor je het, doktertje? Mooi hé! Mooi hé? Mooi hé? Maar u gelooft het niet. Ik ga rusten! Dag dokter?"

Hans weet het niet meer, er is nog maar één procent verstand in mijn gansche wezen. Hij volgt me. Hij staat weer voor me. Hij kijkt weer naar me en hij denkt over me. Ik kijk hem recht in zijn oogen, maar ik ga door die oogen heen. Ik kijk achter hem en zie in de verte. Dáár zie ik Renétje. Hans volgt me. Hij moet wel aanvaarden, dat ik mezelf niet meer ben, want ik ben daar niet meer. Ik ben op dit oogenblik als mijn duifje. Ik vlieg. Ik ga vliegensvlug naar Renétje. Ik zie hem. Ook hij wandelt onder de gekken van zijn klas, maar dat ziet Hans niet. Ik praat even met René en zeg hem, dat ik later wel weer terugkom. Ik hoor Renétje nog zeggen:

„Wat ben je dicht bij me, Oom Frederik."

Ik zeg:

„Laat het zoo zijn... Ik ben me bewust, dat ik zijn naam niet uitspreek, Hans moet den naam René niet hooren. Dàg mijn kind, dàg lieverd! Ik blijf kijken en hij blijft kijken, ik zie veel, hij ziet en hoort niets. Hans is net doofstom. Zijn assistent vraagt of hij mee gaat. Hans schrikt op. Hij kan weer niet gaan, maar hij wordt meegetrokken. Men moet op mij letten. Ik mag me nu niet meer laten gaan of ik verhuis naar een andere zaal. Ik heb het pleit voor mezelf gewonnen, ik zal heusch voorzichtig zijn. Dag Hans!

De zaal is rustig. De zusters hebben den boel opgeruimd, de kinderen zijn aan het spelen. Oude Piet heeft een verhaaltje. Hij wil, dat wij allemaal mee doen. Wij moeten elkaar de hand geven en in een kring spelen. Rondloopen en liedjes zingen, maar ik ben doodmoe. Een stuk of acht van de zaal doen mee. Ik kijk naar hen. Op mijn stoel hier in den hoek durft niemand plaats nemen, zoo bang zijn ze dat ik hen zal bijten. Ik heb den angst er ineens ingekregen en ze hebben heilig ontzag voor

me. Dokter Franciscanus, de man van mijn droom, vraagt me, of ik geen poedertje wil om te slapen. Ik zeg: gaarne. Hij scharrelt in zijn zak, doet spelenderwijs 'n onzichtbare stof in zijn hand, legt er een stukje papier op, draait zijn linkerhand om en vangt de poeder met z'n rechter op. Vouw het geheel krachtig en zegt:

„Eerst vier druppels water, dan even snuiven en briesen, net als de paarden doen en dan direct onder de wol. Morgen kom ik even terug, als je belooft, dat je mij niet bijten zult.”

Ik zeg: „nee, dokter, ik zal het niet doen.”

Hij steekt me zijn groote hand toe. We zijn vrienden. De dichter wil weten waarom wij zoo vertrouwelijk doen. Hij zal er een gedichtje op maken. Hij begint te lamenteeren, maar de dokter kan hem niet verstaan. Nu fluit de dichter hem in het oor. De dokter grinnikt, hij lacht, hij barst van het lachen. De lange magere dichter — zijn neus is vreeselijk lang — lacht ook. Ik geloof, dat hij dat in geen maanden gekund heeft. Wat kan die man smakelijk lachen. Je moet deze volwassen kinderen eens zien. Zijn dit nu gekken. Ze zitten bij elkaar op schoot. Eerst de dokter bij den dichter en dan moet hij er af om de dichter te laten zitten. Oude Piet staat even stil en kijkt. De kring, die hij vormde staat stil en kijkt ook. Als ik mijn hand op steek, de vingers maar even samen trek en er 'n klein klauwtje van maak, rent oude Piet als een bezetene rond en durft niet meer te kijken. Ik roep: zitten en ze zitten al. Ik roep: loopen! — Ze loopen. Ik zeg: liggen! — Ze liggen op den grond, maar op dat moment komt de broeder binnen en ziet wat er aan de hand is. Ik zeg: sta op... groeten... Daar is je generaal. Ze salueeren beslist en bewust. Rust! Ze laten hun armen hangen en zakken door hun knieën. Ingerukt! Ze gaan... rukken in, rusten, rusten, rusten. Denken aan alles. Aan alles wat goed is. Denken aan je kind, aan je jeugd, aan je leven, ziel en zaligheid. Denken aan lekkere dingen, die je toch niet lust. De broeder is alweer weg. Maar ik ga snel in mijn hoekje zitten. De geleerde man had even mijn plaatsje opgezocht, maar als hij ziet, dat ik aankom, vliegt hij weg. Hij groet me beleefd en zegt:

„Wat denk je van mijn pak? Ben ik niet mooi? Ik ben Napoleon Bonaparte. Professor Van Scherm. Ik heb de wereld laten dansen. Ik ben geleerde. Mag ik me voorstellen? Hoe is uw naam, collega?”

Als ik van plan ben om even te piepen, om den klant van mijn lijf te houden, staat Hans voor de zooveelste maal vandaag voor me. De geleerde slungelt weg. Ik zit daar en kijk niet. Ik sla mijn linketbeen over het rechter, zet mijn rechterhand onder de kin en denk. Hans is er niet.

Hans staat even te kijken en gaat weer weg. Ik hoor:

„Op alles letten en me voorloopig blijven waarschuwen.”

Ik zal het Hans niet te moeilijk maken. Tegen negen uur komt hij weer terug. Ik zit nog steeds in mijn hoekje, ik denk aan alles en ben bezig m'n wetenschap te ordenen. Ik ken de namen al, ik weet waarvoor ze hier zijn. Ik weet ook, waarom ze zijn bezweken. Zwakke persoonlijkheden zijn het. Er is wat verlangen bij, lichamelijk verdriet noem ik het maar, maar de rest heeft een zwak lichaam, zwakke hersens, zwakke zenuwstelsels. Een theoloog hebben we, hem vind ik de zwakste van allen. De man zit maar te denken, doch soms praat hij aan de ooren van de mannen en zegt dan, dat elk oogenblik God kan komen om hem te berechten. Hij is Jehova voorbij geloopt en onderweg blijven steken. Een zielepoot is het. Ik schat hem bij de veertig; het geloof is hem in de ooren, oogen, mond en neus geslagen, want hij trekt gezichten, waar een orang oetan niets bij is. Soms stoot hij rauwe klanken uit, ze doen Bijbelsch aan. Hij heeft het over de „Schrift”, over Golgotha en duizend dingen meer; dat herinner ik mij nu, want Hans zei me, lang geleden, dat hij er één bij had gekregen, dat was dan deze theoloog, die van heiligheid bezweken was. Hans dacht nog, dat hij spoedig weer zou vertrekken, maar ik zie het niet.

Franciscanus zit daar en telt de pokkebriefjes, die hij vandaag getikt en geschreven heeft. Je ziet het, de schedels worden moe, de hoofden zakken, maar er is tinteling gekomen in die menselijke oogen. De zusters worden nagegaapt. Voor geen geld van de wereld stuur ik hier mijn dochters naar toe. Die vrouwen worden zeker duizendmaal op den dag gewogen, te licht en te zwaar bevonden, aan- en uitgekleed, weer dekseltje passen en met het potje rammelen en dan kijken of er niets is veranderd. Hoe naakt zijn die kinderen, allen wordt het hof gemaakt. Ik vind 'n man 'n groote stakker. Je kunt dan nog beter vrouw zijn. Maar als je ziet hoe zoo'n paleis bewonderd wordt, krijg je medelijden met deze levens, waar bloed doorstroomt en kinderlijke eenvoud met de haremsche allures van een Zuid-Afrikaansche schoone mooi weer spelen en het tezamen laten regenen. Zuster De Zwager weet er wel raad mee. Ze heeft al met mij gesproken. Ik moet opletten of ik krijg gekke gedachten. Ze vroeg me:

„En, Zeultjes, gaat het? Ben je niet moe?”

„Ik, zustertje? Née hoor, ik niet, ik ben zoo lekker als kip.”

„Man, wat kun je dansen.”

„Ja, hè zuster?”

Ze kijkt me aan en denkt: dat is een goed antwoord, doch het is het antwoord van een kind. Ze vraagt en gaat verder:

„Kom je niet aan tafel zitten? We gaan dadelijk naar bed.”

„Fijn zuster, fijn hoor, maar ik wil hier blijven slapen.”

Ze denkt precies wat ik voel. We zijn geen seconde uit elkaar weg. ze schuurde langs mij heen en ik trof haar midden in de roos van haar verstand, óf omdat ik hier ben. Ze glimlacht alleen en ik vind het goed. Maar ze wil praten. Ik ga begrijpen, dat Hans hier achter zit. Ik wacht en zij vraagt:

„Waar woonde je, Zeultjes. Gerhard heet je, geloof ik? Is het niet?”

„Ik heet Lammetje, zuster. Moeder zaliger noemde me Lammetje en vader Gerritje Vladder, omdat ik altijd in de ruimte fladderde. Ik heb hun heel veel verdriet gedaan, zuster.”

„Dat zal wel. Maar waar woonde je?”

„Laat eens kijken. We leven vandaag in en op de zooveelste van de zooveelste van het jaar 1900 zooveel. O ja, we spelen. Het tooneel is deze kamer, deze zaal. De mannen zijn op. Ze doen gek, ze spelen krijgertje. Oude Piet is moe, die kan niet meer en de dokter zit daar om zijn pokkebriefjes te schrijven, morgen worden wij allen ingeënt. Bloemen kwamen er zoeven, maar ze waren niet voor mij. Dokter Hans was er ook, die liep telkens binnen en dacht, dat er gekken waren.”

Ze kijkt me verwonderd aan en zegt:

„Weet je, Gerhard... dat je speelt?”

„Ik heet niet Gerhard, maar Gerrit, zustertje. Gerritje heet ik. En ik heb nog een naam, zustertje, maar ik kan die niet meer uitspreken. Zag je dat, zuster? Hoor je, hoe de menschen in de zaal klappen? Ik wist wel, dit stuk zit goed in elkaar. Vraag me maar gerust. Ik zal je wel antwoorden en dan blijft de spanning er in. Zag je die maskers? Zag je, hoe al die menschen genieten? Ze hebben nog nooit zoo'n intens stuk gezien. Ze hadden ook niet gedacht, dat ik nog eens in het gekkenhuis zou komen. Já, wat moet 'n mensch al niet doen.”

„Ik zag het, Frederik...!”

„Dacht ik het niet, zuster. Ik geloof, dat die Frederik ook gek is. Ik heb hem eens ontmoet. Maar die heeft niets met dit stuk uit te staan. Dat was 'n afzetter. Die man had steeds geluk als hij 'n ander zag lijden. Hij kent me wel, zuster, maar ik wil hem niet meer zien. Ik had altijd ruzie met hem. Toen ging ik maar op jacht, ziet u. Ik kan jagen als de beste. Ja, al zeg ik het zelf, ik ben 'n goed jager, zustertje. Maar waar ik wol kocht? Dat weet ik niet. Waar ik woonde? Dat weet ik niet. Ik

woonde overal, zustertje. Waar maar menschen leefden, daar was ik. Ik was eigenlijk het dichtst bij huis. Ik was zoo te zeggen nooit weg."

"En weet je waar je woonde?"

"Waar ik leefde, zuster? Ja, dat weet ik nog, maar dat is al zoo lang geleden."

"Wil je een wandeling met me maken, Gerrit?"

"Gunt u me dat, zuster?"

"Zeker, kom maar, we gaan naar buiten. Het is mooi weer. Maar voorzichtig, de anderen mogen het niet hooren. Ik fluister, hoor je het?"

Ik ben net 'n kind. Ik hang aan haar arm en ga met de zuster naar buiten. Ik heb goed gevoeld, Hans zit er achter. Ze praat, ze houdt me stevig vast. We wandelen onder de Maan. Ik zeg haar:

"Zag je dat, zuster? Zag je die lieve Maan? En nu zegt men, dat wij menschen daar geboren zijn. Ik geloof dat niet. Geloofst u het? Mag ik u een kus geven? Zoo op uw maantje? Dat komt van de Maan, zustertje. Ik zal mijn baard even afdoen. Mag ik?"

Ze houdt mij haar wang voor. Ik zeg:

"Dat zou je wel willen, hê, zuster. Ik ben niet hier om te kussen. Ik ben hier om uit te vinden of God Zijn wijsheid in gekkenhuizen heeft verstoopt. Ik ben hier, omdat de slangen en beren tot mijn leven spreken. Hoor je ze, zuster? Willen we in het prieëltje gaan zitten? Doe je het? Ga je met me mee? Weet je, zuster, dat ik schatrijk ben? Dat ik barst van de centen? Dat ik een paleis heb en eigen paarden? Maar ik ben niet getrouwd. U ziet er wel fijn uit. Maar waarom bent u eigenlijk hier, zuster?"

"Ik moet de menschen helpen. Ik moet je verzorgen. Zie je dat dan niet?"

"Ik zie het, zuster. Toch zou ik u een kus willen geven. Maar nu één op uw lippen. Met mijn oogen dicht. Zóó bijvoorbeeld."

Ik kus haar. Ik heb haar een kus gegeven. Ik sta onder invloed van al die gekken daar, die verlangen om de zusters één kus te mogen geven. Ik heb een streepje voor. Ik kus haar nogmaals en nogmaals en ze vindt het goed ook. Als ik naar de Maan kijk, ligt ze languit in mijn armen. Ze bezwijkt bijna. Ik geloof, dat ik „hypnotiseeren" kan. Mijn God, waar heb ik die kunsten geleerd? Ze ligt als dood in mijn armen en haar oogen zijn potdicht. Zustertje? Zustertje, word eens wakker? Word wakker! Ze blijft slapen. Ik leg haar op den grond. Ik zit naast haar en kijk ze in de oogen. Nu de Maan dit gelaat beschijnt lijkt ze wel een koningin. Wat een mooie snuit heeft ze. Ik druk nogmaals een kus op

haar lippen en diezelfde lippen reageeren, maar dit lichaam kan geen vin meer verroeren. Ik vind het knap gek en ik hou niet van deze dingen. Wat moet ik doen? Ik krijg in mijn hoofd om haar in de neus te blazen. Maar ik doe het niet. Ik vind het wat fijn — om met mijn eigen avontuur te zitten praten en naar de Maan te kijken, zij zelf is er mee aangekomen. Maar dat kan gevaarlijk worden, ze zullen mij zoeken. Ik blaas dus. Piesssst... klinkt het. Ze slaat direct haar oogen op en kijkt me aan. Ze springt op en vlucht. Ik laat haar gaan. Ik ga op eigen gelegenheid naar de zaal terug. Zij liep in de richting van Hans. Daar zal ze verslag uitbrengen. Ik verwacht Hans.

Ik zit weer na te denken. Ik ben me van geen schuld bewust, maar wat er van mij uitgaat is niet zoo fraai. Ik maak menschen in slaap. En het gaat vanzelf. Had ze ook maar niet over de Maan moeten spreken. Hoe is het mogelijk, had je dat nu verwacht, Frederik? Ik geloof, dat ik thans René kan helpen, er ontwaken gaven in me.

Daar heb je Hans al. Hij kijkt me aan. Ik hem. Ik ben als altijd, ik ben heusch niet gek. Maar hij ziet het niet. Hij wil me weer doorboren, maar hij struikelt. Hij valt en ik blijf rechtop. Ik zit en hij ligt tegen den grond. Ik help hem om op te staan. Maar ik doe dat onder het zitten door. Dan fluistert hij in m'n oor:

„Ben je er, Frederik?”

Ik hoor hem niet. Ik zeg:

„Juist, kapitein, daar was het. En toen vielen er slachtoffers.”

Hans probeert het nogmaals:

„Ben je er, Frederik?”

„Juist, overste, toen zakte het dak in.”

Hans kijkt even nog en gaat weg. Er wordt gecommandeerd om te slapen. We zoeken de slaapzaal op. Ik lig in enkele minuten onder de wol. Ik ben doodmoe. Ik slaap al als ze bij me komen. Ook de zuster is er. Ze staat, geloof ik, naar me te kijken. Maar ik slaap. Ik word niet meer wakker, ik slaap tot in den morgen. Toch zie ik de zuster, ik zie haar eenige malen tot me komen en naar me kijken. Van de anderen trekt zij zich niet veel aan. Toch zijn er, die om een nachtkus vragen. Ze roepen om hun moeder, ze willen toegedekt worden. Maar dat doen anderen wel, vrouwenhanden hebben wel iets beters te doen. Ik slaap tot in den morgen.

Als ik wakker word is er groot lawaai op de zaal. Ik rek me nog even uit, ik moet eerst weten waar ik ben. Ik dacht, dat Anna naast m'n bed stond en thee bracht. Toen realiseerde ik me, dat ik in een gekkenhuis

opgenomen was en dat ik er vier en een half jaar bromde. Waar is die tijd gebleven. Een jaar duurt een eeuwigheid. Ik ben nu goed wakker. Het is heilige ernst, ik ben gek.

We wasschen ons, we eten en drinken, we zitten en loopen rond. We doen niets anders. Ik vraag of ik buiten mag. Ze zeggen ja. De zuster gaat met me mee, maar ik zie dat het 'n ander is. Ik vraag om papier en pen. De zuster geeft me haar pen en ik krijg een envelop en papier. Het is mooi papier, ik kan er iets opzetten. We zitten op 'n bankje. Ik begin en schrijf:

„Já, waar denkt een mensch aan, die van huis is gegaan in een vreemde wereld? Ik ben hier alleen en er zijn massa's mensen om me heen. De zuster van het hotel, waar ik ben — ik heb een rusthuis uitgezocht — zit naast me en denkt. Ze vroeg me zooeven of ik schrijver ben. Ik zei: ja. Het is een aardig kind. De reis was nogal zwaar, omdat er veel gekken in den trein waren, die met hun dokter naar Zwitserland gingen om beterschap. In België kwam dat stel in mijn wagon... Hoe vind je het? Niet zoo prettig, hè? Maar omdat ik me nogal interesseer voor gekken, leerde ik er vele maskers begrijpen. Mooie maskers waren er bij. Ik zit nu in de natuur te genieten. Daarvoor me ligt „Neu Karels-hof“. Dat is een machtig groot hotel, waar vele vreemdelingen hun tijd doorbrengen om wat op verhaal te komen. Er zijn zieken aan boord. De mensch sloopt zich in deze maatschappij. Waar je komt, overal zie je narigheid. Ik kan al dat leed niet verwerken. Ik ga er ook niet op in. Ik ben vast van plan om hier wat op krachten te komen. En dat is mogelijk, omdat deze mensen alles voor je doen. Ik denk toch, dat ik verder ga, over een paar dagen wil ik naar Italië. Je hoort dan voorloopig niets van me, ik ga een eind te voet. Het moet 'n prachtige wandeling zijn, zoo door de bergen; er gaat een gids met me mee. Ik zeg je eerlijk, dat ik eerst wil uitrusten. Ik ben waarlijk moe. Maar jullie hoort nog van mij.

Hoe is het met jullie allen? Ik mis m'n thee! En, Anna, Erica en Karel, ik mis jullie. Ik hoor, dat het met René nog hetzelfde is, maar dat er goede hoop bestaat, dat er verandering komt. Hans belde me op. Ik was zoo verheugd, dat kun je niet gelooven. Ik heb hem gezegd, dat ik alles zal doen om sterk en gezond terug te keeren.

Wel, mijn geliefden. Ik zie jullie spoedig weer, Frederik...”

Ik doe den brief dicht. Ik voelde, dat het moeilijk was een brief te schrijven. Ik had niet gedacht, dat ik zoo'n eind van huis was. Maar ik ben gereed. Ik vraag haar dezen brief te posten. Er staat een Zwitsersch

adres op... Dr. Schuman, Lugano. Ik ben in Obersfehler... zum Gesundheitsort, waar ik het goed heb. De zuster kijkt me aan. Ze weet wat ik wil en ik weet wat zij denkt. Deze brief gaat naar Hans. Hans zal dezen brief lezen en dat kan me niet schelen ook. Als hij nu komt ben ik weer gek. Maar ik ben moe. Geen seconde later lig ik languit op het bankje te slapen. Een broeder, hoorde ik nog, neemt mijn brief mee. Nog geen drie minuten later staat Hans al voor me. Ik slaap, maar hij maakt me wakker. Ik sla mijn oogen open en ik zeg:

„Kun je dan geen tien minuten met mij waken? Laat me toch slapen!”

Ik wil gaan slapen, maar ze willen dat ik wakker blijf. Hans sleept me naar een stuk waranda en legt me op een soort kruiwagen. Ik denk ten minste dat het er een is, maar het blijkt een ligstoel te zijn. Ik slaap al. Ik ben doodmoe. Ik geloof niet, dat ik lang in dit herstellingsoord blijf. Het is mij hier te druk. En hoe lang ben ik hier al? Zeker drie jaar. Ik moet maken, dat ik ergens anders kom, of naar huis teruggaan. Ik kan niet eeuwig blijven reizen en trekken. Ik ben zoo moe, zoo moe.

Als het bijna donker is, schrik ik wakker. Ik herinner me, dat ik vanmorgen op stap ben gegaan om een brief te schrijven. Ik ben doodmoe. Maar als ik even doordenk, komen de krachten bij me terug en voel ik me zoo frisch als 'n jongen van twintig jaar. Ik spring op. De zuster is daar. Ze vraagt me:

„Goed uitgerust? Niet zoo moe meer?”

„Ik weet niet wat te antwoorden, zoodat een andere moeheid in me komt. Maar ook die gaat weer weg. Toch weet ik nog niet zoo zeker of ik voor gek moet spelen of dat ik haar een gezond antwoord geven zal. Ik besluit om terug te keeren en niets te zeggen. Als ik op de zaal kom zijn de mannen aan tafel en nuttigen hun avondbrood. Ik heb weinig trek, maar ik eet iets. Als ik naar mijn hoekje kijk, staat mijn stoel nog op dezelfde plaats. Ik ben lang weg geweest hier. Er is ook zooveel met me gebeurd. Ik weet alles, maar het is zoo loodzwaar in mijn hoofd, dat ik de dingen niet lichter kan zien. Maar ook daar komt verandering in. Het duurt niet lang meer, of ik ben weer de oude. Ik eet en drink voor vier. Ik krijg brood en koek, koffie en thee en 'n glas melk toe. Ik kan krijgen wat ik hebben wil. Wat zijn ze goed voor me!

Ik zit weer in mijn hoekje en denk na. Ik denk aan alles, ik ga weer vergelijkingen maken en volg de zieken.

Ik ken hun diagnoses, hun narigheden. En ik weet dat ik mezelf weer kan terugbrengen in de maatschappij, zij kunnen dat niet. Zij hebben er geen krachten voor. Ik was zooeven, voel ik thans, in dien toestand.

Vanmorgen hadden ze mij te pakken. Het drukt je neer, het slaat je neer, je bent doodmoe en zij zijn zoo kiplekker. Ik zat er onder, maar ik ben er nu onder vandaan. Ik hou het hier nog even uit. Zij bevinden zich in een andere wereld, niet de onze, maar een waarin leven, verstand, denken, voelen, persoonlijkheid, alles van ziel en geest nog niet wakker zijn en zich door het stoffelijke leven verloren hebben. Meer is er niet! En nu betreden we het vader- en moederschap. Liefde. Wat gevoel om den scheppingsdrang, de scheppingstaak te ondergaan is het, dat hen naar de moeder doet verlangen. Men noemt hen sexueele maniakken, maar zijn het geen kinderen? Is dat nu zoo vreeselijk? Zijn wij bewusten anders? Is dat niet het essentieele waarvoor we leven en waardoor we ontwaken? Kunnen wij óm de scheppingsgedachte het leven beleven? Ze zijn niet gereed om een normaal leven te aanvaarden. Daarvoor is er het huwelijk. Maar wat te doen, als je voor jezelf niet gereed bent? Ik begrijp hen. Ik zal hen volgen, deze kinderen, ik zal door hen leeren, veel beleven, ik ben in de heilige waarheid, ik sta er midden in. Hans kan me nog meer vertellen.

De dag gaat om met denken en wat gepraat met de gekken. Hans komt kijken, maar is anders op mij ingesteld. Hij geeft het over en wacht af. Ik zit hier en blijf hier in mijn hoekje.

De dominee is door zijn studie en geloof verongelukt. De man loste op in zijn studie. De neiging om Apostel te spelen, speelde hem parten. De onsjes gevoel, die hij ervoor bezat, waren verteerd en de man stond voor een leegte. Op dat oogenblik moest hij bewijzen wat hij kon. Maar het leven was te diep voor hem. Hij verdween in die diepte, loste op. Tè zwak hoofd voor dit geweld? Gèèn gevoel om zich staande te houden? Ik weet zeker, dat hersens niets te beteekenen hebben. Het leven is het, het gevoel is het. Voor den dichter is deze toestand niet anders, voor den dokter evenmin. Intellect heeft geen beteekenis. Oude Piet is niet anders. Allen missen het gevoel om het maatschappelijke leven te verwerken. Van deze menschen wandelen er millioenen op aarde, al de volken bezitten deze mentaliteit.

Nu spreken de menschelijke karaktereigenschappen. Wie driftig is, heeft door die drift een moeilijk bestaan. Die menschen kunnen worden aangevallen, indien er demonen leven tusschen leven en aarde, geesten. Maar dat weet ik nog niet. Ik ben geschrokken van ouden Piet. Ik volg hem en ik ga begrijpen waardoor hij zich pijnlijk voelde. Oude Piet bezit gevoel, anders was er niets gebeurd. De eene mensch staat er voor open, het andere leven is er voor gesloten en niet te bereiken. Ik wist niet, dat

ik deze krachten bezat. Toch kan ik 'n mensch door een zacht gesprek en met mijn handen tot rust brengen. Ik heb me eens laten wijsmaken, dat ik magnetische krachten bezat. Je zou denken, dat het zoo is, maar wat oude Piet deed, was zijn eigen schuld. Voor mij was dit niets anders dan suggestie. Omdat oude Piet half bewust is, waarachtig denkt, dat ik 'n dier ben, sloeg dit als angst op zijn leven in en kwamen er stoffelijke verschijnselen. Die schrammen waren ook vanzelf verdwenen. Hans wist niet wat het was, maar hij zal er wel achter komen. Ik heb die zaken in Indië gevolgd, ze spelen er daar gewoon mee. Fakirs en magiërs houden er zich door op, ze leven eenzaam en verlaten en komen zoo nu en dan voor den dag om gek te doen. Het kost je daar een paar cent en dan dansen ze ook nog voor je als je wilt, net zoo gek als ik deed. Dat noemen ze dan inspiratie. Hoe nuchterder je al deze dingen bekijkt, des te scherper zie je, dat ze aan zwakte van persoonlijkheid lijden en geen weet hebben van alles, wat God geschapen heeft.

De jongeman hier met al zijn talen. Hij bezweek omdat hij te veel van het goede wilde bezitten. Had die man voorzichtig aangedaan, dan was er niets gebeurd. Hij had op het land moeten werken. Nu is die ziel en dat gansche lichamelijke stelsel in de war. Als er nu nog wat verbeelding bij komt — hij voelt zich vandaag Napoleon, morgen 'n groot professor — raakt deze ziel zoo van de kook, dat hij niet meer weet wat hij zegt en zoo volkomen mogelijk al deze persoonlijkheden wordt. Dat kan een tooneelspeler ook, deze hebben alléén wat meer gevoel verloren. Ook deze loste op, verdween achter 'n ander masker, en werd het, doordat hij zichzelf vergat. Arme zielen? Arme honden is beter gezegd.

Ik heb toch bereikt wat ik wilde bereiken, Hans denkt, dat ik mijn verstand heb verloren. Ik moet gisteren tekeer zijn gegaan en eerlijk gezegd, ik ben er nog moe van. Maar dat geeft niets, ik kom er wel. Hij laat mij apart bewaken, ik ben eigenlijk niet meer alleen. Nu is het de broeder en dan weer de zuster, die niets meer van gekke zoentjes moet hebben, omdat ze heeft geproefd, dat het buiten haar wil om geschiedde. Ze is vriendelijk, maar ten slotte ben ik toch maar een gek. Ik wilde alleen nog beleven, dat er eens één flink gek en goed wild werd, ik zou dat weleens willen beleven. Eigenlijk ken ik die studie ook al, want dan komen ze met zichzelf in opstand en doen wild. Ze worden dan onder de spanlakens gelegd; een heerlijk koud bad doet wonderen, waarna ze vanzelf weer tot hun menschen terugkeeren. Hans heeft mij al die verschillende graden voor de krankzinnigheid verklaard. Hier zijn om zoo te zeggen geen echte wilden bij. Of ik zou het moeten

zijn. Ik geloof niet, dat de zuster denkt, dat ik nu bepaald wild ben. Ik geloof eerder, dat zij denkt: die ouwe gek is zoo kwaad nog niet! Jammer, hè, dat 'n mensch zichzelf zoo kan vergeten! Ja, hij had van alles kunnen uitspoken, je had gisteren het leven wel kunnen verliezen. Ik geloof, dat ze van Hans een tamelijke knor heeft gekregen. Ik hoor dat later wel. Ik zal in elk geval opletten, dat ik niet tè stevig aangepakt wordt, ik wil hier zijn en blijven, totdat ik er alles van weet. Wat ik dan doe, weet ik nog niet.

De dichter dicht, de theoloog heeft het over Christus en den Bijbel, oude Piet heeft het over zijn nichtje, die zooveel van hem hield en met wie hij gaarne had willen trouwen; momenten zijn het, dat ze allen even boven water uit komen om nieuwen levensadem op te doen. Maar dan zinken ze weer weg en zijn ze voor het maatschappelijke leven onherkenbaar. Geld en bezit, alles heeft er mee te maken. Talen en geleerdheid, liefde en geluk, kleeren en armoede, noem maar op, hierdoor zijn levens verongelukt. Ik had niet gedacht dat het zoo eenvoudig was. Hans, weet ik, kan deze zieken niet helpen. Hij is er niet toe in staat, omdat ál deze ziekten door het innerlijke leven zijn ontstaan. Hier hebben ze nog geen kruiden voor geschapen. Wat ze doen, is prutsen. Hans kan zorgen, dat de lichamelijke stelsels op kracht komen, hij kan van alles probeeren, maar de stof dwingt het leven tóch niet om scherper te gaan denken, omdat de stof dat niet kan. Wat Hans probeert, zijn doodeenvoudige lapmiddelen. Hij staat niet voor vijftig procent machteloos, maar voor de volle honderd. Er moeten geheel nieuwe wegen worden gelegd. Waarvoor men hem professor maakt, weet ik niet. Waarom men een dokterstitel draagt en toch niemendal is, begrijp ik niet. Waar die menschen zoo'n drukte om maken, is mij niet duidelijk. Wel begrijp ik, dat deze faculteit nog geboren moet worden. Er is niets, wat ééinig bewustzijn bezit als medicijn. Deze menschen hier, al deze gekken, hebben meer bewustzijn dan hun verplegers. Hans kijkt er niet doorheen. Ze zoeken, maar ze staan tegenover een diepen put en Hans daalt er niet in af, omdat hij weet, dat hij er niet meer uitkomt. En hoe wil hij daar in die duisternis zijn draad door den naald halen om 'n lap stof op dat gat te leggen? Dat kan hij niet.

Het is na het eten, dat hij plotseling voor me staat. Ik ben, geloof ik, bezig geweest hardop te denken en toen hebben ze hem al weer gewaarschuwd. Ik ga verder en stoor me aan niets, maar ik zie, dat Hans zich naast me neer zet, omdat hij denkt iets voor me te kunnen doen.

Ik praat tegen hem, tegen de doctoren, maar ik doe het door de ruimte.

Hij zal er wel niets van begrijpen, maar ik heb het tegen hem en zijn geleerde soort.

Deze zielen moet je omkeeren, hoort hij. Ook mij, maar ik ben er zelf bij. Als ik doorga, zie ik, dat ze meer in de zielen leven, meer in den geest, dan allen die denken, dat ze er bovenop staan. Dit zijn genieën! Dit zijn trouwens al zoolang genieën. Het is begonnen, toen de aller-eerste menschen los kwamen van de stoffelijke, lichamelijke wetten. Ik was daar ook bij, maar ze gelooven me niet. Nu is het net 'n kermistent. Die daar, de man met al zijn talen, die had wat voorzichtiger moeten zijn. Had deze jongen die gekke allures niet gekregen, dan was hij hier niet. Hij had naar de vrouwen moeten gaan, hij had er alles van moeten leeren, dan was er geen mogelijkheid geweest, dat hij zomaar op straat die gekke dingen zei. Toen pikten ze hem op en brachten ze hem naar Gibraltar. Nu is hij aan het schieten. Met zijn talen schiet hij en raakt nooit zijn doel. Maar oude Piet had hem kunnen helpen!

Ik zou de vrouwen wel willen zien. Hemeltje nog aan toe, hoe zullen zij hun rekeningen betalen? Ach, als ik hen eens mocht zien, een dag daar mocht vertoeven, ik geloof zeker, dat ik er dan zoo weer uit ben, uit dit bovennatuurlijke gedoe. Zou de dokter het willen? Als ik nu eens een verzoekje schreef? Dan kan ik aan mijn eigen colleges beginnen. Waar is de dokter? Was de dokter er maar, dan zou ik het hem beslist vragen. Laat ik me gereed maken, ik zal 'n ander pak aantrekken, want dokters kijken naar je kleeding. Als je begint die te verwaarloozen, ben je voor de haaien. Waar is de dokter toch, de man zou om zeven uur hier zijn. Piet? Piet? Waar is de dokter?

Oude Piet roept me toe, dat hij het niet weet. Maar Hans vliegt er lekker in. Ik ga gewoon verder, want ik heb ineens het verlangen gekregen om wat onder de vrouwen te mogen toeven, wellicht leer ik daar nog meer dan hier bij al die suffige kerels. Maar Hans vliegt er niet in, hij hapt niet naar me. Toch ga ik verder.

O, als ik mocht toeven in die reine klaarte? Ik herinner me, dat ik te samen met mijn vriend dokter Van Hoogtensteintenhovebroekman, uit visschen ging, voordat we college zouden geven. Elke visch, die wij uit het paleis van den koning haalden, sprak over de verwaande en ónverwaande krankzinnigheid. Ik zei later, dat professor Wolffhans beter zag wat de gevolgen van een schedelfractuur waren dan wij, die er verstand van hadden. Toen wij later, jaren later, beiden den hoogen stoel betraden, zag hij aan mij, dat ik het verkeerd had gedaan en ik zag aan hem, dat hij het verkeerd deed! Toen hebben we maar wat pret

gemaakt. Maar onder de vrouwen kwamen wij eigenlijk weer tot rust. En nu? Ik geloof, dat ik hierdoor den toren zal bouwen. Maar ja, er is toestemming voor noodig.

Waar is toch de dokter.

„Weet je niet waar de dokter is, dokter?”

Hans kijkt alsof hij het in Keulen hoort donderen. Hij kijkt aandachtig, maar hij kijkt niet door mij heen. Hij denkt, dat ik ver weg ben, maar ik zit hier nog geen meter van hem vandaan. Wat een gekke dingen kan 'n mensch zich toch indenken. Oude Piet komt me zeggen, dat de dokter uit rijden is. Mensch nog aan toe, had de man me maar meegenomen, ik wil naar m'n nichtje. Had hij me nu niet kunnen waarschuwen, beer, slang, tijger, leeuw? Oude Piet groet me nu. Mogen we vandaag uit, beer? Ik zeg hem, dat hij uitmag. Ik zal hem het bewijsje ervoor geven. Hij moet zich eerst laten keuren door Franciscanus. Die hoort het en is al gereed om zijn hulp te bieden. Wij zijn een echt stel comediemakers, maar dat weet Hans niet. Ik ga nog even verder, want ik wil naar de vrouwen.

Als ik daar was, geloof ik, dat zij herinneringen in mij wakker zouden roepen aan een rijk en zuiver bewust verleden. Hè, wat kan ik goed praten. Doe het nog eens? Ik geloof... ik geloof... even wachten..... Woepje... Woepje toch... wacht even. Dit is mijn derde naam. Tante Tresia noemde me zoo. Von Trudeheim... weet u wel, die juffrouw met de sproeten, lachte er altijd om, als zij mij Woepje noemde. Maar ik ga verder.

Ik wil naar de vrouwen gaan om met de vrouwen van Oom Hans te praten. Die Oom Hans was een voorvader van me. Die liet dat goud en zilver voor me achter, waar ik zoo lekker door te keer ging, zoodat ik in duizenden steden tegelijk leefde. Ik moet die vrouwen niet. Ik moet alleen de vrouwen zien die juist door intellect hun voorvaders hebben vergeten. Ik wil den adel leeren kennen! Juist dien adell Ik wil snoepjes uitdeelen en lekkernijen, theeën wil ik. Oude Piet zorgt voor de Chi-neesche koekjes. Dokter Franciscanus voor den goeden afloop en de recepten voor de vlooblazerij... die intusschen groeit en bloeit, maar waarvan de dokter geen weet heeft.

Kom ik er uit? Piet, kom ik er uit? Piet zwaait me toe, zoo zeker als wat, dat hij mee mag.

Hans kijkt en blijft kijken. Ik geloof, dat ik het gewonnen heb, hij denkt in mijn richting. Dat kunnen al de gekken hier. Wij denken naar de menschen toe? Niks van aan, wij denken juist van hen af, maar

doordat wij van hen af denken, komen wij dichter in hun leven. En dan hoor je die stem tot je zeggen: 'geef dat kind toch dat verlangen, het knapt er immers van op? Ik hoop zoo, dat ik er van op zál knappen, maar ik wéét het!

Hans bijt nog niet, ik moet een ander aasje aan mijn hengel doen. Ik ga verder.

Zal ik daar Erica zien? Is zij niet het kind van mijn moeder geweest? Zij zal me daar helpen. Maar o, als er verraad is. Ik kén haar wel. Ik kén haar veel te goed. O, ik ken haar zoo. Ik kén haar, laat eens kijken, zeker wel vier weken. En dat is heel wat. Já, toen liet ze mij alleen en bleef ik alléén achter, met alles, met acht bloedjes van kinderen. Erica? Wie was er nog meer bij? O, ik herinner me dien naam... Hansa? Néén, anders klonk het. Ik klamp me steeds aan klanken vast. Hanna... juist... Hanna was het. En nu hoor ik Enré... de naam van mijn God. Enré, doe iets voor 'n bloedje van 'n man. Doe je het? Stuur me naar de harem van dokter van Hansesteintenhovebroekman! Ik wil het. Anders zet ik je onder mijn stroom, want ik ben 'n stroomer. Ik ben 'n stroomgever. Ik wil naar de vrouwen toe. Ik wil naar Erica en Hanna en naar mijn Enré... Neré... Nee, zoo was het niet! René klinkt beter. Maar het was toch 'n andere klank. Enré is beter. Ik zie dat Enré voor me. Ik was daar vroeger al. Je kunt je daar laten begraven en je kunt je er weer levend laten maken, allemaal voor hetzelfde geld. Maar daar weet Hanstenhovebroekman niets van, die is met zijn kluitje in het riet gevallen. Die is er niet in gestuurd, maar in gevallen en oude Piet haalde hem er weer uit. Dacht je, dat Piet een belooning kreeg? Niks hoor. Piet, kreeg je een belooning? Niks hoor, ze hebben me bedrogen, die duivels. Ik had vier gulden en veertig cent moeten hebben. Ik dacht, zegt Piet, en hij maakt er onmiddellijk een groot verhaal van, dat ik die centen kreeg voor later, voor m'n ouwe dag, maar ze hebben ze verzopen. Van mijn centen. Ik vind het rotlui, als je het weten wilt. Maar ik krijg ze nog wel. Als eerst Aftalia maar komt. O, ze is zoo mooi, hè. Wat 'n wijf toch!

Erica moet ik zien en spreken, ze is daar onder de vrouwen van dokter van Broekmantenhovevansteinwolff. En zoo is het. Als ik haar zie, vraag ik haar of zij mijn God heeft gezien. Juist... Enré... den God van leven en wind. Den God van mij en u, den God die wulpsche fragmenten scheerde alsof hij dacht dat het een pasgeboren schaap was. Néén, ik ben verkeerd, pasgeboren schapen scheer je niet eens. Het schaap, dat ik bedoel, was al vier en twintig jaar oud en huwbaar. En ik? Ik gaf haar

den naam Erica...! Wat wat wat was dat kind blij! Ik ga stotteren, alleen al omdat ik de vrouwen wil zien. Was de dokter er maar.

Ik kijk Hans midden in zijn gezicht en vraag hem:

„Weet gij, broedsel, waar de dokter is? Kunt gij mij aan zijn hof brengen, opdat ik den adel van zijn gevolg zie. Vooruit, jongeman, ga mij voor. Breng mij naar zijn harem. Tóé, ga mij voor! Sta op, jong mensch!”

Ik trek Hans van zijn stoel af. Oude Piet moet mee, ook hij wil het hof zien. Allen staan te soebatten of ze mee mogen. Ze hebben de handen ineengeslagen en staan in een rij, zooals oude Piet gisteren speelde met de kinderlijke mannen. Ze willen mij volgen. Den dokter kennen ze niet, maar den dokter kennen ze wel, die is een broeder die prikt en commando's geeft. We staan klaar, maar ik moet alléén weg. En de dokter moet met mij mee. Hans gaat kleur bekennen. Ik weet al sinds vijf minuten, dat ik naar de vrouwen ga. Ik wil daar als 'n gek scharrelen. Ik wil zien, wil kijken, wat die zoo'n heelen dag uitgesproken. Ik wil zijn harem zien en zijn harem beleven. Hans trekt me los van de anderen en wij gaan naar buiten.

Buiten gekomen, wandelt hij met zijn hoofd naar den grond gericht naar de zaal waar de vrouwen zitten, leven, Spass machen. Ik ga met hem mee. Plotseling vraagt hij me:

„Ben je van plan nog langer comédie te spelen, Frederik? Wil je me nog langer doen gelooven, dat je gek bent! Ik geef je deze gelegenheid toch wel, maar wanneer je niet ophoudt, krijg je zoo'n schandalig pak slaag van me, als je van je leven nog niet gekregen hebt. Ik zal je leeren, Frederik, hoe het moet. Hoor je het? Zie je me? Weet je het nu?”

Ik versta alles. Ik weet het, maar ik zeg niets, ik slof naast hem voort. Ik ga nergens op in. Hij kan dat trouwens zien, ik ben er niet. Hans probeerde het, maar ik vlieg er niet in. Neen Hans, te goedkoop, ik kan gek doen en gek zijn als ik het wil en dan ken je me niet terug. Maar ik heb nog steeds de kracht om er weer uit te gaan, wat de anderen hier niet kunnen. Doe maar wat je wilt, ik wil alléén en op eigen kracht beleven hoe het hier bij je is. Scheld me maar uit, leg me maar op den brandstapel, ik zal alles ondergaan, zóó zeker ben ik van mezelf! Wist je dat niet, Hans? De zenuwen! Ik speel niet langer voor spook, als je dát maar weet... valt er uit mijn mond, als antwoord op zijn dreigement.

Hij staat voor me en kijkt me in de oogen. Hij trekt me naar zich toe, hij wringt zichzelf in mijn ziel, maar hij vindt me niet. Dat duurt even.

Dan zakt zijn kop omlaag en zegt hij in goed verstaanbaar Hollandsch: „Hartstikke gek en het is mijn schuld. Dan maar naar de wijven!”

En ik zit voor vandaag onder de vrouwen van Hans. Ik tel er veertien, maar er zijn er nog meer, weet ik, die leven daarginds. Aan deze heb ik genoeg.

Moet je die dames eens zien. Er zijn er onder die me wel kunnen verscheuren. Wat moeten die zielen 'n haat dragen. Moet je die oogen eens zien. Als dit maar goed afloopt. Ik pak 'n stoel en zit weer in een hoekje. Als er een op me af komt en me begluurt, tē dicht m'n leven nadert, blaf ik, zooals ik het onder de mannen deed, waarmee ik hen overblufte. Ik zie nu een paar uitpuilende oogen voor me, het schrik-aan jagende masker van 'n vrouw van ongeveer veertig jaar. Een mooie meid is het, zie ik. Ze kijkt nog eens... ik miauw intusschen. Ze vliegt op me af en wil me krabben. Ik rol van mijn stoel, kruip over den grond en doe alsof ik een bruine beer ben. Ik rol over den grond, maar in de richting van mijn stoeltje. En dan klim ik er weer op, om af te wachten hoe zij reageert. Ze staat daar, handen in de zijde... me aan te staren. Het duurt even... maar dit zijn oogenblikken van er op of er onder — voel ik. Ik weet niet hoe ik mezelf moet verbergen. Plotseling weet ik het. Door dierengedoe bereik ik hier niets. Ik weet hoe ik hen moet overwinnen.

Ik begin te schreien. Ik heb last van kindschheid. Ik ben mijn moeder kwijt. Ik ging naar school en ben verdwaald. Ze kijkt me aan en ik zie, dat er ontspanning komt in het masker. Ze zegt:

„Jij bent het niet, hè? Jij bent het niet, hè?”

„Nee, ik ben het niet hoor... ik niet hoor... ik ben het niet.”

Wat doet ze? Ze strijkt me langs m'n wangen. Nee, jij bent het niet. Ik had je vermoord... Wees maar blij dat je het niet bent. Ken je gele Trui niet?”

„Ik wel, hè moedertje? Ik wel hoor. Ik ben wat lekker met gele Trui.”

Ze kijkt me opnieuw aan. Ze kijkt me in de oogen en zegt:

„Heb ik je vanmorgen al gekust, Wimpje.”

„Nee, gele Trui... ik moet zoo naar school, maar ik ben verdwaald. O, als Grootmoeder me ziet.”

„Wees maar niet bang, ik ben er nog. Kom maar.”

Ze pakt me in haar armen. Er komt een zuster binnen. De zuster ziet wat er gaande is. Gele Trui zegt:

„Dit is het kind van mijn Grootmoeder, Wimpje, hij is verdwaald. Maar ik ben er nog. Kom maar, Moeder, kijk maar naar Wimpje.”

Ze drukt me tot gruis. De zuster zegt:

„Ik zal hem naar school brengen. Maar de broeder, die binnen stapt, zegt, dat ik hier moet blijven wachten. Orders van Hans. Maar daar is Hans al. En Hans kijkt naar me. Wat gaat er in Hans om? Ik ben Frederik, Hans. Ik ben je vriend. Dacht je, dat ik Frederik ben! De vrouw wordt weggemoffeld. Ik zit nu frank en vrij te kijken. De zuster blijft, de anderen gaan weg. De zuster blijft op de zaal. Ik kijk rond en kan alles verwerken. Ik ga van de eene moeder naar de andere. Maar het zijn net kerels! Zij die vol haat zitten hebben hun bezit, hun liefde verloren. Wat ik zie is als bij de mannen, alléén deze lichamen zijn anders. Wat ik daar voelde heeft hier plaats gemaakt voor het verlangen om iets te geven, iets te ontvangen, wat me altijd weer naar het menschelijke kasteeltje voert. Ik zie de godsdienstwaaninnige, de Bijbeltoeriste... ze klimt tegen dat groote gebouw op en kan er niet meer vandaan, omdat zij de trappen vergeten heeft. Een ladder is het, die er nu niet is! Ze schreeuwt om hulp en niemand kan haar helpen. Ik ken hen allemaal van vroeger, toen ik hier even voor m'n plezier was. Daar is een meisje van bij de zestig, die haar man verloren heeft, omdat hij er met een ander vandoor ging. Die daar, dat grijze kind van vijftig, ziet er zestig vliegen, omdat ze goedigheid met hartstocht verbond en er tenslotte zelf door verongelukte. Wat rijkdom al niet kan! Ze wil goed doen... alles op aarde wil ze liefhebben. Ze heeft een mandje aan haar arm hangen, waar al haar goedheden in verborgen zijn. Ze deelt dag en nacht die goedigheden uit. Ze hebben haar onder curateele gezet, ze komt hier nooit meer uit. Ik wed, als ik de tijd kreeg, dat ik van de zielen hier en daarginds weer tot de maatschappij terugbracht, omdat ik onder en in hun harten leef en wil leven, omdat ik ze wil laten leven.

Het gaat allemaal om verlies. De een heeft geld verloren, een ander de liefde. Kind of moeder, echtgenoot of wat het ook is, de liefde voor de menschen is als de zwarte pest in het Oosten. Ze kunnen die liefde niet verwerken, ze gaan er aan te gronde. Alleen omdat ze te zwak zijn voor dit stoffelijke leven. Ik zie er bij die homosexueel zijn en als tortelduifjes om de gegadigden fladderen. Ze halen juist de zuivere kleur er uit. Ze weten het zoo zeker als twee maal twee vier is. En ze doen voor elkaar niet onder. Die liefde willen bezitten, net als oude Piet en de anderen dat willen, kijken naar me als wilde katten uit het oerwoud. Ik durf die oogen niet te trotseeren. Ik weet van te voren, dat het verkeerd uitloopt. Kijk maar achter die maskers en je weet het. Dik of dun heeft hier geen beteekenis meer. Ik geloof echter, dat ik dit leven

aansteek. Er komt vuur in die maskers. In die oogen zie ik groot verlangen. Zeven maskers loeren me aan, maar ik ben bang voor die klauwen. Als dit maar goed gaat. Ik houd de deur in de gaten, voor het geval ik wil vluchten... Ik heb dat al met mezelf afgesproken. Kijk die daar eens, ze zit een meter of zeven van mij af. Ongeveer vijftig, goed van postuur, rond, wat gezwollen gelaat, nog mooie tanden, neus als Homerus. Maar angstig zijn haar trekken. Ik hoor, dat zij de kapiteinsvrouw is. De vrouwen gaan anders met elkaar om dan de mannen. Hier spelen ze, geloof ik, niet, dat doen jongens meer dan de meisjes. Ik volg hen, ik ga van de een naar de ander, maar ik kom alleen verlangen tegen en de onmacht om normaal te denken.

Eenige uren zijn voorbij gegaan. Hans heb ik nog niet gezien en de zuster is geen seconde van de zaal geweest. Dan keert de broeder terug. De zuster en de broeder verdwijnen. Order van Hans? Geeft hij mij die kans? Ik weet het niet. Ik durf geen stap verzetten. Ik ben bang, dat ze zich onverwachts op mij zullen werpen om me te kietelen, waar ik nooit tegen kon. Ik moet hier meer op mezelf letten dan onder die vreeselijke gekke mannen. Ik voel ze waarachtig gek en gevaarlijk. Vrouwen zijn ernstiger dan mannen... het oerwoudbloed loochent zich niet. Tijgerkatten zijn het! Daarom bereik ik hier niets met zakelijke of zwarte kunst. Ze zien het niet, ze negeeren me volkomen. Ze kijken alleen wat te wild naar mijn kasteeltje, anders niet.

Er is ook een Sonja. Sonja kan dansen. En ze danst! Sonja is door haar gedans bij Hans gekomen, nu maakt zij deel uit van zijn harem. Ik geef voor dit stel geen vijf cent. Zorgen zijn het. En ellende is het! Die Hans toch! Ik wil nooit zoo'n harem hebben. Ik wil geen psychiater worden, dat zijn groote ongelukken.

Sonja schaatst als ik gisteren deed. Ze heeft er slag van. Ze komt te vaak en te dicht in mijn omgeving. Ik ga gelooven, dat ze mij het hof maakt. Ik weet het al. Sonja is een vijf-en-dertiger, schat ik aan de rimpeltjes om haar oogen. Ik geloof, dat je bij deze zielen de leeftijd als bij paarden kunt vaststellen, beter dan naar ze te kijken en het geheele kasteel in je op te nemen. Paardensnuiten zie ik er bij, omdat dit bouwvallige kasteel vermolmd is.

Sonja gaat verder, om de tafels heen; ze maakt grappige capriolen. Ze schommelt en ze trekt kunstig haar rokken omhoog. Ik had het haar niet kunnen verbeteren. Intusschen stel ik de noden en zorgen van al de vrouwen vast. Ik heb ook hier mijn diagnoses al in m'n zak en zal ze later een plaats geven in m'n album. Het logboek wordt prachtig, we

zitten nu niet in het oerwoud, maar we zitten midden onder de wilden. Ik dan, want de anderen durfden het bosch niet meer in. Als ik maar niet gebraden wordt door die maskers, ik hou daar niet van.

Als Sonja zoo spelenderwijs eenige uren lang haar kunsten vertoond heeft en mœe, doodmoe is van haar getrippel en gestap, gedraai met haar heupen, komt ze tot me en vraagt:

„En, Baron, hoe was het? Krijg ik mijn kusje?”

Dat dacht ik wel. Het draait daar altijd op uit. Ik moet spelen. Ik zeg:

„Wel, kindjelief, dat was prachtig. Kun je nog iets anders? Ik kijk al.”

Sonja vliegt als een razende eend op me af en kleppert met haar vleugeltjes midden in m'n gezicht. Ik duw haar van me af en vraag of ze wil dansen. Ik krijg het zoover. Weer speelt ze domino, ze legt al de steenen, ze kruipt er overheen. Rokken neer en rokken omhoog, trippelen als ze geleerd heeft, beenen omhoog en rug achteruit, ze maakt er maar wat van. Maar dat gaat verkeerd. Ik zie in haar oogen. Ze wordt wilder. Ze stookt de anderen op. De vrouwen komen op kracht, het is bezieling. Waar moet dat schip stranden? Sonja danst, ze wil Carmen nadoen, ze spuwt en krijscht, de anderen stemmen in. Drie bemoeien zich nergens mee, die trekken zich terug en vinden het God geklaagd. Dat zijn de Godzoeksters. Zij kunnen niet meêdoen, zij hangen aan hun hoogen muur en kunnen niet weg. Maar de anderen — oud of grijs doet er niet toe — komen in extase en zijn nêr dertig jaar oud. Waar halen die oude menschen het leven vandaan? Ik geniet! Ik kan er eigenlijk niet bij. Ik begrijp hen en ik begrijp hen niet! Ik weet het al, wij menschen verbruiken nooit al onze krachten. Zij hier hebben er voldoende. Ze trekken ze vanuit hun onderbewustzijn op. Waar ze vandaan komen, men weet het niet, ik zie, dat het mogelijk is. Ze zetten er zich voor open... ze stellen er zich op in... en dat gaat vanzelf.

Sonja krijscht, ze doet onguur aan en ze speelt een spel met mij en zichzelf. Ze is overspannen, vliegt op de vrouwen af en trekt die met zich mee. Nu is het hier als bij ons. Sonja voor op, de anderen achter haar aan. Ik krijg pijn in mijn borst. Het hart bonkt tot in mijn keel. Dat gaat niet goed. Ik vermoed, dat ik enkele uren hier ben, ik weet van tijd niets af. Dán komt het hoogtepunt. Ze geeft een gil, stort zich met de anderen in mijn richting, wil me verpletteren met haar zoenen. Ik neem een sprong en ben bijna buiten gevaar. Ik hoor me gillen. Als ik naar de deur vlieg zijn ze me net voor. De vrouwen overvallen me. Ik lig onder en zij boven op me, de een trapt de ander. Ik voel dat ze me willen verscheuren, geen houvast is er. Ze gooien me met hun liefde... steenen

zijn het. Als ik voel, dat ze tot het besef komen, begrijpen, dat ze met elkaar en boven op elkaar mij niet kunnen ontkleeden, want dat willen ze, maakt de een zich van den ander los. Met vieren tegelijk... Sonja's omarming steunend... heb ik niets meer te zeggen, ze zijn mij de baas. Ik geloof, dat er van mij niets meer was overgebleven, indien de redding niet was gekomen. Ik word ontzet door de broeder en een zuster. De vrouwen worden verjaagd. Sonja neemt dat niet, ze is wild geworden. Er komen andere zusters en ook Hans. Ik kijk hem niet aan, de broeder voert mij weg. We gaan regelrecht naar ouden Piet terug. De man vraagt me niets, de man doet wat hem opgedragen werd en ik heb niets te zeggen. Maar ik heb Erica niet gezien, ook Anna niet, droevig was mijn studie daar.

Ik zit weer bij ouden Piet, die mij vragen stelt. Hij wil weten of ik zijn nichtje heb gezien. Ik zeg, dat zij er niet was, maar dat ze vroeg zal komen. Dat is in orde. Piet verstaat onbewust de kunst om een mensch aan het praten te houden. Als Hans voor ons staat, is Piet gezellig aan het kletsen. Wij doen alsof de dokter er niet is. Ik zeg tegen Piet:

„Ja, ik kon haar toch niet zeggen, dat je al je geld verloren hebt? Kon ik haar zeggen, Piet, zeg het nu zelf, dat je bestolen bent?”

„Nee, dat niet, dat kan niet. Maar wat zei ze?”

„Dat ze zou komen. Ik heb alles gedaan om het te zeggen. Wat het ze mooie honden. Wat voor mooie honden het ze toch, Piet.”

„Ja, maar die vertrouw ik niet, ze bijten. Ik ben er wild van geworden.”

„Zij zegt, Piet, dat je dat nooit had mogen doen. Heb je die kluijjes op tafel gezien? Wat kan ze lekker koken, hé?”

„En of, 'n goeie meid is het. O, ze is zoo goed! Ik krijg 'r, daar wed ik om. Ik ga Zondag naar de kleermaker. Ze zal het goed bij me hebben. Nou, laat 's kijke, we trouwe over vier weke... en jij bent bruidsjonker.”

„O, graag, Piet, graag, ik zal er wel voor zorgen... met mij heb je niks gin last... nee, heusch niet, Piet. Ik trap niet op strikjes. Ik zal er voor zorgen.”

Hans hoort en ziet ons, maar kan er niet bij. Dat 'n mensch van de eene ellende in de andere vliegt en in al die ellende zichzelf nog is. dat kan niet. Frederik is beslist gek! Zoo'n comedie, neem ik van hem over, kan hij niet spelen. Dat kunnen alleen gekken. En weg is Hans! Hans is weg en blijft den heelen dag weg. Als ook dat maar goed gaat. Ik geloof, dat hij z'n woord niet zal houden en bij den hemel, wat moet ik dan beginnen?

Ik zit stil in mijn hoekje om na te denken. Ik vraag aan de zuster of

ik de dokter mag spreken. Ik doe het zoo bewust mogelijk, omdat ze zal denken, dat het goed met me is. Maar ze reageert niet. Ik zeg:

„Maar ziet u dan niet, dat er met mij niets aan de hand is?”

„Dat zeggen ze hier allemaal, Zeul.”

„Dus niemand is gek hier?”

„Nee, hier is niemand gek, jij ook niet.”

„O, maar dan ga ik vandaag nog naar huis toe.”

„En dat zou je wel willen, hè, maar dat kan niet Zeultje. Je hebt ze niet meer bij elkaar.”

„Wat?”

„Weet je dat niet, Zeultje?”

„Wat zeg je, zuster? Ben ik dan toch gek?”

„Zeul is niet gek, maar Zeul ziet ze vliegen. De dokter is er niet.”

Ik praat wat ik kan, maar het helpt me niet. Ik zit er leelijk in, ik ben 'n verloren man. Ze denken nu, dat ik gek ben. Waar is Hans? De dokter is er niet. Ik geloof, dat Hans naar Karel en Erica is gegaan. Mijn God, wat nu. Als ik hier maar weer uit kom! Ik zit te denken, maar ik weet nu niet meer waar ik aan beginnen moet. We eten, we drinken, ik ben er en ik ben er niet. Hans komt niet meer. Ik vraag het aan den broeder, maar die doet of hij gek is. Ik krijg geen antwoord meer op mijn vragen en word geheel als 'n gek behandeld. Ik ga spijt krijgen van mijn onderzoek.

Ik zit in mijn hoekje na te denken. René heb ik niet gezien. Dan gaan we slapen. Hans blijft weg. Ik lig na te denken en ben doodstil. De zuster komt niet, wel een broeder. Maar die laat me ijskoud... Ik weet alleen te moeten aanvaarden, dat Hans me óf vergeten heeft, óf hij is naar Karel en Erica om het droevige bericht te vertellen. Frederik is niet op reis gegaan, maar Frederik is gek. Ik zie ze voor mij. Mijn God, wat moet ik beginnen. En toch? Ik ben rustig. Ik ga het anders zien, ik ga me weer verkleeden.

Ik droom, dat ik buiten wandel. In mij leeft het gevoel, dat ik zeker duizenden jaren ouder ben. Ik ben in de natuur, ik zit op mijn bankje. Ik heb René bij me en het kind speelt. Ik zit daar en hij is er niet. Ik vraag hem naar bepaalde dingen, maar hij geeft me geen antwoord. Onverwachts zegt hij echter:

„Ik hoorde je wel, Oom Frederik.”

„Zoo, hoorde je mij, René? Waarom gaf je mij dan geen antwoord?”

„Ik ben er al zoolang, maar jij bent er niet. Waarom bleef je zoolang bij me weg?”

„Was ik zo lang weg, René?"

„Dat is waar ook, mijn jongen. Maar heb je mijn brieven dan niet gekregen?"

„Je hebt maar één keer geschreven, Oom Frederik, en nog wel in het Fransch, dat kan ik niet lezen."

„Heb ik maar één keer geschreven?"

„Ja, je was immers op reis, Oom Frederik?"

„Eén keertje maar. En toen ben ik je komen bezoeken. Nu wandelen we weer in ónze buurt, Oom Frederik. Kom je gauw naar me terug? Blijf je niet te lang onderweg? Zal je gauw komen? Of gaan we naar huis terug. Moeder wacht. Kom... we gaan naar huis terug, dat is beter voor me."

René pakt me bij 'n hand. Wij slenteren huiswaarts. We komen boven en beneden, maar zien geen mensch. Dan hooren wij hen achter in den tuin praten. Ik hoor Karel tot Erica zeggen:

„Is het niet vreeselijk?"

Wat is vreeselijk, dacht ik. Ook René kijkt en luistert.

„O, het is afschuwelijk. Mijn God, wat hebben wij gedaan?"

Karel en Erica gaan naar binnen, Anna zie ik niet. Erica schreit. Ze slaat tegen den grond. Karel brengt haar boven. Daar ligt ze. Nu zie ik Anna ook. Ook Anna ligt te bed. Ik zie door een dicht waas heen. Achter dat waas ligt Anna.

René zegt:

„Omdat je zo lang van huis bent. Kom maar gauw, dan is alles weer in orde."

We loopen nog even naar buiten terug. René neemt afscheid van mij en zegt, dat hij alleen den weg vinden kan, ik moet op mezelf letten. Ik ga naar mezelf terug. Ik weet me te vinden in de inrichting van Hans. Ik word wakker! Aan het opkomende licht denk ik, dat het vijf uur is. Ik ga denken, ik moet denken, Hans heeft alles verraden, hij denkt dat ik gek ben. Ik heb met vuur gespeeld. Ik zal voor Kerstmis thuis zijn. Ik zal eerder thuis zijn, dan zij allen hebben verwacht. Ik ben overwonnen. Overwonnen? Waardoor? Ik ben mezelf, ik heb wonderlijke problemen beleefd. Wat wil je nog meer? Ik moet echter probeeren rustig na te denken. Ik heb al den tijd. Ik geloof, dat Karel en Hans tot me komen. Ik droomde niet, maar ik was er! Ik leefde daar. Maar René is het, die mij redde! Hij steunde me. Hij stuurde me naar huis terug. Ik zal een besluit nemen.

Erica en Anna zijn er kapot van. Karel ook. Hans krijgt op zijn kop.

O, Hans, hoe heb je dat goed kunnen vinden? Ik moet naar huis terug. En ik ben al lang genoeg op reis geweest, maanden lang ben ik onderweg. Waar was ik al niet.

Dacht ik het niet? Bij de koffie krijg ik koek. Het zijn twee speculaasjes, als doktertjes verkleed. Hans en Karel. Dag Karel?

Karel kijkt in m'n oogen, hij wil daarin zien hoe het met me is. Het duurt even, ik onderga zijn zoeken en peilen, ik weet wat hij wil. Intusschen heb ik voor mezelf uitgemaakt hoe te handelen. Ik moet hier weg of ik kom er nooit meer uit. Ik heb niet gespot met al deze menschen, ik heb me gedragen zooals het moest. Of was er een andere weg? Ik weet het nog niet, maar ik moet er uit. Karel zegt:

„Herken je mij, Frederik?”

Nu kijk ik hem aan. Onze oogen ontmoeten elkaar, ik vertrek maar één spiertje, Karel wel zeventig en wacht in spanning af. Ik had meteen weer onzin kunnen verkoopen, maar er is een grens. Ik moet uit deze omgeving, ik moet hier weg! Ik zeg tot Karel:

„Kom je me halen?”

Hij vraagt weer: „Herken je me dan, Frederik?”

„Waarom zou ik je niet herkennen. Je bent Karel Wolff. Hoe is het thuis? Hoe is het met René, Erica, Anna?”

Karel vliegt op me af, kust me. Hans pakt me beet, ik word gewoonweg uit mijn geliefde omgeving getrokken. Piet wil me te hulp komen. De dokter roept:

„Laat m'n patiënt vrij, schoften, jullie hebben al genoeg slachtoffers gemaakt. Wèg hier... verpestende lui!! Wèg!”

De dominee heeft het over „Christus, die zijn kinderen kent”, de geleerde vertaalt het in Italiaansch, Fransch, Duitsch en Engelsch en komt net even te laat om er Spaansch en Russisch bij te doen, want dan vlieg ik de deur uit. Daar zijn ze nu, mijn vrienden. Ze staan voor de deur en willen me helpen. Er is opstand... Een geliefde vertrekt, ze voelen, dat één der hunnen bedreigd wordt. Hans en Karel nemen mij mee. Ik wandel tusschen de doctoren in naar het heiligdom van Hans. Ze spreken niet, ze kunnen geen woord zeggen, ze weten niet waarover ze moeten beginnen. Even later zit ik op het kantoor van Hans. Karel kijkt me aan. Hij vraagt:

„Weet je wie ik ben, Frederik?”

„Natuurlijk, Karel.”

„Weet je dan tevens wat er is geschied?”

„Ik weet alles, Karel.”

„Dan ga je mee naar huis.”

„Ik vind het goed, Karel.”

Nu kijk ik naar Hans... Ik kan glimlachen. Hans gelooft me nog niet, maar hij zegt:

„Maak dat je wegkomt, Karel. Ik kom vanavond.”

Ik ga heerlijk met Karel naar huis terug. Als we voor de deur staan, vliegen Erica en Anna mij om den hals.

„O, Frederik, wat is er met je. O, Frederik, kom binnen.”

Nu wandel ik tusschen de vrouwen. Het zijn slechts enkele stappen die ik moet doen, maar hun warmte doet me zweven. Ze hebben me in 'n luien stoel gezet. Anna komt met koffie. Ik zit daar en weet niet waar ik aan beginnen moet. Karel komt binnen. Karel kijkt. Karel onderzoekt me, hij neemt m'n pols op. Alles is prachtig, laat hij zich ontvallen. Onze Frederik toch. Wat kun jij de menschen stuipen bezorgen. Weet je wel zeker waar je bent?

Erica kijkt me aan alsof ze 'n wonder of 'n spook ziet. Ook zij weet het niet. Anna kijkt me aan alsof ze „Onzen Lieven Heer” waarneemt, ze aanbidt me. Ze weten het niet, maar ik ben er. Ze verlangen, dat ik iets zeg. Ze hebben m'n stem nog niet gehoord. Ik zou weer opnieuw gekheid kunnen maken, want ik heb het geleerd. Toch kom ik er niet toe; ik mag dat niet. Ik moet iets zeggen. Ik zal ook iets zeggen en dan weer even afwachten.

„Hoe is het met ons kind, Erica? Anna? Karel?”

Ze vliegen alle drie op mij toe. Ze liggen aan mijn voeten, ze liggen neergeknield aan mijn voeten en schreien als kleine kinderen. Hoe hebben deze menschen me lief! Mijn God, wat heb ik toch gedaan. Hoe ontzettend is het. Ze schreien lang, ze beven. Ik kan dat niet verdragen. Moet je Karel eens zien. Net 'n klein kind. Ik heb hem nog nooit zoo gezien. Wat 'n mooie jongen is het nu. Anna is als gebroken. Wat 'n onthaal krijg ik. Ik strijk hen één voor één over het hoofd. Ik trek de koppen bij elkaar en kus die. Ik voel de lichamen sidderen, de harten kloppen, de oogen schreien. Wat zijn dit mooie menschen. Ik had niet gedacht, dat wij al zoover waren voor elkaar. Ik trek hen op, ik kijk ze één voor één in de oogen en vraag hun of ze niet zoo gek willen doen.

Karel kijkt me aan en vraagt weer: „Ben je er, Frederik?”

„Ik ben er, Karel... Ik ben er al zoolang. Jullie zijn er ook. En René was er altijd. We mogen God danken.”

Als we weer in onze stoelen zitten, de een na den ander zich gelaafd heeft aan het wonder, dat ik er weer ben, zegt Erica:

„Weet je, Frederik, waar je bent? Ben je het werkelijk? Weet je hoe je bent geweest? Waar je was? Ken je Hans nog?”

„Ik weet alles, Erica. Alles, en ik ben zoo lekker als kip. Geef me maar een borrel en een lekkere sigaar, Karel, dan ben ik er weer-heelemaal.”

Ze vliegen al. Ik rook en drink 'n stevigen borrel. Dat zal me goed doen na al die capriolen die ik heb gemaakt. Maar ik ben nog niet van mijn vrienden los. Die goeie jongens toch. Maar ik kom er nog wel. Wacht maar, er komen gedachten in mij, die me weer naar Hans sturen; wellicht kan ik hem van dienst zijn. Karel zegt proost. Ik proost met hem, ook de vrouwen drinken iets. Dan vraagt Karel:

„Weet je waarachtig, Frederik, wat er gebeurd is?”

„Ik weet alles, Karel, alles. We zullen er wel over praten als we zoover zijn.”

Ik ben nog niet uitgepraat, of Hans staat voor me. Ik zeg:

„Dag dokter.”

„Frederik, Frederik, ben je er werkelijk?”

„Ik ben er Hans, en je wordt hartelijk bedankt voor je goede zorgen, Man, wat had ik het goed.”

„Meen je het, Frederik?”

„Natuurlijk, ik meen het, want ik ben er immers zelf!”

Hans vliegt op me af. Hans schreit! Hoe is het mogelijk, die harde Hans schreit ook. Ook hij valt op zijn knieën, ook hij drukt zijn stoeren kop in mijn schoot, ook zijn hoofd wordt door mij gekust, hij ondergaat het, hij is in den zevenden hemel. Hans kijkt, gelooft het nog niet.

Hij vraagt: „Frederik, ben je er volkómen?”

„Ben ik de geleerde of ben jij het, Hans?”

Allen schreien, allen kunnen hun tranen niet bedwingen. Ze laten zich nu volkomen gaan. Het is me nogal wat. Dan vind ik den tijd gekomen om iets te zeggen. Ik weet nog niet waar ik aan beginnen moet. Maar ik zeg:

„Kinderen toch. Ik moet wel gelooven, dat ik van een lange reis terug gekomen ben. En toch, Erica, ik heb geen beren, slangen, geen schorpioenen ontmoet. O, wat had ik het goed. Hoe goed had ik het op mijn reis. Ik heb heusch geen oerwoud gezien. Ik voer over blanke zeetjes, deed wat Indische cultuur op, bezocht harems, Hans, ik ben omgegaan met geleerden en geletterden, ik werkte op het land met de boeren, danste voor Prinsen en Prinsessen, mijn vreugdedansen, knielde neer voor Tempels en ik wrong me in al die heiligheden, waarvan ik een gebed

leerde kennen. Ik was overstelpend bezig; ik heb al de talen van deze wereld gesproken, ik borduurde mooie kleedjes en dronk van 'n nat, dat door Hem werd geschapen, ik heb Zon en Maan gekust, liefde gekregen onderweg, waarvan ik schrok, om aan het eind van mijn trip bewust en wél het „Nirwana" te betreden, waar ik nu ben. Dacht je waarlijk, Hans, dat ik gek was? Dat ik slechts één seconde mezelf had verloren! Ik wilde mezelf leeren kennen en hen waartoe ik behoorde. Ik daalde in al die wezens af en heb daar schatten vergaard. Ik was als zij zijn! Geloof me, we zullen er over praten. Je komt er niet over uitgepraat, Hans, maar ik zeg je, velen zijn er te helpen. Jij komt er nooit, zóó niet. Ik heb ontdekt, Karel, dat je met hypnotisme veel kunt bereiken. Zeker, Hans, die gave breng ik mee naar huis. Ik heb dat geschenk onderweg ergens opgedaan. Het kostte me geen cent, ik kreeg het geschenk voor niets, God gaf het me. Ik ben ontwaakt!

Ik ben er! Ik ben er al zoolang. Ik ben nooit weg geweest. Dat ik die comédie speelde was alleen, omdat ik buiten hun sfeer om niet denken kon. Maar je ziet het, vèr zijn ze niet van ons af. Ze bevinden zich in hun eigen wereld en zijn zekerder, gevoeliger, bewuster dan wij normalen denken. Maar ik weet, ik heb veel in je oogen verloren. Straks, als het logboek gereed is, eerst dan weet je het, weet je, dat ik hemelen mocht beleven, hemelen heb ontvangen, ook Renétje!

René komt terug! Hij redde me? Hij stuurde me huistoel! Dat kán Renétje!

En de rest? Dat zal ik eerst moeten bedenken. Overmorgen ga ik naar je jongens terug. De meisjes zijn niet te helpen, of ik zou me een paar maander moeten opsluiten. Ik moet met de meisjes praten, ik moet hen in mijn leven optrekken, maar ook dat geloof je nog niet. Ik weet hoe ze me toegetakeld hebben, ik weet álles. Hoe vond je m'n dansje, Hans? Hoe was ik als Carmen? Hoe vond je mijn schaatsenrijderskunst? Hoe was mijnheer Van Tenhovebroekmans? Hoe Van Steinwolff? Hoe Hansavanhoogten? Ben je in Londen geweest bij Sir William Scor? Was je bij de Pyramide van Rijswijk, Hans? In Weenen, Parijs en Napels? Ik was daar ook. Ik ben er geweest, héél mijn leven raffelde ik voor je af, maar je snapte het niet. Ik heb wonderen beleefd, groote zaken, ook al lag ik in de stof voor je, ook al deed ik als 'n gek, ik was zoo normaal als wat. Maar ik wilde bewust gek doen, me in niets laten storen, in niets. En nu kwam die gave los, toen sloeg ik Piet met mijn brand. Nu kan en zál ik René terug brengen, waar deze ziel behoort te zijn. Nú zou ik van je ziekenhuis 'n kermistent kunnen maken, indien ik

niet wist, wat er voor komt kijken. Ik ben nog niet zoover, maar ik zal er iets aan doen. Wellicht kom ik er nooit... omdat het mijn taak niet is. Ik voel namelijk, dat ik dat maar eventjes kreeg, hoewel ook dat in mij is ontwaakt.

Heeft de zuster je niet verteld, dat ik haar zoo onder het wandelen hypnotiseerde? Ik zal haar groot beloonen. Ik heb haar gekust, Hans. En hoe, mijn hemel, voor het eerst in mijn leven smaakte me 'n kus. Wat een liefde heb ik toch ontdekt op mijn lange reis? Ik heb zooveel beleefd, Hans, Karel, Erica, Anna, dat het schijnt, alsof ik jaren van huis ben geweest. Hoe goed waren al die kinderen voor mij en wat kan ik thans voor ze doen? Ik zal er over nadenken.

Schenk nog eens in, Karel, het doet me goed. Ik kom volkomen tot mezelf terug."

Hans vraagt me honderd uit. Karel, Erica en Anna eveneens. Ik geef antwoord.

„Maar hoe kwam je daarbij, Frederik?" vraagt Erica.

„Eenvoudig genoeg, mijn kind, ik wilde al die zieken leeren kennen."

Ze schudt met haar hoofd en zegt:

„Je had kunnen verongelukken, Frederik."

„Dat dacht je. Ik weet wel, het zal een tijd duren, voordat jullie weten en kunnen gelooven, dat er met mij niets aan de hand is. Ik zeg je, ik ben zoo lekker als kip. Maar Hans kan gerust zijn menschen wat meer verwennen. Dat daar nog menschen zijn, Hans, die door de familie onder curateele zijn gezet, is een vreeselijk schandaal. Of dacht je, dat het niet zoo is? Jij hebt ontzaglijke fouten gemaakt, Hans. Je gelooft de menschen. Jij kijkt te veel naar de zieken en te weinig naar de maatschappij waartoe ze behooren. Sonja bijvoorbeeld hebben ze gekraakt. Dat kind zit daar en is zoo gezond als wat. De familie houdt haar gevangen. Zij doet niet Baronachtig, zij is bezeten van smart, als je het weten wilt. En ik zag anderen. Er zijn daar vrouwen, Hans, die door hun mannen opgesloten zitten. Omdat ze door die duivels bedrogen zijn, van smart ineenzonken, zijn ze gaan kwijlen. Mevrouw Van Soest bijvoorbeeld. Mevrouw Van Lakenstein al niet anders. De heeren maken de centjes op... de vrouwen zitten achter slot en grendel. Door jou... Jij bent de schuldige! Jullie dachten dat ik gek was? Jullie zijn het? Ik heb het woord van „Christus" gehoord! Hans... je bent 'n verloren man als je hier geen nieuw onderzoek instelt. De mannen hebben eigen schuld of ze zijn bij je gekomen, omdat hun zwakke persoonlijkheden het niet anders hebben gewild. Onze maatschappij klaag ik aan! Als je het weten wilt, zoo spoedig mogelijk.

Ik wil die vrouwen bevrijden en ik zal hen bevrijden! Ik zag voldoende in die korte oogenblikken; waar jij jaren voor noodig hebt, legde men mij zoo in handen, oog en hart, ik schrok ervan, zoo afschuwelijk is het. Zag je dat niet? Heb je dat spel met leven en dood nimmer doorzien? Voor mij ben je angstig, mij wil je helpen, maar wat doe je voor die lieverds? Geloof je die vuile schoften? Omdat de Baron van Sonja haar voor krankzinnig verklaarde, werd zij gebroken! Zag je niet, Hans, welke liefde zij geeft, indien ze daartoe gelegenheid krijgt? Ik zal met dat kind praten. Ik voer haar tot deze rotte maatschappij terug en ik haal de beide anderen er uit. Jij bent schuldig, Hans, ik ben teruggekeerd om jou te helpen, om je te redden, als je het weten wilt!"

Hans is er kapot van, maar het is de heilige waarheid. Hij praat met Karel en ik ga naar boven om wat te rusten. Erica en Anna volgen mij. Maar wij zullen praten, hierin moet verandering komen. Ik zag het masker voor onze rechtvaardigheid. Wat voor 'n vervloekt masker is het. Menschen schrijven brieven, menselijke brieven, waarvan je hart breekt, zeg ik tot Erica en Anna, die bij me zitten, maar die brieven krijgen nimmer het bewuste menselijke oordeel. Ik ga die gevallen onderzoeken. Ik zal die kinderen helpen. Er zijn er, die al vijftien jaar onder curateele zijn gesteld, het ééne gesticht in, het andere uit. Nu zitten ze daar bij onzen Hans. En Hans ziet dat niet. Hans gelooft alles. Er zijn er, voor wie de familie de kosten betaalt. Er zijn er die hun vrouw of man laten opsluiten, om zelf een leven te kunnen beleven zoo rot als 'n mispel. Er zijn er... Maar ik ben er nog te moe voor... Ik ga rusten, jongens... straks kom ik weer beneden.

Hoe dankbaar ben ik jullie. Hoe gelukkig ben ik, Erica en Anna, dat ik jullie in dit leven mocht leren kennen. Wij zijn er nog niet, wij klagen, wij hebben een kind te verzorgen, maar ga eens naar die ellende? En dan te moeten zien, dat daar gezonden van geest opgesloten zitten, omdat zij door duivelen worden geknecht? Mijn God, in deze eeuw is dat nog mogelijk? Daarom speelde ik comedie, kinderen, en Hans vloog er in. Ik liet me niets ontvallen, géén woord, maar ik had het binnen enkele seconden ontdekt. Toen ik met Hans een tijd terug zijn zieken bezocht, zag ik het niet. Je moet ervoor afdalen, afdalen tot in die harten, je moet déél zijn van hun levens, hun smarten, hun leed, anders voel en zie je niets. Ik krijg ze nog wel. Wij allen moeten er ons voor willen geven. Vooral Karel en Hans! Ik ga slapen!"

Ik sliep heerlijk tot den volgenden dag tien uur, toen sloeg ik mijn oogen open. Erica en Anna kwamen mij thee brengen. Ik vlieg eerst het

bad in om mijn baard af te scheren, me te verfrisschen, eerst dan kom ik terug bij de menschen. En weer is het praten. We komen niet uitgepraat. Als ik voel, dat ze voldoende weten, begin ik aan het logboek. Er staat:

„Wat ik nu heb beleefd is ontzagwekkend. Ik heb eenige dagen voor gek gespeeld. Ik was het en ik was het niet. Ik heb veel ontdekt, waarvoor ik nog geen fundamenteen heb, omdat de diepte me heeft overrompeld. Maar ik zal er komen. Het moet gezegd worden, dat droomen niet altijd bedrog vertegenwoordigen, want Franciscanus is daar en hij is 'n dokter. Hij ziet ze vliegen, omdat hij een zwakke persoonlijkheid is, net als de anderen, die met zichzelf voor dit leven geen raad weten. Ik geloof nu, dat ik door de sterke krachten van Franciscanus tot hypnotiseur ben gepromoveerd, want van zijn leven straalden deze krachten mij tegemoet. Ik geloof dat ik het werd door hem! Maar ook daarin heb ik nog geen zekerheid. Ook van mijzelf is er natuurlijk iets bij.

Piet is iemand, die op slag genezen kan worden. Hij is een geboren tooneelspeler, dat zijn ze trouwens allemaal, al zijn er onder die waarachtige verschijnselen bezitten van krankzinnigheid, innerlijke afbraak. Mij komt het voor, dat wij meer voor deze menschen kunnen doen. Ik moet mij daar niet te vlug laten zien of ik blameer Hans. Er zal gepraat worden en dat moet niet; hij zou zich door mij maar vernietigen. En dat moet ik voorkomen.

Franciscanus, voel ik, heeft me laten droomen. Die invloed was al bij me voordat ik dat leven ontmoette. Ik noem het geestelijke telepathig, en meer is het niet! Ik weet nu, dat de ziel als mensch ontzettend diep is.

Piet komt er uit! Ik ben daar zoo zeker van, als ik in mezelf geloof, als de comedie die ik speelde. Aan de anderen is niet veel te doen, omdat die hersens boordenvol zijn, opgepropt zitten met zaagsel als 'n leer of taal, waardoor de persoonlijkheid zich verloor.

In mij leeft diepe smart. Ik heb ellende gezien die niet noodig is. O, die arme moeders daar. Die Hans heeft niets gezien, al staat hij er boven op. Ook psychologen worden belazerd. Ze kijken in een verkeerde richting. Duivelsch is alles!

Ik ben voor mezelf zoover, dat ik kan zeggen: ik had het voor geen geld willen missen. En ik voel, dat ik jaren ouder ben geworden. En nu die armen daar?

Ik ben gebroken van smart. Ik kan haast niet meer vooruit, ik zal me zelf moeten wapenen en meer op René letten, hoewel ik weet, dat ook dit geval nog jaren duurt. Maar we zullen zien.

Welke beulen leven er toch in onze maatschappij. Je moet nu eens achter die maskers zien. En dat zegt je op straat goeden dag? O, hoe afschuwelijk!

Voorzoover ik het bekijken kan is Hans een verpleger, meer is er niet voor hem te doen. Hij heeft de menschen geholpen om 'n medemensch te kunnen afslachten. En dat ter goeder trouw, zonder dat hij het wist. De ziekelijke verschijnselen die daar zijn, zijn door de mensche-lijke smart tot ontwikkeling gekomen. Ik ben als het ware aan 'n schavot ontkomen. Het is niet te gelooven, toch stond ik reeds op het bekende wagentje, doch onderweg kwam mijn duifje me bevrijden uit die klauwen. Ik geloof zeker, dat Hans mij volgens de wetten van zijn leer had vastgehouden. Ik kwam er weer uit, anderen blijven er hun leven lang. En dat om hun geld. Is het niet afschuwelijk?

Ik zal er ernstig over nadenken. Piet kan er uit! Piet bezit wat geld; de arme jongen is zoo goed als 'n heilige, maar men begrijpt dat niet. Ik zal dat leven helpen.

De onzin, die ik verkocht, was niet anders dan het terugkeeren in mijn eigen leven. Met wat krankzinnig gedoe en wat medelijden van 'n ander kreeg ik die andere wereld te zien. Ik heb al die menschen gekend. Ook de man in Londen met al zijn naakte beelden heb ik goed gekend. Tevens Madame Surië, met wie ik liever niet te doen heb! Ik wil niet meer aan dat wezen denken, hoewel ze heel lief voor mij was. We waren waarachtig in Egypte, wij zaten aan de voet van de Pyramide en van de Sfinx...! Ze stuurden mij er op uit om de pyramide te beklimmen, maar ik nam de beenen en liet dat gekke stelletje achter. Ze dachten dat ik achteloos was, maar ik wist het beter. Ik rijmde alles aan elkaar en genoot toen Hans zijn geleerdheid er door verloor. Ik wist wat ik deed en vooral hoever ik kon gaan, zonder mijn hersens aan ondergang of afbraak bloot te stellen. De druk in mijn hoofd, die ik voelde, was mijn grens, op dat oogenblik voelde ik, hoever 'n ziel kan gaan voordat de stoffelijke weefsels bezwijken.

Thans zit ik weer op mijn kamer om na te denken. Ik moet eerlijk zeggen: mijn hoofd is wat moe, maar dat verandert wel.

Al met al mag ik niet klagen. Maar voor de zieken zal ik doen wat in mijn vermogen ligt. Hans en Karel zullen mij helpen, die rotte plekken moeten uitgesneden worden. Maar als ik bedenk hoeveel gestichten wij in ons landje bezitten, waarin menschen leven die door hun geliefden achter slot en grendel worden gehouden, omdat die verliefd zijn op de centjes, sla ik van mijn stoel van schrik, zóó hemeltergend zijn deze

toestanden. Nu spelen de doctoren en menschen voor duivelen. Dit zijn niet de dienaren van Christus, maar van Satan! Of die menschen nu schreien, beweren dat ze goed bij hun hoofd zijn, ze komen er niet meer uit. Wat dat alles te beteekenen heeft, wil ik weten. Het zijn wel treurige bladzijden van ons logboek, doch zeer lezenswaard volgens mij. Je kijkt thans achter maskers, die ik nog niet kende. Het zullen de vreeselijkste zijn, denk ik, die we zullen ontmoeten.

Over de mystiek van onze zusters en broeders kan ik niet veel zeggen; ik moet hiervan eerst de wetten leeren kennen. De meesten zijn zwak van geest en persoonlijkheid. Of dit hetzelfde is, dat weet ik nog niet. Eén ding weet ik: ik ben dichterbij Renétje gekomen en dat is onze winst! Mijn God, hoe kan ik danken! Ik geloof nu niet, dat ik er langer had moeten blijven. Niettegenstaande de onzekerheid waarin ik leefde, moet ik zeggen, dat al die menschen een eigen en wel bewuste wereld vertegenwoordigen, die méér en scherper bewust is dan de onze, waarvan wij denken, dat zij de hoogste is. Ik had het anders kunnen zeggen, maar ik begrijp wat ik bedoel. Wij hebben die ellende geschapen, wij menschen zijn schuld aan ons ongeluk! Onze maatschappij moet veranderen. Dergelijk kwaad is het ergste wat er is. De zwakken staan tegenover duivels, zij hebben recht op hulp. Indien je in een Vader van liefde gelooven kunt, vecht dan voor deze levens, mijn beste Hans, eerst dan heb je het recht om jezelf mensch te noemen."

Ik ga wandelen. Voor vandaag is het voldoende; ik kan nog niet zuiver denken. Ik moet echter trachten ouden Piet van zijn brandstapel te redden. Hier in huis is alles in orde, ik ben spoedig de oude en Renétje is verzorgd. Wat ik er van hoorde, moet ons allen gelukkig stemmen, hij gaat vooruit!

Nu zorg ik zelf voor de bloemen. De zuster krijgt haar vergoeding als blijk van medeleven. Hoe zou ik dat anders moeten uitdrukken? De broeder krijgt een kistje sigaren voor het geborstel van mijn rug en de zieke mannen tien kistjes, heel goede, opdat ze zich gelukkig voelen. De vrouwen taart en veel gebak, want ik hou van al deze menschen, ik voel hun ellende, hun levend dood-zijn onder mijn hart. Het is afschuwelijk!

De zuster krijgt nog iets anders van mij. Als ze straks trouwt heb ik voor haar een lief huisje, volkomen klaar, ze kan er zoo instappen. Ik moet dat doen, omdat ik haar heb gekust, het gestolen geluk vraagt me goed te maken wat ik misdeed. Ik zou geen uur meer rustig kunnen

slapen. Ik geloof, dat dit kind me zou vervolgen, want ik weet hoe gevoelig ik ben.

Voor de rest is er niets meer. Ik moet alleen zorgen om weer in harmonie te komen met mijn duifje. Ik zal haar leven thans bezielen, zooals ik het nog niet heb gekund. Is het niet wonderbaarlijk, vraag ik mezelf af, dat een hypnotische kracht zoo maar in je ontwaakt? Ik geloof, dat Franciscanus dezelfde ziel bezit als ik me eigen maakte, of heeft God onze beide levens gesplitst, zonder dat zij het weten? Je zou zeggen, dat het mogelijk is, want hoe kom ik aan dat leven? Hebben wij in ons onderbewustzijn contact met elkaar gehad? Of zijn wij bloemen van één kleur, één leven, heb ik een onsje gevoel meer dan hij om in dit leven staande te houden? Het is allemaal zoo merkwaardig. Ik vond het 'n wonder!

Anna komt geregeld even naar me toe. Uit haar oogen stralen liefde en geluk, omdat ik weer bij haar ben. We gelooven het, wij zoeken niets, wij kennen elkaar al zoo lang. Ik heb alléén geen moed om het haar al te zeggen. Wij zullen eerst de ons opgelegde taak afmaken. Maar ik ben dankbaar, dat ik haar verschijning mag bewonderen. En Erica is al niet anders.

Zooeven vloog ze mij om m'n hals en zegt ze:

„Het is niet te gelooven, Frederik, mijn hemel, wat waren we bang. Hoe hebben we in die enkele uren geleden. Het is niet te begrijpen; ik dacht, dat ik zou dood bloeden. Juist, zoo is het. Wat kan vriendschap geweldig zijn. Hoe kunnen menschen, die geestelijk contact bezitten, zoo'n band verbreken? Ik wil je voor geen millioen missen.”

En toen vloog ze Anna aan, kuste haar bijna tot stikkens toe, met een liefde, die regelrecht vanuit haar hart het dagbewuste leven bestraalde. Omdat ik er weer ben.

Maar nu ga ik... kinderen, tot straks, ik ben zoo weer terug. O, wees niet bang, ik verongeluk niet meer en ik doe niet meer van die gekke dingen. Je hoeft me geen begeleider mee te geven, heusch, ik let nu op mezelf. Ik zal je die zekerheid schenken.

Is het niet wondervol? Bang zijn ze, om mij, om dien onnoozele van vroeger. Ik heb een vader, een moeder, een zuster gekregen. Ik ben niet meer alleen, ik bezit nu álles, alles, wat God Zijn kind schenken kan. Ik ga me voorbereiden ter wille van ouden Piet en de beide vrouwen. Ik doe het, mijn God, omdat ik zoo gelukkig ben!

Eenige maskers zal ik onschadelijk maken! Geloof me! Ik ben mezelf, mijn bloed geef ik, álles wat ik bezit om elkeen gelukkig te zien! Ik zal

ernstig zijn en geen seconde meer verliezen! De bloemen zijn al onderweg, mijn eerste daad voor al die liefde. O, zusters, als Anna er niet was, wist ik het nog niet! Ik bedoel maar... onze harten zijn één! Is ook dat niet wondervol?

Ik ga denkende verder, tot straks, Frederik!"

DAT ZIJN DE „DUIVELEN VAN GOD", FREDERIK

We zijn weer ouder geworden, de zomer is voorbij, we gaan naar het kerstfeest, dat wij met z'n allen hopen te vieren. Ook René! In de maanden na zijn gekkenonderzoek is er weer heel wat gebeurd. Maar van René's dokter kregen wij goede berichten. Het klinkt je weldadig in de ooren, en geeft steun aan het menscheijke hart. Je kunt weer even adem halen en je voor andere dingen openstellen. Er is een voorloopige vooruitgang te bespeuren. Het karakter vormt zich vanzelf. Wij behoeven maar af te wachten. Erica, Anna en Karel houden zich prachtig. Ze willen René bezoeken, maar zijn geneesheer wilde er niets van weten. Ik gaf hem volkomen gelijk. De man bekijkt alles zeer natuurlijk. Hij zegt: te veel bezoek stoort het innerlijke leven van het kind. Ouders moeten zich kunnen beheerschen. Een weerzien voor een moeder, het is prachtig, natuurlijk, wie verlangt er niet naar het eigen bloed in zoo'n toestand? Voor de ziel is het smartelijk, pijnlijk, het werkt afbrekend voor het dagbewustzijn. De dokter zegt: dit leven moet loskomen van alles, wat het tijdens de verschijnselen onderging, elk contact moet verbroken worden, willen we een nieuw leven kunnen opbouwen. En René ontwaakt, hij stelt zich open voor alles en is, volgens de rapporten die Karel ontving, hyper-sensitief. Maar daar weten wij alles van, het is geen nieuws voor ons.

Eenige dagen na mijn thuiskomst hebben we eenige plannen opgezet. Hans en Karel waren zeer enthousiast en schonken mij hun volle medewerking. Ik ben een week van voorbereiding ingegaan, maar toen ik wist hoe te moeten handelen, keerde ik tot Hans terug. Ik begon met ouden Piet. Ik heb hen allen getracteerd, harten blij gemaakt en nieuwe vrienden gekregen. Toen stond ik weer in hun midden, anders, héél anders. In mijn witte jas zag ik er welwillend uit. De mannen herkenden mij, maar het drong niet tot hen door wat ik eigenlijk in die enkele dagen had uitgespookt. Dokter Franciscanus kwam onmiddellijk naar me toe en vroeg of ik hem wilde assisteerén, hij had het te druk met al die pestlijders..... Wat hij vandaag opbouwde braken ze morgen weer af. Hij had een

kruidkundige noodig. Allen hadden iets goeds voor me, de een meer dan de ander. De taalgeleerde wilde me lessen geven in het Latijn, Fransch, Duitsch, Engelsch, Spaansch enzovoort, maar vroeg er honderd rijksdaalders voor bij vooruitbetaling. Ik kon me onmiddellijk laten inschrijven, maar wegens de drukte op het vastgestelde uur. Ik dacht: wat zijn ze toch bezig, deze lummels. Alleen oude Piet bleef op den achtergrond, die keek mij vanuit zijn leven aan en dacht iets bewuster dan de anderen. Ik riep hem en toen hij voor me stond, zei ik:

„Ga jij eens mee, Piet.”

„Naar m'n nichtje, mijnheer..... hoe is je naam ook weer?”

„Van Zeul, Piet. Ik ben Zeultjes. Kom maar.”

We zijn buiten. Ik wandel met Piet rond en praat wat. Hij geeft me antwoord, maar zijn denken is verward. Hij heeft het over het nichtje, dat hem bedrogen heeft. Ik geloof niet, dat Piet verschil ziet tusschen duizenden nichtjes. Die ééne heeft bij hem geen gat in dit bewustzijn geslagen. En dat zal zijn redding moeten beteekenen. Toen ik er met Hans over sprak, wilde Hans weten wat hij eigenlijk wilde. Ik verklaarde hem het bewustzijn van Piet. Door een opgelegde hypnose, waar we het vroeger al eens over hadden gehad, wilde ik Piet de mogelijkheid schenken een nieuw leven te beginnen. Hans wilde me in alles helpen. Nu ik buiten ben met Piet, vraag ik hem verschillende natuurlijke dingen, die wij in de omgeving ontmoeten.

„Zie je die bloemen, Piet?”

„Ja, natuurlijk, het zijn kindertjes van Onzen Lieven Heer, ik hou wel van bloemen. Ik hou heel veel van bloemen, als je het weten wilt. Maar ja!”

„Wat zou je er van denken, Piet, als wij eens een heerlijke wandeling gingen maken? Zoo tusschen de menschen en morgen of overmorgen naar de bioscoop?”

„Mag dat dan?”

„Nu mag dat, Piet. Maar we gaan eerst naar huis, we drinken thee, we krijgen koek.”

„Fijn, en dan naar mijn nichtje. Is het niet?”

„Zoo is het, Piet.”

Piet kijkt om zich heen. Hij voelt nog niet dat hij vrij is, maar dat komt straks. Hans is thuis, Karel komt ook. We wandelen naar zijn kasteel. Ik heb een prachtig plan. Geld speelt geen rol; door geld genezen wij menschen, met geld kun je duivelen laten dansen, maar met geld kun je ook wonderen verrichten. Als we komen worden we door Hans en Karel

ontvangen. Piet krijgt eerst een kop thee met koek en eet dat smakelijk op. Je zou zeggen, dat hij al een gewoon mensch is. Hij heeft in het begin alles van zichzelf ingezet bij Hans, maar men gelooft hem daar niet. We zullen het er dadelijk over hebben, we moeten eerst probeeren Piet onder hypnose te brengen, den wil de kracht te geven, dien hij mist en waardoor hij zoo onzeker doet. Ik ben het of ik ben het niet, ik zal het probeeren. Ik geloof, dat het mogelijk is.

Piet heeft gegeten en gedronken. We leggen hem op een divan. Piet doet alles, hij voelt geen angst. Ik zet me neer op den rand van de divan, Karel en Hans kijken en volgen alles. Ik zeg tegen Piet:

„Piet.....” Mijn stem dringt tot zijn ziel door en ik leg nadruk op mijn geluid, mijn wilskracht moet dit leven beïnvloeden en overheerschen.....

„Piet, je zult nu even rustig slapen. Héél rustig slapen, zul je, Piet, en daarna wakker worden en gelukkig zijn. Als je in slaap valt, ben ik bij je. Wij gaan dan naar de bioscoop en eten en drinken lekker. Maar allereerst gaan wij slapen, rustig doen we de oogen dicht, rustig, heel kalm inslapen, maar je volkomen overgeven, o, wat is slapen toch heerlijk!”

Ik keek Piet in de oogen, ik drong tot de pupil door en keek zoo door hem heen, ik daalde mèt hem naar de diepte van zijn ziel af en zie..... zijn oogen vallen toe. Het leven komt tot een rustigen slaap, Piet is onder hypnose. Waarlijk, ik ben in enkele dagen een hypnotiseur geworden. Wat ik nooit had gedacht, bezit ik. Mijn God, wat kun je hier mooie dingen door doen, ga ik voelen.

Piet slaapt, maar wat nu? Hans en Karel zijn hevig geïnteresseerd. Hans wil weten wat ik nu ga doen.

„Wel, Hans, we zullen eerst eens kijken wat er in dat leven aanwezig is. Wat is het, dat deze ziel bezig houdt, praten, en denken laat en het dagbewustzijn stoort! We weten het niet. Wat wil je met medicijnen beginnen? Niets. Op deze wijze krijgen we nimmer contact met het innerlijke leven en wezen. Ik zal gaan begrijpen wat ik moet doen. Ik wéét het al, Hans, deze wijsheid wordt me geschonken. Dat het Franciscanus is, denk ik niet. Ik dacht er lang over na, maar dit is mijn eigen bezit geworden. Die gave sluimerde in me, en nu heb ik de overheerschende gevoelens laten ontwaken. Door mijn gezoek naar de werkelijkheid, het willen weten wat er achter al die maskers leeft, is mijn eigen masker afgevallen. Ik ga terug in iets wat ik wellicht zelf tot sluimering bracht. Wacht even, ik ga beginnen.

„Zie je..... beste mensch, wat daarginds voor je leeft?”

De lippen van Piet willen iets zeggen..... de lippen prevelen. Ik vraag:

„Hoor je mij, beste mensch? Hoor je mij?"

„Jā....." komt er, „ik hoor u."

„Mooi zoo. Luister dan, luister dan naar mij, alléén naar mij, naar de stem die tot je spreekt. Deze stem doet je niets, beste mensch, niets, deze stem is liefde, deze doet niets dan goedheid, schenkt je kracht, maakt je weldenkend. Weet je wat dat is en wil zeggen? Wat is weldenkend, beste mensch?"

Er komt: „Weldenkend? Weldenkend? Is weldenkendheid niet hetzelfde als goed doen? Hā, ik heb het al. Weldenkendheid is goed doen, weldenkendheid is....."

„Stil zijn, beste mensch..... als deze stem je iets vraagt, dan heb je alleen het antwoord te geven wat je gevraagd wordt. Je gaat niet zelf denken. Alleen het antwoord geven wat de stem je vraagt. Hoor je mij?"

„Ik hoor u."

„Weet je wat ik bedoel?"

„Ik weet het en ik zal er aan denken."

Piet denkt zèlf en dat mag niet. Hij denkt beleefder, het is nu „u" en „gij". Ik doe wat onbeholpen, maar dat went wel. Ik ben geen volleerd hypnotiseur, maar dat is ook niet noodig. Ik doe het door mezelf, het heeft niets met geleerdheid uit te staan. Als Hans iets zeggen wil, leg ik mijn vingers op m'n mond, het is zwijgen..... afwachten hoe Piet reageert. Ik weet dat we contact hebben met het innerlijk leven van Piet. Het leven slaapt, het zal reageeren door mijn wil. Ik vraag:

„Hoor je mij?"

Er komt: „Ik hoor u!"

„Zie je daar die vrouw, beste mensch?"

„Waar?"

„Daar komt ze al aan gewandeld."

„Ik zie haar..... Ik zie haar..... Ja, ik zie haar."

„Kalm zijn en rustig blijven. Dat is je nichtje..... Peter..... Piet..... of hoe is je naam?"

„Dat weet ik niet....."

„Dan zullen wij je Piet noemen."

„Juist..... juist..... juist."

„Zie je die dame daar?"

„Ik zie haar, wat wil ze?"

„Dat is je nichtje..... Zij is het, waarvan je dacht, dat ze zoo mooi was, zoo waar, zoo eerlijk. Je kent haar niet, je zag haar niet zooals ze was. Je moet dat leven anders zien. Je moet er naar kijken, maar je moet

er niet door vallen. Niet vallen!!! Je zult haar zien als iets liefs, wat niet voor jou is. Het is niet voor je, je zult heel iets anders zien. Iets heel anders. Ik zal je haar laten zien..... Nu komt ze..... Kijk, daar is ze al. Ik zal haar roepen. Maar je mag alleen kijken. Je doet niets..... Je kunt haar zien. Zie je haar?"

Piet zegt: „Ja, ik zie haar. Ik zie haar, ik zie haar.”

„Dat is voldoende, je kunt haar zien, je kunt haar blijven zien, maar je moet wachten totdat ze tot je terugkeert. Niet vergeten, je wacht, je bent rustig, je zult blijven wachten totdat ze komt en dan zie je haar anders. Wellicht nog mooier, rustiger, is het niet?"

„Juist, zoo is het..... Ik zie haar, ik zie haar al.”

„Ik zal haar laten vertrekken..... Let nu goed op, nu lost ze voor je oogen op. Daar gaat ze, maar ze komt terug, later, veel later en dan is alles goed. Ze komt terug, maar jij wacht.

Wat doe je dus?"

„Ik wacht, ik wacht tot ze terugkomt.”

„En nu ben je rustig..... je zult rustig blijven, je zult je aan niets storen. Aan niets, je zult elk uur rustig zijn. Alle uren van den dag zul je rustig zijn. We weten het, je bent rustig. Niets kan je geschieden, niets, je leeft, je bent in de maatschappij, het nichtje komt later, maar je leeft. Je denkt goed en normaal, je laat je door niets storen, door niets, je weet wat je wilt, je weet het zoo goed, o, je weet het zoo goed. En dat vergeet je niet. Je vergeet het nooit! Nooit! Zoo ben je, zoo blijf je, zoo zul je leven, denken, voelen, in niets is er onrust, je weet wat je wilt. Je denkt en je praat tot de menschen, maar door je rust. Je wilt rustig zijn en je zult rustig blijven. Hoor je het?"

„Ik weet het, ik zal rustig blijven, ik ben rust, ik ben rust, ik ben rust.”

Ik kijk naar Hans en Karel. Ik laat Piet voor vijf en negentig procent vrij in zijn denken en voelen. Vijf procent wil van mij blijft in hem achter. Dat wat Piet miste, verloren had, doordat hij uitsluitend op één ding was ingesteld en waardoor hij ten einde raad wild deed, ruiten kapot sloeg, het op ruiten had gemunt, moet nu vergoed worden door mijn wil. Deze gevoelskracht, die in hem achter blijft, die noem ik opgelegde hypnose, Hans en Karel. Jullie zult het zien, de ziel maakt zich door deze opgelegde rust het andere eigen. Ik zie zijn graad van leven, hij leeft voor vijftien procent onder het dagbewuste ik, dat te herstellen is. Ik zet er mijn leven voor in.

„Wat ik wil, is het volgende. De zuster, die mijn invloed onderging, zal Piet straks helpen. Hij zal door haar hulp langzaamaan zijn vorige ik

herwinnen. Ik heb voor één ziel duizend gulden over en meer. Voel je het? Dan gaan wij verder.

Hans en Karel weten wat ik wil. Ook al is de manier van spreken en wilopleggen nog niet af, ik weet, dat de ziel „Piet” reageeren zal zooals ik dat wil. Dat Piet beleefder ging spreken, bewijst al, dat hij normaal is zolang hij niet door den chaos overheerscht wordt. Karel zegt: „Já!” en ook Hans moet het aanvaarden. Piet slaapt rustig. Ik kan hem nu laten eten en drinken. We zullen hem thee en koek geven en hij zal het gevoel hebben, dat hij naar den bioscoop is geweest. Ik ga nog even verder.

„Hoor je mij? Hoor je mij?”

„Ik hoor u.”

„Kijk, zie je wat ik hier in mijn hand heb? Een lekker kopje thee en in mijn linkerhand heerlijke koek, die ik je beloofd heb. Als we dit opdrinken en gegeten hebben, gaan wij naar de bioscoop. Nu de thee drinken. Voel je het kopje?”

„Ik voel het.”

„Lekker?”

Piet smakt, de thee smaakt. Nu de koek.

„Nu de koek opeten. Ik zal het in je mond steken. Lekker? Is het niet lekker?”

Piet smakt, hij kan geen woord spreken, zijn mond is vol. Ik hield even mijn hand op zijn mond. Piet hapt en eet. Zie dit kind, voel de ziel, wat is 'n mensch?”

Piet zegt:

„Zie dit kind, voel de ziel, wat is 'n mensch?”

Ik ga verder en antwoord:

„Een mensch is 'n wonder. Ook jij bent een mensch. Nu gaan wij als menschen naar de menschen kijken. Je moet nu zien hoe ze zijn. Zie je die ruiten..... die ruiten daar? Daar ben je bang voor, hè? O, je bent daar zoo bang voor. Weet je waarom? Weet je waarom je daar bang voor bent, Piet? Zag je dat? Zag je dat? Zag je, dat er brand is? Zag je dien brand daar? Toen wilde je weg. Toen sloeg je de ruiten in. O, wees maar niet bang; ik ben bij je. Nu gebeurt er niets meer. Ik ben bij je en je bent niet alleen. Je had de trap kunnen nemen en dan was er niets aan de hand geweest. Nu sloeg je al die ruiten in. Zag je het? Wees niet bang, zeg ik je, ik ben bij je. Ik blijf bij je, maar je moet nooit meer ruiten inslaan, nooit meer, nooit meer, want dat mag niet. Dat mág niet! Dat mág niet! Hoor je het?”

„Ik hoor het, ik had de trappen kunnen nemen, ik zal geen ruiten

ingooien, ik ben nooit meer alleen, nooit meer, ik ben niet bang meer, ik sla geen ruiten meer in. Stop..... stop..... stop....."

Het woord „stop" komt over zijn lippen door mijn wil. Piet is dus telepathisch één met mijn leven en wezen, mijn wil. Hans en Karel stellen dat vast. Ik zal het hun bewijzen. Ik vraag Karel:

„Wat wil je, dat Piet doet? Wil je weten hoe laat het is?"

Karel kijkt me aan alsof hij een spook ziet. Maar het één komt na het andere aan het rollen. Wat ik in het Oosten heb gezien en met mijn eigen oogen aanschouwde, is nu aan mijn leven geopenbaard. Ik kan dat ook, maar door het leven van Piet. Ik vraag Piet:

„Zie je hoe laat het is? Wil je even op dit uurwerk kijken en zeggen hoe laat het is? Kijk, in mijn hand ligt het horloge. Zie je het? Zie je het duidelijk? Hoe laat is het nu?"

Er komt: „Kwart over twee....."

Het is kwart over twee..... Daarvan aanschouwen Hans en Karel het wonder. Is Piet helderziend geworden? Piet neemt gedachten over, Piet vertelt wat ik weet en zie. Meer niet. Dit is mogelijk door de „opgelegde hypnose", de wil van een ander mensch. Piet volgt dat op en geeft het door.

Hierdoor is het mogelijk om dit leven af te sluiten voor verder terugzinken. Voor vandaag is dat alles. We gaan nog even naar den bioscoop. Piet moet onder de menschen komen. Piet moet vanuit zijn slaap naar de menschen kijken en dat moet hij zich eigen maken als een klein kind het loopen. Ik voel deze ziel en ik ben nu in staat in zijn onderbewustzijn te kijken. Ik deed het al en voelde, dat Piet ergens een angst heeft beleefd, die een gat sloeg in zijn leven. Wanneer Piet in opstand komt, hij zichzelf verloren heeft, slaat hij de ruiten stuk. Uit baldadigheid? Uit angst! Hij had daarin zijn leven kunnen verliezen. Piet sloeg de ruiten in, als Piet wéér in opstand komt, de angst hem overvalt, slaat Piet wéér ruiten in en zou hij voorgoed de inrichting moeten aanvaarden. Piet komt er nooit uit, als men hem niet helpt. Piet is als een klein kind, dat moet leeren loopen, maar voor Piet zijn er geen beenen, die moet ik Piet schenken. Eerst dan komt hij uit zijn geestelijken doolhof. Ik voel waarin Piet leeft, maar hij zelf moet het zeggen, en ook dat is mogelijk. Ik vertel het Hans en Karel en zij vinden het 'n natuurlijke diagnose. We gaan nu even de straat op.

„Zie je mij? Zie je hoe ik ben? Ken je mij? Hoor je mij weer spreken? Herken je mijn stem?"

„Ik hoor u, ik zie u. Ik hoor alles."

„Dan is het in orde. Kijk, we gaan nu naar buiten. Voor ruiten heb je geen angst meer. Ruiten kunnen je niets doen. Die ruiten zijn om de wind en de regen tegen te houden. Regen en wind maken je koud. Voel je dat? Voel je hoe koud het is?”

Piet rilt en Piet beeft. Het leven heeft het koud. Ik ga verder.

„Zie je al die ruiten? Zie je nu, dat wij menschen die ruiten niet mogen vernietigen? We zullen ze nooit meer kapot slaan. Straks gaan we kijken waar we zoo angstig voor zijn. Angst hé, angst is het, hé? O wat 'n angst is het. Zie je deze ruit? Zie je die ruit in mijn handen?”

„Ik zie de ruit!! Zie je, dat ik niet bang ben voor die ruit? Ik ben niet bang voor een ruit, omdat ik weet, dat die..... ruit..... zeg het eens..... dient..... zeg het eens..... dient..... tegen.....?”

„Den wind en den regen.”

„Prachtig. En wind en regen maken je... maken je... maken je...?”

„Koud en nat.....”

„Mooi, zoo is het. En omdat wij dat nu weten, slaan we, slaan we.....”

„Nooit meer ruiten in.”

„Héél goed, prachtig, héél goed..... prachtig..... prachtig, dat weten we nu. Dat weten we. Ruiten zijn er om..... je te.....

„Beschermen.....”

„Goed zoo, dan is er geen angst meer. En al die menschen hier zijn onze vrienden. Die menschen die daar loopen zijn hier als wij, ze leven en doen hun boodschappen. En daar is de bioscoop. Daar spelen ze voor ons en zie je de menschen op het doek. Zie je hen? Zie je hen?”

„Ik zie hen.”

„En zie je wat zij doen? Zij spelen met elkaar voetbal. Je weet wel..... Ze loopen een bal achterna en trappen dat ding weer weg. Je kent dat wel.”

„Ik ken dat voetballen, ik ken dat.”

„Dan gaan wij verder. Nu zijn we moe, we gaan slapen. Maar een uurtje. Als het voorbij is, worden we wakker en zijn we uitgerust. Heerlijk uitgerust, volkomen wakker en denken nu aan alles. O, wat hebben we veel gezien. We worden wakker en we hebben geen angst meer voor de ruiten. Nu worden we wakker. We hebben heerlijk geslapen, heerlijk was het. Heerlijk.”

Piet slaat zijn oogen op en is wakker. Hans schenkt thee in. Piet krijgt koek en een sigaartje en is wonderlijk goed. Hans praat met hem en zegt:

„Zou je in mijn dienst willen zijn, Piet?”

„Wat graag, mijnheer.”

„Weet je wie ik ben, Piet?”

„U bent toch de dokter?”

„Zoo is het. Ook dit zijn dokters.”

„Dat weet ik.”

„Dan zullen we hier nog over praten, hoor Piet?”

„We zullen er over praten..... mijnheer.”

Piet had Hans willen na spreken, maar toen kwam het eigen denken en herstelde hij zich. Voor enkele procenten heeft Piet nu reeds rust en iets van zijn eigen persoonlijkheid terug gekregen. Wij mogen tevreden zijn. Met Hans en Karel spreek ik af, dat wij over eenige dagen verder gaan. Piet moet terug naar de zieken, wij zullen zien hoe hij zich daar nu gedraagt. In hem ligt de kracht om te denken. In één richting, in één lijn en wel naar de maatschappij.

Piet doet het prachtig. We gaan naar de mannen, hij ziet er niet een. Hij denkt. Piet is bij de vijftig jaar, hij kan nog iets van zijn leven maken. Intusschen zal hij onder de mannen aan een nieuw leven beginnen. Hans zal hem volgen. Ik zoek dat nichtje op. Ik kom te weten, dat Piet een erfenisje heeft gekregen. Een nichtje zal zijn vrouw moeten worden, een gansche familie zit achter Piet zijn geld heen. Een dokter komt er bij te pas, Piet doet wild en slaat de ruiten in. Men moet hem opsluiten. Piet voelt niets voor dat nichtje, maar men praat zoolang, totdat Piet volkomen oplost. Zijn kinderlijke natuur wordt nu overheerscht. Familie van Piet krijgt een neef onder curateele, notaris en dokter weten niet beter. De dokter behandelt Piet als 'n zieke, maar weet niets van Piet's verleden, zijn huilbuien, zijn angsten af. Dit groote kind wordt een speelbal voor het kwade in den mensch. Piet komt in handen van een dokter, die voor zichzelf en zijn inrichting leven wil, voortuit wil, die den duivel kiest boven God, omdat hij het vuile plan helpt dienen. De duizenden zijn in handen gekomen van demonen, Piet is het, die verongelukt en alleen nog het nichtje ziet. Maar het nichtje is getrouwd en heeft vier kinderen. De familie ligt als hyena's op het leven van Piet te wachten. Als Piet verdwijnt? Als Piet bezwijkt? Als Piet nooit terugkeeren zal? De duivelen van God spelen met geheiligd vuur.

De dokter heeft schuld aan alles. Voor Piet wordt betaald, maar Piet heeft niets meer over zichzelf te zeggen. Piet is een levend-dood. Zijn machtig mooi kinderlijk gevoelsleven is bezweken, Als Piet zijn verdriet gaat beleven, komt dit leven in een andere wereld. Als het verdriet bewust wordt, zinkt Piet als de eigenlijke persoonlijkheid in die andere

wereld, de wereld en de ruimte van de ziel, terug, en verkoopt kletspraat. Maar die kletspraat is kinderlijk eenvoudig. Piet komt terug, ik weet het!

De dokter had achter dit masker moeten kijken. De dokter, die zijn inrichting kleur en gestalte geeft, blijft in leven door de gekken. Wanneer er voor die gekken wordt betaald, zijn hij en zijn inrichting verzorgd. Maar Piet en de andere goeden van geest, komen er nooit meer uit, zij blijven gevangen. De duivelen van God regeeren over menschen, omdat dit bloedgeld aanvaard wordt. Ik zal dat varken wasschen, als Piet maar beter is, Piet normaal is; wij hebben Hans en Karel én anderen achter ons staan!

Vier dagen later ga ik Piet halen. Hij werkt reeds en helpt wat hij kan. Op de zaal is hij rustig, hij praat minder, hij denkt. Hij heeft reeds naar mij gevraagd. De zuster, die onder hypnose ging, verzorgt Piet. Tegen haar zegt hij:

„Ik heb m'n nichtje gezien. Nu weet ik hoe ze is. Maar niks voor mij, niks, ik zie haar anders. O, hoe anders zie ik haar.”

Verder zorgt de zuster, dat hij bezig gehouden wordt. Hij gaat met haar door de tuinen, verzorgt het land, hij doet iets. Piet werkt al, Piet denkt al, Piet wordt beter. Als ik voor hem sta, vliegt hij in mijn leven en is zoo gelukkig.

„Gaan we weer naar de stad, mijnheer?”

„Frederik heet ik, Piet, Frederik, alléén Frederik mag je zeggen.”

„Gaan we naar de stad, Frederik?”

„Kom maar, wij gaan naar de stad. We gaan weer thee drinken, koek eten. Weet je dat nog?”

„En of, Frederik, en of, wat was dat lekker!”

Ik ga naar Hans, Karel is er niet. Als we binnen komen, loopt Hans op Piet toe en drukt hem kameraadschappelijk de hand. Dag dokter, komt er over Piet's lippen. Piet legt zich neer. Ik ga tot hem, kijk hem in de oogen en zeg:

„Wij gaan slapen, Piet, rustig slapen, net zooals voor eenige dagen, we hebben voor niets angst, ik ben bij je. Hoor je het, Piet? Hoor je mij? Hoor je, dat ik dezelfde stem heb?”

Piet is reeds onder zijn slaap. Ik vraag hem:

„Ben je daar, Piet? Hoor je mij?”

„Ik hoor u.”

„Nu gaan we terug, we gaan kijken in je jeugd, daar, waar brand was. Hoe oud ben je nu, Piet?”

Er komt direct..... één en vijftig. Prachtig, we tellen af, we gaan

terug naar je jeugd. We tellen, Piet. Vijftig, negen en veertig, acht en veertig, er is geen brand, geen vuur, geen angst in je leven gekomen, we gaan tien jaren terug. Waar ben je nu? Wat zie je?"

„Ik ben bij Waalsberg... Dat is m'n vriend. Ik dobbel, ik speel domino, ik speel kaart met hem."

„Dan gaan wij verder terug, Piet, we zullen zien wat of het is, waar je den brand hebt gezien. We gaan naar vijf en twintig, vier en twintig, drie, twee, één en twintig, twintig, negentien, achttien, zeventien jaar zijn we nu en er is nog geen narigheid gekomen. Wij gaan terug Piet, verder terug..... Naar zestien, vijftien..... Piet wordt al bang, hij beeft, hij rilt. Ik zeg: we gaan naar veertien jaar, Piet, véertien jaar. Nu zien we de maanden, de dagen en uren. Voel je, hoelang een uur duurt? Voel je een uur? We gaan verder..... Piet."

Maar Piet weigert me te volgen. Ik zeg tegen hem en zijn leven:

„We zien de maanden, Piet, we tellen de maanden, de dagen en de uren af. Let op, je bent veertien jaar. Nu ben je jarig geweest. Weet je wanneer je jarig bent? Weet je dat?"

„Achttien Juni", komt over zijn lippen.

„Mooi zoo, Piet, wij tellen nu....., Januari, Februari, Maart, April en nog is er geen narigheid, geen angst. Mei, Juni, Juli, Augustus, je rilt en beeft Piet, maar je blijft rustig. Augustus..... de eerste, tweede, derde, vierde, vijfde, zesde, zevende.....!"

Piet geeft een gil. Ik zeg:

„Kalm zijn, Piet, wat heb ik je gezegd? Je hoeft niet bang te zijn. Ik ben bij je. Het is morgen, je wordt wakker. Je eet en drinkt, je moeder is er niet. Waar is Moeder?"

„Moeder is dood, Vader is er ook niet, Vader werkt buiten de stad. Dat is Vader, daar is Vader al."

„Ik zie je vader, Piet. We gaan werken, we zullen werken. We zijn aan het werk, Piet, wij denken aan niets. Ik zie wat je doet, weet jij het ook?"

„Ik werk aan de meubelen. Ik maak een mooie tafel. Een heel mooie tafel. En daar komt het..... daar heb je het..... brand, brand, brand...."

„Kalm zijn, Piet, wij slaan nu geen ruiten in, wij gaan door de fabriek naar de ladder en dan zijn we buiten. Zie je de ladder? Zie je, dat je geen ruiten hoeft te verbrijzelen om buiten te komen? Zie je dat, Piet? Heb je nu gezien, dat je niet bang hoeft te zijn? Je was er toch uit gekomen. Sla je al die ruiten stuk, dan ben je jezelf niet meer. Je had jezelf moeten blijven, zie je dat?"

„Ik zie het!”

„Dan kunnen wij verder gaan. Wij gaan terug naar je leeftijd. Je wordt weer de oude Piet. We tellen! Twintig, dertig jaar, veertig jaar. Weet je, Piet, dat we met tien tegelijk tellen? Jaren overspringen?”

„Ik weet het.”

„Nu ga je zelf verder. Jij telt verder, Piet.”

En Piet begint..... „Veertig, een en veertig, twee en veertig, drie en veertig, hij gaat naar de vijftig, komt tot vijftig en zegt één en vijftig..... en Januari, Februari, Maart, April, Mei, Juni..... nu ben ik jarig. We vieren feest. Ik ben jarig.”

„Maar wij gaan verder, Piet, er gingen andere maanden voorbij. We hebben gehad Juli, Augustus, September, October, November en nu komt?”

„December... de eerste, tweede, derde, vierde, vijfde, zesde, zevende, achtste, negende, tiende..... elfde..... elfde..... elfde.....”

„Waar wacht je op, Piet?”

„Ik kan niet verder vertellen. Ik kan niet verder vertellen. Ik sta stil.”

Het is de elfde December van het jaar 1900 zooveel. We bevinden ons in het kasteel van mijn vriend Hans, die straks professor wordt. Onder mijn handen heb ik een geesteszieke, een kind van vijftig, dat men had willen vermoorden. Piet is al bijna beter. Piet komt tot het ontwaken. Als hij zijn oogen opslaat, zucht hij diep. Ik vraag hem:

„Wat is er, Piet?”

„Ik ben ziek geweest, mijnheer Frederik. Waar ben ik? Waar woon ik? Wie heeft mijn geld?”

„Je krijgt je geld terug, Piet, en je bent beter geworden. We zullen je nog wat versterkingen geven en dan ga je weer aan het werk.”

Piet krijgt te eten en te drinken. Hij rookt zijn sigaartje. Karel komt kijken. We zijn juist gereed. Hans vindt het wonderlijk. Piet gaat niet meer naar zijn inrichting, hij gaat met ons mee naar huis. We hebben nog een kamer vrij. Anna zal nu voor hem zorgen. Straks kan de zuster hem overnemen, totdat ook zij kan zeggen, dat het voldoende is.

Piet leeft in ons midden en is rustig. Met Anna praat hij honderd uit. Hij gaat mee om boodschappen te doen, winkelen vindt hij heerlijk en doet als een kleine jongen. Als hij den volgenden dag in slaap gaat, roept Erica me toe:

Piet gaat in slaap, maar hij vliegt nu naar zijn brand terug. Hij doet het al uit zichzelf. Ik kan mijn wil verzwakken. Piet komt tot de beterschap, hij zegt, dat je geen ruiten mag vernietigen, je moet eerst kijken of er

trappen zijn. Je moet je beheerschen in alles. Het bewustzijn verandert. Piet klimt terug naar het normale. De dagen gaan voorbij. Intusschen zoek ik mevrouw Van Soest op. Zij doet goed en wil goed doen, ze is door haar goedheid bezweken. Zij en de anderen willen de armoede van deze wereld dragen. Mevrouw Van Soest weet dat, maar men gelooft haar niet meer, totdat ze bezweken is. Ik praat met haar. Wij brengen haar alleen voor onderzoek in Hans' kamer. Ik probeer het eerst met zachte woorden, dan door hypnose. Ze legt zich neer en slaapt onmiddellijk in, maar ze spreekt geen woord. Haar ziel heeft zich volkomen gesloten. Ik weet wat het is, men heeft haar op allerlei manieren gedwongen om iets te zeggen. Deze persoonlijkheid waakt over zichzelf. We hebben haar ook niet nodig. Ze slaapt en zij blijft eenige uren slapen, ze zal uit en door zichzelf, maar door een wil, die op afstand ingesteld is, wakker worden. Hans laat haar naar een apart kamertje brengen. Het is elf uur in den morgen, om vier uur moet zij wakker worden. Inmiddels leg ik in haar leven, wat ik door woorden bij Piet achter liet. We wachten. Om vier uur betreedt Hans haar kamertje. Het is er eenige seconden voor. Hij telt die seconden..... en zie, de zieke slaat de oogen op. Ze vraagt:

„Waar ben ik? Waar ben ik toch? Wat hebben ze met mij gedaan?”

„Herkent u me niet?” vraagt Hans.

„Maar natuurlijk, herken ik u, u bent de dokter.”

We brengen haar naar de zaal terug. Daar heeft de zuster haar maar te volgen. Ze denkt, ze wil denken en na een half uur vraagt ze:

„Zuster, waar ben ik hier? Wie bracht mij hier?”

„U bent ziek, wij verzorgen u.”

„Maar waar ben ik? Waar ben ik, wie bracht mij hier?”

Hans komt. Hans neemt haar mee naar zijn kamer. Ik ben daar. Als ze binnen komt en plaats genomen heeft, vraagt ik:

„Herkent u mij?”

„Neen, ik weet niet wie u bent. Maar wáár ben ik?”

„In mijn inrichting bent u, mevrouw Van Soest. Ik ben uw dokter. Wij zijn bezig u te genezen. U blijft hier, u gaat naar de zaal terug. Houdt u rustig, wij doen alles om u te helpen.”

De vrouw zinkt ineen. Bewusteloos slaat zij tegen den grond. Als Hans haar tot bewustzijn terug brengt, komt de zuster haar halen. Ze zal worden verzorgd zooals het behoort. Hans vraagt:

„Hoe is haar toestand, Frederik?”

„Wat ik er van weet, Hans, leeft in je handen en is in je bereik. Dit

leven is niet gek. Nooit geweest. Geld, geld, geld is het! Gods duivelen hebben haar opgesloten en jij hebt dat niet gezien. Ze is overspannen, doodelijk in haar moederhart getroffen, haar goeddoen werd haar noodlottig. Er moeten er duizenden zooals zij opgesloten zitten, voor wie de dokters zich volkomen geven, terwijl de heeren of dames zich uitleven. Heb jij dat niet geweten, Hans?"

„Ik zweer het je, Frederik."

„Hoe kwam ze tot je?"

„Als 'n wrak..... je hebt haar toch gezien? Ik geef toe, ze is de laatste weken veranderd."

„Deze ziel, Hans, is door haar goeddoen verongelukt. Haar smart, haar ellende bracht haar in dezen toestand. Maar deze slaap voerde de ziel tot het dagbewustzijn terug. Enkele uren slapen, door een opgelegden wil, schonk haar het terugkeeren in het normale, het dagbewuste ik. Was deze ziel zoo sensitief als verschillende andere vrouwen, dan stond zij voor bezetenheid, ik geloof astrale inwerking, beïnvloeding; hoe die wetten zijn, weet ik nog niet. Nu wordt het leven aangevallen en verhuist de ziel naar haar wereld, doch voelt zich voor onze maatschappij afgesloten. Wat de een door hartstochten ondergaat, is voor den ander godsdienst. Met Sonja hebben wij het wat moeilijker, maar ook zij is te genezen.

Mevrouw Van Soest moet eerst zichzelf zijn; jij en Karel en de anderen moeten haar onderzoeken. We hebben bewijzen noodig. Morgen zal ze opnieuw slapen en je ziet, wat hypnose vermag. Indien je deze wetten voelt, Hans, begrijp je, dat zij en Piet door mij leven, zich door mij staande zullen houden, totdat ze op eigen beenen kunnen staan. Ik heb me verdeeld. Wat zij missen, krijgen ze van mij, wij menschen zijn in staat om elkaar te helpen. Wist je dat niet? Je ziet het, op de seconde, riep ik haar tot het ontwaken terug. En de menschenlijke ziel luistert, omdat dit door een slaap, een wil, mogelijk is. Ze wil niet spreken, maar ook dat komt, mijn beste Hans."

Den volgenden dag ging Mevrouw Van Soest weer onder den opgelegden slaap. We lieten haar acht uur slapen en ook nu werd zij op den door ons vastgestelden tijd wakker. Ze ontwaakte schreiende, ze was als gebroken van smart, angst was het, om tot de maatschappij te moeten terugkeeren. De hardheid van de menschen heeft haar gebroken. Wij stelden haar gerust en schonken haar het geloof, dat ze nu geholpen werd en nieuwe vrienden kreeg, die haar zouden steunen.

Na de vierde behandeling opende zij haar leven voor ons. Ze is een

moeder van twee kinderen. Man en kinderen hebben haar levend begraven. Man en kinderen, een dochter en zoon, vonden, dat moeder onder curateele moest worden gesteld en ontnamen haar den levensinhoud. Toen zij er zich tegen verzette, haar overspanning het dagbewustzijn brak, sloot men haar op. Natuurlijk, zegt ze, ik was mezelf niet meer, ik wist echter wat ik deed. Toen zonk ik van smart in een heel andere wereld en vond mezelf niet meer terug.

Hans is woedend, Karel niet minder. Met Van Hoogten en Stein zullen zij de duivelen van God verdrijven. En het vertrouwen in stoffelijke en geestelijke hulp, in de doctoren keert bij haar terug.

Na den zevenden dag is zij in ons midden. We praten over al deze vreeselijke problemen en weten thans hoe deze ellendelingen zijn. Haar man leeft zich uit, de kinderen gaan een eigen weg en vonden, dat het zoo goed was. Moeder was verkwistend, ze gooide het kapitaal over de straat en dat mocht niet. Zij ging naar zieken en ongelukkigen, overdreef haar goeddoen.

„Hoe hebben mijn kinderen hem kunnen gelooven?” komt als een rauwe kreet over haar lippen. Ze mogen alles behouden, ze wil niets meer van al dat geld, ze wil haar levensavond in rust en vrede beëindigen. Waar heeft ze dat aan verdiend? Hoe kan God dit goed vinden? Waarom toch? Het zijn vragen die wij hebben gesteld, en nog door millioenen menschen gesteld zullen worden. Maar wij zijn het zelf!

Den twaalfden dag verhuist mevrouw Van Soest naar vrienden, die haar gastvrij opnemen tot zij een eigen huisje zal bezitten. Ook oude Piet krijgt zijn geld terug en voor hem hebben wij een zaakje, zoodat hij iets te doen heeft. Hans had hem eerst een betrekking willen geven, doch na alles te hebben overwogen, had ik een heel ander idee. Ik heb voor Piet een nichtje gevonden, een weduwe, die haar man door 'n ongeluk verloor. Een vroegere hulp van me. En deze zielen zullen een nieuw leven beginnen. De zuster komt zoolang in huis om toezicht te houden, we weten echter, dat Piet tot het normale is teruggekeerd en zichzelf blijft. Elken dag zie je dat dit leven verandert. Hij weet wat hij wil, zijn geest is verjongd. Deze ziel heeft nog niets van het leven ontvangen. Piet veronderstelde niets, hij zag zijn nichtje voor zich, hij heeft haar, ook al is het 'n ander. En toen snikte Piet van geluk. Ik dacht, wat zoo'n klein beetje wil al niet vermag, je kunt er menschen door genezen. Wat duivelen tot stand brengen, is tevens door het goede te bereiken.

En nu de anderen nog. Met mevrouw van Lakenstein hebben we meer moeite gehad, tóch komt zij tot het normale denken en voelen terug. Ook

zij is door dat vervloekte geld verongelukt. Haar familie heeft haar leven gekraakt. Naar lichaam en ziel gebroken, gaf zij den ongelijken strijd op. Ik stelde vast, dat al deze menschen te helpen zijn, mits zij niet de vreeselijke sensitiviteit van de diepe krankzinnigheid bezitten. Wanneer de hartstocht spreekt, sta je voor diepere problemen, waarvan ik de wetten nog niet ken. Toch geloof ik, dat er veel van deze zieken te helpen zijn, omdat wij als mensch een sterken wil bezitten, ook al gelooft het meerendeel van de millioenen menschen op deze wereld er nog niet veel van. Ik tracht ook bewijzen ervoor te verzamelen en heb het gevoel, dat ze mij zullen worden geschonken. Haar leven heeft wat meer geduld noodig. Toch hoort zij al niet meer onder die andere vrouwen thuis. Na de vierde behandeling kwam er reeds rust, normaal denken, haar praten is ernstig, is doordacht en je hoort geen abnormale gezegden meer. Maar haar zenuwstelsel heeft enorm geleden. En daar zorgt Hans voor, zij krijgt nu een heerlijke behandeling, ook de andere doktoren stellen zich thans volkomen open voor deze zieken. Ze willen hun namen zuiveren, door de duivelen zijn zij besmet. Hoe is het mogelijk? Ga maar eens kijken, de dokter vergeet zich omdat hij zijn inrichting wil behouden, of hij verliest een zelfstandigheid. Hoeveel van deze menschen zitten er gevangen? Mijn God, en dat in de twintigste eeuw?

Nu stond ik voor Sonja. Met haar ben ik eerst gaan praten. We wandelden buiten en bij stukjes en beetjes kreeg ik haar leven te zien. Sonja was onmiddellijk in slaap. Tijdens haar slaap komen wij te weten waarom zij zoo gaarne danst. Wonderlijke problemen komen er voor den dag, die op zichzelf een eigen wereld te vertegenwoordigen hebben. Sonja stuurt ons naar een wereld, waarvan wij nog niets kennen. De Baron — die geen Baron is, maar aan wien zij wel haar vermogen geschonken heeft. — wilde haar kwijt. Toen Sonja van smart gek werd, kwam er een zenuwspecialist en deze schreef briefjes. Sonja verhuisde naar een inrichting om haar zenuwen wat rust te geven. Zeven jaar gingen voorbij en Sonja zit nog steeds in een inrichting, zij ging van de een naar den ander en komt bij Hans terecht, die haar reeds een jaar lang observeert, doch haar niet zoover krijgt, dat zij aan het stoffelijke leven kan beginnen.

Wanneer we haar dwingen om tot haar jeugd terug te keeren, haar dwingen, om zelf te kijken waar het verlangen om aan kunst te doen is begonnen, blijkt, dat ze deze verlangens reeds bezat voordat ze geboren zou worden. Dat bracht mij naar duizenden problemen. Wij kregen te zien, dat deze ziel, als de beide andere vrouwen, eenvoudig van de hand is gedaan, omdat het mannelijke geslacht het voorzien heeft op iets

anders, jonger, schooner, met wat meer geluk en zelfstandigheid. Maar Sonja werd gekraakt als de anderen, de duizenden die ik nog niet ken, maar die er zijn en een gevangenschap hebben te aanvaarden.

Hans en Karel, met de andere doktoren, moeten beamen, dat de opgelegde hypnose wonderen kan verrichten. Ik verklaarde hun, dat deze persoonlijkheden onder mijn wil blijven en dat zij hierdoor méér krachten bezitten om het maatschappelijke leven te beleven. Ze missen iets van dit gevoel, wilskracht, zij zijn niet zoover, dat ze hun smarten op eigen kracht konden ondergaan, ze verloren zich, door leed en smart, ellende. Zij, die wat meer bewustzijn missen, behoren tot de ernstige graden. Nu staan we voor de diepten van de ziel met al haar karaktereigenschappen, die één voor één een eigen ontwikkeling behoeven. Maar Sonja krijgen we tot het normale terug. In het logboek staat:

„Ik heb door mijn gek-doen wonderbaarlijke zaken beleefd. Ik ben hypnotiseur geworden. Ik geloof zeker, dat ik nu René kan helpen. Ik mocht heel natuurlijke en onnatuurlijke gevoelswerelden vaststellen en ik zag de ruimten als kristal zoo helder voor me, zoodat ik de gaten in zoo'n persoonlijkheid kon vullen, dichten, wat door mijn ernstigen wil geschiedde. Want ik laat iets van mezelf in die menschen achter. Doordat ze in slaap komen, blijven die krachten werken, ik voed die zielen op afstand. Ik ga nu begrijpen, wat men daar in het oude Egypte heeft beleefd. Ik ga begrijpen, wat fakirs en magiërs kunnen, hoewel ik hun levens niet apprecieer. Ik ga voelen, wat daar een gezonde yogi kan! Ongeloofelijk is het? Wij hebben bewijzen! Sonja keerde terug in haar vorige leven, hoewel ik daar nog geen bewijzen voor heb. Ik geloof echter zeker, dat wij daarvan meer zullen hooren en eerst dan staan wij voor een nieuwe „universiteit“, een nieuwe eeuw, een wonder is het!

De andere vrouwen hebben wij kunnen redden doordat ze een sensitiviteit missen, waardoor al die vreeselijke ziekten ontstaan. Ik weet zeker, dat zij dan niet te helpen zijn, omdat deze zielen als mensch het gevoel voor dit stoffelijke bestaan nog niet bezitten. Er zijn vrouwen onder — en bij de mannen heb ik iets dergelijks kunnen waarnemen — die door de lichamelijke liefde verongelukten. Ik vond dat het vreeselijkste wat er is. Ik ga hierdoor voor mezelf de graden voor het menschelijke bewustzijn zien. Ik ga zien, dat er dierlijke en menschelijke bewustzijnsgraden aanwezig zijn. Wat de afschuwelijke homosexualiteit betreft, begin ik te begrijpen, dat die gevoelens stoffelijk of geestelijk zijn, maar dat de lichamelijke wetten er voor ons regelrecht tot het vader- en moederschap sturen. Ik wil zeggen, dat ik niet geloof, dat de ziel als mensch door

God slechts één lichaam beleven kan. Hiermede bedoel ik, dat de ziel als mensch beide organismen beleven moet. Ik moet dan neerschrijven, dat ook ik eens..... moeder ben geweest. Dat klinkt wel heel gek, maar indien dit zoo is, krijgen wij als mensch meer en meer houvast met God, omdat ook God Vader en Moeder is. Waarom wij dan niet? Hoe God Vader en Moeder is geworden, ja..... dat weet ik niet. Maar wij als menschen zullen beide organismen moeten beleven of, zou ik zeggen, hierin beleven wij een onrechtvaardigheid. Ik zou toch gaarne dat moederlijke lichaam willen beleven, omdat het baren en kinderen dragen toch ook voor ons mannen wel iets te zeggen heeft. Bedenk ik dit alles! dan wordt het aangenaam in mijn ziel, warmte ga ik voelen, een overheerlijke sensitiviteit is het, omdat ik thans met alles in deze ruimte één ben.

Als ik daar over denk, geloof me, dan zie ik duizenden problemen voor me, waarop ik sta en waarvoor ik ineens een antwoord heb, doch dan vliegen de stukken en brokken van ons universiteitsbegrip af, maar krijgt *mijn leven* beteekenis voor deze zoo onbeholpen menschheid, ons Westersche bestaan, dat van wedergeboorte en zieleverwantschap, een leven na den dood als bewust mensch en tal van mogelijkheden meer, die voor de ziel werelden zijn waartoe zij behoort en waarmee zij te maken heeft. Ik ga dan bewust aanvaarden, dat die homosexualiteit niets anders is, dan het loslaten van het vorige leven, man- of vrouw zijn..... en dat de ziel als de persoonlijkheid haar natuurlijke afstemming tijdens het beleven van één of meer lichamen verloren heeft. Ik zeg het al verkeerd.... want nu is er geen sprake van verliezen, de ziel heeft dat leven, als 'n stoffelijk lichaam tijdelijk moeten afleggen. Omdat de natuurwetten er haar toe dwingen, komt zij thans in een onnatuurlijke zelfstandigheid, doch nú staat zij voor het abnormale. Komen er thans gevoelens bij die zij nog niet volgens ónze begrippen overwonnen heeft, dan bezwijkt deze ziel. En als zij nu ook nog door een onzichtbaar wezen aangevallen wordt, dat de ziel als een geestelijke persoonlijkheid is na den stoffelijken dood, dan sta ik voor een strijd op leven en dood, en zij voor hun ellendige bestaan, omdat zich thans de geestelijke wereld dóór de stoffelijke volkomen uitleeft! Maar ik ben nog niet zoover, dit zijn nog steeds veronderstellingen, ik bezit de fundamenteen nog niet voor mijn hypothese. Ik geloof zeer zeker, dat ik ook die ontvangen zal, omdat ik de richting zag bepaald. Maar dan? O, ik moet er niet aan denken, dan staan wij voor zaken, die een omwenteling zullen brengen voor de moderne psychologie. O, heintje..... nu ben je geen dood meer! En je vreeselijke

zeis is veranderd in madeliefjes, viooltjes, vergeetmenietjes, nú kent de mensch je masker! Zullen wij goede vrienden worden?

Ik zeg eerlijk, dat ik nog niet zoover ben. De vrouwen en de mannen, die zichzelf hebben vergeten, bezitten juist te weinig om zich in dit leven staande te kunnen houden. Ik geloof, dat Hans veel voor deze faculteit zal kunnen doen, op dit oogenblik staat hij met andere beenen op dezen grond. Hij gaat door zijn maskers heen, hij ziet nu, voor welke wonderbaarlijke wetten hij staat. Wat hij een tijd geleden als onzin beschouwde, is nu machtig, omdat hij de duivelen heeft mogen aanschouwen, die voor geld en bezit hun inrichtingen verfraaien, wat toch voor God en den mensch de bedoeling niet kan zijn!

De man met al zijn talenkennis is te genezen, door hem tot het niets terug te voeren. Maar dat duurt een tijdje. Kun je de ziel terugvoeren tot daar, waar ze nog moest beginnen, dan lost dat zware hoofd volkomen op, al die ballast moet overboord. Ik geloof, dat men van deze inrichtingen kermistenten kan maken, ruimten voor iets anders. We houden de zware, de dierlijke graden over en voor die menschen vinden wij wel iets anders. Ik ben geen dweper, maar de bewijzen zijn er! Als je langzaam aan de ziel nieuwe fundamenteen bezorgd waarop zij voelt haar beentjes te kunnen zetten, moeten wij dat kunnen bereiken door ons denken. We noemen het „hypnotische slaap“, maar de menschelijke wil is het die wonderen verricht. En in dien toestand leggen wij al die zorgen, al dat geleerde gedoe aan handen en voeten vast, we dwingen de ziel om dat los te laten, omdat deze zelfde ziel er toe in staat is, omdat zij duizenden levens heeft beleefd en ook dat alles voor zichzelf verzorgd heeft. Wij weten wel, dat tal van psychologen al bezig zijn, maar zetten zij hun onderzoekingen voort? Hans en Karel kennen deze wetten, ze stellen er zich thans nog meer voor open en zullen veel bereiken. Ik denk zoo, ik weet wel, ik ben maar 'n leek, maar wat zou je voor al deze zieken kunnen doen? Wij, door mijn gek gedoe, genazen in korten tijd vier menschen. Is het niet Godgeklaagd, dat onze maatschappij tot dergelijke afbraak in staat is? Moeten zich de doktoren hiervoor leenen, geven? Ik zei tegen Hans, omdat je te veel naar de ziekte hebt gekeken, verwaarloosde je den achtergrond en dat zijn de duivelen, die zoo'n schepsel voor dit leven doen verongelukken. Ik krimp ineem als ik aan al die moeders en vaders denk, kinderen zijn het, die volkomen door een pest zijn besmet, maar dat kan door hen die over lijken gaan!

Alles bij alles was het voor mij een prachttijd. Ik heb enorme dingen gezien en geleerd. Wat mijn onderzoek tot stand bracht, is met geen

geld te betalen, een „universiteit" is het. Ik ben Erica dankbaar voor haar verschijnselen, door haar, ons leed en ellende, ben ik er aan begonnen. En wij zijn er nog niet! Wie weet wat wij nog beleven. Ik ga voorloopig verder. Oude Piet is weer tot de maatschappij teruggekeerd, levens werden geopend voor mooie dingen en zaken, liefde is gekomen in menselijke harten en vooral het geloof, dat God niets met al deze ellende te maken heeft. Ik ga mijn stellingen grondig volgen en ik kan ze thans al van stevige fundamenten voorzien. Ik ga nu bewust aan Renétje beginnen, ik ga hem steunen. Ik weet: hij komt er, hij zal er komen, omdat zijn gevoelsleven voor mij open staat. Ik hou vol: René is een „geestelijk wonderkind", ook al hooren wij van wonderen nog niets.

De berichten zijn de laatste dagen wat minder hoopvol, hij raasde als 'n wind door het kamp, is weer teruggezonken en hij heeft wéér met de spanlakens kennis gemaakt. Maar dat geeft niet. Ik ga hem nu bezoeken. Ik wil hem alléén maar zien. Ik heb daar mijn bedoeling mee en de dokter vond het best. Hoewel hij niet snapt wat ik wil, is toch mijn gevoel volkomen verantwoord. Ik ga hem door mijn wil helpen; meer dan ooit voel ik daar behoefte toe. Ik geloof nu niet, dat wij hem met Kerstmis thuis hebben. Erica en Anna willen mee, maar dat mag nog niet. Ze zijn hem al zoo lang kwijt, de harten spreken, het duurt te lang, tòch moeten ze zich nog eventjes blijven beheerschen. Hoe vreeselijk ook, het is niet anders, wij kunnen geen ijzer met handen breken, ze moeten wachten!

Aan veel wordt er gedacht in dit leven..... de menschen willen rijkdom én bezit, álles bezitten, dat het leven veraangenaamt..... maar wat ze vergeten is de opbouw van een betere en gezonde persoonlijkheid. Ik geloof, dat onze ontwikkeling als mensch gestalte krijgt dóór het denken, door de dingen te zien zooals ze zijn, en eerst dan staan wij voor de „reine klaarte"! Nu vallen de maskers af, maar je moet het zelf willen, of je komt er nooit! Wat daar achter leeft is ontzagwekkend aan geluk, liefde, rechtvaardigheid, een hemel is het!

En dat wil ik mij eigen maken!

Er waren veel bloemen van avond, doch ik kocht ze voor me zelf en de anderen. Wat kan 'n mensch toch gek doen! Ik redde er menschen door..... omdat Hij mij er heen stuurde..... denk ik en nu is álles goed! We gaan verder!

ALS JE HET MIJ VRAAGT, ERICA, GAAT ALLES NAAR WENSCH

Ik ben bij René geweest, zijn toestand is vatbaar voor verandering. De jongen is sterker geworden, lichamelijk heeft het hem goed gedaan. Ik zag hem temidden van de andere jongens terug en wat ik niet had verwacht, werd me geschonken, ik mocht met hem praten. Zijn afschuwelijke wildheid was weer ineens opgelost, de spanlakens konden weer even opgeborgen worden en hij wist van al die narigheid niets meer af. Toen hij me zag, vloog zijn leven in m'n armen. Op dat oogenblik had ik er spijt van dat Erica, Anna en Karel er niet waren. Maar aan het eind van mijn bezoek zag ik dat alweer anders en moest ik den directeur gelijk geven, zóó was het beter. Hij zonk terug, geen woord kwam er meer over zijn lippen en ik kon huiswaarts keeren om de anderen in te lichten. Maar rond gezegd..... er komt verandering in dit leven, ook zijn geneesheer geeft hem z'n kans tot volledig herstel. Maar dat zal nog even duren. Indien deze verschijnselen er niet waren geweest, hadden wij hem voor de feestdagen even thuis gekregen. Nu komt daar vanzelfsprekend niets meer van. Voor Erica en Anna vreeselijk, maar er is niets aan te veranderen, niets, ook al is het nog zoo droevig.

Toen ik hem vroeg:

„En René, hoe is het hier?" gaf hij mij een natuurlijk antwoord. Hij zei:

„Ik ben liever bij Moeder, Anna, Vader en u. Waarom mag ik niet naar huis? Waarom moet ik hier blijven, ik hoor toch bij jullie? Waarom moet ik ziek zijn? Ik wil naar huis terug, Oom Frederik. Mag ik mee?"

En dat na enkele dagen. Je had hem moeten zien, zegt zijn verzorger, als een groote kerel ging hij te keer. Nu is hij weer als 'n lammetje. En toch, het ging zoo goed, hé, maar ja, je kunt er nooit van op aan. Ik geloofde hem, ook wij hebben hem zoo gekend. Wij kennen dit leven, deze ziel al zoo lang, maar er is vooruitgang.

Ik wandelde met hem zoo'n beetje in het rond. We gingen hand in hand voort. Ik vraag hem iets, hij geeft me antwoord. Steeds weer komt er: ik wil naar huis, Oom Frederik, ik wil naar Moeder, Anna, Vader, toe.

En dat is hartverscheurend. Maar wat doe je? Ik ben bezig hem al wandelende onder mijn krachten te brengen. Ik wil probeeren of dat mogelijk is. Ik stuur hem al mijn genezende lieflijkheid toe. Ik weet, hoe hij die levenskrachten opneemt en zich er dan aan volzuigt. Ik wil bereiken, dat hij sterker is, dat hij die aanvallen verwerkt zooals het behoort. Ook al slaat het hem, hij moet er tegen kunnen, ik ken dat spanlaken, ik ken hem in dien toestand, dat is 'n kwelling voor hem. En ik voel het, René wordt rustig. Hij vraagt niet meer om vader en moeder, hij praat niet, hij kijkt maar voor zich uit, hij schijnt alles en elkeen te zijn vergeten. Ik zou hem aan mijn hart willen drukken, maar dat mag ik niet doen. Het is mijn kind niet, maar ik hou zooveel van dit leven, alsof het een deeltje van mijn bloed is geworden, een stuk van mijn hart. O, als ik voor hem zou mogen zorgen. Wat zou dit een genade beteekenen. Dat ik goed doe, daarvoor krijg ik al bewijzen. Ik denk aan zijn teekenen en schilderen. Even daarna hoor ik al:

„Oom Frederik, wanneer mag ik weer teekenen en schilderen? Toe, wil je het voor me vragen?”

Kijk, denk ik, hoe natuurlijk is dat. Hij beseft, dat hij dat aan den dokter moet vragen. Maar ik geloof, dat hij straks teekenen mag, hoewel men hier nog niet zoover is. Ik zeg:

„Ik zal het vragen, mijn jongen. Natuurlijk, als je jezelf bent, je sterk genoeg voelt, dan is het mogelijk. Waarom niet? Maar je moet niet ziek zijn, dan hebben ze hier hun handen aan je vol en dan moet je weer op dat akelige bed. Is het niet zoo, René?”

„Ja, Oom Frederik.”

„Hoe heb je het bij me?”

„Ik zal het je straks zeggen, Oom.”

„Mooi zoo, en niet vergeten!”

We wandelen wat, ik ga voelen, dat hij slaap krijgt. Hij poetst zijn oogen uit midden op den dag. De krachten werken al. Renétje zal dat goed doen. Hij zal er sterker door worden. Geestelijke rust is het. Wat met den ouderen mensch te bereiken is, kan ook het kind aanvaarden. Ik zie nu hier de graden voor de psychopathie..... ik zie de verschillende hoogten en laagten voor deze ziekten. Er zijn jongens onder, die beslist hun stoffelijke ellende hebben te aanvaarden, doch ik denk nu aan de..... innerlijke vervorming, het smoren door de ziel van al deze stelsels. Ik ga ze thans duidelijker zien. René is oogenschijnlijk kerngezond, lichamenlijk staat hij ver boven vele andere jongens. In zijn oogen is meer licht te zien. Zijn gestalte is niet zoo verwrongen als van vele jongens, waarvoor

ik geen cent geef, omdat ik voel, dat wij thans scherper het onbewuste voor de ziel en de persoonlijkheid voor ons zien. René is een gewoon kind; hij is ziek, maar ik zie nu, dat ik in alles gelijk zal krijgen en ook heb gehad. Dit leven vervormt zich vanzelf. Wij moeten tijd hebben, wij mogen hem nu niet storen, wij moeten over hem blijven waken.

Ik zelf leg me nu in zijn leven neer. Ik laat mijn wil alles doen. Intuschen voel ik, straalt er tot hem een levenskracht, die hij inzuigt als bloed. Dit komt uit mijn ziel voort. In het Oosten noemt men dit het levensfluïde van den mensch. Ik geloof er aan. Ik heb mijn bewijzen gekregen. Door je geluk, je denken, je weten bewust af te staan aan deze zieken — het doet er niets toe welke de ziekte is — help je de ziel het stoffelijke bestaan aanvaarden. Dit is mijn steun, die wij nu reeds bewust aan elkaar doorgeven en waardoor hij, zoo rustig wordt. Ik geloof nu, dat ik in dergelijke inrichtingen nuttig werk zou kunnen verrichten, doch het is wel vreemd: daartoe voel ik me niet geroepen. Er is een andere kracht in mijn leven, die zegt: neen, dat moet je niet doen! Je moet maar geduld hebben, maar dat niet! Je kunt menschen helpen die zoo terloops op je weg worden gestuurd, doch dat niet. Dit niet, je bent dan opgesloten en je kunt niets meer voor het andere leven doen, voor dat leven, dat nieuwe fundamenten noodig heeft. Ik voel dat zoo zeker, dat ik er rustig door ben, of ik zou mij hier waarlijk opsluiten. Is René en zijn al die kinderen er door gediend? Ik zie nu, dat er slechts enkelen te bereiken zijn. De rest zal wel apathisch blijven, die jongens zijn niet te helpen! Ze zijn precies als de oude, de krankzinnige mensch, ook al vertegenwoordigen zij hier een héél anderen graad voor deze ziekten. Ik ben er, geloof ik, maar ik heb nog geen zekerheid.

Als ik René volg, kom ik tot Erica en haar draagtijd. Indien wij die fundamenten ontvingen, zegt het mij thans, dat al deze jongens in de moeder aan deze zoo afschuwelijke vervorming zijn begonnen. Ik weet, ik heb daar al menige pagina over gevuld, maar nu zie ik de stelsels er voor duidelijker, omdat ik al die gekken mocht bewonderen, omdat ik mezelf voor hun ellende opende. Ik zie nu, dat ik rijker geworden ben.

Renétje zal spoedig voor enkele dagen naar ons toekomen. Ook al zal dit voor hem pijnlijk zijn, ook voor ons is het niet anders, tóch moet hij weer even die andere sfeer beleven, willen wij niet van zijn leven vervreemden. Als ik zijn zieltje volg, geloof ik niet, dat hij ons zal vergeten. En zie, wat zegt het zielekind?

„Ik vergeet u nooit, Oom Frederik. Maar waar bent u al dien tijd geweest? Waren Moeder en Vader op reis?”

„Neen, mijn lieverd, ik was voor enkele dagen weg, maar Vader en moeder gaan niet op reis. Wanneer ze gaan, René, dan gaan wij met ons allen. En eerst dan hebben we pret.”

„Ja hè, dan hebben we pret. Ik weet het!”

Hij zinkt terug. Waar heeft hij dit weer vandaan! Wij zien nu, dat als wij menschen gevoelig zijn, er eigenlijk niets meer te verbergen is. Hij voelt, dat er één of meer bij ons op reis waren gegaan. Wij waren eigenlijk allemaal weg. Erica en Anna en ook Karel hebben hun gevoelens, die vóór René waren bestemd, ergens anders voor gebruikt. Wat voor hen zorgen waren om mij, voelt René aan alsof ze op reis waren. Zie je, dacht ik, het kind miste ons, het contact scheurde vaneen. Wellicht zijn wij schuldig aan zijn ellende van de laatste weken. Is het niet heel natuurlijk? Maar ik moet er over nadenken. Toch slaat het me. Ik ben er ernstig door. Ik weet nu, dat ik me niet moet opsluiten, alles is goed zooals het tot ons komt. René hier en wij daarginds, te zamen doen wij één werk, onze harten zijn het die elkaar genezen en lief zullen hebben. Maar hij voelt het, hij krijgt dat verbroken contact toegestuurd, hij vangt ons gevoelsleven onfeilbaar op en draagt er voor zichzelf het leed en de smart van, hij zuigt het in zich op! Hoe is het mogelijk, maar ik sta voor deze feiten!

Wij waren op reis, ik ten minste, maar mijn vrienden volgden me van het oogenblik af, toen Hans hun vertelde, dat ik gek geworden was. En dat gaat regelrecht naar dit leven. Mijn God, wij zijn oneindig diep, maar wij weten het niet!

Een uur mocht ik met hem wandelen. Toen de broeder tot ons kwam, zei Renétje tot me:

„En nu wil je weten, Oom Fredrik, hoe ik het bij u heb?”

„Wel, René?”

„Als je me naar Moeder brengt, zal ik het je zeggen.”

„Je moet nog even geduld hebben, jongen, straks zijn we zoover.”

Ik scheur me los van het kind. Als de broeder met hem verdwijnt, het mij alsof ik leegbloed. Mijn God, wat is het, dat mij zoo bindt met dit leven? Ik heb moeite om niet te bezwijken. Ik moet al mijn krachten inspannen om me te beheerschen, zoo'n pijn doet het. Renétje heeft slaap. Hij mag even rusten. Als de broeder tot me terugkeert zegt hij:

„Hij is moe geworden..... Het kind slaapt en dat zal hem goed doen.”

De directeur zegt:

„Wij gaan vooruit. U kunt de familie Wolff zeggen, dat ze tevreden mogen zijn, ook wij zien hem telkens veranderen. Deze ontwikkeling

voert hem naar het natuurlijke denken. Het is zooals u zegt: hij denkt scherper, de gedachten zijn „bedacht” voordat ze er uit komen. Waarlijk, wij mogen niet ontevreden zijn. Over een tijd krijgt u hem voor enkele dagen terug. Dan is er niet zooveel risico aan verbonden. Ik zal doen wat ik kan.”

Wanneer ik thuis kom moeten allen weten hoe het is. Karel kent zijn kind al, hij denkt voor zichzelf een analyse te zien, maar is toch onduidelijk op het eind en geeft het maar weer over. Als Erica vraagt hoe het met haar lieveling is, kan ik zeggen:

„Als je het mij vraagt, Erica, gaat alles naar wensch. Straks krijgen wij hem voor enkele dagen thuis. Ik heb dat met den dokter besproken en hij denkt er net zoo over als wij. Hij wil dan zien hoe hij zich houdt. Valt hij terug, dan is het geen verlies meer. Ik voor mij denk, dat het verlangen om naar huis terug te keeren hem zal sterken. Nu groeit de wil. Thans komen er andere krachten tot bewustwording en die heeft hij noodig. Dit verlangen moet hem tot ons terugvoeren. Zoo zullen wij hem dan telkens weer even zien. Intusschen versterkt het zijn bewustzijn. Je zult zien, dat het zoo is, zóó gebeurt.”

De vrouwen kunnen het begrijpen. Maar nu ik voor het logboek zit, de bladzijden open sla en lees, dat ik dit reeds jaren terug heb voorspeld, dan bekruipt mij geen angst meer, maar een gelukkig gevoel, dat thans mij en de anderen zal verwarmen. Het gaat zooals ik steeds door zijn verschijnselen mocht voelen en bedenken. Wij krijgen ons kind terug, wij moeten alléén nog wat geduld hebben. Ik vertelde hen niets van mijn doen en laten, ze begrijpen dit nog niet. In het logboek staat echter:

„Ik heb Renétje terug gezien en ik mag zeggen, dat ik uiterst tevreden ben. Die nieuwe aanval van wildheid had niets om het lijf, heeft niets te beteekenen. Er liggen maanden tusschen, er worden hier gaten gevuld, zijn zieleleven krijgt een heel andere mentaliteit te zien. Néén, wij behoeven ons niet bezorgd te maken, wij gaan langzaam maar zeker vooruit!

Ik heb weer wonderen mogen beleven. René heeft mijn gek doen als 'n reis gezien en gevoeld, hij voelde zich alleen en verlaten. Dit nu zegt mij, dat wij hem kunnen helpen. We moeten aan hem blijven denken. Wij mogen ons denken voor zijn leven niet verzwakken. Dit helpt hem! Dit verzorgt hem, dit draagt hem door zware tijden heen. Renétje is bewuster. Indien hij wat rustiger is, kan hij er even uit. En nu kun je met dit leven praten.

Het is wel merkwaardig, ook de dokter voelt het zooals ik. De man wilde nog even wachten, doch dan krijgt hij gereedschap om te teekenen.

Eerst dan, wanneer zijn karakter die zekerheid bezit, hij niet zooveel naar links en rechts gesmeten wordt, kan men hem iets anders laten doen, of het voert hem naar het vorige terug, wat uitdraait op spanlakens, en dat is de bedoeling niet! Hij is daar in goede handen, door zekerheid en wat kalmte ontwaakt de ziel; natuurlijk denkt men daar en dit is Renétjes herstel. Dáár doe ik het mijne aan toe, evenals de anderen, wij allen leven voor één doel. Kan het anders?

Ik teekende nog aan:

„Mijn hypnotische krachten gingen in René over als koek. Door hem mijn hand te geven, voelde ik, vloaide hem een stroom toe. Lichtend zal het worden. Wat je den mensch of de ziel geeft tijdens het inslapen, geschiedt hier bewust. Ik geloof, dat je op deze wijze wonderen kunt beleven en dat je dan door ál de wetten van God dóór ziel en geest kunt heenkijken. Ik zou weleens willen weten, hoe Renétje zou handelen, indien ik hem onder narcose bracht. Hoe zal zijn ziel reageeren? Wat voor wonderen zal ik dan beleven. Ik zal het met mezelf uitmaken. Ik geloof, dat ook Anna er voor geschikt is, maar ik wil die levens niet storen. Ik ga wonderen zien, wonderen beleven door 'n opgelegden slaap. O, als René eens door mij sliep, wat heeft zijn ziel mij te zeggen? Ons? Wellicht bovennatuurlijke zaken. Mijn God, wat zie ik voor mogelijkheden?”

Veertien dagen zijn voorbij gegaan. Kerstmis was voor ons leegte. Maar vanmorgen werd er getelefoneerd, er waren weer briefjes. We waren die dingen al vergeten. Nu staan we ineens weer voor problemen. Wat is er? Ik schrok. Heeft mijn kracht niet geholpen! Hij heeft geschreven:

„Hans zijn griet..... vader zijn piet, moeder zijn poepske, Anna zijn billen en Oom Frederik zijn pijp. Ik lach me stijf!”

En het andere briefje luidt:

„Ik ben de pan en de pot, waarop we geen deksel hebben.”

De dokter zegt: vreemd, maar niet angstig. Wij kennen dat. Jammer is, dat die vervloekte briefjes toch nog terugkomen. De dokter zegt ook: even later is hij al weer zichzelf. Je merkt er niets van als die dingen komen. Zijn denkvermogen is nu van streek. Ik dacht, heb ik hem te veel gegeven? Werkte ik tē stevig op zijn leven in? Ik geloof het wel. Of, deze werking, wat nu een stoornis is, is straks genezing. We wachten maar weer af, maar er kwamen geen briefjes meer. Ik ga denken, dat ik gelijk heb. Vier dagen later weer een briefje.

„Paatje..... kijk naar je maatje, ze is op holl!”

Hij is met ons bezig. Er volgt weer:

„Oom Frederik, Annaatje..... kijken jullie door het gaatje? O, wat..... wat..... wat..... zie ik?"

Hij leert iets, komt tot mij, de dingen die men hem te leeren geeft, zetten zich in zijn brein vast. Ik kan den anderen zeggen, dat wij vooruit gaan. Laat rustig gaan, die briefjes hebben nu niets te beteekenen, ik geloof, dat wij al de beleefde verschijnselen opnieuw zien, doch thans verzwakt, omdat hij zijn terugkeer naar het normale beleeft. Maar de anderen zijn weer bang, zijn geschrokken, weten het al niet meer. En het kwam zoo onverwachts! Heb ik weer te vroeg gejuicht? Geloof ik niet, maar help hen eens? Ik kan er niets aan veranderen. Ik zal kijken, wat ik kan doen voor onze René.

In mijn slaap beleef ik opnieuw het uur dat ik met hem wandel. Nu ik vrij ben van de dagelijksche dingen, neerlig en droom, zie ik alles anders. Als ik hem vraag of hij alles weet, zegt hij onmiddellijk:

„Je hebt het me toch zelf gegeven, Oom Frederik. Ik voel me kiplekker. Ik ben niet ziek, ik kom spoedig thuis. O, wat ben ik gelukkig."

Ik hoor het hem zeggen. Ik zie het op dat smalle snuitje, ik weet het nu, de jongen is herstellende, hij zal straks beter kunnen leeren, ook al krijgen wij andere verschijnselen te zien. Op dat moment ben ik wakker. Ik ga alles na en kom tot diep nadenken. Ik ben weer in slaap gevallen en kom opnieuw met den jongen in contact. Ik zit weer in mijn tuintje, het huis tusschen leven en dood, daar, waar wij elkaar al eens eerder hebben ontmoet. Dat huis trok me uit het dagelijksche leven en die omgeving begint tegen me te praten en wil dat ik luister. Heel die buurt wil dat ik kom. Ik zet me daar weer neer en wacht af. In de verte zie ik een stip, maar in heel deze omgeving zijn geen menschen te zien. Wat wil die stip daarginds? Ik zie, dat het ding zich beweegt. Het komt tot mij, het loopt, het rent, het is 'n menschenkind. Renétje is het!

Even later staat hij voor het hekje. Hij vraagt:

„Mag ik bij je komen, Oom Frederik?"

„Kom mijn lieverd, ik wacht al op je."

Hij vliegt in mijn armen. Ik vraag hem:

„Waardoor kun jij zoo hard lopen, René?"

„Dat komt door het gesticht, Oom Frederik. Ik ga denken. Dat is goed voor mij, weet je dat? Was je bang voor de briefjes, Oom Frederik?"

„Ik niet, maar Vader en Moeder zijn zoo geschrokken."

„O, dat dacht ik wel, maar je hoeft toch niet bang te zijn? Ik weet al precies wat ik doe."

„Wat doe je dan?"

„Bloemen plukken voor Vader en Moeder. Als ik straks naar huis kom, zal je ze zien, Oom Frederik. Maar jij laat den wind waaïen, hè? Jij doet dat! Ik zie het wel, ook al denk je dat ik het niet zie. Ik zie alles, maar dan ben ik in slaap, net als nu."

Als ik over alles nadenk, zegt hij:

„Wat ben je nu lekker jong, hè Oom Frederik?"

„Ja mijn jongen, dat voel ik ook, ik ben veel jonger hier." En hij zegt:

„Als de menschen dit maar eens wisten, Oom Frederik. Doordat ze niet zoeken, komen zij er niet. Ik ben heel oud en jij bent veel jonger. Zei ik je niet, dat ik je weer zou inhalen?"

„Ben je dat dan niet vergeten?"

„Hiérin — hij wijst naar zijn buik — vergeet je niks. Ik zeg het daar al zoolang, maar de jongens gelooven me niet."

„Hoe kom je aan dit alles, René?"

„Hoor je dat dan niet? Hoor je niet, dat je het beluisteren kunt? Waar ben je nu? Wat doe je? Wat wil je? Wat heb je? Ik zal je redden. Oom Frederik, als je mij wilt redden. En daarom ben ik naar je huisje gekomen. Zag je die duiven daar? Zag je hoe ze vliegen? Ik heb ook duiven. Ik heb witte en zwarte. De zwarte zijn niet lief, die willen briefjes schrijven en dat wil ik niet. Ik zal ze wel krijgen. Nu slapen we lekker, hè Oom Frederik? En we zijn toch wakker, hè Oom Frederik?"

„Zoo is het, mijn lieverd, en God weet dat het goed is."

„Zie je nu hoe oud ik ben, Oom?"

„Ik zie het."

„Nu, hoe oud ben ik dan?"

„Minstens negentien jaar. Nu dan, is dat zoo?"

„Gisteren was ik het. Je gaat niet meer op reis hé?"

„Née... ik blijf nu thuis."

„Fijn, en dan kom ik gauw terug. Ik verlang zoo naar Vader en Moeder en Anna."

„Ken je hen dan nog?"

„Hoe kun je dat nu vragen, Oom Frederik. Ik vergeet ze niet. Ik ben immers al bijna twintig? Zag je Marja al?"

„Marja?"

„Wie is Marja?"

„Weet je dat dan niet? Ik zag haar al zoolang. Ik zal haar wel weer zien. Ja, Marja, Oom Frederik. Later, want nu ga ik slapen. Dag Oom Frederik? Ik zal spoedig komen. Ik breng bloemen mee, kijk, deze."

Hij laat me een boschje bloemen zien. Een gele margriet steekt er bovenuit. Kunstig zijn ze geschikt. Hij roept me nog toe:

„Kom jij me halen, Oom Frederik? Met Vader? Zooals je me wegbracht? Groeten aan Moeder en Anna.”

Ik houd dat leven vast, maar het rukt zich vanzelf los en vliegt door deze ruimte. Wèg is het! Ik wandel op. Ik ga terug naar huis, ik ga een weg, die ik reeds vroeger ging. Ik wandel vanuit de zon naar de schaduw, vanuit het daglicht naar den nacht. Als ik bij huis kom ga ik het tuintje in, ik maak de deur open zonder sleutel, ik wandel de trappen op en kruip onder de deken. En op dat oogenblik, omdat de wollen deken zoo kriebelde, mijn neus bekriebelde, en ik door de jeuk schrok, werd ik wakker. Ik vlieg mijn bed uit, maak licht en zet me voor het logboek neer. Er staat:

„Vannacht, zoeven, weer wonderlijke dingen beleefd. Ik was bij Renétje. Hij maakte een wandeling naar mij, ik ging naar hem toe. In ons huisje trof ik hem. Hij vertelde me van de briefjes en van mijn wind, dien hij voelde en had ontvangen. Ik begrijp het, het is de hypnotische wind die hem beter wil maken. Het kind zèlf komt me dat vertellen. Is het niet wondervol?

Het kind René als ziel is tevens een mensch. Ik mag die droomen echter nog niet voor volle waarheid aanvaarden. Ik bedoel, indien ik dit alles mocht aanvaarden, dan stond ik reeds voor mijn gansche „universiteit” en kon ik zeggen, dat de ziel als mensch los van het stoffelijke lichaam een eigen wereld heeft te vertegenwoordigen en zij is daar, als wij menschen zijn: mensch! Ze heeft een lichaam, ze kan denken en praten zooals wij in het stoffelijk lichaam doen, ze heeft oogen en een warm hart, zij heeft daar alles wat wij hier in dit leven als stoffelijke zintuigen hebben te aanvaarden. Een groot wonder is het, maar ik mag geen stukken overslaan, hoe gaarne ik het ook zou willen.

Ik ben daar jonger en Renétje is ouder. Dat ik jonger ben, schrijf ik toe aan mijn kinderlijke natuur, of het is tot me gekomen doordat ik deze droomen beleef. Het wonderbaarlijkste is wel, dat je daar zoo gelukkig bent. De zon schijnt er, de omgeving is machtig mooi, maar er zijn daar geen menschen te zien. Deze wereld behoort ons dan ook toe, of het is gekomen doordat je als mensch verlangt. Zou dit dus een verlangensdroom zijn, een wereld, die je door het vragen stellen en het eigen verlangen naar een betere wereld opbouwt? Dit is het, wat mij tegenhoudt, tot stilstand wil brengen, zonder dat zou ik het uitjubelen van geluk en zaligheid. Maar een wonder is het toch, want ik zie hoe

gelukkig en normaal René daarin is. Ik heb wel bewijzen gekregen — en er zullen andere bewijzen komen — maar ik ben er nog niet. Ik mag er dus nóg niet op ingaan, ook al voel ik zekerheid. Ik mag nimmer vergeten, dat wij menschen telepathische éénheid beleven. En dat wil zeggen, dat je gedachten kunt opvangen die je van verre worden toegezonden. Ik vang dan dus René's verlangen op en hij het mijne. Ik weet wel beter, maar ik schrijf al deze gedachten neer, omdat ze bij mijn bewustzijn passen, ik gā dus geen stap verder! Ik wil verder, maar zekerheid wil ik hebben. Ik ben dus bezig een „geestelijke wetenschap” op te trekken, waarover ikzèlf de wetten beleven kan. En dit wordt het machtige wonder, dat ik in ál de menselijke harten en handen van deze wereld wil neerleggen, eerst dan begint er een nieuw leven. En nu krijgen wij geluk te zien, zoo schoon, dat wij nog niet kennen! Renétje kent dat geluk al, ik zèlf heb het gezien en gevoeld. Maar nogmaals... ik ga geen stap te ver. Ik móét eerst fundamenten zien en eerst daarna leg ik die naast of óp de vorige!

Meer is er niet, ik ga dus weer slapen. Ik hoop maar, dat ik morgen van alles wat ik nu beleefde niets meer weet. Ik kan dan tegen mezelf zeggen... ik ben als een ziel schrijvende geweest. Ik dacht als ziel, ik praatte als ziel, ik heb als ziel lief, zooals ik als mensch nimmer heb liefgehad. Maar dat behoort tot de bovennatuurlijke verlangens in den mensch. Ik zeg nu en uitdrukkelijker nog dan vroeger: voor God is alles mogelijk! Je kunt het niet weten, álles ligt ónder je menselijke hart. Ik slaap al bijna.”

Als Anna komt ben ik al een uur wakker. Ik heb goed geslapen. Ik voel me uitgerust. Ik heb een vage herinnering in me aan René. Hoe is het met den jongen? Een kracht is het, die mij naar het logboek stuurt. Als ik het boek in mijn handen houd, krijg ik bijna 'n beroerte van schrik. Ik lees...!

Heeft mijn ziel geschreven? Denk ik, zooals nu, als ziel? Kan de ziel uit haar lichaam gaan en allerlei dingen beleven? Ik ben er koud van. Ik kan er niet bij, want ik weet van dit alles niets. Maar ik ga het begrijpen. Ik ben een slaapwandelaar en schrijf in slaap dingen op. Of het is het grootste wonder dat ik heb ontdekt. Als het eerste goed is, zijn wij menschen wonderen. Dan is de werking van Karel 'n groot en machtig gebeuren. Dát is dan eigenlijk álles! Dan zijn wij menschen als zielen bovennatuurlijke wezens? Niets van aan, althans nu nog niet, wij zijn echter ook los van elke stof, elk stoffelijk weefsel, een mensch. Dat is de ziel of de geest! O, ik zink bijna in elkaar van geluk. Ik doe het boek

weg, als ze nu zouden komen moet ik mijn houding verklaren en ik wil er geen woord over spreken. Het is tē machtig, tē ongelooflijk. Ik ga er over nadenken.

Dit, wat leven is, kan denken. Dát wat ziel is is daar, in die wereld, een mensch en een persoonlijkheid. En die mensch heeft lief, is boven-natuurlijk begaafd, want als persoonlijkheid bezit je alles wat je hebben wilt. Je kunt je verplaatsen, je kunt spreken, je kunt er bloemen plukken, je kunt er alles, álles doen, wat je ook als stoffelijk mensch denkt te mogen doen, als je het leven lief hebt! Ik voelde hardheid, leugen en bedrog, de laagheden van ons maatschappelijk leven, voel je daar niet meer. Ik weet nog niet wat er zou geschieden, indien er uit mijn leven hardheid of bedrog uitstraalde, ik denk echter, dat ik mijzelf uit dat land zou verwijderen, een onzichtbare hand mij bij mijn nekvel zou pakken om mijn miezerige persoonlijkheid er uit te smakken. Het is ongelooflijk wat ik onderging en mocht voelen en ik zal er voorloopig veel over denken, opdat ook die geheiligde atmosfeer in mij tot ontwaking komt.

Als ik bedenk, dat ik daar al meermalen ben geweest, stemt het me droevig, omdat ik het niet heb begrepen. Maar ik zal thans voorzichtig zijn, in rust ga ik verder. Ik geloof ook, dat ik er toen nog niet voor open stond en dan staan wij menschen op geheiligde zaken en voelen het niet. We willen gelijk hebben in alles en toch weten we, dat het duivelsche voor honderd procent in ons reageert om het goede en het allerbeste van anderen kapot te maken! Ik léén me niet daarvoor, God bewaar me... ik moet er niet aan denken!

Maar wanneer de ziel waarachtig een volgend leven bezit, dan zijn wij ook in staat om tot Sonja terug te keeren. En de vele anderen, die wij mochten leeren kennen, eveneens. De anderen, die door hun ziekten het dagelijksche bewustzijn moesten loslaten en het ellendige hadden te aanvaarden, is alles bijeen het bezit van de ziel, het ruimtelijke gezichtsveld voor haar leven en het volgende dan, waartoe zij behoort en klaarblijkelijk op is afgestemd. Ik kom dan terug bij René en Erica, al die moeders, al die gekken, die vooruit voelden wat er zou geschieden, waardoor zij hún „oorzaak en gevolg” beleefden. Ik geloof nu, dat dit de wetten voor de ziel zijn, voor ons innerlijke leven. En dat is mijn studie, daardoor bouw ik mijn eigen „universiteit”!

En is dát, wat ik zoek, niét waarachtig, dan zou het slaapwandelaarij zijn met „bewust weten, bewust handelen en denken”! Een vreemd iets is het, maar daarin bevinden zich, leven de gekken. De een is er ziek door, een ander doet er door aan kunst. Wonderbaarlijke aspecten zie ik.

Zij spelen voor ons leven een ontzagwekkende rol, waardoor de mensche-lijke ziel ontwaakt. Ik ga thans voelen, dat het vader- en moederschap één van de allerhoogste aspecten zijn voor ons leven en bestaan in deze ruimte, waarvoor de God van ál het leven zijn kinderen geschapen heeft. En als ik daar achter zou mogen kijken, sta ik voor het „Universum” van zijn Wezen, Ziel, Geest, Persoonlijkheid, Vader- en Moederschap, Leven, Licht, Liefde! Is dat even wat?

Wij menschen zweven elke seconde van ons leven in die ruimte, de stoffelijke dan, dit Universum. Ik ga thans voelen, dat wij menschen ruimtelijk bewustzijn bezitten, maar dat wij óns zijn gigantisch bewust-zijn eigen moeten maken. Wij menschen zijn één met Zon, Maan en Sterren en wij hebben hierdoor ons leven gekregen. Nú moeten wij wel aanvaarden, dat wij onmetelijk zijn in alles! Ik ben bezig om die raadsels op te lossen en ik zie, ik ben al een eind op weg.

Ik ga verder, maar ik moet ó zoo voorzichtig zijn. Ik weet wat mij te wachten staat. Als ik bezwijk ben ik als Antoon de talenkenner, als Herman Donkers de dominee, die zijn God niet vond en gek werd, omdat Jehova vergeten heeft zijn adres op te geven, nú zoekt hij dag en nacht, maar komt niet op het pleintje waar Jehova leeft. Ik zag — geloof me — de vlag half-stok hangen, waarmee ik zeggen wil, dat honderdduizenden hun gezoek duur moesten betalen en voor dit leven bewust of onbewust werden opgesloten. Maar dat zág Herman niet, hij zág niet, dat hij een doodlopenden weg bewandelde en brak zijn kostbaren nek, zijn levens-adem vloog weg, zijn onbezielde geest stierf een buitengewonen dood. En daar zit hij, niéts aan te doen! Is dat niet afschrikwekkend! Ik kom daar niet, ik blijf er nu vandaan, omdat het mij zoo droevig maakt. Die menschen hangen aan een hoogen muur, zei ik al,..... ze vergaten hun ladder en er is er niet één gemaakt die hen het terugkéeren naar deze goede Aarde waarborgt. Zoo hoog gingen ze vliegen, en Jehova kijkt van achter zijn eigen masker naar al deze bedrogen zielen van Onzen Lieven Heer. Is dat ook even een sport? Maar wij hebben met God uit te staan, met God willen wij omhoog, niet door zoo'n duivelstoejager naar de stoffelijke en geestelijke ellende, naar volkomen afbraak!

Renétje zal ons allen den éénen boom wijzen. Ik geloof dát! Ik wéét dat! Van mij stroomen krachten tot dit zieleleven en die worden daar-ginds opgevangen. Zijn gevoelige ziel zuigt die waarachtigheid in zich op. Ik behoef mij om niets bezorgd te maken, de wetten spreken, ze zullen ons allen voor de „geheiligde ontwaking” plaatsen!

Wij beginnen aan een nieuw leven! Wij beginnen de dagen al te tellen,

dat de jongen in ons midden terugkeert. Hoe het komt, dat ik zoo zeker ben... dat weet ik niet, hoewel wij bewijzen bezitten, dat elk verschijnsel apart een fundament wil zijn en beteekenen. Ik wéét, „het Geloof, de Hoop en de Liefde” zijn het, waardoor wij menschen bergen zullen verzetten, máár, als je er zèlf niet achteraan zit om de hoop, het geloof, en de liefde te bezielen, helpt ook dat je geen cent! We krijgen niets geschonken, als je er niet aan beginnen wilt, goed... ééns zal je er tóch voor open staan, hoe dan ook, dát weet ik nu beslist, de koppen gaan naar beneden! Méér is niet noodig als je tot de „geheiligde ontwaking” wilt komen voor je ziel en geest, nu bèn je er al in!

En de rest van ál die ruimten, dat zijn wetten! En ik geloof, dat Renétje ons die verklaren zal! Is dat niet wondervol? Ik ga begrijpen hóe het zal geschieden. En dán zijn wij nuchtere Westerlingen naar een Oostersch kamp verhuisd, waar we aan onze Hollandsche boomen sinaasappelen zien groeien, waarin van binnen de pit leeft, die voor álle werelden van God toegang bezit, uitdijt! Zooveel leerde ik weer vandaag, ontzaglijk is het. Ik geloof ook niet, dat ik er morgen anders over denk.

Ik zou willen zeggen: „In naam van Hem worden wij menschen rijk. Maar wie gelooft het? Ik in elk geval! En de anderen, die nog niet zoover zijn, komen er nog. Gek is het, de één voelt álles aan en 'n andere ziel stikt er in en gelooft het niet. Dát is voor ons allen één bewustwording, wij moeten naar de opening zoeken voor ons geestelijke hart, want dat moet in staat zijn álles te gelooven, omdat het regelrecht door den God van ons leven is bezield! Nu zie je geen bloed stroomen, wat je nu ziet en voelen kunt, is „geheiligde liefde”!

Wanneer mijn ziel wéér mag droomen, zeg ik het! Mijn God, wat 'n wonder is het. Buiten mezelf om schreef ik. Ik als de persoonlijkheid, die was ingeslapen, schreef buiten het dagbewuste denken en voelen om. Nu kunnen wij er gekheid van maken, tóch is dit iets om over na te denken. Laat nu zoo'n droom kinderlijk zijn, of wat dan ook, het gebeurt toch maar. Ik had er al een voorgevoel van... anders ook waren deze woorden nimmer over mijn lippen gekomen. Ik ga denken, dat wij bewust naar één doel worden gestuurd en dat daar de koffie en het gebak van Onzen Lieven Heer gereed staan voor ons leven, opdat wij onzen honger en dorst mogen stillen. Met dat doel voor oogen gaan wij verder! Dit voor het logboek!

Ik heb de zuster bloemen gestuurd, mooiere nog dan de eerste. Ze doet alles voor Piet en zijn nichtje, om voor die twee het leven zoo aangenaam mogelijk te maken. En ik heb haar verteld wat ik voor haar

en haar liefde mocht bewaren. Er is een brief bij van boven, één met lintjes, roze kleurtjes zijn het! Ik denk wel, dat ze gelukkig zullen zijn. Ook Piet beschouw ik als mijn eigen kind. Een overweldigend schoon gevoel is het om volwassen kinderen te mogen liefhebben. Ook Hans zorgt voor Ansje... omdat de zuster zooveel voor zijn zieken heeft gedaan. Zoo zien wij alweer, wie goed doet valt ééns op en dan is het aanpakken, de geschenken komen je huisje binnen wandelen. Door iets af te breken, kom je er nóóit! Ik heb er álles voor over, geld is er genoeg en met geld kun je kinderen van God dienen. En dat wil Hij boven ons hoofd van ons gedaan zien te krijgen; eerst nu staan wij open en bloot voor Zijn wetten en geef je „de Hoop, het Geloof en de Liefde” een trap in de goede richting, thans zijn het fundamenten voor je latere betere ik!

Aan dien boom groeien de goede vruchten. Ik ben aldus bezig om ze te plukken... hakt gerust op mijn leven in, roep ik, stuur ik omhoog, voor brandstapels en leeuwenkuilen ken ik geen angst meer. En dat door een gek kind?

Alles is evolutie.

Maar voor ons nog 'n masker! Frederik!

OOM FREDERIK, LAAT JE MIJ DIE MOOIE „SCHILDERIJEN” ZIEN ?

René is thuis gekomen en wel met de bloemen, die ik in die andere wereld maanden terug al mocht waarnemen. Ik geloofde het zelf niet, het was weer een wonder voor mijn leven. Een gele margriet stak er boven uit, alsof ze wilde zeggen:

„Weet je het nu nog niet? Moet je ook dit weer vernietigen door je ongelooft, je gezocht in de ruimte? Dacht je, dat alles fantazie was? Ik ben 'n fundament, Oom Frederik, ik behoor bij dát, wat reeds een plaats kreeg in je „universiteit”. Wist je dat niet?”

Karel en ik zijn hem gaan halen. De dokter was zeer tevreden en hij moest er nu even uit; het verband met het gezin mocht niet verbroken worden. Toen wij hem in ons midden hadden, kwam hij met zijn bloemen voor den dag, die hij angstvallig onder het jasje hield verborgen, omdat er wellicht één van de jongens naar zou grijpen. Hij vertelde ons, dat hij ze een dag te voren voor Moeder en Vader, Anna en mij had geplukt en er waren er genoeg. Het kind was opzienbarend veranderd. Hij vertelde ons leuke dingen en dat hij weer mocht teekenen en schilderen. Hij vroeg mij of ik nog van die leuke kleurtjes wist, hij had ze bijna verbruikt. Karel was in de wolken. Tot mij zegt hij:

„Snap jij dat, Frederik? Ik kan er niet meer bij. Vandaag als 'n ontoerekenbare „wie ein Verrückter”... morgen volkomen goed en gezond. Ik weet het niet meer!”

„Ik weet het wel,” zei ik, „we mogen niet klagen.” En tot René zei ik:

„Jij krijgt mooie kleurtjes. We zullen ze tezamen koopen.” Waarop hij zegt:

„Oom Frederik, laat jij mij die mooie schilderijen zien?”

Ik kijk Karel aan. Wat nu weer? Ik vraag hem:

„Welke mooie schilderijen wil je zien, mijn jongen.”

„Die opgehangen zijn... die wij mogen zien... die wij kunnen zien... want de broeder heeft er van verteld.”

„Dat is mogelijk, René, die zullen wij gaan zien. Zeker, dat vergeten we niet.”

Snap je dit, Karel? Neen, hé, ik ook niet, maar dit zijn goede teekenen. Hij gaat denken, zeg ik tot Karel en laat hem weten, dat hij veel voelt, waarvan wij nu nog denken, dat hij er geen weet van heeft. Maar wij gaan vooruit!

Het kind kijkt om zich heen. Het ziet alles en denkt na. Hij heeft een mooie snuit gekregen, scherper zijn de oogen. De lippen wijzen ons naar wilskracht, het voorhoofd tevens naar bezieling, intuïtie, of wat is het? Hij lijkt smaller geworden, en is veel groter, hij groeit naar de ruimte. Karel vreet hem bijna op. Tranen zie ik in zijn oogen van geluk. Dit is nu zijn gek kind! Karel... eet hem gerust op, ik kén je gevoel als vader, ik weet wat je voelt, wat je aan liefde bezit, maar dit leven? Dit leven is ons allen dierbaar, omdat het zoo geslagen wordt, geslagen is en er nóg niet zeker van is, dat die ellende de vlucht genomen heeft. Máár met ons allen kunnen wij dat ondier aan. Indien wij hem tot ons mogen optrekken, ook al weten wij, dat hij straks naar hier moet terugkeeren, we gáán vooruit; dit leven is voor ons allen, het geloof, de hoop en de liefde!

Karel rijdt dat de stukken er af vliegen. Hij wil zoo spoedig met René thuis zijn, angst is het... mocht dit leven onderweg nog eens terugzinken. Hij wil Erica en Anna gelukkig maken. En het gaat goed, hij rijdt vlug en voorzichtig. Ik denk over alles na, Renétje denkt ook, het vragenstellen is weer voorbij. Het kind weet, dat het naar Moeder gaat. Hij is al negen jaar geworden...! Wat zei hij ook weer tegen me? Gisteren was hij jarig? Dat gisteren behoort bij zijn zieleruimte, niet tot dit waarin wij nu zijn. Ik geef dat maar over, eens komt het antwoord.

Als de wagen stopt vliegen Erica en Anna ons tegemoet. René ligt aan het hart van zijn moeder. Maar Erica drukt hem na haar kussen in Anna's armen; deze vrouwen hebben één kind, bezitten één leven waarvoor ze zullen sterven als het moet, dat bij mij en Karel een kriebelig gevoel veroorzaakt. Wij hebben onze portie al gehad, dat gevoel onderdrukt, wat voor de vrouwen niet mogelijk blijkt te zijn. Deze waterlanders hebben kleur en gestalte gekregen, ze komen uit het moederlijke leven en wezen voort, ik geloof, dit zijn de bloemen van 't menschelijke hart waar de Messias naar kijkt, die „Hij" aanvaarden zal, omdat ze door ellende zijn gekweekt.

Alles is gereed, wij eten en drinken gezamenlijk, ook René is van de partij. Wij zijn hevig geïnteresseerd hoe hij thans is onder het eten. Als ik nog denk aan de ellendige uren, toen hij fratsen verkocht onder het eten, ons ellendig maakte doordat hij met alles gooide en de spatten ons om de ooren vlogen, Karel zich vergat en hem bijna dood sloeg, is dit

nu een zaligheid voor het oog en een gelukkig gevoel voor het hart, omdat het je eigen vleesch en bloed betreft, dat tot het menselijke normale teruggekeerd is. Hij praat veel, is even er na weer doodstil en denkt waarschijnlijk over de dingen van den dag en alles wat hij daar heeft mogen beleven, na. Mij heeft hij al tien keer gevraagd of ik hem de schilderijen zal laten zien. Erica en Anna zijn al voorbereid, ze weten wat hij nu voelt en verlangt. Ik dacht het wel, dat geteeken en geschilder laat hem niet met rust, het is een deel van zijn leven en móét eens tot hem terugkeeren. Karel zal nu wel weten, dat dit kind nimmer dokter wordt, de ziel openbaart zich nu reeds door kunst, het gevoel om te scheppen en te baren. En wij vinden nu alles goed... hij mag doen wat hij wil, hoe eerder wij van al die narigheid af zijn, hoe beter. Eén ding weten we, wij hebben hem weer even in ons midden en dat neemt ons vandaag niemand af, zoo zeker is het!

Na het eten treedt stilte in. Hij trekt zich terug, in wat, dat weten we niet. Karel neemt hem even mee, hij wil zien hoe René op alles reageert. Een half uur zijn ze al weg, dan keert hij terug en zijn wij alweer nieuwsgierig hoe hij het „eigen” opgenomen heeft. Karel zegt:

„Je zou zeggen, dat hij nog geen seconde weg is geweest. Hij kent de plekjes waar hij vroeger was, hij roept een vriendje toe: „Há die Piet!” En die Piet roept: „Renétje, ben je weer thuis?” Wat voor hem geluk beteekent, de glimlach op zijn gelaat bewijst dat. Ik weet het niet, ik kan me vergissen, als dit maar niet tē goed is. Je bent geen seconde van dit leven zeker.”

Het kind is ontzettend druk. We hebben handen te weinig om hem te kunnen opvangen. Hij rent het huis door, zit eventjes op zijn kamer, vliegt naar beneden om iets te doen, dat hij toch niet kan vinden. Als ik vraag wat hij moet, komt er:

„Ik zoek mijn teekeningen, Oom Frederik. Ik moet ze hebben, ziet u?”

„Zoo, moet je ze hebben en wat wil je er mee doen?”

„Ook wat. Ik wil ze zien.”

Ik speel hem thans uit. Ik wil weten of hij zich iets van zijn verleden herinnert. Ik zeg:

„Weet je dan niet, dat je al die teekeningen zélf hebt verscheurd?”

Hij kijkt me verongelijkt aan en zegt:

„Ik? Ik heb mijn teekeningen verscheurd? Ik? Dat geloof ik niet. Waar zijn ze, Oom Frederik? Ze zijn toch niet stuk?”

We hooren, dat het kind waarlijk niets van het afschuwelijke verleden

vergeten heeft. Ik denk niet, dat hij iets weet van al dat laag bij de grondsche gedoe en ik wil het ook niet weten.

„Kom maar, René, enkele zijn er nog.”

We zijn op mijn kamer. Ik haal de dingen uit 'n kast en reik ze hem over. De jongen vliegt naar zijn kunst en kust de vellen papiertjes, kust alles wat er op staat en roept uit:

„Wat ben ik blij, Oom Frederik, dat je dit voor mij hebt bewaard.” Hij gaat naar zijn kamertje. Even slechts, dan rent hij naar beneden en toont ze Anna en Erica.

„Kijk 'ns, Moeder? Is dat niet mooi? Zijn deze even mooi? Wat ben ik blij, wat goed van Oom Frederik om dit voor mij te bewaren.”

En direct er na:

„Ik hoef toch niet meer weg, hè Moeder? Hè Anna, ik hoef niet meer weg, hè? Nu zeg het 'ns? Zèg het 'ns? Ik hoef niet meer weg hè, Moeder? Hè, Oom Frederik? Ik zal het Vader vragen. Fijn hoor, ik hoef niet meer weg.”

Hij zegt het zelf en gaat naar boven. Ik volg hem. Ik zie, dat hij die dingen ernstig gaat bekijken. Ik heb de teekening in pastel met het hekje en boeha bewaard. René kijkt ernstig, het duurt zeker vijf minuten, dan kijkt hij mij aan en zegt:

„Dacht je, Oom Frederik, dat ik boeha vergeten had? Heb jij hem vergeten? Nú komt hij niet meer, hè, Oom Frederik? Néén hè, die komt niet meer, hè? Ik ben zoo bang voor hem. O, het is daar zoo koud.”

Hij komt tot me en legt zijn teere handjes op de mijne. Ik kan schreien van geluk. Hij pakt de teekening en verscheurt het ding. Zóó zegt hij, die komt niet meer terug. Het is, alsof het kind afrekent met het verleden. En dan vraagt hij:

„Gaan we nu mooie kleurtjes koopen, Oom Frederik?”

„Dat is een idee, René, dat zullen wij nu gaan doen. Kom maar, ga naar moeder of Anna om je te kleeden.”

Hij is al weg. Als ik beneden kom, wacht hij al op mij. Erica vindt het vanzelfsprekend prachtig. Als we buiten zijn en zijn vroegere vrienden ontmoeten, als hij het „Há die René!” hoort, komt hij tot nadenken en moet hij zich toch afvragen, wie zijn dat? De jongens kennen hem, hebben hem niet vergeten, hij doet zijn herinneringsdeur open en vraagt:

„Teekenen die ook, Oom Frederik?” En daarna weer:

„En wanneer gaan we naar de schilderijen kijken?”

„Dat doen we nu eerst. We gaan naar de schilderijen kijken en daarna koopen we mooie kleurtjes.”

Ik ga naar het gemeentemuseum. Daar zal hij dan mooie schilderijen zien, het is 'n hartstocht die al vroeg het leven en het bewustzijn heeft gekregen. Een goed teken is het, als er maar niets achter zit, waarvoor ik angstig ben. Dergelijke bewuste gevoelens maakten hem steeds van streek. Dát gaat dan te vlug, het is té bezielend voor zijn karakter, hij verliest er zich door. Wij kunnen dat nu wel voorkomen, maar hij blijft vragen, blijft zóólang vragen, totdat je besluit, goed... ga nu je gang maar, ook al verlies jij je erdoor, ga je gang, wij kunnen er toch niet aan ontkomen, ook jij niet. Breek de boel maar, gooi gerust, daarna gaan wij wéér opnieuw aan een ander leven beginnen.

We stappen het Museum binnen. Als een kunstkenner leer ik hem nu zien. We staan voor een ouden meester, een uit de middenklasse, waar de wereld nu weinig geld voor betaalt, de klasse, die voor mij den derden of vierden graad voor deze kunst vertegenwoordigt en waarvan de allergrootste de vijfde, zesde of zevende klasse bereikt heeft, een selectie die ik niet nader kan verklaren. Ik zie het eenmaal zoo. Als we daar dus staan te kijken, zegt René opeens als 'n volwassen mensch:

„Is dat even prachtig, Oom Frederik? Is dat mooi? Hè, als ik het zoo eens kon! En moet je dat zien? Kijk toch, Oom Frederik, kijk eens naar die boomen, dat licht! Is het niet mooi?”

De jongen zet zich neer, hij moet er bij gaan zitten. Ik heb geen kind aan hem, ik heb een groot vriend bij mij die voor kunst voelt en er verstand van heeft ook nog. Ik geloof dat hij jaren ouder is. Of zou hij den broeder naäpen. Ik vraag hem:

„Heb je daarginds dan kunst gezien, René?”

„De plaatjes, Oom Frederik. Nu zie ik de echte.”

Alstublieft... dit zijn de echte, dát weet hij. Weet ik ook, maar duizenden kinderen van zijn leeftijd weten dat nog niet. Hij is de kinderen ten achter en staat tegelijk torenhoog boven zijn eigen leeftijd. Ik zie zijn genie, het kan niets anders groeien en bloeien. Ik ben dól van geluk, ook al slaat hij straks den boel kort en klein, ook al plukt hij vanavond of morgen de kippen de veeren van het lijf, ook al „boehaait” hij, dat ons hooren en zien vergaan... Dit gevoel, dat hij nu bezit, zegt mij, dat René groeit, beter wordt! In dit leven ontwaakt de kunst. Wat Mozart beleefde, als kind onderging, is voor hem psychologie! Wat door Mozart als kind omgezet werd in muziek, is voor hem boeha..., is voor René zijn gekdoen, zijn bovennatuurlijke wereld, álles, waarvan wij volwassenen nog niets weten, omdat wij ons ik volkomen hebben gekraakt; onze oogen zijn blind, ze zien dat licht niet meer!

Ik ga hem begrijpen. Elke noot, door Mozart vertolkt, is voor René nu een innerlijk verschijnsel. God weet dat van wat wij nog met hem zullen beleven, deze menschheid plezier zal hebben. Wat Mozart bracht voor gehoor en gevoel, brengt dit „geestelijke wonderkind” voor de ziel naar ons leven. Dit leven ontwaakt! Hoe gelukkig ben ik. Hij zegt:

„Zie deze zee eens, Oom Frederik, ik vind ze zoo mooi.”

Je moet dat woordje „mooi” eens beluisteren. Hij zegt het, alsof het diep in zijn hart een aparte gestalte kreeg. Het is levensfluïde geworden. Dat woordje zingt je lieflijk toe. Het heeft een liefdevollen klank, nu krijgt het ruimte, omstraling, kuhst, zooals hij dat zegt. Ik vreet hem op. Ik druk den jongen aan mijn hart. Hij lijkt negentien jaar nu en heeft gevoel voor oude meesters. Hij kijkt er naar om ze op te eten, zijn hart is er vol van. Is dit kind nog langer gek? Ik weet maar al te goed wat dit te beteekenen heeft, we mogen niet te vroeg juichen of er komt weer 'n domper op dit geluk. Straks smijt hij weer de dingen stuk, raast het leven als 'n stormwind en komt het spanlaken weer voor den dag. Maar krijg ik eventjes weer gelijk? O, ik ben zoo gelukkig, omdat wij thans het normale mogen aanschouwen. Zijn boeha vertrouw ik voor geen cent.

Hij staat voor den geschilderden Christus. Ik voel stilte in zijn leven. Hij kijkt zoo aandachtig naar den gekruisigden Messias, alsof hij dat leed en die onmenselijke smart voelt en er iets van beleven wil. Het is net alsof hij vraagt:

„Waarom hebben de menschen dat gedaan? Waarom ben je zoo geslagen en gemarteld? Waarom en waarom toch...!” Het kind is ontroerd. Hij vraagt me:

„Is dat niet Onze Lieve Heer, Oom Frederik? Hebben ze hem zóó geslagen?”

„Wie vertelde je van Zijn leven?” vraag ik.

„De broeder en de juffrouw toch.”

„Welke juffrouw?”

„Nou... je weet wel, die van vroeger, waar ik zoo geslagen ben.”

Hij kent zijn verleden nog en is er blijkbaar niets van vergeten. Het leeft nog onder zijn hartje. En toch, hoeveel bewustzijn was er toen in dit kind, terwijl wij dachten, dat het volslagen gek was? Hoeveel gevoel was er in hem, toen hij zijn bloedneus kreeg en hij met de jongens over de straat rolde? Toen wij dachten, dat hij er niet was, keek het kind naar ons uit en vroeg om hulp, maar wij hoorden zijn geroep niet, we waren er doof voor. Het zegt mij, dat hij steeds voor zooveel procent dag-bewustzijn bezat, anders had hij die juffrouw niet meer gevoeld. Hij weet

het nog, alsof het gisteren is gebeurd, een bewijs voor me, dat hij toch nog in alles iets van zijn ik beleven kan. De stilte in hem is hier te voelen. Hij krijgt niet genoeg van den Christus. De oogen van een kind boren zich in een afschuwelijk verleden. Een kinderlijke ziel daalt in onmensschelijk leed en smart af en wil er iets van weten, dat niet van deze wereld is. Ik geloof, dat hij bidt, de lippen trillen, hij zou die figuur wel willen omarmen. Moet je z'n snuitje eens zien. Ik hoor innerlijk gekreun, ik moet hem bevrijden, losmaken van dit beeld, deze wereld, het slaat zijn wezen.

„Kijk eens hier, René. Zie je die mooie borden en glazen en die appels en peren? Zie je dat brood en de haring en dat eitje? Dit is een stilleven, de menschen noemen het zoo, omdat stoffelijke dingen het leven vertegenwoordigen. Deze dingen hebben voor een schilder iets te zeggen. Mooi hè?”

„Ja, Oom Frederik, ik wou dat ik het zoo kon.”

„Als je je best doet, kom je zoover.”

Is het niet wonderlijk, het is net 'n groot mensch. Het kind zuigt zich vol aan al dit schoons.

„Kijk hier eens, René.”

„O, ik begrijp het, Oom Frederik, dit is 'n landschap. Een molen en een groot land, met koeien. Prachtig is het, vind je niet?”

„Heel mooi, René.”

„O, ik vind het zoo mooi, Oom Frederik, ik hou zoo van schilderijen.”

Is het niet om je leeg te schreien, denk ik, als je dit kind hoort? En direct vraagt hij:

„Ik hoef toch geen dokter te worden, hè?”

„Wie heeft je dat gezegd, René?”

„Vader is immers dokter. En wil Vader niet, dat ik dokter word?”

„We zullen het hem vragen.”

„Maar ik wil teekenen en schilderen, Oom Frederik. O, het is zoo mooi.”

Het is de kreet van zijn ziel, hier is niets aan te veranderen, een groot geluk is het, dat het leven zich nu reeds openbaart. Zijn gansche ik, zijn persoonlijkheid is kunst en niemand ziet het. Wat wil zoo'n schoone bloem toch beginnen? Hij krijgt er niet genoeg van, zijn leventje staat voor openbaringen, die fantastische werelden omranden en dat wij volwassenen krankzinnigengedoe noemen. Deze onnoozelheid zag ik vroeger bij mezelf. Hoopvol is alles en jammers bestaan er niet! Ik prent dit in mijn geheugen en wil het niet meer kwijt.

Ik wring hem naar de deur, het is genoeg geweest, maar wanneer we buiten zijn vraagt hij of hij nog even naar Onzen-Lieven-Heer mag kijken. Ik zeg neen, later!

Hij maakt zich los, en vraagt even later al:

„En nu gaan we kleurtjes koopen, Oom Frederik?”

„Dat zullen we nu beleven, René. Kom maar, je zult ze hebben en papier waar je die kleuren voor koopt.”

We zijn bij een kunsthandel aangeland en kunnen tegelijk kleurtjes koopen. Hij staat alweer naar de kunst te kijken. Ik hoor hem hardop zeggen:

„Wat 'n rotzooi is dit.”

De eigenaar hoort het en er valt:

„Zoo, is dit rotzooi? Wil jij mijn waar afbreken, snotneus?”

René verbleekt. Hij kijkt mij aan, hij vraagt me, of ik hem verdedigen wil. Ik zeg:

„Hij heeft gelijk..., want wij waren zoeven bij de oude meesters.”

„Wat zegt u?” vraagt de man. „Bij de oude meesters? En ziet die kleine man het verschil al in kunst? Nu ziet...!”

Ik geef hem 'n knipoog. Ga niet te ver, laat het zoo, nèt genoeg voor een kind. We zoeken kleurtjes uit. Een doos met krijt, papier om op te knoeien. Hij weet wat hij wil, hij ziet verschil in kunst. Wat voor opgeschoten kinderen niet te bepalen is, staat voor hem zwart op wit en hij vergist zich niet. Wéér een gevoelsuiting om van te zoenen... ik kèn hem niet meer, dit is 'n bewuste, die zijn tijd vèr vooruit is, het kan niet anders!

Als we thuis zijn vliegt hij naar boven. Erica en Anna, — Karel is er niet — moeten weten hoe hij het heeft gemaakt. Nu ze alles van mij hooren, gelooven ze het niet, het is tè mooi om waar te zijn. En tóch, is het de waarheid! We laten hem maar knoeien. Ik leg intusschen in het logboek vast:

„Vandaag weer wonderen beleefd. Onze René is gezond! Ja, wij weten wel, dat blijft niet, maar het is er toch maar. Ik krijg in álles gelijk. Langzaam maar zeker gaan wij naar een beter oord, dáárheen, waar de sinaasappelen aan de boomen groeien en het toch geen warm klimaat kan zijn, wat ook alweer een wonder op zichzelf is. Ik bedoel maar, dat wij vasten grond op aarde hebben, bodem onder onze voeten. Is dat niet wondervol?

De jongen is me ontzettend meegefallen. Hij heeft zich, geloof ik, in den Christus geboord, als dat maar niet wil zeggen, dat het te veel voor

hem is. Ik heb het volste vertrouwen; wij gaan naar vreemde gevoelsmogelijkheden? Ik moet het eerst zien. Dadelijk zullen wij het wellicht weten, want ik geloof, dat hij in zijn teekenen opgelost is. Vanzelfsprekend staan wij op den uitkijk, we letten op, wij waken allen; géén onzer zal inslapen zoolang hij hier is en wij van zijn leven genieten. Een wonderbaarlijke welsprekendheid ondergaat dit zieltje. Hij kan praten als 'n volwassen mensch, hij zag onmiddellijk, dat die andere kunst niets te beteekenen had. Dat is rotzooi hoor ik hem nog zeggen en jawel, die stukjes kosten zeven-vijftig! Er ontwaakt kunst in René, stoffelijke en geestelijke kunst. Vandaag en gisteren kreeg ik gelijk! Vroeger geloofde men mij niet. Ook nu niet, als je hun op den man af zou vragen: Ik geloof niet, dat je een openhartig já te hooren zou krijgen. Maar wat willen ze? Vandaag is er feest in mijn hart, ook in de harten van de beide moeders en in dat van onzen grooten jongen, Karel! Geluk, o, mijn God, ik zal René alles van Uw Zoon vertellen! Alles, opdat ook hij Hem helpt dragen!"

De avond gaat in, we mogen zijn teekeningen nog niet zien en wij zullen hem die eer geven ook. Binnen vijf minuten slaapt hij. Als wij beneden zijn, Karel zijn sigaartje rookt en ik den brand er in gestoken heb, terwijl Anna en Erica bezig zijn met hun dasjes en sokken voor het kind, komen de tongen los en is het René voor en Renétje na. Hoe vind je hem, Karel? Hoe denk jij er over, Frederik? Vind jij het geen wonder, Anna? Is het niet om je gelukkig te voelen? Mijn God, wat 'n tijd hebben wij toch, hoe gelukkig zijn we, wij bezitten álles op deze wereld. Is het niet zoo, manlief? Kareltje, mijn Karel?"

„Houdt op," zegt Karel. „Nèt genoeg, zou Frederik zeggen, overdrijf niet."

Ik zeg tegen Karel:

„Hij is bang, dat je hem dokter zult laten worden."

„Nog? En dat vroeg hij aan jou?"

„In het museum, Karel. Hij is vol over zijn schilderen. Trouwens, die gedachten waren nooit uit hem weg. Hij weet nog alles van de juffrouw, ook van dat hevige pak slaag, alles. Maar voor dokterschap is hij bang."

„Je weet het niet, als hij zoo doorgaat?"

„Je zult het wel vergeten, Karel. In hem leeft kunst. Je doet er niets tegen, het is voor hem net als het voor Mozart was, de ziel leeft zich uit."

„Je wilt hem toch niet vergelijken met dat genie?"

„Geenszins..., maar ik heb het over het gevoel van het kind, de openbaring er voor, niets meer, maar ook niets minder."

De vrouwen geven me gelijk. Zie je, dan sta je weer volkomen stil met Karel. Hij k n niet anders denken. Het is weer zoo'n plof in zijn sloot. Wij zijn dat gewend, maar je strandt volkomen, het gesprek is ineens dood, gesmoord. Je weet nu niet waaraan je beginnen moet. Karel zelf voelt het en zegt nu:

„We zullen wel zien, Frederik. Afwachten, we zijn er nog niet, hoewel ik toegeef, dat hij vandaag wonderlijk goed bewust is. Ik ben tevreden en zou me gelukkig kunnen voelen, indien wij dat heerschap niet kenden.”

Erica heeft ook iets te zeggen en ze gooit hem naar zijn hoofd:

„Zoo ben je nu. Gisteren kon het niet op. Vandaag ligt er alweer 'n domper op — je drukt op zoo'n manier alles den kop in. Nooit kun je eens eventjes adem halen. Ik zeg je, voor mijn part valt hij over vijf minuten terug. Dit wat ik nu zie, geeft me alle hoop. Ik geloof, dat Frederik in alles gelijk krijgt. Hij heeft het altijd gezegd, of hij de dingen vooruit zag weet ik niet, maar zijn analyses, Karel, gaan hoog boven die van jullie uit. Als wij het hoofd hadden laten zakken, met onze koppen tegen den grond waren gesmakt, was Frederik het, die ons weer grond onder de voeten gaf. Ik laat me dit geluk niet afnemen, jij bent altijd in mineurstemming, maar dat hangt mij de keel uit; ik stik er in.”

„Ho maar, net genoeg, lieverd, zoo meen ik het niet. Ik mag toch mijn eerlijke opinie geven? Of moet ik dansen van de pret.”

Anna zegt ook wat en ze schiet ineens raak ook, want we hooren:

„Jullie zijn ondankbare honden. In plaats van geluk, maak je er 'n kibbelpartijtje van. Schamen, sch men moet jullie je!”

„Kijk die Anna,” zegt Karel... „Je hebt gelijk, kinderen. Mag ik je vanavond tracteeren? Zullen we op de gezondheid van René drinken, Erica?”

„Ja, doe dat. En toch? Waarom moeten menschen steeds drinken als ze de gezondheid niet willen missen van hun vrienden en eigen bloed? Maar ik vind het best, ga je gang maar, wat jij, Anna? Je lust ook wel wat. Haal dien Franschen wijn maar, Karel. „Le Chateau le Critique”, is het niet, Frederik?”

„Zoo is het...!! Schenk maar in, hierboven vindt men dat wel goed. Als je de armen maar niet vergeet.”

Karel komt terug en schenkt in. Hans belde even later op en zegt, dat hij morgenavond komt. Hij wil René zien. Volgende week gaat hij de stad weer uit... Hij is bezig voor zijn Professoraat. Hij haalt het, zegt Karel, je kent hem niet meer terug. Wat is die kerel veranderd.

Anna vraagt:

„In de goede richting? Of moet hij weer op zoek naar 'n Hansi? Die druiven zijn mij te zuur. Bah... waar 'n mensch zin in heeft. Proost!”

„Wat kladdert hij nu weer?” wil Karel weten, waarop Erica zegt:

„We mogen het nog niet zien.”

„En je geeft daar aan toe?”

„Waarom zouden we hem dwarsboomen, Karel. Ik vind, dat een kind dezelfde rechten heeft als wij grooten. Ik voor mij gun hem dat pretje.”

„En hoe denk jij hierover, Frederik?” vraagt Karel aan mij.

„Ik zie het zoo, Karel, als dit niets anders is, moet ik het zien als innerlijke ontwaking. Wat doet 'n kunstenaar die bezig is?”

„Je overdrijft weer, Frederik.” Ik hoef hem geen antwoord te geven, Erica is er al, ze zegt:

„Noem je dat overdrijven? Noem je dit overdrijven? Frederik heeft gelijk. Ik zou net zoo handelen. Eerbied voor de kunst is het,” waarop Karel schaterlacht en er uit gooit:

„Die is goed... Nu dat nog, morgen zijn het oude meesters. Is het niet, Frederik?”

Ik red de situatie, omdat ik voel, dat Karel iets heeft en daardoor geprikkeld is. Als ik vraag: „Heb je ernstige zieken, Karel?”, sla ik hem pardoes tegen den grond en buigt hij zijn groote boerenkop weer, omdat hij voelt, dat ik hem doorzie.

„Ja, Frederik... Vanavond denk ik, gaat er weer één van me weg. 'n Diabetus is het. Ik denk, dat ze me aanstonds wel zullen roepen.”

Hij kijkt met zijn kop naar den grond... staart in leegte. En geen vier minuten later rinkelt de bel al. Of de dokter wil komen. Hij vraagt me:

„Als je wilt weten, Frederik, of wij menschen een ziel bezitten, kun je nu genieten, dit is het einde van 'n zoekende ziel, die het nimmer in haar leven gevonden heeft. Vergeef me m'n prikkels, elk mensch heeft zoo z'n valletjes, z'n up and downs, is het niet? Wat wil je, Frederik? Wil je met me mee?”

„Kan dat? De menschen kennen me hier en weten immers, dat ik uit nieuwsgierigheid kom? Kan dat? Kun jij dat verantwoorden, Karel?”

„Jij hebt alweer gelijk, Frederik. Ik kan en mag dat niet doen! Ze zouden denken dat ik gek ben. Maar ook die gelegenheid komt terug en dan zal ik je niet vergeten. Ik heb nóg iets voor je, ook dat moet voor jou een machtig wonder beteekenen en ik weet nu reeds, dat ik je daarmee een gelukkig uur schenk. Wat zou je denken van 'n geboorte, Frederik? Lijkt je dat niet? Jij, die tusschen leven en dood een tentje opgeslagen hebt om uit te visschen hoeveel pelgrims er elken dag voorbij

komen om tot God te gaan, moet dit toch wel het allerhoogste vinden voor je leven, je studie, je taak voor ziel, geest en stof. Wat voel je? Beef je al?"

„Ik ben er koud van, Karel. Mijn hemel, weet jij eventjes precies waar 'n mensch z'n leven lang mee rond loopt. Als het kan, als het niet wéér onmenselijk is. Je kent me: ik wil ouders niet kwetsen. Of denk je dat het prettig is, een vreemde te laten kijken naar dát, wat het allerheiligste voor je is? Wat zou jij zeggen, als ik naar je vrouw was komen kijken, omdat haar dokter het zoo leuk vond om het een vriend te gunnen haar geboorte te zien?"

„Ik schaam me al, Frederik. Mijn zienswijze op het leven moet veranderen. Ik geef je volgaarne gelijk! Ik geloof, dat ik het nooit leer. Maar zeg me eens eerlijk... is dat niet het wonderbaarlijkste voor je wat er is?"

„Karel, als me dat geluk geschonken kon worden, zou ik niets meer willen beleven. Wat dat sterven betreft... dat is iets anders, ik heb er al zooveel zien sterven. In mijn armen gingen er naar datzelfde tentje toe en ik sloot die oogen... je kent me immers nog niet. Je weet immers nog niet, waar ik mijn leven lang uitgehangen heb? Weet jij, wat je in huis hebt gehaald, door mij een plaats te schenken in je midden? Ik taal nu niet naar pluimpjes, ik heb genoeg op mijn hoed, ik gun er ook jou van. Maar... een geboorte? Die rustig en wellevend te mogen volgen! Ik heb zeker honderd zwartjes geboren zien worden. Ik ving dat leven op, Karel, maar als jij denkt, dat er verschil is tusschen zwart en blank voor deze heilige zaken, ga ik met je mee en bezorg je mij het gelukkigste uur op aarde."

„Verrek voor mijn part... Met jou weet je nooit waar je aan toe bent. Het lijkt wel of je duizend jaar bent. Is er dan niets wat je nog niet weet, Frederik?"

„Je begint er zelf over, Karel. Kan ik het helpen, dat ik midden in de rimboe terecht gekomen ben en ze mij dokter maakten over al die zwarten?"

„Wat zeg je?"

„Dokter hebben ze van mij gemaakt, zoo goed en kwaad als het ging, Karel. Zodoende heb ik zwartjes zien geboren worden. En wat leuk... je moet die zwarte bolletjes maar eens zien. Schreeuwen dat ze doen!"

Karel vliegt de deur uit. „Ik geloof," zegt Erica, „dat je hem nu hebt vermoord." En ze vraagt me:

„Meende je dat, Frederik?"

„Natuurlijk, Erica, heb je mij al eens dingen hooren vertellen, die ik uit m'n duim zoog?"

„Neen, dat niet. Maar wat ben jij in vredesnaam al niet geweest? Waar ben je al niet geweest, Frederik? Wat weten wij eigenlijk van je leven af? Niets. Vertel eens wat, Frederik? Hé, já... doe het. Je hebt ons nog nooit iets van jezelf verteld en telkens staan wij voor de feiten. Je komt op de meest onverwachte uren met de ongelooflijkste verhalen voor den dag, telkens stel je ons voor een nieuw mirakel uit je leven. Je stapt zoo maar van het eene leven in het andere, je hebt overal verstand van en je doet onbeholpen en naïef. Ik geef toe — vroeger wás je zoo, je bent ontzettend veranderd, maar je vertelt doodgewoon, alsof het niets te beteekenen heeft, dat je honderden zwartjes op de wereld hebt geholpen, terwijl Karel je eens echt wilde verrassen. Ik geloof, Frederik, dat je hem nu doodgeslagen hebt. Maar vertel nu eens iets over jezelf?"

Anna kijkt ook, maar ze zegt niets. Ze vraagt niet en wacht. Ik zeg: „Wel, kinderen, Hans en Karel hebben er iets van gehoord. Als ik je zeg, dat ik midden in den nacht, met de maan glashelder en vol aan den hemel... de sfinx aan mijn voeten, met 'n ladder de „Pyramide" wilde beklimmen en de „Sfinx" tegen me zei: „Jongen toch, waar haal jij die brutaliteit vandaan, hoe durf je het wagen om achter mijn rug om het heiligste van het állerheiligste voor mijn en jou leven te beklauteren alsof het oud roest is? Je staat te rillen en te beven, als je wist waarom ik hier lig te waken, je zou je schamen, je leeg en morsdood schreien van verdriet, van armoede en ellende, als je wist hoeveel verdriet je mij doet. Jongen toch... ga naar huis terug of ik moet je straffen."

En toen nam ik de beenen...! Ik heb het weleens anders verteld, maar je vertelt zomaar niet al het heiligste van je leven aan anderen, die er op stuk van zaken 'n pretje van maken. Wat moet ik je nog meer vertellen, kinderen? Ik heb iets van deze machtig mooie aarde gezien. Ik had het geld er voor, ik had alles en wat doe je dan? Heusch, ik wás in het oerwoud, ik zág zwartjes geboren worden, maar je loopt toch met zulke dingen niet te koop? Eerlijk gezegd, heb ik nog nooit een blanke gezien, alles is zwart in en om ons heen."

Erica geeft het nog niet op. Ze vraagt:

„Ga dan toch eens verder, Frederik. Gun ons dat pretje dan, wij vragen je nooit iets."

„Wat wilt u weten, mevrouw?"

„Begin niet met mevrouw, of je gaat er uit. Ik wil iets van jezelf weten."

Toen René er nog niet was, hoorde ik je steeds zeggen: ik ben maar een leek. Achteraf gezien, ben jij ze allemaal voor. Zij weten niks, Frederik. Waarom heb je je zoo dom gehouden?"

„Ik ben het nog, lieverd!"

„Dat ben je niet, is het niet zoo, Anna?"

„Ik ben zooals ik ben, Erica en Anna, je bent er of je bent er niet! Weet je, Erica, wat jij destijds „lijf-aan-lijf"-gesprekken noemde, wat lijf-aan-lijf-gepraat voor je was en waar je geen woorden voor vinden kon, dat beleef ik thans. Ik ga begrijpen wat het is. Renétje heeft het mij geleerd. Heusch, het is 'n wonder."

„Hoe heb je ineens ontdekt, dat je hypnotiseeren kunt?"

„Ik heb dat niet ontdekt, Erica. Het „hypnotisme" kwam over mij, bracht mij tot het handelen en denken. Ik ken het nóg niet. Maar ik geloof, dat het tot me komt als ik er juist niets van weten wil. En dat zegt me, dat je al deze dingen om zoo te zeggen om niets krijgt, cadeau. Het is wél iets bijzonders. Já, wat hebben we toch mogen beleven. Geloof me, ik was dat alweer vergeten. We weten echter niet waar het goed voor is, waarvoor we die krachten nog eens zullen kunnen gebruiken. Ik wacht maar af, je kunt jezelf toch niet voorbij loopen, álles komt op den eigen en vastgestelden tijd voor je leven tot openbaring.

Ik mocht veel zien en veel beleven. Mijn grutje nog aan toe, ik moet bekennen, soms bakte ik het wat bruin en dan was het voor anderen blijkbaar niet meer te benaderen. Heusch, ik was bijna dokter, bijna een magiër, bijna een Yogi, en nu hoop ik op eigen kracht een „Ingewijde" te worden, zooals het mijn geliefde Ra eens zei en door de „Sfinx" tot me kwam. Je had eens moeten hooren, toen dat „mijn jongen tóch", over die lippen vloeide. Nèt als René dat kan, als je zijn „mooi" hoort, je zou hem willen opdrinken, Erica. Je staart in een wereld die je nog nooit zag: mijn God, kinderen, wat zijn we toch gelukkig. Ik hoorde hem „mooi" zeggen, geloof me, ik heb het nog niet gehoord, zalvend was het, niets onwaarschijns meer, mää́r bovennatuurlijk en bewust, zooals wij menschen het nog niet kennen. Je staat door één woord gewoonweg in vlammen en je zou in staat zijn 'n brandstapel te betreden! Já, je vindt me overdreven, ik zeg je, het was net 'n ruimte, zóó hol, zóó bol, zóó kunstig sprak hij het woord uit en rolde het over zijn lippen. Ik voor mij ben met alles gelukkig wat hij mij schenkt. Nu zie je, dat er ook nog iets anders in hem leeft.

„Wie is die Ra, Frederik?"

„Schaam jij je niet, Erica? Dat moet jij toch weten."

„Ik ben het vergeten."

„Dat is een Egyptische Godheid."

„Ach zoo, maar wat zoek jij het ver van huis af. Heeft René daar ook mee te maken, Frederik?"

„Hoe kom je daar zoo ineens bij?"

„Ik dacht, hij heeft net van die Egyptische verschijnselen. Ik heb er al eens over gelezen. Ik bedoel dan de dingen van die priesters. Ik zeg je vooruit, ik houd niet van die poespas."

„Als ik jou zoo hoor praten, denk ik aan de sfinx. Je zou denken, dat je er iets van weet, toch is dat niet het geval, ook ik ben maar een leek."

„Zie je, zoo ben je nu altijd, Frederik? Is het niet, Anna? Jij hebt geloof ik een minderwaardigheidscomplex. Jij bent de tegenpool van Karel. Karel wil alles overvleugelen, jij trekt je door één woord in je schulp terug en doet dan of je er geen snars van begrijpt, maar later sla je 'n mensch dood met diezelfde dingen. Ik vind dat niet goed, Frederik, je moet je niet te klein maken, kom gerust voor je dingen uit. Je weet wel hoe wij het bedoelen."

„Ik ben die ik ben, Erica, ik kan niet anders."

„Dat is niet waar, Frederik. Jij hebt talent voor duizend zaken. Karel heeft gelijk, je had dokter moeten worden. Aan jou heeft de wetenschap een genie verloren, geloof ik."

„Foei, foei, wat 'n weldenkend mensch ben je. Je zou gelooven, dat je gelijk hebt. Ik 'n dokter. Ik zie me al, ik zou me elke seconde te pletter loopen."

„Dat maak jij jezelf maar wijs. Jij schept er behagen in jarenlang te verzwijgen, wat je op hetzelfde oogenblik kunt zeggen en waar wij menschen iets aan hebben. Maar je doet het niet. Is dat goed, Frederik? Ik geloof niet, dat jij je te pletter loopt, je kunt denken. Wat hadden wij moeten beginnen, als jij er niet was geweest? Moord en doodslag hadden we beleefd. Met Karel was geen huis te houden."

„Had ik je alles van onze narigheid vooruit moeten vertellen? Hebben wij de bruine beren, de jakhalzen, de slangen niet gezien? Had ik je vol moeten stoppen met al deze narigheid? Had ik je..."

„Schei maar uit, Frederik, je hebt gelijk. Maar je kunt je meer openen, je kunt ons toch meer van je leven vertellen? Je bent overal geweest, wij niet. Ik moet eerlijk bekennen, dat wij radeloos tegenover elkaar stonden. Ik was bezweken. Maar, Frederik, waar zijn we nu? Hoever zijn we eigenlijk op onze reis?"

„Ik geloof, dat we zoojuist het oerwoud achter den rug hebben, mijn

kinderen. We staan thans voor een woestijnrit op kameelen. En ook dat is niet zoo eenvoudig. Het kan er bliksems warm zijn, maar 's avonds liggen we naar de maan te kijken, droomen we, beleven we wonderbaarlijke dingen en zijn we één met nacht, leven, onmetelijkheden, waarvan wij deel zullen uitmaken. We hooren dan sprookjes en luisteren als kleine kinderen. Anna zie ik daar onder den éénen boom zitten en jij rug aan rug tegen Karel, maar hoog boven ons hooren we het gesjilp van 'n vogel, het diertje roept ons toe en zegt:

„Drinkt veel van nacht, morgen heb je 'n zwaren rit voor den boeg.”

Wij maken een wandeling door de woestijn, wij kijken naar onze eigen schimmen en voelen eerst thans, hoe machtig mooi het leven is. Ik pluk daar, maar dat geloof je toch niet, madeliefjes en viooltjes, vergeetmenietjes, maak er voor jullie twee kransjes van en leg die op je hoofd. Nu blaas ik wat, ik maak een lieflijken wind, ik zoen eigenlijk allen in slaap en dank Hem daar boven voor alles in mijn leven. Ik geloof, dat ik dan niet zal slapen, zooveel is er om over na te denken. De boom heeft sinaasappels voor ons, de vrucht, waardoor je je dorst lesschen kunt en je innerlijke leven voor geopend is. Als je nu je hart voelt kloppen, weet je, dat de menschelijke kus op sandaaltjes loopt en spreuken kan verklaren.”

Ik wacht even. Erica zegt:

„Zou je zoo'n vent niet, Anna?”

Ik ga verder, ik wil deze twee zielen optrekken in het kinderlijke van mijn wezen, zoodat ze de vergeetmenietjes voor zich zien.

„De gids, Erica, die bij ons is, heb ik van den Koning van Egypte gehoord. De man kreeg eens, maar dat geloof je toch weer niet, de gouden medaille voor het te laat thuis komen. Hij werd eens veertien dagen vermist, toch kwam deze man weer boven water en vroeg wat er eigenlijk aan de hand was. Waarom hadden ze zich zooveel zorgen gemaakt, was hij niet een kind van Ammon-Ra? Hij bezat ook groote tooverkracht. Hij was het, die een onzichtbare duif stoffelijk leven bezorgde. Die duif, die zomaar uit zijn handen het leven kreeg, vloog dan naar de bewoonbare wereld terug om zijn boodschap te brengen, omdat men daar dacht, dat er vreeselijke stormen opgekomen waren, die hem het voortgaan belemmerden. En er waren stormen en wel zoo hevig, dat de gansche woestijn een bruisende zee werd. Je voelt wel, dat is nog erger dan op het water. Je hebt nu geen houvast meer, het éénige beekje, dat er is voor je om te drinken, wordt nu voor je oogen omgetooverd in 'n plas modder en dan sta je. Géén vocht, je stikt van de dorst en je kunt

je dorst niet lesschen. Als je die wanhopige uren beleven moet, geloof me, dan ga je even anders denken. Wat zooeven nog vergeetmenietjes waren, is nu veranderd in het gejank van 'n woestijnrat. En die kunnen janken, dat je hooren en zien vergaat. Je klampt je aan elkaar vast en je weet nu niet meer, dat je leeft. Je voelt het zeker, het geloei van zoo'n storm maakt je gek, je verliest je leven, de dood staat voor je en zegt:

„Wat wil je nu, schreeuwers? Zie je, als ik me maar even laat hooren, laat zien, dan vallen die groote monden vanzelf dicht en ben je zoo bang als wat. Ik moet werkelijk lachen om je menschelijke praatjes. Maar ik gooi er nog een schepje op, ik wil nu voor goed een einde maken aan je gepraat, je dikdoen, je hoogmoedige ik zal ik verbrijzelen. Hoor je mijn gil? Dat was m'n lach om jullie, schreeuwers.”

De menschen, de mannen en vrouwen zijn nu net gek. Maar de gids kwam en zei:

„Wat wil die smakker? Wat wil die man? Wat wil die verdorven mensch beginnen? Kijk, kinderen, met één slag breng ik vreugde en geluk in je harten.”

En het geschiedde. Hij slaat zijn hand uit en zie, stilte, rust, de menschen liggen onder de boomen en hebben het beter dan ooit. Ze droomen allemaal, ze zijn lief tegen elkaar en willen elkaar opeten van geluk. Zoo'n gids toch, is dat wel een mensch? En toch, zag je zijn masker? Zag je zijn wil, zijn gelaat? Maar op dat oogenblik kwam zijn duifje terug. Hij roept het diertje en leest de boodschap die men ook voor hem meegaf.

„Ik hoor het hem nog zeggen.”

„Wat hoorde je, Frederik?”

„Hij zei: „Geloof, Hoop en Liefde hebben álles in zich wat Hij heeft geschapen. Maar trap er eens tegen?”

„Is dat alles?” vraagt Erica.

„Alles? Moet hier nog meer bij? Wij begrepen het direct. Als je tegen al die heilige zaken trapt, kinderen, dan trap je jezelf en alles van Hem kapot, waardoor je het leven hebt gekregen. Ik zal het je maar zeggen, wat wij dachten te hooren, dat behield hij juist voor zichzelf. Want nu hadden wij zijn geheim verraden, omdat de één den ander al bijna vermoordde om het laatste beetje drinken dat er nog was. Toen voelde ik: trap nu eens tegen het Geloof, de Hoop en de Liefde en je bezwijkt zelf. Hij wou ons laten voelen, dat je geen vertrouwen hebt, geen geloof, geen hoop; wij kijken tegen 'n masker, dat de dood is, maar waarmede hij kaart speelt en áltijd wint ook nog. En dat was zijn duifje.”

„Wat was dat voor 'n mensch, Frederik? En wil je ons wijs maken, dat jij een woestijnrit hebt beleefd in zoo'n storm?"

„Zie je, je gelooft me toch niet."

„Jā, hoor eens even, Frederik, als wij al die dingen moeten gelooven, dan was je zeker duizend jaar oud geweest, zooveel is het."

„Zie je, jullie levens zijn ten achter. Ik was bij dat stelletje, dat toen één van de zwaarste stormen onderging, beleefde, die daar in de geschiedenis zijn beleefd. Ik kende hem al zoolang. Wij hadden elkaar bij het Egyptische hof leeren kennen. Ik was op weg om voor Zijne Majesteit groenten te koopen zonder blik. Een groente, die tegen pest beschermde, tegen cholera en zoo meer. Daarvoor moest ik die reis maken. Heb je nooit gehoord van Boden des Heeren?"

„Hou je ons voor den gek, Frederik?"

„Dat is nu altijd weer hetzelfde. Jullie kunnen niet luisteren. Ik vertel je de heilige waarheid en je gelooft me niet. Je vraagt me om iets van mijn leven te vertellen en als ik het doe... niks vanaan!"

„Ga verder, Frederik, zoo bedoel ik het niet."

„Maar je haalt me uit mijn droom, Erica."

„Dus toch fantasie?"

„Fantasie? Is zoo'n reis dan geen droom? Noem je het fantasie, wanneer er wilde stammen om je heen zwerven om je te vermoorden?"

„Is het waar, Frederik?"

„Zoo waar als ik hier zit."

„En wat is een bode des heeren?"

„Een koerier... Erica, heb je daarvan nooit gehoord?"

„Jij bent dus een koerier geweest? Een koerier? Mijn God, wat interessant. Vertel 'ns? Maar je praat over Majesteit, bedoel je soms, dat je koerier was voor Willem den Derden?"

„Nu moet ik waarlijk om je lachen. Maar het zegt mij, dat je mij niet voor vol aanziet. Hoe denk jij er over, Anna?"

„Ik wel, Frederik, ik geloof alles van je."

„Merci, Anna. Ik was koerier en ik zou groenten koopen voor Zijne Majesteit. Ik zei wel Koning, maar dat heeft niets te beteekenen. Jullie moeten ook niet alles weten. Ik verdraai soms de dingen zoo, omdat je dan toch op andere zaken voortgaat en laten we eerlijk zijn, het dichtelijke wil ook wel een nieuw kleedje."

„Je bent een geboren schrijver, Frederik. Staan al die zaken in ons logboek?"

„Zie je, Erica, je kunt niet luisteren. Als ik je iets zeg, denkt je ziel

zèlf en dat moet niet. Je moet bij het verhaal, bij de gebeurtenissen blijven. Wat kan het jou schelen of dit nu een Koning of een Koningin is. Ik was op groenten in blik uit en die zou ik daar ergens bestellen, waarvoor ik de woestijn door moest. Het gansche verhaal lijkt nu al op boerenkool met spek... als je het weten wilt. Ik ben er uit!"

„Dat is jammer, Frederik, probeer het nog 'ns? Ik zal m'n mond, m'n rebbel houden. Toe, ga verder."

„Ik was de bode des heeren. De duif, die terugkwam, had de boodschap, dat ik mijn plannen moest veranderen en direct naar de kanarie-eilanden moest vertrekken. Vandaar moest ik naar China en Japan gaan. De eerste standplaats, of gelegenheid om me te splitsen van den troep, moest ik benutten en dadelijk doorreizen. Bovendien was er een schrijven bij van mijn baas, die me als het ware op spionnage uitzond. En dat vertikte ik. Om kort te zijn, ik ging niet naar China, noch naar Japan. ja, ik ging er wel heen, maar voor de lol, voor mezelf. Ik dacht, krijgt de lachstuipen maar, jullie daar op vasten grond, drinken jullie je wijntje maar, ik ga voor mezelf. Ik trok verder mee met onzen gids en leerde veel van hem, doordat ik dag en nacht naast hem reed op onze kameelen. En toen vertelde hij mij van zijn ónzichtbare duif. Ik zei toen:

„Daar kan ik mij dan achter verschuilen. Want dit is immers geen echt bericht?"

„Zóó, zegt hij, dacht je dat? Weet je wie ik ben? Weet je, wat ik kan en waarom men mij de leiding gaf?"

„Ik zei, wèl... mag ik het weten?"

„Verstond je dien man dan, Frederik?"

„We spraken Engelsch... hij sprak het als zijn eigen Arabisch. En toen zegt hij tegen me:

„Heb jij, beste Frederik, nooit van Ra, Ré en Isis gehoord? Heb je nooit gehoord van de Sfinx? De Pyramide van Gizeh?"

„Natuurlijk," zei ik, „ik heb er veel over gelezen."

„Welnu, ik ben dat!"

„Jij bent dat? Jij bent Gizeh, de Sfinx, Isis, Ra, Ré, en al de Godinnen daar in dien tijd?"

„Ik bèn dat..." zei hij trots en parmantig en toen geloofde ook ik dat hij mij belazerde. En op de oogenblik zegt hij:

„Zóó, dacht je dat. Denk je, dat ik jou praatjes verkoop. Dacht jij dat. Kijk eens hier, Frederik."

Hij houdt zijn hand recht voor zich uit. Mijn God, dacht ik, wat machtig is die man. Op zijn hand ligt de Egyptische Lotus.

„Zie je dat, Frederik? Dát is mijn Godin. Ik ben duizenden jaren oud. Wil je mijn liefde zien? Wil je mijn geluk zien? Wil je weten wie ik ben?"

„Graag!" zei ik.

„Wélnu, kijk maar....!"

En om hem zag ik nu gansch het oude Egypte. Ik zag Tempels en gebouwen, wij gingen in en uit. Ik maakte op dat oogenblik een bijeenkomst mee van de priesters, die doodeenvoudig aan de voeten van de Godin lagen neergeknield en Lotussen ontvingen. Ik zag die Koningin voor me. En hij... deze mensch, zat naast haar op 'n prachtigen troon. Om den troon wilde dieren, die als schoothondjes naar hem en de Godin luisterden. Toen hoorde ik gezang en toen dat voorbij was, kregen ze hun eten en drinken. Heerlijk, geurige wijn proefde ik. Wie me volgen wil, zegt de Godin, ete en drinke van deze stof. Of dit met hetgeen de Bijbel zegt te maken heeft, heb ik nooit ontdekt. Toen gingen wij naar buiten. De maan stond hoog aan den hemel en zoo vol als ik ze nog nooit had gezien. Bloedrood. De Godin zei:

„O, mijn geluk, waar zijn wij geboren? Ik kom aan uw voeten. Ik ontkleed me, omdat ik wil zijn als gij zijt. Móéder... móéder... kunt gij mij bezielen? Mag ik de anderen voorgaan op uwen weg? De vooruitgang voor mijn leven krijg ik uw zegenden uitkijk."

Ze knielt neer en valt in een diepen slaap. De anderen volgen. En wat zie ik... ik zie hen als vlindertjes zoo klein terug. Ze hebben mooie kleurtjes, zooals René dat kan zeggen, ze vliegen rond en bezoeken de Pyramide, de Sfinx. Ze gaan omhoog, ze beklimmen die pyramide, ze willen de torenkamer in, dáárheen, waar het leven begint en eindigt, hoewel er einde noch begin is. Zij kennen dat, zij weten, dat ze aanstonds lós zullen zijn van het stoffelijke. Ik zie die vlindertjes groter en groter worden, het zijn nèt menschen. En nú zie ik het ook. Toen zei onze Gids:

„Zie je mij nog, Frederik? Kijk daar, ik word mezelf!"

„En ik zag hem. Mooi, machtig, in een gewaad als ik nog niet had gezien, fonkelend, machtig."

Hij zegt: „Weet je het nu?"

„Ik weet het, maar wát was je daar eigenlijk?"

„Koning, Frederik."

„En wil je hiermee aantoonen, dat je eeuwigdurend bent?"

„Wij menschen zijn eeuwigdurend, Frederik, maar je moet het niet willen bezitten."

„Dat begrijp ik niet," zei ik.

„Het is heel natuurlijk, Frederik. Wát ik daar was, ben ik nu nog. Maar wanneer ik in dát ga, wat ik toch eigenlijk nu niet meer ben, sluit men mij op en ben ik een abnormale.”

„Hoe kom je aan deze wijsheid?”

„Die bezit jij ook, Frederik. In elk wezen leeft die, je moet haar wakker maken.”

„Hóe, als je me helpen wilt?”

„Blijf kind, Frederik! Ga álles ná wat er geschapen is. Ik heb mezelf aan het vliegen gekregen. Geloof me, het duifje, dat ben ik! Ik ging even kijken of er voor mij nog berichten waren. Ik kán dat, maar jij kunt het ook, een woestijnraaf is er toe in staat, indien je het Geloof, de Hoop en de Liefde hebt om het te zijn! Maar genoeg hierover, of je komt er nooit meer van af en dat breekt je je nek, Frederik. Ik heb duizenden van die kostbaarheden verloren. En toch ben ik er nog.”

En toen sloot hij zich volkomen voor me af. Wat ik ook deed, géén woord kwam er meer over zijn lippen. Toen wij onze reis hadden volbracht en wij zouden scheiden, mijn weg me naar elders voerde en hij terug moest met een nieuwe karavaan, zei hij nog:

„Ga terug naar je land, Frederik, en onderwijs de goeden van geest, opdat ook jij het geópende beleven zult. Mijn hart en mijn ziel groeten je. In uren van gevaar kun je op mij rekenen. Déél het niet uit, gá niet daarin of je komt er nooit! En vergeet nimmer, de Lotus is het! Zij kan je dit alles schenken, maar leg jezelf aan haar voeten. Als het woord tot je komt, Frederik, dán kun je de Pyramide beklimmen. Hóór je het woord tot je komen, dán moet je goed luisteren. Weet dan, het is de Sfinx! Anders niet! Gedag, mijn vriend, gedag, wij zijn nooit meer alleen!”

Hij wilde verdwijnen, doch ik vraag nog:

„Laat het me zien, laat het me weten.”

Hij nam direct over waaraan ik dacht. Hij pakte mijn hand, hield die op een bijzondere manier in de zijne geklemd, wandelde nog eventjes met me rond en zei:

„Als het „licht” leven is, Frederik, en jij voelt, dat alles in ons bestaan Liefde is, komt het tot je hart en zul je het voelen. Nu valt er niet meer te wijfelen... Je voelt het! En ga nu of je valt in slaap.”

Ik stommerik toch... Wat een zebra, een ezel ben ik. Mijn God, ik zou mezelf een pak slaag kunnen geven... wat 'n kreng ben ik toch.

„Wat heb je, Frederik?”

„Niks, ik zou me nu een pak slaag kunnen geven.”

„Waarom, het is zoo prachtig wat je daar allemaal zegt.”

„Dat is het niet, kinderen. Er valt me nu eerst iets in. Wat 'n sufferd ben ik toch. Wat 'n armoede, wat 'n hondeninstinct toch. Hoe is het mogelijk. Geen wonder, dat God zegt: „Jullie? Als je er bovenop staat weet je het nog niet? Ik ben 'n brok ellende, als je het weten wilt.”

„Wat heb je toch, Frederik.”

„Niets, kinderen, niets, maar ik zal er aan denken. Ik ben 'n sufferd! Mijn God, wat 'n slungel ben ik toch.”

We hooren niet, dat Karel binnen gekomen is en al dien tijd luisterde. Hij zegt:

„Wie was dat, Frederik? Beschrijf je dit alles?”

„Dat heb ik hem ook al gevraagd, Karel. Het is wonderlijk mooi. Je zou hem. En nu wil hij zichzelf een pak slaag geven. Snap je dat nu?”

„Wie was dat, Frederik?”

„M'n engelbewaarder, geloof ik, Karel, maar ik heb dat leven nooit meer gezien.”

Karel lacht, Erica is woedend, omdat ze denkt, dat ik alles weer kapot wil maken en in mijn schulp terugkruip. Ze vraagt:

„Was die man in staat, Frederik, om 'n storm tot staan te brengen?”

Karel kijkt weer, hij denkt: Wat heeft hij het weer bruin gebakken! Hij neemt plaats en luistert. Als ik me op zijn leven instel, ruik ik een dood. Zwarte aura is het, die ik vies vind en die slijmerig aandoet. Zoo'n dood toch, komt over m'n lippen. Karel begrijpt het al. Erica snapt het nu ook en vraagt hem:

„Is het zoover, Karel?”

Karel knikt... Erica vraagt me opnieuw:

„En zeg het eens, Frederik!”

„Waarlijk, Erica, hij stak zijn hand uit en het stormde niet meer. Maar anders dan wij denken, zie je. Van binnenuit gebeurde het stil leggen van dien storm. En het stormde niet, het had niet eens gestormd, hij gaf je kracht en sterkte, het geloof, de hoop en de liefde voor jezelf. Toen wás er stilte en dachten we aan heel iets anders.”

„Weet je, Karel, dat Frederik een woestijnrit heeft gemaakt en dat hij een bode des heeren is geweest?”

„Wat heb je nu weer voor onzin verteld, Frederik.”

„Onzin!” valt Erica uit: „Noem je dat onzin. Je had het verhaal eens moeten hooren. Frederik was koerier bij Zijne Majesteit.”

Karel proest het uit.

„Karel toch... jij gelooft ook niets. Vertel het hem eens, Frederik! Wij willen het nog wel tien keer hooren, niet, Anna? Wat kan die man

vertellen. Karel, dat had je moeten hooren. Frederik is net een Ooster-sche Prins. O, wat zullen we nog beleven."

"Als ik je zeg, Karel..." ga ik er even op in, „dat ik vier dagen en nachten — hoor nu goed wat ik zeg, en dit is veel interessanter, dan je suikerzieke die heenging — dat ik vier dagen en nachten bij een echten Sultan heb doorgebracht, en dat die man mij zijn heele hebben en houden heeft getoond, tot zijn haremdames toe, geloof je het niet, dan lach je, dan haal jij je schouders op. Ik zweer het je. Zoo'n tijd als dat was vergeet 'n mensch nooit!"

Karel ligt nu aan mijn voeten. Ik heb hem geloof ik dood geslagen. Hij kan mij niet meer aan, hij weet het niet meer, maar zegt:

"Als je mij zegt, Frederik, dat jij de Sultan van Marokko bent... geloof ik je onmiddellijk. Man schei uit, of ik geef je 'n spuitje."

Erica en Anna komen mij te hulp, Karel kan weer niets hebben, ik geloof, dat de suikerzieke er tusschenuit is. En juist onder z'n handen vandaan, waar hij nooit tegen kan. Erica zegt:

"Hè, Karel, je gooit weer met zout, waarom doe je dat toch, we zijn zoo heerlijk op reis. Altijd verderf — bederf je den boel. Laat het toch."

"Maak je niet druk, kind, Frederik en haremdames? Laat me niet lachen, het is net 'n kermistent. Jij laat je alles wijsmaken. Frederik en 'n woestijnrit, ken je hem dan nog niet? Zeker naar Rijswijk..., net als die nacht van 'm naar de Pyramide."

Karel is bedroefd. Dit is de echte Karel! Hij barst innerlijk van verdriet. Dat is het eigenlijk toch ook weer niet, hij is meer in opstand. Hij is in botsing met zijn zieken, zijn taak als dokter. Hij hoort hen roepen: je lapmiddelen helpen toch niet! Zoekt het nu zelf maar uit, ik ga! Prutsers zijn jullie! We lezen het van zijn masker af. Je moet hem nu eens zien, net 'n verongelukte. Maar dit is zijn beste ik, hij staat naakt voor den dood, maar het is ook armoede. Ik zeg hem:

"Zie je, Karel, wij menschen kunnen, als het er op aan komt, alléén leege briefjes indienen. Jij bent net als Hans; drukte voor niets, praatjes maken, dat kunnen jullie. Briefjes bij lijken doen waar je nooit een voldoende antwoord op krijgt. Je staat machteloos en je wilt geen machteloosheid. Je wilt leven en dood in handen hebben. Ik zie jullie al, mijn hemeltje, wat zouden jullie te keer gaan. Het is goed, dat het niet zoover gekomen is of wij arme stakkers hadden geen leven meer door den geleerde, je deed dan precies wat je zelf wilde. Maar zoover is het nog niet.

Dacht jij tegen een dood te kunnen vechten? Je moet het een mensch

gunnen, te sterven. Je moet eens gaan inzien, dat dit noodzakelijk is. Je moet een ziekte van tevoren kunnen overzien. Je moet weten wat je voor 'n zieke kunt doen en wat niet mogelijk is, Karel, je blijft dan altijd jezelf. Jij houdt geen reserve voor je bestaan, jij wilt álles of niets, maar hierin moet je kunnen schipperen. Je voelt wel wat ik bedoel. Wat jij wilt is dikdoenerij. Jij kunt niet aanvaarden, dat 'n mensch onder je handen verdwijnt. Geef mij dat hamertje van je in handen en ik zal je zeggen hoeveel leven je zieken nog bezitten. Wat jij hoort is de stoffelijke klank, maar luistert nu eens naar dát, wat je innerlijk kunt voelen en beluisteren? Nu sta je er anders tegenover.

Het is hierdoor, dat je niet meer in verhaaltjes gelooven kunt. Je gelach is nu suikerziek. Gezond verstand heb je niet meer, maar van mij en anderen heb je praatjes. Kinderlijke blijdschap zegt je niets. Maar we weten het, Karel, je reine liefde slingert je uit je evenwicht. Kop op, Karel, zie de dingen anders, zie hen zooals ze zijn. Ik weet wel, velen van jullie voeren telkens een strijd op leven en dood — maar dat is nu eenmaal noodzakelijk. Je bent een te goed dokter."

Karel denkt, maar even later komt er:

„Je hebt gelijk, Frederik. Ik wil het leven niet verliezen, een zieke móét beter worden, maar dan sta je voor dat masker. Vroeger kon me dat niet schelen, het raakte me niet. Nu ben ik er kapot van, ik ga maanden van te voren al door den dood, de zieken loopen je achterna en dat sloopt je. Maar al dat werk, al dat gesjouw is voor niets. Je hebt nooit zekerheid... nooit, wie dat wél heeft is 'n overdreven fantast. Ik bekend eerlijk, dat je met alles in de ruimte hangt. Ik wou, dat ik er nooit aan begonnen was. Dat eeuwigdurende pillen draaien hangt me de keel uit."

„Dat lieg je, Karel. Je meent niet wat je zegt. Je bent het of je bent het niet, jij bent het voor honderd procent. Jij bent in staat om je leven voor 'n zieke te geven. Wat vroeger niet mogelijk voor je was, daar ben je thans toe in staat. Of geloof je dat niet? Wij zien immers, hoe je leven is veranderd? Vroeger... ja vroeger, toen was je 'n bruant, 'n veearts. Nú ben je 'n dokter, nu sta je met de zieke voor de problemen. Je praat met je kinderen, je vertelt ze over je eigen leven, je geeft ze steun. Vroeger liepen de zieken bij je weg, Karel, ze hadden je natuurlijke hardheid niet nodig, ze wilden die leegte niet. En nu? Nú zien ze je als mensch. Thans ben je 'n dokter zooals het behoort, vroeger was je een verwaande kwast. Vroeger sloeg je harten stuk, brak je ziekelijke verschijnselen, maar je vergat, dat ze door menschen werden beleefd.

Vroeger was je bezig menschen in je slooten te trappen, je had dan de grootste lol als je zag, hoe bemodderd ze er weer uit kropen. Maar meestal was jij allang verdwenen. Nu doe je dat niet meer, je ziet, je weet, dat je menschen lief kunt hebben en dat een mensch géén koe is! Wil jij vergelijkingen maken? Goed, ook wij mogen dat doen. En dit alles pleit voor jezelf, je bent god-zij-gedankt ten goede veranderd. Breek jij je nek maar, Karel, sterf maar voor je zieken, geef gerust leven en ziel aan je zieken, breng ze desnoods nog bloemetjes mee, ook al lachen ze er om, de hemel weet hóé je het bedoelt! Wij zien je duizendmaal liever zoo, dan dat je zieken van je heengaan, naar een ander, omdat dokter Wolff een dierenarts is. Ben je dat allemaal vergeten? Ben je dan niet in staat om eens kinderlijk naïef te zijn? Dacht je, dat je hierdoor je persoonlijkheid zou verliezen? Ik wed met je — ik zet tien duizend tegen één gulden — indien wij je zieken zouden vragen hoe vindt ge nú dokter Wolff, hoe was die ander van enkele jaren terug? En welke wenscht u dat tot u komt? Ik verzeker je, Karel, bloemen uit liefde en dank, openhartigheid, menschenlijke blijdschap, geluk, die jij van je zieken krijgt, zijn meer waard dan een kasteeltje, dan honderdduizenden, als je het mij vraagt. Dien nú, Karel... Ik was gaarne dokter geweest... alléén al, om die zieke harten te steunen, vol te pompen met mijn eigen gevoelsflüidium, liefde, een hartelijk woord. Nu ben ik blij dat ik het niet ben, omdat ik als jij dat te pletter loopen niet voor honderd procent aanvaarden kan. En toch moet het... jij bent het nu en je zult er van maken wat er van te maken is, je kunt niets anders meer doen. Maar ik verzeker je, straks, over jaren denk je er anders over. Jij bent tot groote dingen in staat, Karel. Uit dit hout snijdt men dokters!"

Hij ontnemt me het woord en zegt:

„Bluf... Frederik... je geeft me te veel, ik ben zoo niet."

„Zie je, Karel, dit is het valsche van je eigen masker. Soms druk je iedereen in je hoeken, dan wil juist jij ze te pletter drukken en overvleugelen, even later wil je ons wijsmaken, dat jij dien hoogmoed niet lust. Jij weet drommels goed wat ik bedoel en hoe je bent. Ik geloof niet, dat jij naar futiliteiten zoekt, je pluimen aanvaardt, maar je moet niet denken, dat wij gelooven, dat jij het niet prettig vindt dat je persoonlijkheid ál die boersche mentaliteit kwijt raakt. Je bent bezig aan jezelf te werken, je weet het en je wilt ons wijs maken dat het niet zoo is, maar je zuigt het uit onze ribben. Je wacht er niet op, maar je stroop is te voelen. Ik bedoel het eigenlijk anders. Jij wilt menschen overvleugelen, ik niet, ik ga liever tien stappen achteruit, maar ik heb de gave om niets

te vergeten en ik heb ook nog dát in me, om lang te wachten, om dan mijn pijlen af te schieten, die steeds en steeds wéér zuiver zijn gericht. Ik heb je die bewijzen trouwens bij duizenden geschonken en je vliegt er telkens weer in. Ik meen het echter goed, ik ben eerlijk, mijn kinderlijke natuur is het, die mij steeds weer tot de menselijke én natuurlijke harmonie voert of wij hadden het hier te zamen geen dag uitgehouden. Maar jij hebt dat ook, Karel. Jij kunt het echter niet verdragen, dat je die kinderlijkheid ziet. Jij trapt dat steeds van je af, maar dan zien wij een verkeerd masker! Je komt daar niet achter vandaan, je vuurt vandaar naar ons en de menschen en hebt de grootste pret als ze niet weten wie je bent en wat je feitelijk wilt. Maar wij kennen je nu well

Maar ik zeg je, vroeger was je zoo, nu zijn de bakens verzet, je bent anders gaan denken. Je levensinhoud krijgt orde. In je karakter zien we natuurlijkheid, landelijk instinct, liefde. Jij zelf bent het, die dit evolueerende voor je persoonlijkheid eischt. Je trapt niet zooveel meer! Je dondert nu en dan, maar dan gaat toch later je hoofd naar beneden. Ik ben niet van plan jou de les te lezen, maar zoo is het! Ga verder, Karel, loop je niet te pletter tegenover een dood, hij krijgt toch gelijk! Dat masker moet je trachten te leeren kennen. Wanneer je dat voelt en in je draagt, sta je zoo sterk als je maar wilt. Nu is er geen armoede meer, je zegt tegen je zieken: vaarwel, doe de groeten aan de anderen die je voorgingen, zeg maar, dat ook ik straks kom om mijn leege briefjes in te dienen, de bloemen zijn voor het universeele altaar, waar je zelf de mis lezen zult!"

Erica vliegt op mij toe en kust me. Karel meesmuilt... hij is weer overwonnen.

Erica is mijn verhaal nog niet vergeten. Ze vraagt nu:

„Vooruit, Frederik, wij gaan nu verder. Vertel ons van dien harem. Het is toch ernstig bedoeld, niet? Ga verder, Frederik."

„Ik wil met dat gedoe niets te maken hebben, Erica. Het zou me mijn nachtrust maar kosten."

„Maar je was er toch?"

„Zeker, ik was er en ik stond er middenin. O, als je die engelen had gezien. Mijn hemel, als ik nog denk aan al die slaapkussentjes van de dames."

Ik kijk in de richting van Karel. Op zijn snuit weerspiegelen twijfel en spot. 'n Ander masker is het dan zooeven, maar nu zie ik: kletspraat... fantast, wat wil je? Maar ga gerust verder, ook ik hou wel van zoo'n pretje, je kunt de grootste nonsens vertellen, wij luisteren. Wat ik voel

is niet prettig, doch wij weten hoe hij is. Ik denk: wacht maar, ik krijg je aanstonds nog en dan sla ik je tegen den grond. Erica stikt van het lachen. Ook Karel kon er niet onderuit, toen ik over die kussentjes vertelde. Ik geloof meer dat hij alléén lacht, omdat ik altijd van die eigen gemaakte uitdrukkingen lanceer. Mijn vergelijkingen, beschouwingen krijgen kern en beteekenis, wat vroeger 'n handicap voor mij was, omdat ik dan meestal begon te stotteren. Nú is dat gelukkig voorbij en vliegt zoo'n verhaal zoo maar m'n mond uit. Ik zeg het zelf, ik kan iets met elkaar verbinden. Ik kan de dingen zichzelf laten vertellen, je ziet je er zelf bij. Je maakt het mee, ze hebben kleur en gestalte, je bezielt zoo'n woord en plaatst het waar ze het juist niet verwachtten, maar je rammelt op dat oogenblik een maatschappij aan flarden... Dit klopt nu net niet, meestal lukt het me volkomen en dan gaat het als gesmeerd. Ik ben dus geen geboren verteller, maar een geboren volger... Ik volg de dingen en dan hebben ze iets te zeggen. Enfin, ze kennen me al zoo'n beetje.

Erica wacht met ongeduld en laat dien harem maar niet los, als vrouw wil zij er alles van weten. Ik weet nu zeker, dat Karel denkt, dat ik maar wat klets. Hij voelt zich nu weer bedrogen... Mijn verhaal hangt tussen waarheid en bluf. Ik ben voor hem een Von Münchhausen, een Vadertje Langbeen, een Don Fiasco...! Maar ik krijg hem nog wel.

Erica vraagt weer: „Nu, Frederik? Ga je verder? Hebben ze mooie jurken aan, die dametjes?”

„En of, nou, wat een mooiel!”

„En waren het mooie vrouwen?”

„En of!”

„En jong natuurlijk?”

„Ja, dat is natuurlijk een vereischte. Ontzettend jong waren ze. Niet allemaal, zie je, zoo'n vorst wil van alles wat. Ook oudere leeftijden zag ik. En vanzelfsprekend, dik en dun, smal en lang, klein en groot, maar het fijnste van het fijnste zag ik daar bijeen.”

„Waren er zwarte, bruine en blanken, Frederik?”

„Ik zag alle kleurtjes, Erica... prachtige kleuren, het abrikozenrood, het ongelooflijke zachtgroen in de oogen, het hemeltergende ook, ik zag daar ons groote woordenboek vertegenwoordigd door vrouwen, zielen, wonderbaarlijke natuurproducten, waarvoor je knielen zou en duizenden zonden zoudt willen doen, zoo afschuwelijk mooi waren ze!”

„Vertel eens, Frederik? Alle nationaliteiten bijeen, natuurlijk.”

Karel krijgt er nu ook schik in. Anna glinstert vanuit haar hoek en

vindt me 'n adonis. Die Anna toch. Ik kan en mag voor haar fantaseeren zooveel ik wil, ze gelooft alles van mij, waarvoor ik haar dankbaar ben, ook al vertel ik de grootste nonsens; als zij mij blijft aanvaarden, groeien wij lekker naar elkaar toe en zijn wij straks bloemen van één kleur! Maar dat weet Karel niet, ook Erica heeft er geen verstand van, die is weer heel anders. Ik antwoord nu:

„Ik zag er Arabische schoonen, Italiaansche, Fransche, Egyptische, en dat waren om zoo te zeggen, de bloemen van den Nijl, die hij duur had betaald. Ik zag één Hollandsch kind, je gelooft het niet, maar het is de waarheid. Hij vertelde me, dat hij dit schoone leven verzorgde, een aparte opvoeding gaf, omdat hij haar uit de goot had gehaald.”

„En hoe was dat meisje, Frederik? Verlangde ze niet naar Holland terug?”

„Ik geloof het niet. Ze had het daar veel te goed. Maar ja, ik keek haar niet in het hartje. Ik zag haar maar even, er was zooveel te zien. Ik wilde beleefdheidshalve niet vragen wáár hij haar had opgevischt. Hij liet zich wel ontvallen, dat dit kind straks haar vrijheid zou krijgen, maar dat zij toch moest vertellen, uit welke bron zij haar schoonheid had verkregen, m.a.w.... hij wilde er eerst ruimtelijke vlucht van maken en haar zijn Oostersche mentaliteit vertoonen, waarvan de slangen en schorpioenen het geheim kennen. Ook distels, de echte Hollandsche, meen ik, steken, als het hun goed dunkt, hoewel wij er geen plezier in hebben, omdat het je aan den dood herinnert. Foef, waar 'n mensch plezier in heeft.

Alle nationaliteiten trof je er aan, Erica, zooals ik al zei, schoonheden waren het.”

„Hoe is het mogelijk. En zeker allemaal in kostbare zijde gehuld.”

„Dat moet je zelf zien, Erica, je gelooft het niet.”

Karel lacht zich stuipen. Hij vindt dit spel wonderbaarlijk, maar hij denkt, dat ik zotteklap verkoop. Hij is echter z'n doode vergeten. En wij gaan spelend verder, het gesprek draait om Erica en mij, de anderen luisteren en vinden het comédie. Een film is het, laat Anna zich ontvallen. Erica zegt tegen Anna:

„Ik zou best eens een paar weken in zoo'n harem willen zijn, alleen al om aan al die vrouwen te vragen wat ze daar eigenlijk uitspoken.

En jij, Anna?”

„Ik om aardappelen voor hen te schillen,” beweert deze.

„Ik zou willen weten...” gaat Erica verder, „wat zoo'n man eigenlijk met al die vrouwen wil en wat hij zooal tegen ze te zeggen heeft. Wat

een wereld toch. Voel jij er niets voor, Karel, zoo'n harempje? Ik zie je al met 'n twintigtal verschillende nationale schoonen om je heen. Hoe zou jij je voelen, Karel?"

Karel geeft geen antwoord, hij vindt het tè zot. Erica vraagt me:

„En zag je geen kinderen, Frederik?"

„Ik hoorde hen. Die zijn in een andere zaal en krijgen daar hun opvoeding. Het was eigenlijk 'n stad op zichzelf, waarvan hij koning was. Ik hoorde dat geschreeuw van verre tot me komen. Hij zei: dat zijn mijn kinderen. Ik geloof echter, dat de kinderen vroeger werden afgemaakt. Zoo zie je, ook harems evolueeren op hun tijd. In dat haremgedoe komt orde en regel. De Maharadja's en Sultans krijgen bewustzijn. Ik zeg je eerlijk, dit was een hoogstaand man. Voor mij was hij allerliefst."

Karel lacht weer. Hij kan het niet aan, maar ik voel, dat hij wel voor Sultan zou willen spelen. We gaan verder, als Erica vraagt:

„Wat moest je daar doen, Frederik?"

„Nogal eenvoudig, ik had hem een boodschap te brengen van onze regeering."

„Meen je het?"

„Of course..."

„Geheimen zeker?"

„Zoo iets."

Karel barst bijna. Erica zegt:

„Hou toch eens even op, Karel. Je verknoeit alles. Laat ons toch, je kunt nooit eens echt meedoen." En ze vraagt alweer:

„Je zou je afvragen, wat moet ónze regeering met zoo'n Sultan."

„Zoo, vraag jij je dat af, Erica. Laat ik je dan zeggen, dat die man voortdurend met ons vorstelijk huis en de regeering in contact staat. Contact heeft... is beter. Ik geloof, dat onze regeering prachtige zaken met hem deed. En wat is zoo'n kerel rijk! Hij liet me de diamantjes zien van de dames. Met elkaar hadden ze geloof ik, voor zoo'n slordige vijftig millioen aan hun japonnen hangen! Ze droegen ze in de haren, op de borst, het waren allemaal koninginnen. En dan die zijden gewaden. Mijn hemel, wat een kleuren... zou René zeggen. Ik kreeg waarlijk lust om zoo'n afgedankt jurkje mee naar huis te sleepen, maar dat ging niet. Ik was gaarne met zoo'n schuldbekentenis thuis gekomen. Eerlijk gezegd, hij heeft mij vorstelijk ontvangen en verzorgd."

„Hoe dan, Frederik?" wil Karel nu weten.

„Jā, dat kun je zoo niet zeggen."

„Ouwe snoepert... je liegt dat je barst!"

„Karel toch, laat hem... wat gaat het je aan. Ga verder, Frederik.” Tot mij: „Wat gaf hij je te zien, Frederik? En waarom beschrijf je al die reizen niet, je zou er een hoop geld voor krijgen. Je kunt het smakelijk genoeg opdisschen.”

„Ik ben geen schrijver.”

„En je vertelt het, alsof je het boek al klaar hebt. Wat kreeg je voor lekkers, Frederik? Wat voor vorstelijks beleefde je?”

„Dat durf ik zoo maar niet te zeggen. Ik zou Karel maar ongelukkig maken en dat is toch nu de bedoeling niet.”

„Aha, ouwe smeerlap... ik weet het al. Je wordt weer verlegen, hè? Heeft hij je soms zijn harem aangeboden, Frederik?” roept Karel uit. Hij stikt van het lachen. Hij loopt naar de jeneverkruik en schenkt ons 'n borrel in. „Hier,” zegt hij, „fantast, op de gezondheid van je verlegenheid, en dat je een groote jongen mag worden en niet zooveel zult liegen. Op de gezondheid van je mislukt persoonlijk genoeg. Proost, Frederik!”

We stootten de glazen en ik neem 'n teug, als Erica zegt:

„Jij gelooft niets, nooit iets, wat boven je vermogens ligt. Maar van binnen kriebelt het.”

En ik laat er op volgen: „Zie je, Karel, Erica heeft gelijk. Jij gelooft ook nooit eens was, dat je zelf niet bereiken kunt en je voor 'n nuchterling als ik ben voor bovennatuurlijk houdt. Maar zal ik je thans de bewijzen geven, boerenzoon?”

Ik haal mijn portefeuille te voorschijn en scharrel er wat in. Ik grijp 'n leuk portretje en geef het Karel:

„Hier, fantast... kijk zèlf!”

Hij kijkt en schreeuwt: „Moet je dat zien! Moet je dit zien! Kijk, wat zeg je hiervan?”

Erica en Anna grijpen hem de foto uit z'n handen. Ik sta erop met mijn Sultan. Het is het oogenblik, dat we zijn bezit bewonderen. Ik sta daar zoomaar onder zijn machtig mooie boomen, met achter ons zijn bediende, die ons heerlijke schaduw bezorgt en wat Westerschen wind maakt. Ze zien mij in een smetteloos wit pak, achter mij een machtig panorama... Ze voelen de kieteling onder m'n hart. Het water loopt Karel nu over de lippen. Dat had je niet gedacht, hè! Niks vanaan, jij vertelt altijd nonsens. Maar dit liegt niet, Kareltje, niks vanaan. Ik ben het zèlf. Karel is verslagen. Hij ligt tegen den grond, zijn bluf is nu gesmoord.

Erica zegt:

„Karel? Dat had je niet gedacht, hè? Die is goed! Ik vind het een

sprookje, een film is het, 'n ongelooflijk wonder, als je het mij vraagt, Frederik." „En dat was het, Erica. Zie je al dat geluk? Zie je die machtige natuurlijke schoonheid?"

„Wat voor beroemdheid hebben wij eigenlijk in huis, Karel! En dat is als een kind. Die Frederik toch. Mijn God, wat ben jij een gelukkig mensch." En nog tegen Karel:

„Die is raak, hè, Kareltje? Buig je nu je kop voor Frederik? Je had dit niet verwacht, hè? Dit is nu onze Frederik. Ga eens verder, Frederik. Waar waren we ook weer. O, ja, wat gaf hij je? Wat beleefde je. Ging hij zelf met je den harem in? Wat zei hij tegen je, toen je bij al die dames was? Vertel eens, Frederik, wat kan het je schelen, doet nu niet onbeholpen, je kent ons toch?"

„Ik heb niets meer te vertellen, Erica. Ik had het er heel goed."

„Hoe lang was je daar, Frederik?"

„Ik zei al, een dag of vier."

„En dat weet je niet zeker? Kan je zoo iets vergeten? Hoe zijn die menschen in den omgang. Frederik. Lastig? Druk? Natuurlijk. Hoog boven je hoofd staan ze en mag je naar hen kijken. Is het niet?"

„Zoo is het juist niet, Erica. Van mij kreeg hij hoogachting. Je merkt niet, dat je met een Sultan te maken hebt, indien je zelf het hem niet laat voelen. Ik voelde me doodgewoon. En dat interesseerde hem. De meeste menschen doen nu juist verkeerd. Ze vallen onderste boven van al dien rijkdom en ze weten met zichzelf geen raad meer. En dat kan hij niet uitstaan. Natuurlijk, alles wat je ziet slaat je als nuchter en arm mensch tegen den grond. Maar omdat hij voelde, dat mij dat geen cent kon schelen, bleef ik er langer dan ik had gedacht en voor mogelijk hield. Hij zelf maakte het voor mij in orde. Toen hij me het allerlekkerste aanbod en ik weigerde om het te accepteren, gaf ik hem zelfs nog een verschutting. Hij ging er niet op in. Meestal lig je er bij die menschen ineens uit. Maar hij aanvaardde het en begreep me ook. Hoe heb ik met hem gesmuld van al dat lekkers. Ik moet er niet aan denken, Karel. Je had zijn wijntjes eens moeten proeven. Als ik niets anders in dit leven had mogen beleven, dan was mijn leven al bovennatuurlijk geweest, zoo heb ik in die enkele dagen genoten. Ik weet niet waar hij die wijnen vandaan heeft gehaald, het is echter, alsof je van een bovennatuurlijke levensbron drinkt, zoo kernachtig, zóó hemelsch is dat vocht. Je hart krijgt een vlinderachtig gevoel, je zou zoo willen vliegen. En dan te weten, dat je dicht in de omgeving leeft van een universeelen harem? Bij mij was het juist anders.

De man heeft van alles verstand. Hij is een geboren occultist. Toen hij merkte, dat ik bereisd was, van die dingen iets verstand had, kwamen we niet uitgepraat. We legden ons neer in zijn zaalkamer, Ik op een prachtig rustbed en hij naast me op zijn troon. De flesch in mijn bereik. Bedienden wilde hij er toen niet bij hebben en de vrouwen moesten maken dat ze weg kwamen. We hadden het over den bouw van de Pyramide, we daalden af in de Sfinx, en toen hij hoorde, dat ik Mohamed Soehn had ontmoet, dien hij kende en met wien hij veel gesproken had over den opbouw van de Egyptische leer en de Tempels van Ra, Ré en Isis, leefden we in een hemel. Mijn God, ik moet er niet aan denken, hoe gelukkig voelde ik mij op dat oogenblik. Je had hem eens moeten hooren over de „Egyptische Lotus"! Eén vrouw was er, die hij als den Nijl-Sfinx zag en liefhad. Ik heb haar uren mogen bewonderen. Ik geloof niet, dat ik op dat oogenblik nog leefde. Ik wil niet hatelijk zijn, maar wat willen de vrouwen in Europa beginnen? Ik wil geen onderscheid maken, want dat is toch niet voor ons weggelegd, maar als je in de oogen kijkt van zoo'n Sfinx van vleesch en bloed! En dat behangen met de kostbaarste gesteenten, gekleed in een hemelsblauw gewaad en niet te vergeten... de sandaaltjes die ze droeg? Erica, hoepel op... ga weg, want je bezit geen schoonheid, je bent zoo leelijk als wat.

Laten we er maar om lachen, onze kinderen zijn beter..., zeg ik je. Zoo'n geïnspireerde slang bijt je van voor en van achter en je kunt er niets tegen doen, je bent nu als wij dat noemen, 'n vaatdoek! 'n Vloermatje! Je gaat er kapot van!

Maar já! Ik lig daar en zie in die oogen, in de oogen van de éérste! Zijn vrouw... zijn koningin! Ik wist het, door al die tierlantijnerij gaat zoo'n ziel de duisternis in. Ik moest dus zoo'n engelachtig wezen niet. Ik had kunnen afdalen in de allerlekkerste pudding, maar ik wilde er niet van eten. Ik had te kiezen tusschen bruin en ivoorzwart, tusschen geel en roodachtig, tusschen Arabisch en Egyptisch, Duitsch, Fransch, Italiaansch..... Ik had Noorsch kunnen leeren in het Oosten en schandalig Jeruzalemsch ook nog, maar ik had er niet van terug. Ik was er te onbeholpen voor. En toen hij dát wist, hij die zekerheid kreeg, moest de éérste komen en begonnen wij de mystiek van het Oosten te voelen. Wij bespraken Socrates, Plato..., gingen naar Weenen, Budapest, Parijs, Londen en al de groote steden van de wereld, waar wij beiden geweest waren en waar ik verstand van had, omdat mijn zwerversnatuur wist wat hij daar gezocht had! Ik had dien nacht willen sterven. Tot in den morgen bleven wij praten. Toen de zon opkwam trok hij mij naar buiten,

Wij dronken onze sterke koffie en namen een bad in de natuur. Toen legde ik me neer. Já, mijn God, kun je het mij vergeven? Ik heb me die verwennerij laten welgevalen."

„Wat was het, Frederik? Wat beleefde je toen," zucht Erica, die waarlijk spanning voelt. „Ga verder!"

„Wél, Erica, ik kreeg een Egyptische massage toegediend. Een bruin mensch was het, met ongelooflijke lange vingers, die me in bad stopte. Ik weet niet, wat er in dat bad leefde, maar mijn lichaam begon te kriebelen. Ik hijgde naar adem. En even later voelde ik me alsof ik zweefde. Toen kreeg ik die massage. De man trok moeheid en slaap uit mijn ribben. Ik voelde me als opnieuw geboren en wel vijftig jaar jonger. Ik legde me neer en sliep in. Toen ik wakker werd, dacht ik 'n sprookje te zien. Een ontzaglijke berg vruchten naast mijn bed. Een glaasje met 'n aap, dat ik eerst moest drinken. Toen eten, wat daar allemaal uitgestald stond. Een briefje er bij, dat de vorst me over een uur verwachtte. Ik moest het gewaad aantrekken, dat voor me gereed gelegd was. Je gelooft het natuurlijk weer niet, Karel. Maar ik kan je ook dat bewijs toonen.

Wij naar buiten. Hij ontving me in een galerij, omringd van het Oosten, in kleur, groen, natuur. We gingen eerst naar de vrouwen. Hij vroeg haar of zij goed hadden geslapen en of er nog wenschen waren. Ik wandelde als 'n Prins met hem mee, de slepen achter me na. Je lacht, maar pas op, Karel, of ik tik je. Wat voor jou ongelooflijk schijnt te zijn, leeft nu onder mijn hart en is doodgewoon. Wanneer er hier een bal masqué is, zal ik m'n plunje nog eens aantrekken."

„Wil je dan beweren, Frederik, dat je dat gewaad nóg bezit?"

„Juist, Erica, ik heb het nóg, ik kreeg het als 'n geschenk van Zijne Hoogheid. Hij is 'n vriend van me gebleven."

„Ga verder, Frederik, wat zei hij tegen de dames?"

„Ik zei al, hij vroeg of er nog wenschen waren. En toen zag ik de schoonen weer anders. Nu straalde over al dat levende goedje een morgenrood, een licht, zoo ongelooflijk, dat wij ons de haren uit het hoofd willen trekken; je zult bezwijken, als je dat kunt waarnemen. Onze persoonlijkheid is tegen zoo iets ook niet opgewasschen. Je kunt er een dik boek over schrijven, maar ik zeg je, dat alles is voor deze wereld heusch geen nieuws meer. Het is al zeer alledaagsch. Ten minste zooals ik het zie en voel en voor hen daar meestal is. Die menschen zien dat niet meer en wij vallen er door, bezwijken er onder, onze oogen zijn dat niet gewend. Daarna gingen we naar z'n slangen kijken. Voor hem

wonderlijke beestjes, voor mij satanskinderen waar ik niets van moet hebben, maar die voor hem zoo tam zijn als vliegen. Hij speelde met z'n lievelingsdiertjes, ik rilde en beefde van angst. Ik liet het niet merken, maar hij wist het...! Door concentratie doen die menschen ontzettend veel. Heilige dieren waren het voor hem. Na dat wilde gezien te hebben, kreeg ik een andere liefhebberij te zien en stond ik voor oude meesters. Toen hadden we het over Rembrandt en Van Dijck, waar hij er zoo'n stuk of tien van bezat. Je reinste tentoonstelling.

Dien dag waren we veel in de natuur en vooral op de paarden. Wat 'n vee heeft zoo'n Prins. Dáár heb ik paarden gezien, Karel. Dáár heb ik paard gereden. Hij liet me een Arabische hengst berijden. Velen waren er afgedonderd, ik bleef er op. Hij gunde me een hard bad, maar ik nam het niet, ik was spoedig één met het dier. Toen had ik zijn hart gewonnen. Ik was 's avonds doodmoe en ging vroeg slapen. Ik zag nu eigenlijk voor het eerst mijn Oostersch bed. Wat 'n bed anders. Ik zakte weg in de zijde. Zoo'n nacht, zoo'n omgeving, zooveel bloemen om je heen. reukgerij ook nog en dan slapen. Ik zal je maar niet vertellen wat ik deed. Je zou zoo willen sterven. Al heb je geen gram inspiratie in je lijf, die menschen krijgen het er in."

„En toen werd er zeker aan je deur getikt, hé, Frederik?"

„Nee, Erica, ik had dat al lang weggestuurd."

„Dat kun je de kat wijs maken, Frederik."

„Zoo, is mijnheer Karel ook nu ongeloofig? Had je gaarne willen weten wat ik deed? Jij had natuurlijk zijn harem willen bezitten. Ik zie je al. Maar ik bezweek niet, ik had geen trek in wilde katten, in niets, dat mij maar eenigszins met het oerwoud verbond. Ik kende die wereld al zoo lang. Ik was niet daarvoor naar het oude Egypte gereisd. Ik wilde de Pyramide leeren kennen! Ik wilde slapen en rusten, maar vooral droomen. Ik wist wel dat ook dát droomen waren, maar mij niet gezien."

„Dus jij hebt zoo'n prinses van den Nijl voor je deur laten staan, Frederik?"

„Die Karel toch... mán, met de palm en vijgenboomen er bij. Ik ging liever naar Zwitserland. Maakte liever een tuimeling in de koude sneeuw, dan in zoo'n snikheet nachtelijk duister te verongelukken. Nu kun je denken, wat 'n suffert ben je toch, maar jij had je daar in vijf minuten vergeten en verloren. Dan was je de deur uitgewerkt. Met een zacht lijntje, met een vorstelijk gebaar had je het beleefd nagezonden gekregen, maar je ging er uit! Ik niet, ik had daar m'n leven lang kunnen blijven. Wee mij, indien ik me had vergrepen! Nu speelde ik met hem. Ook al

was hij onbegrijpelijk, hierin was ik hem de baas en de man kreeg ontzag voor dát, wat ik me aldus eigen had gemaakt. Je verliest het altijd tegen die lui, ik won het! Ik kreeg hem er door en ik zei al, we werden vrienden.

Néén, Karel, ik kleepte me kletsnaakt uit... Dát was alles wat ik deed, maar ik zeg je, ik heb nog nooit zoo geslapen. Je kunt het hier ook probeeren, maar nu is het of je op brandnetels ligt, de builen krijg je er door op je lichaam. Dáár was het een hemelsche belevens. Ik zei het hem niet, maar hij wilde weten hoe ik had geslapen. Nú denk je, dat die man wil weten of je waarlijk geslapen hebt, niet? Já, dat is het, maar dat zegt hem geen cent. Had ik gezegd: já, heerlijk mijnheer, hoogheid, of hoe ik het ook had gezegd, om mijn dankbaarheid te betonen, ik had er niets mee bereikt. En daar gaat het hem niet eens om. Had ik een dergelijk antwoord gegeven, dan had hij gedacht: zie je, nu geef je zoo'n mensch 'n lekker bed, je weet wat een mensch toekomt en waar een mensch naar verlangt, maar het is paarden voor de zwijnen."

„Wat had je dan moeten zeggen, Frederik. Het lijkt mij zoo eenvoudig."

„Zóó, Erica, alweer eenvoudig, hé. Ik zeg je, je staat dan voor een groot probleem: óf de deur uit, en zoo vlug mogelijk, óf een diep en wonderbaarlijk gesprek, dat meestal eindigt met leven en dood, Isis, Ra, Rê, Ammon-Ra, héél het oude Egypte komt er bij te pas. Je gaat door Tempels, je beleeft het dragen, het gedragen worden in zoo'n oude voorwereldsche draagkoets, leeuwen loopen je achterna, tijgers likken je handjes alsof het de gewoonste zaak van de wereld is, vrouwen staan spiernaakt naast je te kijken en je gaat aanstonds op visite bij den Pharao. Moet je zoo'n bedje. Karel denkt alweer, kletspraat, onzin, fantasterij. Maar wat dacht je, Karel, dat ik zei? Ik geef je mijn vermogen als je het antwoord geeft. Ik wist hoe te moeten handelen en hij voelde zich gelukkig. Blij als 'n klein kind was de man, zóó had ik hem getroffen. Ik had alles van hem kunnen krijgen, hij wist, dat het gevoeld en beleefd werd, hij had geen lijk in huis op visite gekregen.

Je weet het niet, hé? Daar ben je ook nog niet voor geschikt, als je het weten wilt, Karel, daarvoor moet je werelden beleven, koerier zijn van Zijne Majesteit. Dan kom je deze akkevietjes tegen, ben je er gereed voor. Dan gaan menschen van je houden. Maar vooral, dan komen het Westen en het Oosten tot éénheid."

„Beschrijf dit alles, Frederik, dit boek is 'n best seller."

„Dat zou je wel willen, ik zou er menigeen door verslechteren. Longontstekingen zou ik scheppen en dat wil ik niet. Dacht je, dat jij dat niet

zou probeeren? Ik ken mijn menschen, Erica. Neen, ik zei hem... Maar wil je mijn bezit niet verdienen, Karel, ik kan nog even geduld hebben... Ik zei hem... dat ik de „Torenkamer” had beleefd van de Pyramide van Gizeh.”

En dat was alles! Hij zei:

„Ik wist het, gedenk mij, als u het door wijsheid vermenigvuldigt. Ga zoo voort, en gij herkrijgt uw Lotus. Daal af in de sferen van Juda. maak Westersche vergelijkingen en loop voorwaarts achteruit, indien ge het kunt, en gij zijt het! Ik schonk u uw eigen geboorte, mijn adel en de uwe zijn één! Dank u, ik sta geheel voor uw leven open. Ik ben zeer gelukkig, mijn vriend. O, ik ben zoo gelukkig! Is het nu mogelijk, dat ik verder ga?”

En daar sta je opnieuw, Karel. Wat wilde de man? Waarheen met mij? Ik had nu alles kunnen ontvangen. Ik zei thans:

„Voelt gij mij, hoogheid, begrijpt uw leven het mijne, kunt gij mij dan terugvoeren in slechts enkele uren tot dat, waar ik eens was? Heeft het oog van de Godin u levensvreugd geschonken, is het mijne er voor gereed? Hoe gaarne aanvaardt mijn leven uw waardigheid, uw geluk, ik ben gereed om u te volgen. Ik zal drinken..., ik zal tevens ál de wetten weerstaan. Ik ben ingeslapen, hoogheid!”

„Dank u... dank u, blijf hier zoo ge wilt, blijf hier en wij bouwen voort.”

Hij had mij gaarne daar gehouden, om van mij een adept, 'n priester te maken, omdat ik er voor geschikt was en mijn levende hart voelde hoe het zou zijn. Maar ik durfde het niet wagen. Ik begreep wat hij wilde en dat was voldoende. Hij wilde zien, of ik een zwijnenbewustzijn bezat. Hij legde mijn lichaam op rozen neer en aanbad het, hij gaf me een Egyptisch geschenk mee, ik werd door Zijne Hoogheid gekroond, gedragen, en liep er niet naast, ik liet me dragen. Ik hing niet als 'n gek uit het geopende raampje naar de menschen te kijken. Ik legde me neer zooals het een Oostersche Prins doet! Ik onderging een Koninklijken nacht! En daar moet je kletsnaakt voor willen zijn, eerst dan ben je met zon en maan, sterren en planeten één, de Godin lacht je toe, zij dekt je toe, zij lacht je achterna, want je weg gaat door millioenen levens, waarvan zij de gewaden draagt en bezit. Ik was niet naakt, ik droeg machtige gewaden, maar ik zou dat door zoo'n tijgerkat allemaal verloren hebben. Eerst nú zou ik het begrijpen en hij had mij die wildernis geschonken.”

„Mijn God, wat mooi,” laat Erica zich ontvallen en Karel en Anna

liggen aan mijn voeten. „Frederik, toch, wat ben je 'n kei. Ga verder, alsjeblieft.”

„Is Frederik toch niet bezweken?”

„Houd je mond, Karel,” verdedigt Erica me. „Jij zou bezweken zijn. Daar zet ik mijn leven en mijn hebben en houden voor in. Jij wel, maar Frederik niet.”

„Ik heb zijn vogels gezien, de honderden soorten, waar je net gek van wordt, zoo machtig mooi is het, ik heb zijn bezit mogen zien, alles! En dan ben je gek, zoo arm als iets en toch zoo ontzagwekkend gelukkig. Hij zelf bracht me weg. Deze dagen vergeet ik nooit. Ik zou er jaren lang over kunnen praten.”

„Schei er niet uit, Frederik... ga verder, ook al wordt het morgen vroeg. Tóé... ga door.”

„Ik heb nog zoo iets mogen beleven, Karel, ook al was het niet zoo wonderbaarlijk, toch de moeite waard. In China was het. Men hield mij voor 'n ander. Ik beleefde 'n Tempeldienst zooals ik er nooit meer een zal en kan beleven. Je komt er zoo maar niet in. Ik beleefde tempeldansen, zat naast de hoogwaardigheidbekleeders, naast priesters en priesteressen, werd behandeld als 'n vorst en toen het er op aan kwam, was ik juist niet wat men verwachtte. Mensch, wat waren die lui woedend, ook al lieten ze het niet zien. Maar ik had me lekker laten verwennen en al die leukigheid voor den neus van onzen gezant weggesnoept. Al dat lekkers, ik had de grootste pret... Geloof je me?”

„Vertel op, Frederik!” dringt Erica aan.

„Ja, dat doe ik, maar ik ga naar boven. Het is bedtijd... morgen is er weer een dag. Ik ga lekker slapen en wel in de zijde. Maar nu heb ik 'n jumper nodig. En voor tijgerkatten ben ik hier niet bang. Karel, wat zijn wij eigenlijk nog lummels. Als ik hier terug kom en we leven meermalen, word ik Sultan! Ook al ben ik 'n kleintje, ik wil het zijn. En Anna is dan mijn prinses. Ik heb heusch niet veel vrouwen nodig, maar ik zal het met haar zelf uitmaken. Zij krijgt dan wat namen. Wat zeg je? Ik heb de eer u allen te groeten. Majesteit, ga voor mijn oogen vandaan.” En dat was tegen Karel. Karel zegt:

„Goeden nacht, collega... laat je zwartjes niet langer schreeuwen, ik hoor ze. En haal 'n mensch het hart niet uit de ribben.”

Dat is Anna! Juist, denk ik, maar Anna ziet het heel en heel anders. Ik zeg nog tot haar:

„Zag jij al die maskers, Anna?”

„Ik wel, Frederik. Ik ga ook achterwaarts voorwaarts. Ik zál 't leeren!”

„Merci... aan dit geloof valt niet meer te twijfelen. Nogmaals, Gods zegen!”

René slaapt als een roos, zie ik. Tóch weet ik het niet. Ik ga mezelf maar na. Hoe wil dit leven al dat schoone ineens verwerken? Maar ja, we zullen zien. Ik kus hem in gedachten en leg me neer. In het logboek staat nog:

„Hoewel alles door mij is beleefd, valt het me tóch op, dat je groote kinderen alles wijs kunt maken. Kostelijk is het! Karel was daarin bezweken. En Erica — ik moet het eerlijk zeggen, want ik draai er niet omheen, omdat ook ik niets verbergen wil van mezelf — zij had zich volkomen gegeven! Als de Sultan haar had moeten ontvangen, ging zij voor de bijl en was ze als 'n straatmeid behandeld. Al die weldadigheden hadden haar verdoofd, ze was onder een narcose gekomen. Ik zet hier mijn leven voor in. Anna had dit bezwijken niét kunnen beleven, maar zij had er ook niets minder opgedaan, men had haar volkomen genegeerd en toch, je moet haar leven kennen. Men had haar daarin van links en van rechts bekeken, om toch haar leven en persoonlijkheid te aanvaarden. Je kent die valkenjagers. Wij zeggen: vlaggen op schuitjes, maar zonder de modder, omdat Anna 'n Prinses is! Enfin, ik ben te moe om haar gestalte nu nog uit te beelden, zoo'n herboren droom maakt je doodmoe. Karel had direct den harem opgezogen. Hij had zich het mooiste kind uitgezocht dat er was. Maar Karel weet niet, dat deze Sultan nog één afdeeling heeft en dan sta je voor het zesde-rangsklimaat, waar het regent en mistig is. Eerst dát en dan hooger op, meestal ben je al lang weg en heeft men je daar niet meer nodig. Toch merkwaardig, je voelt de menschen kussen, de lippen worden er nat van gemaakt en de harten loopen over van weldadigheid. Maar waarom? Erica is diep in zichzelf een publieke vrouw. Nonsens! Zij gaat door haar sensatiezucht voor de bijl, dat andere is het en juist dit andere maakt je kapot. Zonder er bij te denken, staan ze naakt voor je en nú kun je appels plukken zooveel je wilt. Ik wed dat ze vannacht droomt, dat Karel 'n Sultan is. Ik heb met hun eigen ondergang niets uit te staan, als ze dit maar willen begrijpen. Mooi is het, we hebben waarlijk 'n film beleefd. Ik ga slapen! I see you later, pleasant dreams! O my Lord... Kun je het mij vergeven?

In den morgen kruipt Erica naar me toe, over den grond komt ze op mij af en vraagt:

„En nu, Frederik, wil ik dat gewaadje zien. Ik ben net 'n slang, geloof je het? Het is in m'n hoofd geslagen. Man, wat kun jij vertellen. Komt ook dit in het logboek, Frederik? Wat schrijf je over ons? Maak je ons

af, Frederik? Lieg je om ons te redden? Over mij mag je alles schrijven wat je wilt. Ik zeg je eerlijk, ook ik was bezweken. Karel lacht, maar ik verwed er mijn leven onder, dat ook hij voor de bruine beren op hol geslagen was. Ik kén mijnheer o zoo goed. Ik wind er geen doekjes om. Anna niet... die had men daar bij een broeikast gezet om op de witte lelies te letten. Ja, wat gek, hè, Frederik, wat zijn wij menschen toch voor sukkels. Je verliest je zoo, door een verhaal al. Maar wat moet jij sterk zijn. Of heb je er ons toch niet alles van verteld. Interessant was het. Waar is nu het kleedje? Mogen wij het zien?"

„In dien koffer, Erica, die daar... daarin kun je het vinden."

„Mag ik hem open doen?"

„Ga je gang. Maar hoe is het met ons kind."

„Best, Frederik, we mogen alleen niet zien wat hij bij elkaar gekladderd heeft."

„Zoo, wil hij dat niet."

Erica rommelt in mijn koffer en vindt wat ze zoekt. Ze slaat achterover van verwondering.

„Groote goedheid!" roept ze uit. „Mijn God toch, hoe is het mogelijk. En zoo iets houdt zoo'n kerel voor zich alleen! Je moest 'n pak slaag hebben, Frederik. Ik begrijp nu pas wie je eigenlijk bent. Ik geloof, dat wij geen gram van je innerlijk leven kennen. Mag ik het Karel laten zien?"

„Ga je gang, lieverd."

Ik hoor haar roepen: „Karel!!!! Kom eens vlug uit bad. Ik heb een wonder voor je."

Anna moet ook komen. Ik denk aan Renétje. Dit is weer geen goed teeken. Het is abnormaal, ik ken dat gedoe. Van binnenuit komt het. Van binnen is er iemand die niet wil, dat wij naar die dingen kijken. En dat is die boeha weer, je zult het zien. Die wil het kind voor zichzelf houden en dat is onder- en bovennatuurlijk tegelijk. Wie dit niet kent, ziet en voelt het niet. Ik ben op mijn hoede, ik móét opletten, anders gebeuren er ongelukken. Jammer toch, o, wat jammer is het, maar já, ik heb het geweten. Het zou te mooi zijn! Daar is Karel al en Erica, Anna komen achter hem aan. Karel heeft mijn zijde aangetrokken en het staat hem goed, hij moest alleen een ander gezicht hebben, hij lijkt net 'n rooie kool. Ik zeg het maar niet, maar Erica laat zich ontvallen:

„Hoe vind je mijn sinterklaas, Frederik?"

Karel weg, voor hem is de pret er al af, maar hij gelooft nu meer dan vroeger van mij. Ik ben hem nu ver voor. Het heeft lang geduurd, maar

ik ben er gekomen, slooten hebben nu geen beteekenis meer. Toch komt hij terug en zegt nu:

„Frederik, het is nu niet één-nul, maar veertien-null!”

Ik zeg: „Dank je, Karel, maar dit heeft niets te beteekenen, ik kocht het ding in Antwerpen.”

„Wat...?” zegt Erica. „Wat wil je mij wijs maken, Frederik? Wil je ons verwoesten? Wil je ons deze illusies ontnemen? Wil je weer in je schulp terug? Geloof jij hem, Karel? Zie je, zoo is Frederik nu. Eerst geniet je, geloof je alles, hij maakt je gelukkig, maar dan dondert hij zelf alles weer in elkaar. Het zijn nèt luchtkasteelen en fatamorgana's! Ik geloof het niet. Dat zie ik aan die pareltjes en diamantjes. Zijn die dingen echt, Frederik?”

„Wel, ik geloof, dat je voor ditzelfde kleedje wel een twintig duizend kunt krijgen, dollars dan, geen guldens en dan ben je nog bedrogen.”

„En jij wilt me wijs maken, dat je dit zoo maar in Antwerpen kocht?”

„Ik moet toch antwoord geven. Smeert hem maar, ik ga er uit.”

Die René toch, spookt het mij door het hoofd, die arme jongen ook. Hier zijn ze alsof er niets aan de hand is. Alléén Anna let op, Anna weet het al, het wordt weer gek vandaag of morgen. Wanneer ik haar later in den tuin zie, zeg ik:

„Anna, we moeten juist nú waken.”

„Ik weet het, Frederik!”

„Moet je nu alweer tranen laten zien? Waarom toch, Anna, ik ben er immers ook?”

„Ik weet het, Frederik.”

Ze kijkt me in de oogen, even slechts en ik zeg:

„Wil je op me blijven wachten, Anna?”

„Ik weet het, Frederik.”

„En ga je dan met mij 'n woestijnrit maken?”

„Já, Frederik?”

„En ben je niet angstig voor storm en regen?”

„Néé, Frederik, jij plukt immers margrietjes, viooltjes!”

„Merci, Anna, ik kom; midden in de woestijn verwacht ik je, zal ik op je wachten. Het duurt nog wel eventjes, maar ik kom, Anna. Laat het maar bezinken, lieverd. Ik ben bezig om ook voor jouw zoo'n duifje te kweken. Als zij klaar is, dán krijg je het antwoord. En nu gauw maken dat je weg komt of ze hebben ons geflirt gezien en dat moet voorloopig niet. Dag mijn lieverd? Ik zie je later wel weer terug! Als je alléén bent, schrijf je mij maar 'n briefje. Als het te lang duurt, mag jij aan mijn deur

kloppen, geen mensch, geen ziel anders! Alléén jij, Anna, Lotus?"

Anna weg. De dame waggelt niet meer, de Prinses van mijn leven loopt statig als een koningin, hier uit het Westen dan! In haar bloed leeft Egyptische adel, maar niemand mag het weten. Wellicht later! Ook Anna weet het nog niet... maar ik heb ook mijn droomen van haar leven en die van mij verzwegen. Ik geef ze een plaats in het logboek, als ik alles van anderen en mezelf heb verteld en er ook niets anders meer is. Eerst dan hoort Renétje er van! Voor hem is alles! Ik snoep er dan de liefde van op... Ja, mijn kinderen, aan u het raadsel op te lossen!

René eet weer niet, maar is nog zeer opgewekt, levenslustig. Hij vliegt naar beneden, staat halve uren voor Karel's schilderijen te kijken, rent weer omhoog om zich op te sluiten en dan zeker dit geheel na te maken. Hij durft Vader niet vragen of hij het schilderstuk mag copieeren. Het zal Karel een zorg wezen, maar dit is het niet. De bovennatuurlijke of de ondergrondsche verschijnselen hebben hem weer te pakken. Ik zeg tegen mezelf: dit gaat weer niet goed. Karel en Erica zien het nog niet en ik kan er niets aan doen. Ik kreeg zooeven den drang hem onder hypnose te brengen. Ik weet zeker, dat hij in slaap gaat, ik heb dat al meermalen beleefd. Ik behoef er niet veel voor te doen en hij slaapt al. Maar ik ben er bang voor. Wat moet zoo'n kind beginnen? Wat wil ik van zoo'n jong leven weten! Néén, dacht ik, nog te vroeg. Ik mag het niet doen.

Hij heeft héél den dag geschilderd en geteekend. Na het eten vroeg hij om nog wat alleen te mogen zijn. Karel vond het goed, omdat hij er niets anders voor weet. Ik weet het wel, er is toch niets aan te doen. Haal je hem uit dit geteeken, ik zweer het hun, dan slaat hij den boel weer stuk. Neem je hem dit gedoe af, dan sta je meteen voor een getergden leeuw en dat dier bespringt je. Ik laat hem begaan, wij gaan er niet tegen in, wij wachten maar af.

Als Hans komt, wil hij weten hoe het met René is. Het kind slaapt en Erica wil hem voor geen geld wakker maken. Het gesprek gaat over het kind. Wij weten niets anders meer te zeggen, ten minste als er vreemden zijn, onder ons is er altijd iets anders. Hans is wel geen vreemde voor ons, wij hebben hem volkomen terug, maar ja, hartengeluk is zoo maar niet te koop. Banden voor harten verkoop je niet. Hartengeluk ligt niet op straat, dat vind je niet in de straatgooten van de stad, dit moet jezelf opbouwen en er alles voor geven. Wij voelen dat, ook Hans staat er nog nét buiten! Je kunt er niets aan doen, je hebt het of je hebt het net niet en dan blijven die deuren dicht.

Hans heeft het over zijn puberteitsjaren. Karel vindt het best, ik zeg

geen woord. Ik weet, daar is hij allang mee begonnen en ze zijn bijna achter den rug. Toch krijgt Hans René te zien. Er liggen links en rechts teekeningen, we nemen er een paar mee, we willen weten wat hij alzoo bijeenkladdert. Hans vindt, dat hij er zijn mag en meent dat het nu wel voorbij is. Hij geeft toe, dat ik nú al de weddenschap gewonnen heb. Ik zeg iets. Ik moet thans zout op slakken leggen, want morgen of overmorgen sta ik tóch voor de misère!

„Wat denk jij, Frederik?” vraagt Hans.

„Ik zie het anders, Hans. Men weet hier, ik doe niet mee aan zwartkijkerij, zout op slakken leggen, dat ligt niet in mijn karakter. Maar het kan nog even duren, doch dan komt het en staan we voor nieuwe narigheid.”

„Dat geloof ik niet,” zegt Karel, en Erica voelt als hij.

„Ik moet je dan teleurstellen, menschen. Ik zie het geval anders.”

„Maar er zijn toch geen verschijnselen, Frederik. Hij is puik, hij werkt lekker, ja. Het eten wil niet erg, maar dat zegt niets, is doodgewoon.”

„Ik zeg je, dat ik me niet aan een stroohalm vasthoud, althans nu niet, ik zie en voel het anders. Maar zand er over, ik wil je je geluk niet ontnemen.”

„Zijn er verschijnselen, Frederik?”

„Ze zijn er en ze zijn er niet, Hans. Ik geloof niet, dat jij, Karel, of Erica ze zien, ook al sta je er bovenop.”

„Wat zijn het voor teekeningen, laat ons eens kijken,” vraagt Hans.

We nemen de dingen onderhanden. Er is van alles wat. Een bende gekras, de bekende nootjes, grasveld, boomen, weilanden, bloemen en vreemde symbolieken zou je zeggen en denken, indien ze niet zoo onbeholpen waren. Maar er zit wat in. Hans ziet ze als kinderlijke kletspraat. Karel en Erica ook, ik zie niet anders dan ellende. Het bekende poortje, het stukje grond, het hekje is duidelijk te zien, een massa stokjes, wat zijn vrienden zijn en over het hekje heen: boeha! Alles wijst op een innerlijken chaos. Hans vraagt:

„Wat stellen deze dingen voor, Frederik? Heb je er een antwoord en een verklaring voor?”

„Já... wat zal ik je zeggen, Hans. Het is allemaal zoo diep... zoo onmenschenlijk. Ik geloof niet dat ik er een antwoord voor heb. Wel zeg ik je dat ál deze dingen mij naar narigheid voeren.”

„Maar waarom vinden wij dat geteekend dan goed? Waarom koop je dan die rommel, Frederik,” krijg ik van Karel op mijn dak.

„Ik zal je daar antwoord op geven, Karel. Indien je hem dit afneemt,

heb je over een half uur al ruzie en zie je 'n ander kind. Ik verzeker je, als hij nu wist, dat je zijn teekeningen had, vloog het kind je naar je keel."

„Verbeelding... Frederik."

„Het is de weg om dit te volgen en ik weet het. Het leven zou je breken. Ik ken hem. Je tast nu in iets, waarvan je de wetten niet kent. René zou je verscheuren."

„Je overdrijft, Frederik," krijg ik van Karel.

„Nogmaals, ik hoop van niet, ik voel het niet anders."

„En dit zijn volgens jou innerlijke verschijnselen, Frederik?"

„Dit zijn je eigen gekken, Hans. Dit zijn Sonja's en mevrouwen Van Soest en oude Pieten, als je het weten wilt, maar waar je toch niets aan hebt. Jullie zijn nooit te bereiken. Jullie vallen steeds weer in je rot-wereld terug."

„Sedert wanneer?"

„Dat zie ik nul!"

„Dank je, Frederik."

„Daar hoeft je niet voor te danken, Hans, het is de heilige waarheid."

„Moet ik dan aanvaarden, dat dit innerlijke Rembrandts zijn?"

„Nu ga je naar het overdrijven. Dat heeft niets te beteekenen. Ik ben ook niet van plan om ruzie met je te maken over dit leven. Ik zeg je waar het om gaat, ik geef je mijn eerlijk voelen en denken. Maar jullie zullen het wel zien. Dit zijn innerlijke conflicten, Hans. Dat kleurtje hier en daar, zijn zorgwekkende allures, angstaanjagend gekerm is het. Het slaat hem, het kraakt hem, het wortt het leven. Dit zijn innerlijke conflicten waarvan jullie het leven niet zien. Dit zijn werelden voor René. Jullie zien deze strepen en al dit gekladder vanuit het normale, niet vanuit het abnormale."

„Het is, Frederik, alsof je om ellende vraagt, hoe heb ik het met je?"

„Ik vraag niet om ellende, Karel, maar ik zet geen parapluie op als het niet regent. Ik waarschuw."

„Waardoor, Frederik. Vertel op, door wat?" wil Karel weten.

„Ik zeg je al, zie je dan niets? Ik heb er een boek voor nodig, ik moet jaren terug om het je te verklaren. En dan ben ik er nog niet. Door dit stomme paaltje, dit hier. Je ziet het, dit is 'n hekje, en op dat hekje een figuurtje, dat figuurtje hangt er bovenop, nietwaar?"

„Als je het zóó uitlegt, ja, maar het zijn eigenlijk maar krassen."

„Goed, ook al zijn het krassen, ik zeg je, diezelfde krassen voeren hem over enkele dagen al naar ginds terug. Ik zeg het je nu maar, dan ben

je voorbereid. Dit geluk was slechts tijdelijk. We mogen het doel van dit leven niet vergeten. René zou even tot ons terugkeeren, doch dan moet de jongen weer weg. Natuurlijk, als het zoo blijft, hoeft hij vanzelfsprekend niet te gaan. Maar dit blijft niet zoo. Deze teekeningen hebben die waarheid naar voren gebracht. Datzelfde streepje is een wereld voor René, zeg ik je nogmaals en kunnen jullie niet begrijpen, zóó diep is je psychologie nog niet, Hans, ook al ben je de knapste man van de wereld. Dat van jou heeft voor dit leven geen cent te beteekenen.

Laat hem begaan. Wanneer je hem dit gedoe afneemt, staat het huis op stelten. Hij moet iets hebben, waardoor hij zich uitleeft of er komt een innerlijke opstand."

„Door wat hebben deze dingen met de Sonja's te maken, Frederik?"

„Omdat hier, Hans... luister nu goed... de narcose of de hypnose omgetooverd wordt tot kunst. Wat Sonja en oude Piet door hypnose ondergingen en wij uit die levens kregen, gooit René op het papier. Snap je nu waarheen ik wil?"

„Merkwaardig..., Frederik."

„Dat zeg je nu, maar je meent het niet. Ik zeg je, de moeite waard om er over na te denken."

„Kun je hem dan niet in slaap brengen?"

„Ook dat is mogelijk."

„Doe het dan!"

„Wat zou jij doen, Hans?"

„Ik zou er onmiddellijk aan beginnen, althans als hij wildheid vertoont."

„Zoo. En jij, Karel?"

„Ik zou doen zooals Hans het voelt. Slapen laten en orde brengen in het onderbewustzijn."

„Zie je, dat zijn jullie nu als geleerden. Wat wil je beginnen, als je gaat roeren in grond, waarin je zooeven het zaad hebt gelegd? Dacht je het volgend jaar vruchten te zien? Als je een ei onder een kip legt en je haalt elken dag dat eitje onder het dier vandaan en je legt het ergens neer, waar géén warmte is, wat komt er op de wereld? Verrotting, maar geen nieuw leven."

„Wat wil je hiermee zeggen, Frederik?" vraagt Hans.

„Dat je iets wat het groei- en bloei-proces nog moet beleven en dus niet volwassen is, nimmer dagbewustzijn kunt schenken, omdat dit leven, dat denken en voelen nog moet ontwaken. Wanneer je bij René den slaap toepast, vermoord je het kind. Je smoort het leven, je grijpt ergens op in, wat nog leven, nog gróeien moet. Het volwassen bewustzijn voert

je naar de volwassen persoonlijkheid. Voel je dan niet, Hans, dat je met hypnose op kinderen in zoo'n toestand niets bereiken kunt. Dát, wat nog diep in het leven ligt en nog moet ontwaken, zie ik als in den winter voor de natuur in den boom, maar niet er buiten. Wil jij als psycholoog dat leven naar buiten halen en het een plaats geven in deze koude natuur? Hans, dit gaat boven je gevoel, kom er maar eerlijk voor uit of je denkt dat ik in de ruimte zwam. Maar zoo is het! Hier valt niets te hypnotiseeren, hier is niets te doen, omdat je nu het leven stoort! Dat is goed voor volwassenen, niet voor kinderen! Ik zeg je echter, wat wij bij ouden Piet, Sonja en bij vele anderen kunnen bereiken, dátzelfde manifesteert zich hier door gekras. Ik weet wel, dat van René is heel iets anders, de stoffelijke reactie echter is een verschijnsel, zijn deze kleurtjes, zijn ook die nietszeggende teekeningen."

„Wat moeten wij dan doen, Frederik?" vraagt Erica.

„Niets, mijn kind, niets, wij wachten rustig af. Hans vond hem immers puik. Ik niet, ik vind hem vandaag al beroerd!"

„Je ziet het te somber in, Frederik."

„Hoor dien Karel toch. Ik kijk nooit somber zei ik je al. Dat kun jij beter. Maar kijk hier. Bloemen... ze lijken op bloemen, maar ze zijn het niet. Wat zijn het dan? Voelen jullie wat het is?"

„Wat is het, Frederik."

„Dit zijn graden van bewustzijn, Hans."

„Wat zeg je?"

„Dat er in het Oosten of precies in het midden van deze wereld een pyramide staat. Ken je dat ding niet, Hans?"

Karel, Erica, Anna, alle drie kijken me aan. Hans vraagt:

„Ben je geprikkeld, Frederik?"

„Já, en juist door jou. Jullie kunnen nooit iets aanvaarden. Je zou je, als je niet wist dat je toch niets bereikt. Zie je, ik erger me al niet meer. Ik ging daar vroeger nooit op in, omdat ik jullie voor wonderbaarlijke lieden hield. Maar ik weet nu, dat je zoo „unheimisch" bent, zóó abnormaal, dat ik er lust in krijg je uren lang om je ooren te futselen. Jullie vergeten je eigen stomme dingen. Je vergeet bijvoorbeeld, dat je menschen voor krankzinnig verklaart, die zoo gezond zijn als iets. Dat vergeten jullie allemaal. Je legt het gewoon naast je neer en hoepelt verder. Dat prikkelt 'n normaal mensch. Ik ben het alweer vergeten, ik vlieg er ook niet meer in. Ik zeg je echter: van deze psychologie weten jullie de ballen. Nu vind ik het 'n machtig mooi woord, want je loopt je niet één keer tegen denzelfden steen te pletter, maar duizendmaal.

Dit zijn graden van bewustzijn. En die graden van bewustzijn, die voor jou net bloemen zijn, teekent René Wolff, een gek kind, maar dat zie je niet. Jij staat nu met je professorenbeenen boven op het lijk en je voelt het niet. Dit, Hans, is één van de verschijnselen. Zei ik je niet, dat ze er zijn en dat ze er niet zijn? Zoo voelde Erica zich ook, vandaag was zij er en morgen was zij er juist niet. Ze stond voor je en ze wandelde op straat. Zij beleefde lijf-aan-lijf-gepraat, waarvan Stein 'n innerlijke beroerte kreeg en haar voor de „Universiteits“-raad bracht, zoodat deze familie over de straat ging. Zóó zijn jullie, ik neem je niet meer, ik kots van je geleerdheid! Maar dat wil niet zeggen, Hans, dat ook ik me stoot aan diezelfde steenen. Ik bedoel het dus goed. Mij gaat het om je ongeloofige-thomassen-snuit. Vandaag heb ik je en morgen ben ik je weer kwijt. Karel is veranderd. Nú staat hij weer naast je. Gisteren verklaarde ik hem wonderen, ook hij is ze alweer vergeten. Vandaag 'n vriend, morgen een vreemde voor je, alléén, omdat mijnheer dokter is! En zoo zijn jullie altijd!

Ik zeg je, volgens mijn aanvoelen dus, Hans, deze scherpe roode kleuren en dit harde groen, zijn voor hem bewustzijnsgraden, werelden zijn het, waarmede zijn leven te maken heeft. Het kind leeft er zich door uit. Het leven reageert áf en dat is al genezing. Hier wordt afgereageerd, een medicijn voor hem en voor zijn ziel. Wat Sonja kapot maakte, ouden Piet verwoestte, reageert zich hier, volgens natuurlijke wetten, volkomen rustig áf! Wat wij bij hen door hypnose ontvingen, komt hier vanzelf! Deze scherpe kleuren Hans, Karel, vol rood en hard geel, vlammen zijn ze, is straks narigheid! Dit zijn karaktereigenschappen. Deze blauwe kleuren behooren tot zijn aparten slaap. Zijn droomwereld, zijn oneindigheid. Hierin zie ik de overgangsjaren als je het me vragen zou, en niets anders!”

„Wil je mijn eerlijke antwoord, Frederik?”

„Gaarne, Hans.”

„Je slaat er maar 'n slag naar. Ik kan met de beste gevoelens er niet van maken wat jij ziet. Eerlijk, Frederik, ik heb heilig ontzag voor je kennis van zaken, dit gaat te ver!”

„Maar voelen jullie dan niet, dat dit leven diep zwart is geweest? En dat wij nu reeds kleurtjes krijgen voor licht en warmte? Weet je niet, dat wij met hel en duivel hadden te maken? Moeten wij niet dankbaar zijn, dat het goed gaat?”

„Wie gooit er roet in het eten, Frederik, jij immers?”

„Dat dacht je, ik ben niet van plan, zei ik je al, om Erica, Karel of

Anna het leven zuur te maken. Dat deed ik nog nooit! Nú vecht ik tegen je faculteit. Onze gesprekken krijgen straks diepe beteekenis. Het is het gevecht van 'n leek tegenover héél je geleerdheid. Ik ben mijn weddenschap nog niet vergeten, Hans. Ik heb 'm nog niet gewonnen, maar dat komt nog. Indien we het leven behouden en wij allen dit mogen beleven, zal je het zien ook! Ik leg thans bewuste fundamenten. Ik laat me door jullie niet meer belazeren, ik ga tegen je in! Dat is alles!

Kan dit kind er meer van maken dan er in zijn bewustzijn leeft? Néén! Maar straks, Hans, straks, wanneer dit leven ontwaakt, wat dan?"

„Ik moet het eerst zien.”

„Ik ook, maar ik zie het nu al! Dan slaat hij je met wonderen.”

„Dus toch, ondanks álles nog 'n geestelijk wonderkind, Frederik?"

„Ondanks álles, já! Já, je zult het beleven!"

Karel en Hans gaan naar boven, naar het kind, wij blijven beneden. Erica voelt er niets voor. Karel doet wat hij meent te moeten doen. Wat de geleerden willen is mij een raadsel. Tóch volg ik de heeren in gedachten. Ze zijn minstens een kwartier weg. Wat veronderstelt de Professor, Ik vind Hans veranderd, nu hij het hoogste voor zijn leven heeft bereikt. Nog erg jong en dan reeds op die universeele trap, maar een hoogte, die niets te beteekenen heeft, indien het om bovennatuurlijke verschijnselen gaat. Daar heb je ze. Aan de oogen en de maskers zie ik, dat de heeren in een wetenschappelijk gesprek waren gewikkeld. Ze zitten even, gebroei is het, je kunt de wetenschappelijke kunst snijden. Het is al net als sigarenrook, zoo stink het. Ik moet opletten, ik ga voelen, thans gaat het hard tegen hard, de ééne universiteit tegen 'n andere, die voor hen geen beteekenis heeft. Grootsche wetenschap tegen bloemperken-wijsheid... een vergelijking, die je moet voelen, of je snapt er niets van, doch die spreekwoordelijk is. Voor mij bijkans 'n begrip geworden. Ik haal het uit de straatgoten, zij krijgen het kunstig opgedischt. En nog weten ze het niet. Ook Erica voelt, dat er wat broeit. Anna is geen seconde de kamer uit. Wat is het? Moet de geleerde eerst niet even kuchen? Moet je geen glaasje water, professor? Heb je de papieren in orde? Zit je dasje goed? Breek je je nek niet over den drempel? Heeft de portier je goeden morgen toegewenscht? Of sta je vanavond voor een innerlijke operatie. Wát is het? En daar heb je het.

„Is het niet mogelijk, Frederik, dat René onder je invloed gekomen is?"

Vlammend vuur vanuit Erica en Anna, zoetsappigheid straalt ons vanuit Karel tegemoet, de geleerden zijn het volkomen eens.

„Wat?!" vraagt Erica. „Wat willen jullie nu? René onder invloed van

Frederik? Willen jullie ruzie hebben? Willen jullie Frederik aanvallen? Willen jullie..." Verder komt ze niet, Karel remt haar af.

„Koest maar... Wij willen alleen wat praten. Er is niets aan de hand. Geduld."

Hans vraagt:

„Wat denk je, Frederik? Is dat mogelijk?"

„Zoek dat zelf maar uit. Ik heb geen woorden voor je."

„Het is maar een vraag, Frederik," verzekert Karel.

„Zóó, gezocht is het."

„Wij kunnen aanvaarden, dat er beïnvloeding mogelijk is. Het leven, zeg je zelf, zuigt gevoelens in zich op. En jij zoekt naar al deze dingen. Het spreekt vanzelf, dat een gevoelig kind ook jouw gevoelens in zich opzuigt. Het is mogelijk. We stellen toch alleen maar een onderzoek in?"

„En je vindt den jongen zoo goed, Hans. Je hebt je bij voorbaat al gewonnen gegeven. Wat wil je eigenlijk met dit onderzoek beginnen?"

Het gesprek smooit zich vanzelf. Karel en Hans praten buiten. Wij hebben het over heel andere dingen. Hans is geleerder dan ooit. „Maar dat moet hij weten," zegt Erica, „van mijn kind blijft hij af."

Ik denk over alles na. Als Karel terugkeert lig ik al op bed. Hier broeit iets, Hans wil iets. Ik groei hem over het hoofd? Onzin. Maar dat hij Karel nog kan beïnvloeden is mij een raadsel.

Ik schrijf nog neer:

„Op geleerden kun je nooit aan. Ze zijn nimmer te vertrouwen. Nimmer kun je aan een vriendschap beginnen. Als je denkt dat je hen hebt, ben je ze precies kwijt! Ik weet het wel: een leek blijft een leek. Ze aanvaarden niets! Ze mogen het niet doen, maar wij hebben bewijzen. Hans heeft moeten vaststellen, dat er door hypnose veel te bereiken is. Hij heeft mij zien werken, hijzelf is er niet toe gekomen, zijn levenswil werkt averechts verkeerdt. Maar ook dat gelooft de geleerde niet. En nu opnieuw gezocht om mij de das om te doen. Laat komen wat komt... ik ga thans slapen!"

Renétje is den volgenden morgen wild. Anna vliegt mijn kamer binnen en zegt: „Frederik, de poppen zijn weer aan het dansen. Mijn God toch, wat 'n ellende weer."

Ik vlieg naar zijn kamer. De jongen staat in zijn bedje, rechtop en gaat te keer als een wildeman. Hij schreeuwt, hij wil praten, maar hij stikt door z'n bruisende instelling. Het schuim staat op zijn mond. En jawel, een kopje vliegt langs mijn hoofd.

Karel komt al aangevlogen, Erica achter hem aan. Karel vliegt terug

naar z'n heiligdom en wil hem 'n spuitje geven. Erica is als 'n wilde kat en slaat het ding uit zijn hand. Intusschen heb ik mijn wil ingesteld, maar ik kan niets beginnen, René's leven reageert niet. Ik krijg hem te pakken, de jongen is als een groote kerel zoo sterk. Eenige minuten later ligt hij onder het spanlaken. Hij spuwt ons tegemoet, de oogen staan wild, dit is geen kind meer. Jammer?

Karel raapt al die prullen bij elkaar en verscheurt de rommel. Hij laat mij weten:

„Als er weer iets gekocht moet worden, Frederik, dan ben ik er ook nog.”

„Merci, Karel, ik zal het heusch niet vergeten. Je wordt hartelijk bedankt.”

„Bedankt? De narigheid komt door dat vervloekte geteeken, Frederik! Zie je dat dan niet?”

„Meen je dat, Karel?”

„Of ik dat meen?! Denk je, dat ik mijn kind hartstikke gek wil hebben.”

Karel is niet te bereiken. Erica zegt:

„Begin je weer? Laat jij je beïnvloeden door den prof? Ik zal je eens wat zeggen, Karel. Steek geen hand uit naar m'n kind, of ik worp je. Die ploegbaas gaat de deur uit. Kom nóg eens met dat varken aangesjouwd, ik jaag hem de deur uit.”

En tot mij:

„Kom Frederik, geen zorgen, wij staan achter je.”

Karel heeft de duivel in. Hij smeert hem. Het machtige geluk van enkele dagen terug is opgelost. Andere maskers kwamen er voor in de plaats. En dat door één prof! Ik ga naar mijn kamer en schrijf in het logboek:

„Wat gisteren nog geluk beteekende, is vandaag ruzie! En dat door één mensch! En juist 'n mensch, waarvan je hoopte, dat de ziel er van begrip voelde voor „seelische” openbaring. Je kunt het in je eigen taal niet zoo zeggen, omdat je onmiddellijk voor het woord „geestelijk” staat, dat wij niet kennen. „Seelisch”... het klinkt beter en het zegt meer, maar dat heeft voor Hans geen diepte. Hans scheurt ons uit elkaar en Karel vliegt er weer in ook. Ik ben benieuwd waar dit schip stranden zal. Ik heb echter gelijk gekregen, ik zag het aan het geteeken. Ik wist het van te voren. Ik laat hem begaan, dat afreageeren zegt Hans en Karel niets. En tóch, hierdoor, wij zullen dat later weer moeten beamen, ontwikkelt zich het leven. Ik begrijp niet, dat Hans dit niet kan aanvaarden. Het is zoo duidelijk mogelijk. Er is niets anders. Het is zoo duidelijk, omdat de

natuur hier spreekt en een eigen weg zoekt. Het ergst van alles is, dat de jongen weer terug moet. Wij raken dit leven weer kwijt. Ik moet ophouden, Erica en Anna hebben mij noodig. Ik hoor haar voetstap."

„Wat denk je, Frederik?"

„Maak je geen zorgen, Erica. Eén ding: ik vind niet goed, dat Hans en zijn soort thans knoeien. Hans en Karel halen er professor Volt bij. Je zult het zien. Hans heeft daar zijn studie volmaakt gezien, maar hij valt in een sloot. Karel begrijp ik niet. Maak je geen zorgen, kind. Natuurlijk, wij raken hem weer even kwijt, maar we waren er nog niet. We zitten nu in die woestijnstormen. We hebben dorst! We hebben echter een gids, Erica, die den weg kent. Géén zorgen dus. Alles komt weer in orde. Jij ook, Anna. Geen angst..., geen zorgen, dat zweer ik je, ik krijg gelijk. Ik kèn die teekeningen, ó zoo goed. Later zul je er alles over lezen. Ik zal de fundamenteën beschrijven. Ziekelijk zijn ze niet. Maar géén wetenschappelijk geknoei met Renétje! Wanneer ze proefkonijnen noodig hebben, zoeken ze die maar ergens anders. Ik wil je geenszins overhalen, Erica, maar ik vraag je, gebruik je gezond verstand. Hans is nu tè geleerd voor ons en hij wil revanche hebben. Hij wil niet onder mijn masker door het leven gaan. Ik ben hem over het hoofd gegroeid en dat dult hij niet. Ik moet kapot! Hij wil gelijk hebben en als dat er is, bezit Hans z'n ontzag, Maar dat gaat ten koste van René. Alles is nu mogelijk. Ik heb René beïnvloed. Wat ik voor jaren in het logboek schreef, zien wij thans bewaarheid. Ik ben dus voorbereid! Jullie zijn het ook. Karel zijn we even kwijt, maar ook dat komt wel in orde. Ik geef je mijn heilige verzekering, Erica, indien het moet, ga ik weg!"

„Dát nooit, Frederik. Als je maar weet, wij gaan met je mee."

„Dat is prachtig, maar jij hebt je eigen taak af te maken."

„Doet er niet toe... Ik ga mee en Anna ook. Ook al moet ik met veters loopen, ik gá mee. Dan kan Karel me gestolen worden. Je weet wie en hoe ik ben! Ik laat je niet vertrappen. Je vriendschap is me meer waard dan álles. Ik laat Karel er voor alleen. Zegt het je niets?"

„Ik ben je dankbaar, Erica. Maar is dat nu noodzakelijk? Moeten wij die jaren lang aan elkaar hebben gewerkt, een band verscheuren? Ik ga en als ik ga, zal je rust en vrede hebben. Ik weet zeker, Karel houdt het geen dag zonder ons uit. Ik ken hem. Hans is het! Ik zal hem en Hans straks de bewijzen geven. Wacht maar, Erica, wij beleven nog een ander leven, een anderen tijd. Ik heb het volste vertrouwen. Dit komt in orde."

„Géén Hans aan Renétje's lichaam, Frederik. Kóm, we gaan kijken hoe het met ons kind is."

„Dag lieverd... dag Renétje... dag klein menschenkind? Hoe is het? Ben je nog kwaad op Oom Frederik? Renétje, Renétje... Kijk me eens in m'n oogen?"

Het kind vraagt me om hulp. Maar er is iets, wat ik niet onder contrôle krijg. En dat weet ik. Ik ken dat. Het is de winter, Renétje... Hieraan kan geen mensch iets veranderen, je bent er voor ingeslapen. Ik kan dat niet bereiken, ik kan dat niet in mijn leven optrekken, dat moet groeien en ontwaken. Het lééft in het menschelijke „sperma" en komt straks, als het leven groot is, tot groei en bloei. Juist, Renétje, maar dan heet het „kanker", of t.b.c.; ziekten zijn het. Zóó ben jij nu nog niet te helpen. Hypnose is voor een jong leven afbraak, het is het smoren van het leven, het is het hoofd in elkaar timmeren. Het is het zaadje vernietigen, dat wij gisteren in den grond hebben gestopt."

Erica en Anna hooren wat ik hardop tegen René zeg. Het kind is rustiger geworden. Erica zegt:

„Ik geloof je, Frederik. Ik neem dat onmiddellijk aan. En jij, Anna?"

„Ik ook, het moet wakker worden."

„Juist, wakker moet het worden, groeien moet het, ontwaken, évolueren ook, eerst dan kun je een ziel in slaap brengen. Doe je het toch, want je ziet het is mogelijk, dan leg je dit leven stil. Dan uit zich het kind niet meer, dán is het harstikke dood. Je smoort het! Je maakt nu disharmonie. Je geeft het geen gelegenheid om te ontknopen. Zag je die kleurtjes, Renétje? Zag je boeha niet? Zag je hem niet? En dacht je, Renétje, dat wij er niet zijn?"

„Lieverd toch!" hoor ik Erica zeggen, en dat is voor mij en René.

„Zie je Oom Frederik, Renétje?"

Geen antwoord, het kind ziet me niet. De dagbewuste oogen zijn uitgeschakeld. De ruiten zijn potdicht. Wat tot het dagbewustzijn behoort, is nu ingeslapen. Je zou hem maar martelen. Er is niets aan te doen, wij moeten dit proces overgeven. Het kind ziet je niet, Erica, dit leven ligt nu ónder het normale, dáár leeft het, daar rust het uit, want er is toch weer ontspanning gekomen."

René doet zijn oogen dicht, wij gaan naar beneden. Nu is het weer praten. Nu zitten we weer tot aan onze halzen in de ellende. We hebben er niet aan gedacht, maar zóó is het. Het leven gaat verder, het ontwaakt, groeit op. Dit nu is veelzeggend, maar wij volwassenen kennen er de wetten nog niet van. Het is woordelijk waarachtig, je staat er voor en je staat er achter en er naast. Wat ik daar bij Hans zag, zie ik nu hier bij René terug. Er was daar een vrouw, die zich héél den dag oppoetste...

als 'n kat zat te strelen, af te likken. Ze had schoonheidsfantasie? Ze was het ten minste volgens mij.... Hans denkt er anders over, besmet! En dat zag ik nu astraal. Ik wilde er nog niet over nadenken, omdat ik er geen bewijzen voor had, Maar de vrouw heeft men moeten opsluiten, omdat ze tien uur op den dag bezig was zichzelf te reinigen, te bewasschen. Ze knoeide met water, héél den dag, dag in dag uit hetzelfde lied, maar men begreep het niet. Totdat ze wat wild werd en moest ze van huis verwisselen. Wat is het? Waardoor ontstaat zoo'n schoonheidskuur? Je had er Hans over moeten hooren. Ik heb er nog geen bewijzen voor, maar ik ga denken aan „geestelijke besmetting"! Een demon zit er in die levensaura. En dat voelt de ziel. De ziel als mensch begint zich thans te wasschen en blijft dat doen, maar er is geen einde. Zoo wasschen zich duizenden het krankzinnigengesticht in. Die onnatuurlijke schoonheid maakt de ziel kapot. De menschen van dat vrouwelijke wezen begrepen het niet, de dokter gooide er maar naar. Ik zeg tegen mezelf: dit is nu „astrale pest, astrale beïnvloeding", de ziel als vrouw wil dat vieze gedoe kwijt. Ik zeg u eerlijk: ik kon niet achter dat masker kijken. Ik heb er geen bewijzen voor, maar die bewijzen krijg ik nog wel. Ik zei al eerder, dat ik geen stap te ver zou gaan! Maar ik laat me door géén Hans, door geen professor Volt, door geen Karel belachelijk maken, ik ga thans aan een gevecht beginnen, waarvan wij allen plezier zullen hebben. Bij Renétje is het niet anders.

Wat je bij die vrouwen ziet als pogingen zich schoon te wasschen, zie ik hier als zijn... boehá! Die smeerlap is het, die dit leven naar beneden trekt. Ik heb het gezien. Die poppetjes zijn voor de geleerden geen cent waard, maar het zijn mijn bewijzen, het is het leven van René! Maar dat zeg ik hun nog niet! Zij maken er toch grabbelende nootjes van. Ze maken er sintnicolaas van, een leek speelt voor geleerde. Goed, neem ik aan, maar het oude Egypte is er ook nog. Mohammed is er ook nog! Méér van mijn vrienden, die zichzelf hebben gegeven. Ik roep hen tot me! Ze moeten mij vandaaruit bijstaan? Ik heb ze nu nog niet nodig. Indien ik hen nodig heb, krijg ik hun volle medewerking. Nú staat het Oosten op het nuchtere Westen ingesteld. Ik groet u, mijn Sultan. ik ben al bezig. Fijn hé, dat 'n mensch iets voor zichzelf kan behouden of van alles, de heiligste zaken maken ze rommel. Ze verderven en bederven alles. Ik sta scherp, ik heb mijn ijzers laten opvijzelen, ze mogen komen! Kom gerust, ik ben „ziende" geworden. Ik ga een weg, die mij en wie me volgen wil, regelrecht dóór de Pyramide van Gizeh leidt. Je moogt gerust op den rug van je kameel blijven zitten, je hoeft er niet voor te

loopen, ik leg het in je handjes! Je krijgt het opgedischt, zooals je het nog niet hebt gezien! Máár, koppen omlaag! Maskers af! Maskers áf! Wat wil je?

Die boehá is een man? Ik geloof het en ik geloof het niet! Ik zag hem wel als een vent, als 'n duiveltje, maar dat is de stoffelijke verschijning, de ziel uit zich door die verschijnselen en wij zien dat kereltje. Maar het is geloof ik anders en véél natuurlijker. Ik ga daar straks over nadenken, als we Renétje, hoe vreeselijk ook, weer hebben weggebracht. Jammer! Jammer! Hoe jammer toch, Erica, Anna, maar wij moeten geduld hebben! Later zeg je, hoe zát alles toch in elkaar. Als een blokkendoos werden de verschijnselen naast elkaar gelegd en dan zien wij dat landschap met al die watervallen voor ons leven. Nú kun je er jezelf in zien. Thans hebben menselijke kletspraatjes geen beteekenis meer. Nú is álles bovennatuurlijk, omdat elke gedachte een ruimte draagt en te vertegenwoordigen heeft! Zag je dat masker?

Ik ga omhoog en leg al deze gedachten vast. Wij menschen kunnen er niets aan veranderen. Wij kunnen leege briefjes indienen, maar daarachter leeft de werkelijkheid, of er was nimmer een Petrus en is dat hanengekraai waar de menschen zich zóó druk om maken kletspraat! Verzinsels zijn het dan. Maar wil je mij wijs maken, dat Christus niét op aarde heeft geleefd? Moeten wij dat, zooals door vele sukkels van geleerden wordt aangenomen, aanvaarden als 'n Jeruzalemsche legende? Dat zouden ze wel willen! Maar dat bestaat niet! Hij wás er en daarvoor zullen we vechten! Ik ten minste op mijn eigen houtje en zij door hun verdorven voetstukken!? O, Mohammed, ik ga begrijpen waarom jij het zoo moeilijk had, trouwens allen, die iets voor dezen vooruitgang hebben kunnen doen. Een geleerde is 'n schaap met menselijke voelhorens! Zag je dit masker ook?

Karel is nog niet veranderd. Hij is helsch! Hans is het nu en professor Volt. Ze stellen een onderzoek in. Vanmiddag komen de heeren al. Wij zijn nieuwsgierig. Erica zegt: ze mogen doen wat ze willen, maar tot hier en niet verder. Zij is met Anna te zamen sterk! Ze weten wat ze willen! Ze komen er rond voor uit. Ik ga mijn eigen weg. Ik kan niets doen. Karel heeft over zijn vleesch en bloed te beslissen.

Ze zijn geweest! Renétje kreeg geen spuitjes, omdat Erica als een wilde te keer ging. Zij heeft den geleerden de deur gewezen. Karel vloog haar bijna aan, maar Anna stond voor den bruit. Dán over mijn lijk. Dat is wel zoo oud als de weg van Kralingen, maar Karel schrok toch even. De geleerden wisten met zichzelf geen raad. Ze deden minachtend.

Volt wilde nog even met mij praten, Erica gaf mij den raad geen woord tegen dat gespuis te zeggen. Ik vond het wel goed en mijnheer vroeg:

„Bent u zeker van u zelf... Is het uitgesloten, dat uw wil op het kind is overgegaan! Hij maakte het anders, maar ik begreep hem. Ik zei dit:

„Bent u de geleerde of ben ik het?"

„Ik vraag u iets, u kunt mij toch antwoorden?"

„Ik praat alléén tegen mijnheer Wolff. Indien Wolff zegt, dat ik praten moet, ben ik bereid."

Volt gaat weg en keert met Karel terug. Ze willen van mij iets weten. Volt bindt wat in, Karel is als 'n groote kwajongen. Ze zullen vanavond terugkomen, dan is Hans er ook bij. Ik vind het goed. Maar Erica zegt:

„Wat voor brutale honden zijn het toch, Frederik! Je zegt geen woord tegen die honden. Karel krijg ik nog wel."

Maar Karel is nu niet te vangen, ook Kareltje zijn we kwijt. Even maar, geloof ik, omdat ik niet kan gelooven in die afbraak. Maar menschen blijven menschen, blijven kuddedieren, blijven vreemdsoortige wezens! Je hebt ze vandaag en morgen?

En Renétje is rustiger geworden, maar onder het spanlaken. Als we dit wilde leven bevrijden, bijt het je. En dat mag toch niet. We praten niet, we denken. Vanavond een gevecht op leven en dood? Ik geloof het niet. Ik denk eerder, dat dit met 'n sisser afloopt. Ik weet trouwens niet wat ik zal zeggen. Ik weet niet, waar ik aan beginnen moet. De geleerden willen mij vermorzelen en daar helpt Karel aan mee? Ik geloof het nu. Zál ik dan toch nog op reis gaan? Ik krijg gevoelens! Ik krijg ideeën. Ik sta er voor open. Als ook dat nog moet, Karel? Góéd, ik ben tot alles in staat! Maar dan zul je op je bloote knieën tot me moeten komen, je zult je hart op een schaalte moeten leggen of ik geloof je niet meer. Bij mij, Karel, sterft er iets. Tot zoover kun je gaan, want dán kan ik er zelf niets meer aan doen. Ik ga nooit uit mezelf hier weg. Ik verlies nóóit vrienden! Nóóit! Zij houden het bij mij niet uit, dát is het, omdat steeds weer mijn leven te zwaar, te moeilijk voor hen is, omdat ze te beroerd zijn aan een leven voor later te beginnen! Stik voor mijn part... bārst....! Ik ben nog nooit zoo ruw geweest, maar dan hadden jullie deze woorden ook niet in ons volmaakte geschrift moeten plaatsen. Ik vind het doodeenvoudig, ik gun je geen dood, je kunt toch niet barsten... Ik zeg eigenlijk iets, dat geen verantwoording noodig heeft. Ik zou nèt zoo goed met viooltjes kunnen schermen, maar die „heilige verzekering" hebben zij nog niet verdiend!

René blijft rustig. Hij heeft iets gegeten. Ik mag niet bij hem komen

van Karel. Hij wil een zuiver onderzoek. Mooi is dat. Maar als hij even weg is, trekken de vrouwen mee naar óns kind.

„Dag lieverd?”

Wat we niet verwachten - zoo gaat 't altijd met ons kind - komt er nu.

„Moet ik weer weg, Oom Frederik? Ik was juist zoo lekker bezig.”

Wéér bewustzijn! Als dat ook van mij komt, door mij gekomen is, behoef ik me toch nog niet te laten brandstapelen. Het is voor ons, alsof hij ons helpen wil. Vanmorgen een wildeman, hardstikke gek, nú weer volkomen rustig en gezond ook nog. Laat de heeren maar komen. Ik zeg:

„Zie je, René, je moet weten, daarginds ging het ó zoo goed. Je moet nog even naar je vriendjes terug. En, René, zijn wij niet bij je? Wachten wij niet op je? Denken wij niet aan je? Als je straks terug komt, Renétje, dan koopen we groote doeken. En dan ga ik je helpen.”

„Já, hè, Oom Frederik? En gaan wij dan naar álle mooie schilderijen kijken? En zul je dat niet vergeten, Oom Frederik? En krijg ik ook mooie dingen op mijn kamer?”

Erica zegt: „Mijn lieverd toch. Jij krijgt van ons een eigen museum!”

„Heusch moeder? Heusch... doe je dan net als boeha, gooi je er mij dan weer uit? Vader is 'n rotzak! Vader is 'n rotzak, Oom Frederik. Bah, ik kots van Vader. Ik zal hem wel krijgen. Ik zal hem met poep insmeren.”

Hij spuwt naar zijn vader.

„Foei,” zegt Erica, „Vader is lief.”

„Lieg je, Moeder, Vader is 'n rose daaltje!”

„Zie je,” zegt Erica, „die spreken nu over beïnvloeding. Dit had mijnheer moeten hooren. Wanneer ze leeren kunnen, zijn ze er niet. Mijn hemel, wat een genade toch.” En tot René:

„Jij gaat nog even weg, hè jongen? Hier zullen wij alles voor je bewaren. Anna, Frederik en ik koopen mooie schilderijen voor je. Maar je mag niets van je Vader zeggen, Vader meent het goed met je. En als je terugkomt, dan is alles goed. Is het niet zoo, Renétje?”

„Ja, Moeder. Ja mormel..., já loeder! Stik maar...!! Barsten kun je.”

Hij draait zich om en wil niets meer van ons weten. Ik trek me de haren uit m'n hoofd. Ik ga aan beïnvloeding denken, ik moet hier een tijd weg, het kind zuigt je volkomen leeg, de geleerden hebben gelijk. Maar géén seconde later denk ik er al weer anders over. Dat hoort er bij, óók het andere! Alles bij elkaar is een bovennatuurlijke hutspot! En wij eten er van, doch het smaakt niet. Karel is er ziek door geworden. Wat zal deze dag ons brengen?

Hans, Volt, Karel, Erica en Anna wilde er niet bij zijn — zitten op heete kolen, het gesprek is al begonnen. Het laatste bedrijf zijn we ingegaan, maskers gaan af? Maskers zijn zoojuist opgepoetst en opgezet! Hans bezit nu 'n vooreeuwsch masker, Karel niet zoo droevig slecht en verfrommeld, maar veel zaaks is het niet. Die Volt is net 'n levend lijk! Die man komt uit Groningen. Er loopt een instinct over dat gelaat, dat mij koud aan doet. Als je hem een zak op zijn schouders hangt, met wat prullen er in, een oud versleten pak aan en dan de straat optrapt, is hij de man die zaken doet op straat en langs de deuren. En dát is professor geworden en doet met Hans aan psychologie. Ze apen de vorigen maar na! Meer is er niet en nú voor de rechtbank. Kom maar, edelachtbaren... Voorkom narigheid... De hemelpoorten zijn thans geopend!

Volt zegt: „Wij zijn tot overeenstemming gekomen... Uw aanwezigheid is de onherroepelijke ondergang van dit leven.”

„Wát willen de heeren? Wat willen de geleerden? Karel, jij vindt dat goed? Mijn huis uit, gespuis... Mijn huis uit.”

Karel redt de situatie. Ik kijk Erica aan. Ze begrijpt me, nog even afwachten, geef ik haar. Erica vliegt even weg. Ik weet waarheen ze gaat. Anna zal haar vertellen hoe het moet. Straks kan ze zichzelf vergeten zooveel ze wil, nú nog even geduld. Daar zit ze en wacht af. Sorry... zegt ze, maar ik ben moeder. Volt kan dat beamen. Ik vraag niets, maar Hans vraagt iets:

„Hoe denk jij er over, Frederik?”

„Hoe ik hierover denk, heeren? Nogal duidelijk. Ik leg mij volkomen neer bij dát, wat de heeren denken en er zich van voorstellen. Ik geloof zeer zeker aan beïnvloeding, omdat een kind alles van de groote menschen leert. Zeer juist!”

„Maar wat nu?” wil Hans weten.

„Wat nu? Hoe kan ik die beïnvloeding voorkomen, ik bedoel: hoe wil ik hier verandering in brengen, nú het zoover is? Ik gá, natuurlijk, ik ga hier weg, ik ben morgen al weg. Voorzeker een goed besluit. Vanzelfsprekend, ik moet u mijn verontschuldiging aanbieden. Jammer, waarom heeft Karel mij dit niet veel eerder laten weten? Jammer, professor, maar ik ben schuldig, hier behoef ik niets tegen te doen, hoogstwaarschijnlijk zijn de heeren het met mij eens. Maar já, hoe komt 't kind weer tot rust?”

„Dat zijn mijn zaken!”

Karel zegt dit. Snijdend koud is het. Noordpoolachtig gedoe, je hebt er bontjassen voor noodig, maar de geleerden zijn het eens. Hans begint over geleerde stelsels te praten en die versta ik niet?? Ik gá dan maar...

want wat moet ik hier tegen inbrengen? Erica wacht nog, ze is tijgerachtig. Ik moet rust hebben, rust!

Hans weet, wil hij met mij praten over al deze dingen, dan moet hij niet aankomen met geleerde termen. Ik sluit er mij volkomen voor af en ik heb er ook geen verstand van?? Ik heb voor deze zaken een eigen „terminologie” opgebouwd. En het is niet gek, je zegt er dezelfde dingen door en ze zijn véél duidelijker te begrijpen. Uit wat zij er van maken wordt ik niet wijs. Hans begint nog en lokt me uit mijn tent, als hij vraagt:

„Je moet goed begrijpen, Frederik. Karel gaat het om René. Wij hebben een nieuwen weg gevonden, waardoor genezing mogelijk is.”

„Ik zeg je één ding, Hans. Moet ik je persoonlijkheid anders gaan zien? Goed dan... Gisteren dacht mijnheer er anders over. Toen had ik mijn weddenschap gewonnen, nú zijn we ver van huis weg, vreemden, nu staat leekengepraat tegenover de „universiteits”-wetten. Ik vind dat goed. Wat wil je van mij weten?”

„De kern ligt bij jou, Frederik. Wij nemen aan, dat jij al die jaren het kind onder je invloed hebt gehad. Wij zeggen niet, dat dit bewust is geschied, dat weet je wel beter. Hier is een moordende afbraak vastgesteld, die jarenlang het dagbewustzijn heeft gesmoord. En die krachten, Frederik, zuigt het jonge leven in zich op. Is dat niet duidelijk genoeg? Is dit zoo verkeerd?”

Karel doet geen mond open. Maar naast me zit Erica, die hem verscheuren kan. Zij wacht nog! ik trek me natuurlijk in mijn schulp terug. Tegen zooveel ellendige praat kun je toch niet op. Ik ben nu eenmaal zoo. Ik handel dan niet meer, ik verwerk het van binnen. Ik ben er bedroefd onder, pijn doet het mij! Ik ga geen paarden meer voor de zwijnen gooien! Maar hoe is het mogelijk. Die Karel toch, die arme Hans. Die Volt is 'n varken! Moet je die uitpuilende oogen zien. Dien neus. Dien mond! Een hooiwagen lijkt het. Ziet die ellebogenstoom. Ik verwed er mijn hoofd onder, dat deze man over lijken gaat. Deze man heeft zijn hoogte gekregen door over lijken te gaan. Ik slinger hem mijn minachting toe. Kijk, hij wil zich achter zijn bril verstoppen. Zie je die slankheid? Zag je dat masker? Ik hoor wat hij denkt... ik hoor:

„Vuile schoft... ik zal je mijn huis uittrappen als je bij me mocht komen. En dat vuile kwikstaartje, dat doodgewone insect, zit daar en kan mij wel vermoorden. Geef mij nu de „Tenhove's" maar! Heb die kinderen nu maar lief! Geef hun alles!... Ze vermoorden je tóch! Ik ga wel, geleerde heer..., maar ook jij zult ééns op je bloote knieën tot me komen en vergiffenis vragen. Ik zeg je nu al: je kunt je vuile kletspraat

opsturen tot Hem, die voor ons allen geboren en gestorven is. Dáár krijg ik gelijk! Hij weet, hoe ik ben! Hij weet wat ik heb gewild en wat ik heb gedaan! Hij weet van mij álles! Wat jullie er van denken gaat mij niet aan. Slingert mij nu maar de straat over... Zeg maar op je „Universiteit“, dat een leek 'n kind krankzinnig heeft gemaakt. Zet mij maar achter tralies... Ik kom tóch terug en ik krijg tóch gelijk!! In álles!

Schoften! Vuil gedoe! Ellendelingen! Beunhazen! Kale drukte! Grasprietjes! Dierlijk instinct! Vuiligheid! Válsch gedoe! Bedrog! Leugenaars! Wil je over mijn lijk heen? God bewaar me! God weet wie ik ben! Ik ga voor Hem over én op den brandstapel! Maak me maar uit voor kwade genius! Ik zei dit alles lekker niet hard op. Foei toch!

Ze zitten daar en zeggen en zeggen niets. Wanneer Karel met zichzelf geen raad weet, grijpt hij onbeholpen naar een kistje sigaren.

„Merci, dichter..., dokter, baantjesjager!!“ ontvalt me, en ik voel, dat Renétje me helpt, „ik rook nooit!“ Néé hoor, ik rook nooit! Zou je wel willen. Hé?“ Ik ga nu even door, ik zal hun diagnose versterken. Hans voelt al wat er komt en zij zullen er plezier van hebben ook nog!

Ik niet, ik rook nooit! Dat dacht je maar. Nooit van die tierlantijnerij gehoord, professor? Zachtkens vliegt de wind over de bergen en maakt de geleerdheid van deze wereld kletsnat. Ik zeg tegen Van Buitenstein, houdt je hoed vast. Maar wat doet de man, hij gooit me pardoes tegen den grond. Ik zál hem. Jullie dachten natuurlijk, dat ik hem ging vermoorden, hè? Niks vanaan. Ik zei, kom nou, we gaan lekker samen naar huis, we eten lekker.

Wat een weer hè? Kom je ook bidden? Er is hulp noodig. Laat nú je mis lezen en doe koeachtig bewust, je krijgt dan inspiratie. Sla neer dat kreng. Gooit dit leven niet met sneeuwballen. Doet er steenen in en je weet wat je raak gooit.“

Ze zitten daar en denken: hartstikke gek. Karel krijgt een veelzeggend knikje van Volt! Ook Hans begrijpt het. Volkomen krankzinnig. En dat verongelukte leven heb je jarenlang in huis gehad? Als Volt nog iets zeggen wil, vliegt Erica op den man af, pakt het gevaarte bij het zwarte pak, scheurt het pandje volkomen tot in zijn nek open en trekt hem zoo de deur uit. Karel wit dit voorkomen, maar die krijgt een gevoelige tik op zijn snuit. Anna staat voor Karel. Over haar lijk kun je gaan, Karel. En als Volt al bijna op straat ligt en Hans aan de beurt komt, staat de God van al het leven in ons midden, doch door de „majesteit“ van 'n gek kind. En dat kind heeft een stok in handen? Een ijzeren pook is het. Het kind staat voor den eigen vader. Het kind roept om Moeder. Erica

heeft Volt de straat op gegoooid, zij is alweer terug om Hans kennis te laten maken met gaatjes, straatgootjes..., doch René neemt Hans in bescherming en zegt:

„Die rotzak is het! Hij is het! Dat kreng is het! Dat vuile boeha-gedoe is het! Dáár, dáár, dáár!”

Hans dacht bescherming te krijgen. Maar René slaat hem plotseling tegen zijn kaak. Hans kreunt. Karel wil nu zijn zoon te lijf. Anna en Erica storten zich op dit levende instinct en slingeren hem waar hij wezen moet. Karel ploft in een stoel. Hans vliegt Volt achterna. Erica zegt:

„Je kunt terugkomen, Hans, maar dan met een helder hoofd, anders hebben wij je niet meer nodig. Eruit! Eruit, zeg ik je. Eruit, Hâns, eruit!”

Hans is weg. Hans is eruit!! Wat nu? Karel is als een wilde leeuw. Ik ben het, mij moet hij hebben. Maar Erica en Anna staan voor hem. Erica praat:

„En nu zou je Frederik willen killen, hé? Goed, ga je gang maar. Ik zal je leren hoe het moet, Karel. Wijs eens naar Frederik. Stuk schaamteloosheid, schandaal die je bent. Wil jij Frederik verliezen, huichelaar? Wil jij hem verliezen, omdat je met je lijken overhoop ligt? Omdat je geen waarheid verdragen kunt? Doe het eens? Ik heb je al eens gezegd, als Frederik gaat, dan gaan wij ook. Móet hij er uit, wij gáán er uit. Maar je blijft van m'n kind af!”

Nu kijken we allen naar René. Waar is de engel? Hij zit rustig op een stoel en kijkt naar Karel's kunst. Hij kijkt lang, we laten het kind met rust. Karel kijkt ook... Karel kijkt anders... Karel is nog stierachtig, maar de woede mindert. Hoe is het kind vrij gekomen, wil Anna weten. En ze pakt hem op, drukt het leven aan haar hart en gaat omhoog. Geen vijf minuten later is ze alweer beneden. Karel zegt niets meer, hij zit daar met zijn handen voor het hoofd te denken.....!

Ik ga naar mijn kamer. Ik geloof, dat de ouders nog iets met elkaar te bespreken hebben. Boven hoor ik Erica's schreeuwende stem. Karel krijgt er van langs. Ze heeft gelijk... Ze vertelt hem, dat zij in staat is om voor haar kind te zorgen. Wetenschap heeft geen beteekenis. Weet manlief dat niet? Is hij alles vergeten wat we in deze jaren hebben beleefd? En wil Hans het weten? Dat koebeest? Dat ongeluk? Dat rijke slot? Wil die voor menschen zorgen Dat vergaande klimopje? Waar haalt ze die woorden vandaan. Het is, alsof het goede zich helpt, zichzelf inspireert. René roept me. Ik ga naar het kind toe.

„Is vader boos op me, Oom Frederik?”

„Ik geloof het niet, beste jongen, ik geloof het niet!”

„Dan is het goed, ik slaap al!”

En zie, als vroeger weer, hij gaat liggen en slaapt! Verschijnselen die wij kennen, vooruitgang is het, ontwaking!

In het logboek staat:

„Het is nu tot een uitbarsting gekomen! Ik had dit waarlijk niet verwacht. Ik zou het niet hebben kunnen gelooven. Tóch, zooals je het zelf ziet, zijn wij menschen rare wezens. Ik ken nog niet álle maskers. Hoe diep is zoo'n masker, zoo'n menschelijk schavot? Ik weet het niet. Ik zelf had niets anders kunnen doen. Toen ik hen binnen in mij uitschold voor ál wat leelijk is, meende ik het met mijn hart. Ik neem er, geloof ik, geen woord van terug. Die Volt is een schandalige opschepper. Ik dacht waarlijk met een inbreker te doen te hebben. Een verslaafde morfinist is het, als je het mij vraagt. Een pandjesjager, een pandjesdief, een láág-bij-de-grondsch karakter, waarmee Hans wegloopt en hem ons op het dak stuurt. Karel is het niet, Hans is het. Ik hoor Erica van mijn plaatsje af zeggen:

„En jij geef je over aan zoo'n stuk schandaal? Kèn je dat verleden dan niet? Wéét jij niet meer, Karel, wat je mij eenige jaren terug al van dat duivelsche karakter hebt verteld? En daar moet ónze Frederik de deur voor uit? Voor zoo'n morfinist? Voor zoo'n stuk ellende? Schaam jij je niet?”

Ik wil niet meer luisteren en ga verder. Ik leg vast:

„Het is toch merkwaardig, ook Erica voelt wat voor schurk die man is. Ik heb honderdduizenden menschen ontmoet, maar zoo'n dierlijk instinct als mensch en geleerde nog niet. Het is bepaald vuil! Het zal mij verwonderen hoe Karel dit neemt. Ik weet het al, maar we zullen nog even geduld moeten hebben. Hè, wat ben ik er toch nog van geschrokken. Zoo'n laag wezen ook, hoe is het mogelijk, Hans. Maar jij komt wel terug, jij kunt niet zonder goede vrienden leven. Ik hou tóch van je. Erica ook, maar je moet geen gekheid meer met ons uithalen. Van Renétje blijf je áf!

Erica geeft Karel van katoen. De brombeer heeft het maar te slikken. Hij viel terug in een oude fout van hem. Ik denk echter, dat hij die nu wel overwinnen zal. Op deze wijze gaan karaktereigenschappen tegen den grond. Een mensch moet er niet éénmaal, doch duizend keer tegen vechten. Dat is al zoo oud als de menschheid. Maar de mensch gelooft en kent het nog niet. Vrienden zien en vrienden aanvaarden, dát is kunst, Hen behouden is een bovennatuurlijke wet! Wie dát kan, is bezig een duifje te kweken.

Wat een toestand anders. Ineens zit je in de narigheid. Als ik denk aan gisteravond, kan ik nu schreien. Maar toen was Karel al verloren. Renétje gaat weer weg, van ons vandaan, omdat het moet. Ik geloof niet, dat ik fouten heb gemaakt. Ik geloof, dat ik er eens een tijdje uit ga. Karel moet me even kwijt óf hij zal me moeten smeeiken of ik blijven wil. Ik hoop het laatste te mogen ervaren, hoewel ik hem als hen allen lief heb, maar dat begrijpt hij nog niet!

Wat zou je denken, Frederik, van een reisje naar het oude Egypte? Ik wil daar gaan „Manen"! Ik wil met de Sfinx praten! Ik heb in mijn vorige jeugd die heiligheden over het hoofd gezien. Ik ben tóch in staat om René, van waar dan ook, te helpen. Intuschen komt er hier rust. Ik gál Ik zal Karel laten weten, dat ik géén aalmoes van hem hebben wil. Ik trek mijn ander gewaad weer aan. Ik ga opnieuw de diplomatie in... Ik ga weer aan een ander „lijf-aan-lijf" gesprek beginnen. Jammer, maar er is nu eenmaal niets aan te doen. Ik was zoo heerlijk mezelf. Ik gaf me zooals ik ben. Ik sprak als een onbeholpen kind, ik gooide er nu uit zooals het tot me kwam, ook al griezeld ik zelf soms van al die woorden. Ik moet weer even mijn masker opzetten. Sultan... hoogheid... tot straks! Ik had niet gedacht, dat wij elkaar nu reeds zouden terugzien. Intuschen zijn wij een jaartje ouder geworden. We zullen nú nog meer aan elkaar hebben. Ik wil thans weten, of je, woord gehouden hebt. Heb je ál je vrouwen aan een goeden man geholpen? Heb je hen voor de keus gesteld, wat ze zèlf wilden en verlangden? Ik wil dat nu uit je mond hooren. Voor nu is er niets meer. Tot straks!"

Als Karel en Erica aan mijn deur kloppen, roep ik:

„Ik ben al voorzien, lieverdjes. Ik ben zoojuist begonnen mijn koffers te pakken."

Ik hoor:

„Dat doe je niét, Frederik!"

„Er zijn dingen, Karel...", gooi ik hem door de gesloten deur naar het hoofd, „waarover 'n zielepoot zooals ik ben zèlf te beslissen heeft. Ik gá, maar ik zal eerst Renétje wegbrengen, als je dat goed kunt vinden?"

„Je gáát niet, Frederik!"

„Ik gá, Karel, mijn Sultan roept me. Slaap wèl, slaap goed, ik gedenk je in mijn slaap. Adios, with pleasant dreams too!"

Er waren vanavond géén bloemen! Een groote herrie was het! Máár alles komt toch goed! We gaan naar het volgende en laatste bedrijf. Renétje gáát weg! Ik zal blijven waken! Zag je ook deze maskers?

DAG OOM FREDERIK... IK WACHT!

Een gezonde slaap is voor den mensch het machtigste geneesmiddel. Dat hebben zeker duizenden groote menschen tegen elkaar gezegd, nadat zij de waarde en den gezegenden invloed ondervonden. Zieken bijvoorbeeld hebben er hun levens door behouden; de sterksten van geest hebben hun krachten door den slaap gekregen, arm of rijk, mensch, dier, natuur, de slaap is het wonderbaarlijkste wat wij kennen en bezitten. In één zoo'n nachtrust geschieden er wonderen óf er vallen lijken te betreuren. Ga je wild in den slaap, dan ontvang je meestal booze droomen; ga je in vrede onder zeil dan krijg je droomen te beleven die over bovennatuurlijke inwerking spreken, waarvan je dan zelf het gewenschte middelpunt bent. Je schiet nu raak, midden in de roos of je droomt, dat je duizenden te commandeeren hebt, ook al lig je midden in den winter buiten en ben je als bevroren. Zoo'n gekke droom toch, maar de slaap doet het, die voert je naar hemelsche en naar laag-bij-de-grondsche gedachtenwerelden, waar je dan zelf volkomen buiten staat. Ga je kwaad in den slaap en heb je liefelijken ondergrond in je leven, dan corrigeert het leven zich vanzelf weer en poetst je op tijdens je lange slapen. Er zijn menschen geweest, die met voorbedachten rade, met moord- en doodslaggevoelens in den slaap gingen, maar die des morgens als lammetjes waren, zoo had de slaap hen tijdens hun rust een poets gebakken. Ten voordeele van al deze menschen. Anderen kregen door den slaap juist die moordgedachten toegezonden en brachten hel en duivel tot de menschen. Er zijn boeken over den slaap te schrijven, ik geloof niet, dat de geleerden er alles van weten, zoodat ik maar zeggen wil, ook dát weten wij niet, kennen wij niet! Wat een slaap nu eigenlijk dan wél is? Het doet er niet toe... ik voor mezelf ben bezig ook over den slaap na te denken.

Voor Karel had zijn slaap een prachtige uitwerking. Hij was weer heelemaal zich zelf en voelde zich hondachtig geslagen. Reeds vroeg klopte hij aan mijn deur en vroeg:

„Doe eens even open, Frederik, alstublieft.”

Ik spring mijn bed uit. Zie, dat het half zeven is. Die heeft zeker geen

oog dicht gedaan. Wat is er, Karel? Als een kind vliegt hij in mijn armen en schreit zich leeg. Stil maar, groote vlegel, alles is goed. Ik heb heilig ontzag voor je, als je dat maar weet. Voor menschen die kleur bekennen geef ik m'n leven, Kareltje. Heb je trek in een Arabisch Schimmeltje? Ik ga naar mijn vriend den Sultan en breng het beloofde voor je mee. Ik doe er onmiddellijk afstand van, Karel, ik gun het je van harte. Ik ga toch niet meer naar buiten en jij hebt zoo nu en dan een versterking noodig. Wat denkt mijn jongen er van? Er over nadenken is mogelijk. Je hebt nog eenige uren den tijd. Kom, kom, Karel, wees flink, je hebt al die tranen nog noodig. Gebruik ze, als je denkt, dat je er iets aan hebt, voor mij moet je dat niet doen, je maakt me maar verlegen. Kóm nu, laat je niet zoo gaan, kerel, je bent geen twintig meer."

Ik weet het wel, ik maak mijn hart kapot op deze wijze, maar ik kan niet anders. Dan kijkt hij me in de oogen en vraagt:

„Je gaat niet, hè, Frederik?"

„Dat is iets, Karel, waarover ik zelf niets te zeggen heb. Ik móet wel! Ik kan er niets meer aan veranderen."

„Je gaat niet, Frederik. Ik wil het niet. Laat het dan voor Erica en Anna, als je voor mij niet kunt veranderen?"

„Ik heb er zelf niet over te beslissen, Karel. Ik ben nu in dienst van Zijne Majesteit, ik heb bericht gekregen, dat ik mij voor een boodschap gereed moet houden. Heusch, Karel, jij sliep nog, toen kreeg ik mijn telefoontje."

„Is er gebeld? Door wien, Frederik?"

„Hoor je niet wat ik zeg? Zijne Majesteit roept me, Karel. Dienst is dienst, je bent nèt eenige uren te laat. Mijn trein gaat om negen uur."

„Ben je gek geworden, Frederik?"

„Dat laat ik aan jou ter beoordeeling over, Karel. Jij mag hierover en hiervoor een beslissing nemen. Ik móét vertrekken. Indien je mij toestemming geef ook Renétje weg te brengen, ga ik eenige uren later. Is dat niet mogelijk, dan ben ik om negen uur weg. Je ziet het, mijn koffers zijn al gepakt."

Karel kijkt, hij ziet het niet. Wanhopig vraagt hij:

„Maar dat is toch niet noodig? Je kunt toch zelf beslissen wat je wilt?"

„Dat denk jij, Karel, ik ben nog altijd in dienst van Zijne Majesteit. Jij kunt nooit eens fatsoenlijk luisteren. Voor jou moet je de woorden een loodkuur geven of ze dringen niet tot je leven door. Men moet jou op het hoofd slaan met 'n baksteen, totdat het bloed langs je gelaat stroomt, eerst dan is een woord je eigen bezit. En nu weet je het ook."

Heb je heel erg geleden vannacht? Zijne Majesteit heeft me nodig. En ik heb vroeger beloofd, dat Zijne Koninklijke Hoogheid, indien er eens iets was, op mij steeds kon rekenen. En nu de bakens zijn verzet, het licht is gedoofd, waar ik geen schuld aan heb, wat niet van mij is uitgegaan, Karel, heb ik zijn bede verhoord. Van deze zending hangt veel af. En omdat ik bereisd ben, den Sultan persoonlijk goed ken, onze regeering weet, dat ik een vriend van Zijne Majesteit ben geworden, doet men opnieuw een beroep op mijn persoonlijk karakter en ga ik! Zie je, Karel, zoo staan nu de zaken. Het geschiedde allemaal toen jij niet meer wist of je nog in leven was. Maar er wordt wéér getelefoneerd. Hoor je het? Ga eventjes!"

Karel naar beneden. Hij snapt mijn boodschap niet. Erica komt:

„Wat hoor ik daar, Frederik? Wil je weg? Moet je weg? Maar dat gaat toch niet? Moet jij ons alleen laten? Vadertje toch... ó, vadertje toch, je gaat niet!"

„Wat voor 'n mooie naam geef je me daar, Erica. Heusch, je maakt me verlegen. Allerliefst van je, geloof me."

Ze kijkt me aan. Ze zegt:

„Wie ben je op dit oogenblik, Frederik? Wie?"

„Voel je dat, lieverd? Ik ben thans weer een diplomaat! Ik heb mijn ander masker opgezet. Ik moet weg, Erica. Zijne Majesteit heeft mijn hulp nodig."

„Dus tóch! Willem III, Frederik?"

„Hoe kom je daarbij, Erica. Dacht je, dat ik de gave bezat met dooden te kunnen spreken? Neen, zij is het... en dan, Zijne Hoogheid de Sultan. Ik heb een zending te volbrengen, lieverd."

Anna komt... „Je gaat niet weg, Frederik! Of ik spring in het water."

„Wanneer menschen zich zoo vergeten heeft Onze Lieve Heer niets meer te zeggen, mijn kinderen. Je vadertje móét gehoorzamen. Jullie zelf... pardon... de noodlotswetten zijn het, die ons eventjes uit elkaar willen zien, ik had willen zeggen „timmeren", maar dat behoort allemaal bij dat vorige masker. Jammer, ik was juist zoo heerlijk op weg om al die drukte kwijt te zijn, nu moet ik er weer in terug. Maar er zijn andere aspecten in zicht. Ik ga tot vrienden. Nú mijn kinderen, ga ik de „Pyramide" bestijgen en zal ik één nacht in de „Torenkamer" slapen. Ik zal nu de „Lotus" zien en zij zal in mijn handen worden gelegd. Ik ga me voorbereiden op een grootsche taak. Geloof mij, geliefden, ik kan er zelf niets aan veranderen."

Wanneer Erica ruw geweld hoort, is ze al weg. René slaat den boel

kort en klein. Vlug het spanlaken, jongens, voordat er ongelukken gebeuren. Dáár is Karel al.

Karel zèlf helpt. Hij is doodmoe en hij is als 'n lammetje zoo goed. Hij komt naar me toe en zegt:

„Hans vraagt vergeving, Frederik. Als je hem roept, komt hij naar je toe gevlogen. Frederik, doe het!”

„Ik heb niet het recht, Karel, over 'n menselijke wil te beslissen. Ik zal je eens een kort verhaaltje vertellen. Je weet het dan ineens en dat is doeltreffend. Je schiet weer midden in een roos. Luister even:

„Iemand vocht voor Christus. De man zette voor Christus en het geluk van deze menschheid zijn leven in, maar stond daarbij gansch alleen. Andere menschen wilden ook Christus dienen, maar waren nog niet zoover hun geld en bezit er voor te geven. Die menschen hadden dus het gevoel niet, de kracht niet om het te doen. Daarvoor was inspiratie noodig. En die misten zij. Toen vroeg men een wijs man om hulp. Of hij niet even met die menschen wilde praten. Ik, zegt de wijze? Ik? Dan ben ik het die „dien” en niet zij. Néén, dat gaat te ver!”

Weet je het, Karel? Als ik Hans zou vragen om te komen, dan kom ik tot mijn ik! En is dat mogelijk? Als Hans niet buigen kan, moet hij niet naar zijn ouden vriend gaan, ik ben thans een vreemde voor zijn leven en karakter. Ik kom niet, Karel! Ik vind het best, ik vind het goed en lief van Hans, maar ik ga thans op reis. Doe hem de groeten van zijn vriend Frederik. Ik gā tot Zijne Majesteit, Karel!”

„Frederik, je gaat niet!”

„Zijn wij al zoover, Karel, dat ik niet meer over mijzelf en mijn leven mag beslissen?”

„Dat weet je wel beter! Ik buig me voor je, Frederik!”

„En daar heb je mij gelukkig mee gemaakt, Karel. Maar geloof me, er is niets aan te doen. Ik zou mezelf schamen als ik bleef. Ik moet weg, Karel!”

„Ik vraag het je nog één keer, Frederik. Blijf! Blijf ons helpen. Ga niet weg!”

„In den naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes? Wil je mij wijs maken, dat jij voor dit leven... ámen durft zeggen! Karel, geen gespot met heilige zaken. Ik ben weer diplomaat en ik zal dat enkele jaren moeten zijn. Zoo God het wil, kom ik terug. Gelqof me! Beloof me echter, dat je nooit meer zoo boos wordt; er hadden de grootste ongelukken kunnen geschieden, maar je vadertje gāát!”

Karel bezwijkt. Hij gaat naar beneden. Ik weet wat hij uitspookt.

Twee hummels hebben elkaar nodig. Ik zal die geleerde koppen door kinderlijke liefde en waarachtig geluk breken of ik wil ze niet meer voor mijn oogen zien. Wèg, ga achter me..., Hans en Karel. Ik had bijna „grietje” gezegd, doch daar zijn de dingen tè ernstig voor. Maar dat wordt wat!

Erica komt terug.

„Je gaat niet, Frederik! Gebeurt niet, je kunt ons niet alleen laten.”

„Lieverd, luister nu eens. Je weet hoe ik over jou en Anna denk. Ik houd van jullie zooals ik van Renétje houd. Ik kan het niet in woorden uitdrukken. En dat weet je! Maar ik moet weg, Erica, er is niets aan te veranderen. Ik kán niet anders!”

„Je gaat niet, Frederik, of ik geef alles op. Anna ook. Je moet het zelf weten. Je laat ons niet achter in zoo’n toestand. Wij zijn wrakken, Frederik! Rukt onze maskers af! Nu het mogelijk is, ga je, laat je ons alleen. Je gaat niet, hè? Je blijft hier, hè, Frederik?”

Erica en Anna hangen aan mijn leven. Anna vliegt terug en haalt iets. Ze komt terug met Renétje. Ze legt me het kind in mijn armen en zegt:

„Dan over onze lijken, Frederik! We sterven voor je, maar we willen leven als jij er bent en bij ons blijft!”

Ik weet geen raad? Ik ben nog nooit zóó sterk geweest.. Ik zeg:

„Luister nu goed, lieverds. Eerst Renétje weg brengen. Wil je niet, René? Wil je niet in je bedje?”

Het kind klampt zich aan mij vast. Het hangt om mijn hals. Als ik voel, dat ik spreken moet, kust het leven mij, doch dan slaat Renétje me op mijn snuit. Het leven hamert, het leven slaat links en rechts en krabt me bijna de oogen uit. Ik bloed al, maar ik vind het heerlijk. Dit is nú nog de liefde van Renétje, maar die wordt niet begrepen. Ik vind het een zaligheid! Toe maar, Renétje, geef je vadersje maar een flink pak slaag, hij heeft het verdiend. Erica trekt het kind van me weg en legt het met Anna’s hulp onder het laken. Ik voel me getatoueed. Machtig mooi is het, kussen zijn het vanuit een andere wereld. Maar dat begrijpen ze niet en zullen ze vooreerst niet leeren begrijpen ook. Als ik iets wil zeggen, staan Karel en Hans voor me. Ook dat nog!

Karel komt naderbij. Hans ook. De groote kerels zijn kinderen. Hans, de prof, kwakt zichzelf op den grond en ligt aan mijn voeten. Ik had zoo mijn voet op zijn hoofd kunnen zetten. Hans toch! Hans toch! Hans toch! Kom jongen, wat doe je? Kom, sta op!

Karel doet wat Hans deed, maar ik voorkom die situatie. Ik heb hen nu alle vier op den rand van mijn bed geplaatst. „Luistert,” zeg ik, „en

luistert goed," hierna valt er niets meer te zeggen. Ik wil er geen woord meer over hooren. Je kunt doen wat je wilt. Je kunt je verdrinken voor mijn oogen, van het dak springen als je het kunt. Je kunt er een einde aan maken precies zoo je verkiest... als ik gepraat heb, sta je voor je eigen keus. Luistert... ik steek geen hand meer naar je uit! Maak er gerust een einde aan.

Ik gá! Ik gá, hoor je het? Ik gá niet voor Anna, noch voor Erica, maar ik gá! Ik kan niet blijven! Ik heb te luisteren! Ik gá, kinderen! Wanneer ik terug kom weet ik nog niet. Aan je brieven zal ik het weten, door je gevoel, je álles! Eerder kom ik niet terug! Ik moet gaan! Ik vraag je, Karel, voor het laatst. Mag ik Renétje wegbrengen? Wil je mij je vleesch en bloed toevertrouwen? Ik vraag veel, maar ik gaf je ook alles! Nú durf ik je dit te vragen, Karel."

„Frederik, neem René, maar blijf hier!"

We gaan aan het werk. Ik pak mijn koffers, ik heb niets meer te doen, in een klein kwartiertje ben ik klaar. Ik was al gereed, zoo goed kende ik mijn maskers. Maar ik heb 'n wonder beleefd, in mijn slaap heb ik koffers gepakt. Ik gá dus! Een bovennatuurlijke vriend stuurt mij naar het Oosten terug! Ik dien! En dat zoo ineens.

We handelen vlug, ik ben het die handelen moet. Ik roep Anna even bij me.

„Luister, Anna. Ik heb je nog iets te zeggen. Kun je nog even wachten? Ik ga nu kijken, of er een klein plekje woestijn is voor ons leven. Prinsés van mijn hart, wacht je?"

Ik kuste Anna. Zij mij! Ze gaat weg en zegt er niet één!

Karel komt, Karel kust mij, ik hem! Hij gaat, mompelt iets. Ik zeg... Lummel toch, waarom ook niet? Ik ga toch je sloot niet meer in. Weet je het? Dag, mijn Karel!

Hans komt, Hans is veranderd. Ik hoor hem zeggen:

„Mijn Frederik, gá niet weg, ga niet van me weg."

Ik zeg nog:

„Is het niet vreemd, Hans? Wil je menschen leeren kennen, luister dan of ze op dergelijke oogenblikken iets te zeggen hebben. Weet, de sterksten zwijgen! Woorden hebben nu geen beteekenis!"

Hans verdwijnt. Tranen zie ik. Hoofden buigen zich, persoonlijkheden zijn gebroken.

De taxi komt spoedig. Wij zijn beneden, we wachten. Daar is mijn wagen. Koffers worden ingeladen, ik keer voorloopig niet terug. Ik ga eerst ons kind wegbrengen, en dan naar Parijs, verder, steeds verder,

regelrecht naar het Oosten. Mijn Pyramide wacht mel Ook de Sfinx!

Dan vliegen we weg. Ik kijk achter me, ik zie gebroken menschen. Maskers zijn er niet, ze staan daar naakt en wuiven ons goeden dag, een vaarwel tot straks. Het gaat vlug, Renétje slaapt in mijn armen. Ik houd het kind dicht tegen me gekneld, ik voel dit bevende hartje, groot geluk is het! Ik wil niet, dat het spreekt, slapende gaat het leven straks in andere armen, die het zullen verzorgen voor ons allen!

Als de directeur den jongen van mij overneemt, hoor ik het kind nog piepen:

„Dag, Oom Frederik, ik wacht!”

Verstaanbaar is het. Ik doe mijn handen voor mijn oogen en verdwijn. De wagen rijdt vlug, ik moet den trein hebben naar Parijs, vlug wat, omdat ik het geluk hiér niet meer dragen kan.

In den trein kom ik tot mezelf, ik heb geslapen. In mijn armen ligt een klein boschje bloemetjes; viooltjes, margrietjes, vergeetmenietjes zijn het! Ze kwamen regelrecht uit een hemel. Wie schonk ze mij? Ik slaap weer in tot een schok me wakker maakt. Ik stap uit en los op onder een vreemde massa. Maar ik ben gelukkig!

Veeg geen voeten af op... ziel, geest en stof... het dwingt je later er voor te sterven... wéét ik, straalt er van uit mij naar al die vreemden, waarvan ik de maskers wil leeren kennen!

Voelbaar kloppend is mijn liefde voor den mensch! Geloof je het? Ik ga me gereed maken voor het volgende stuk... Nú worden de verschijnselen verklaard. En hiervoor moest ik op reis! Hij is het! Ook Hem genaamd! Ik weet het! Nu opletten, Frederik, een bovennatuurlijke inspiratie spreekt aanstonds en eerst dan gaan de lichten uit en betreden wij het volgende tooneel! De menschen sloffen huiswaarts, er is stilte in al die harten gekomen, ze voelden den heiligen ernst! Dankbaar zijn ze!

Ik weet het en ga verder!

OVER JOZEF RULOF, ZIJN LEVEN, ZIJN LEER EN ZIJN TAAK

Jozef Rulof werd in 1898 te 's Heerenberg, een dorp in den Gelderschen Achterhoek, geboren. Zijn vader voorzag door handenarbeid in de behoeften van het groote gezin. Al kort na de geboorte deden zich merkwaardige verschijnselen bij hem voor, die zelfs door den meest critischen onderzoeker slechts langs bovennatuurlijken weg verklaard kunnen worden. Deze wonderen zouden het kind zijn verdere leven blijven geleiden. Van het elementaire onderwijs op de lagere school nam het weinig op. Het zwierf liever in gedachten door velden en bosschen, vergezeld van een licht uitstralende persoonlijkheid, die door anderen niet gezien werd, maar voor het kind even reëel was als zijn vader en moeder. Dit wezen zeide een Meester te zijn in het leven na den dood en het was op zijn kracht, dat het kind voorspellingen deed, door het opleggen van de handen zieken genas, enz. Eenmaal werkzaam te 's-Gravenhage, nam deze Meester zijn leven geheel in handen en openbaarden zich in genezend instrument. Hierna begon de astrale persoonlijkheid aan den opbouw van de psychische en de physische trance, den verheven toestand, waarin de Bijbelsche profeten hun Openbaringen ontvingen en die het dit onontwikkelde kind mogelijk zal maken los van zijn stoffelijke stelsels de ruimten Gods te bereizen. Door zijn Meester van Gene Zijde geholpen legt hij zich toe op het genezen van zieken, hij stelt onfeilbare diagnoses en maakt patiënten beter, die door hun artsen opgegeven zijn, krankzinnigen herkrijgen het bezit van hun vermogens, dwarsen worden uitgedreven. Voorts schildert hij in enkele jaren honderden schilderijen — kunstwerken, die in een uur, anderhalf uur gereed zijn en door experts hoog worden geschat. En intusschen werken de Meesters aan de belangrijkste taak: het vastleggen van de astrale werelden opgedane wijsheid ten aanzien van Gods Scheppingen, waardoor zij voldoen aan de wenschen van hun Eersten Mentor, Jezus Christus, om de aarde de Openbaringen te schenken, die Hij haar wettelijk heeft beloofd. In de periode van 1934—1945 ontstaan zoo negentien boeken, waarvan de laatste zes gedurende de winter in vier en een halve maand tijds. De eerste drie deelen hebben hun titel „Een Blik in het Verleden” aan de beschrijving van de hellen en hemelen. Daarin worden op een duidelijk en onafwijsbaar antwoord gegeven op de kwellende vraag van millioenen of God als een Vader van liefde het door Hem naar Zijn heil en gelijkenis geschapen leven voor eeuwig aan het vuur kan prijsgeven en tevens rijst uit die hoofdstukken een machtig en hoopgevend beeld op van de hemelen als een concrete fysieke wereld, waarin de zaligen hun leven, wijsheid en bezieling in dienst stellen van hun op aarde naar volmaaktheid strevende geliefden. In „Zij, die terugkeerden uit den Dood” beschrijft Jozef Rulof door zijn Meesters de wetten van het stervensproces en leert hij den mensch den Dood als een vriend aanvaarden, als den helper, die hem toegang geeft tot een nieuw, bewuster bestaan. Een voor de wetenschap belangrijk boek volgt met: „Zielsziekten van Gene Zijde bezien”, waarin de graden van de bewuste en onbewuste krankzinnigheid, alsmede die van de bezetenheid logisch en scherp verklaard worden. Met het werk: „De Kringloop der Ziel”, krijgt de lezer een machtig beeld van het evolutieproces waarvan hij deel uitmaakt en door welke hij langs telkens nieuwe incarnaties naar Zijn Goddelijke Bestemming klimt. Nu staat dit gezegende instrument voor de millioenen wetten van het Goddelijke Scheppingsproces. Hij legt deze reizen vast in de trilogie: „Het Ontstaan van het Heelal”. In zijn soort niet minder machtig, komt dan het boek: „Tusschen Leven en Dood”, waarin de geestelijke schatten van het Oude Egypte worden blootgelegd — de bakermat van de mystiek, het land, waarin het contact met de astrale werelden als een heilige realiteit werd aanvaard. Intusschen is de gewelddadigste oorlog aller tijden uitgebroken. Wat zijn Meesters hem reeds in 1935 voorspelden is een gruwelijk feit geworden. Nu ontvangt Jozef Rulof het boek, dat een wereldhistorische zending gaat vervullen: „De Volkeren der Aarde” World”. Hierin zijn voorspellingen opgenomen over het verloop van den wereldbrand, die later alle door de feiten bevestigd worden. Het bevat het duidelijke antwoord op de benauwende vragen, welke in een ieder denkend mensch gedurende den strijd opkwamen en waarop geen Kerk, geen wetenschap vermocht te antwoorden. Het stelt den Bijbel in een nieuw licht, het verklaart de mentaliteit van de volken, het toont aan, waarom men voor geen nieuwen oorlog beducht hoeft te zijn, en geeft profetieën omtrent het verloop van de wereld. Hierop sluit aan het fijn en wijsgeerig geschreven: „Door de Grebbelinie naar het Eeuwige Leven”. Een diepgaande ontleding van de occulte verschijnselen bieden voorts de twee deelen van het boek: „Geestelijke Gaven”. En nog is de wijsheid van het bewuste astrale-ik niet uitgeput. Voorgelicht door Christus en de Zijnen boren de Meesters steeds dieper door in het onmetelijke, Goddelijke Scheppingsplan. Hiervan geven zij verslag in de werken over de Cosmologie. Kon Jozef Rulof al deze wijsheid neerschrijven? Is hij op eigen kracht in staat de wonderen, die zijn leven kleur en macht geven, tot stand te brengen? Hij kan het slechts, doordat hij de eenvoud en de dienstbaarheid bezit, welke de groote mannen uit het Oude en Nieuwe Testament tot apostelen en ingewijden maakten. Hij kan het, doordat hij zijn gevoel en zijn gaven in dienst stelde van een hogere bewustwording, die het leven op aarde vast in handen houdt en het door de uit strijd en ervaring gewonnen wijsheid naar hier ongekende hoogten wil opvoeren!